

**Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Kmetijski inštitut Slovenije**

**Poročilo o stanju kmetijstva,
živilstva in gozdarstva
v letu 2005**

Ljubljana, november 2006

Poročilo je pripravil KMETIJSKI INŠTITUT SLOVENIJE (pogodba št. 2311-06-000095) v sodelovanju s strokovno službo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter nekaterimi zunanjimi sodelavci. Avtorska gradiva so na voljo na MKGP.

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Kmetijski inštitut Slovenije - Oddelek za ekonomiko kmetijstva

Tina VOLK (urejanje gradiv, povzetek pomembnejših ugotovitev, obseg proizvodnje, cene, proračunski izdatki za kmetijstvo, tržno-cenovna politika)

Miroslav REDNAK (ekonomski rezultati kmetijstva)

Tomaž CUNDER, Matej BEDRAČ (struktura kmetijskih gospodarstev, politika razvoja podeželja)

Tine ŠTEBE, Marjeta PINTAR (zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi)

Barbara ZAGORC, Ben MOLJK (urejanje gradiv, priprava podatkov, priloge)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Brina BITENC KORINŠEK (PHARE programi, mednarodne aktivnosti)

Jože BONCELJ (kmetijsko knjigovodstvo – FADN)

Mojca CELAR (fitosanitarno področje)

Lucijan CENCIČ (politika varnosti in kakovosti hrane ter krme)

Mojca ČUČNIK ZGONC, Jernej ŠKOF, Mateja POŽAR (varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti)

Jana ERJAVEC (raziskovalna dejavnost, program SAPARD, dodeljene državne pomoči)

Jože FALKNER, Maksimiljan MOHORIČ, Janez KASTELIC, Robert REŽONJA, Savo VOVK, Katarina CELIČ, Bojan VOMER, Urška SRNEC, Tomaž REMIC (gozdarstvo in lovstvo)

Jože KREGAR (kmetijsko šolstvo in infrastruktura)

Eva LAVRENČIČ (veterinarstvo)

Suzana MAROLT (inšpekcijske službe)

Goran MILIČIČ (seznam predpisov s področja dela MKGP)

Neža PERKO (ribištvo)

Maja RAKIČ (Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja)

Marija ŽAMUT (strokovne naloge s področja zootehnike)

Drugi

Katarina STANONIK - Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS

Aleš KUCHAR - Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Katedra za agrarno politiko (živilskopredelovalna industrija)

Tomaž COR - Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Sektor za kmetijsko svetovanje (Kmetijska svetovalna služba)

Andrej ZEMLJIČ, Mojca ŠKOF - Kmetijski inštitut Slovenije (strokovne naloge v rastlinski pridelavi)

Kazalo vsebine

POVZETEK POMEMBNEJŠIH UGOTOVITEV	11
1 STANJE V KMETIJSTVU	17
1.1 Makroekonomsko okolje in mesto kmetijstva v gospodarstvu	17
1.2 Obseg kmetijske proizvodnje	18
1.3 Cene v kmetijstvu	20
1.4 Proračunski izdatki za kmetijstvo	24
1.5 Ekonomski rezultati kmetijstva	30
1.6 Struktura kmetijskih gospodarstev	35
2 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI	42
3 STANJE V ŽIVILSKOPREDELOVALNI INDUSTRIJI	48
3.1 Pomen živilskopredelovalne panoge v makroekonomskih agregatih	48
3.2 Trendi v obsegu proizvodnje	48
3.3 Gibanje cen	49
3.4 Poslovni rezultati živilskopredelovalne industrije	50
4 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE	60
4.1 Tržno-cenovna politika	60
4.1.1 Neposredna plačila v kmetijstvu (EKO 0)	60
4.1.2 Ukrepi za pospeševanje prodaje in stabilizacijo razmer na trgu kmetijskih proizvodov	63
4.1.3 Pomoč po naravnih nesrečah in odškodnine	64
4.2 Politika razvoja podeželja	65
4.2.1 Program razvoja podeželja 2004-2006	65
4.2.2 Enotni programski dokument 2004-2006	71
4.2.3 Program SAPARD	73
4.2.4 Drugi programi	74
4.3 Reforma skupne kmetijske politike	75
4.3.1 Reforma neposrednih plačil (prvi steber skupne kmetijske politike)	75
4.3.2 Reforma na področju politike razvoja podeželja (drugi steber skupne kmetijske politike)	79
4.4 Zemljiška politika	80
4.4.1 Varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti	80
4.4.2 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS	83
4.5 Politika varnosti in kakovosti hrane in krme	87
5 JAVNE SLUŽBE IN DRUGE STORITVE ZA KMETIJSTVO	90
5.1 Kmetijska svetovalna služba	90
5.2 Javne službe in naloge s področja rastlinske pridelave	91
5.2.1 Strokovne naloge s fitosanitarnega področja	91
5.2.2 Strokovne naloge s področja varstva in registracije sort rastlin ter semenarstva	93
5.2.3 Strokovne naloge v rastlinski proizvodnji	98
5.3 Strokovne naloge s področja zootehnik	100
5.3.1 Govedoreja	101
5.3.2 Prašičereja	104
5.3.3 Reja drobnice	106
5.3.4 Konjereja	108

5.3.5	Čebelarstvo	110
5.3.6	Kunčjereja	111
5.3.7	Perutnina	111
5.4	Druge splošne storitve in programi	112
5.4.1	Raziskovalna dejavnost	112
5.4.2	Kmetijsko knjigovodstvo po metodologiji FADN	114
5.4.3	Kmetijsko šolstvo in infrastruktura	115
5.4.4	Programi PHARE in drugi mednarodni projekti	116
6	UPRAVNA INFRASTRUKTURA	117
6.1	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja	117
6.2	Fitosanitarna uprava Republike Slovenije	119
6.3	Inšpekcijske službe	123
6.3.1	Splošne ugotovitve in delo IRSKGH	123
6.3.2	Inšpekcija za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil	125
6.3.3	Kmetijska inšpekcija in Inšpekcija za kontrolo kakovost krme	125
6.3.4	Vinarska inšpekcija	127
6.3.5	Fitosanitarna inšpekcija	127
6.4	Veterinarska uprava Republike Slovenije	130
6.4.1	Delo in organizacijska shema delovanja VURS	130
6.4.2	Notranja veterinarska inšpekcija	132
6.4.3	Mejna veterinarska inšpekcija	133
6.4.4	Sektor za zdravstveno varstvo in zaščito živali	134
6.4.5	Sektor za veterinarsko javno zdravstvo	135
6.4.6	Sektor za diagnostiko, krmo in zdravila	136
6.4.7	Sektor za mednarodne zadeve	138
6.5	Mednarodne aktivnosti	140
6.5.1	Aktivnosti v okviru EU	140
6.5.2	Druge aktivnosti	146
7	GOZDARSTVO IN LOVSTVO	149
7.1	Stanje in razvoj gozdov	149
7.1.1	Površina gozdov, lesna zaloga in posek lesa	149
7.1.2	Varstvo, obnova in nega gozdov	151
7.1.3	Dela na gozdnih prometnicah	152
7.2	Gozdni lesni sortimenti in druge gozdne dobrine	153
7.3	Gospodarski položaj gozdarskih gospodarskih družb v letu 2005	156
7.4	Proračunski izdatki za naloge na področju gozdarstva	157
7.5	Izobraževanje v gozdarstvu	160
7.6	Gozdarska inšpekcija	161
7.7	Mednarodno sodelovanje	163
7.8	Lovstvo	164
8	RIBIŠTVO	169
8.1	Morsko ribištvo in ribogojstvo	169
8.2	Sladkovodno ribištvo	170
8.3	Finančni ukrepi v ribištvu	171

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Pregled gospodarskih gibanj; 2000-2005.....	17
Preglednica 2: Osnovni podatki o kmetijstvu; 2000-2005	18
Preglednica 3: Kmetijska zemlja v rabi na kmetijskih gospodarstvih; 2000-2005.....	19
Preglednica 4: Indeksi cen kmetijskih proizvodov in inputov za kmetijstvo; 2001-2005	22
Preglednica 5: Proračunski izdatki za kmetijstvo; 2004 in 2005	26
Preglednica 6: Proračunski izdatki za tržno-cenovno politiko; 2004 in 2005	27
Preglednica 7: Proračunski izdatki za politiko razvoja podeželja; 2004 in 2005	28
Preglednica 8: Proračunski izdatki za splošne storitve za kmetijstvo; 2004 in 2005	30
Preglednica 9: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikosti KZU; 2003 in 2005	36
Preglednica 10: Število in delež kmetijskih gospodarstev z živino; 2003 in 2005.....	36
Preglednica 11: Struktura gospodarstev z živino po velikosti GVŽ; 2003 in 2005	37
Preglednica 12: Struktura gospodarstev z govedom po razredih števila govedi; 2003 in 2005	37
Preglednica 13: Struktura gospodarstev s kravami molznicami po razredih števila krav molznic; 2003 in 2005	38
Preglednica 14: Struktura gospodarstev s prašiči po razredih števila prašičev; 2003 in 2005	38
Preglednica 15: Kmetijska gospodarstva, KZU in SGM po tipih kmetovanja; 2003 in 2005	39
Preglednica 16: Kmetijska gospodarstva in kmetijska zemlja v uporabi po velikostnih razredih ekonomske velikosti (ESU); 2003 in 2005	39
Preglednica 17: Delovna sila v kmetijstvu; 2003 in 2005	40
Preglednica 18: Starostna struktura gospodarjev na družinskih kmetijah; 2003 in 2005.....	40
Preglednica 19: Izobrazba gospodarjev na družinskih kmetijah; 2000, 2003, 2005	40
Preglednica 20: Najpomembnejše dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah; 2003 in 2005	41
 Preglednica 21: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov; 2000-2005	42
Preglednica 22: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah proizvodov; 2004 in 2005	44
Preglednica 23: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov po skupinah držav; 2004 in 2005	46
 Preglednica 24: Indeks obsega industrijske proizvodnje; 2000-2005 (predhodno leto=100)	48
Preglednica 25: Indeksi cen pri proizvajalcih; 2000-2005 (predhodno leto=100)	49
Preglednica 26: Gibanje pomembnejših kazalnikov poslovanja živilskopredelovalne industrije; 2000–2005	52
Preglednica 27: Deleži proizvodnje hrane, pijač in tobačnih izdelkov (DA) v predelovalni dejavnosti (D); 2000–2005	52
Preglednica 28: Osnovni kazalniki strukture živilskopredelovalne panoge v letu 2005	54
Preglednica 29: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti; 2004 in 2005	57
Preglednica 30: Uspešnost poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti – indeks 2005/2000	58
 Preglednica 31: Vrste in višina neposrednih plačil za najpomembnejše trge; 2004 in 2005	61
Preglednica 32: Razdelitev kvot za mleko rejcem za tržno leto 2004/2005 in 2005/2006	61
Preglednica 33: Neposredna plačila po uredbah za leto 2004 in 2005 (subvencijsko leto).....	62
Preglednica 34: Neposredna plačila (EKO 0), plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)	62
Preglednica 35: Sestava izplačanih podpor za izvoz; 2004 in 2005	63
Preglednica 36: Izplačana sredstva za specifične ukrepe za stabilizacijo trga; 2004 in 2005	64
Preglednica 37: Izplačana pomoč za sanacijo posledic naravnih nesreč in odškodnine; 2004 in 2005	64
Preglednica 38: Višina plačil na površino za območja s težjimi pridelovalnimi razmerami; 2004 in 2005	65

Preglednica 39: Izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere po uredbah 2004 in 2005 (subvencijsko leto)	66
Preglednica 40: Izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere, plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)	66
Preglednica 41: Vrste in višina podpor za ukrepe SKOP; 2004 in 2005	67
Preglednica 42: Najvišji skupni zneski plačil na hektar v okviru SKOP; 2004 in 2005.....	68
Preglednica 43: Zamenljivi ukrepi SKOP; 2004 in 2005	68
Preglednica 44: Plačila za ukrepe SKOP po uredbah za leto 2004 in 2005 (subvencijsko leto)	69
Preglednica 45: Plačila za ukrepe SKOP, plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)	69
Preglednica 46: Podpore za zgodnje upokojevanje, izplačane v letu 2005	70
Preglednica 47: Vrste in višina podpor za izvajanje EU standardov; 2004 in 2005	70
Preglednica 48: Sistem plačil za ukrep EU standardi.....	71
Preglednica 49: Skupno število prispelih vlog in število prispelih zahtevkov po standardih; 2004 in 2005	71
Preglednica 50: Podpore za prilagajanje in izvajanje EU standardov, izplačane v letu 2005.....	71
Preglednica 51: Število prispelih in odobrenih vlog s področja kmetijstva v okviru javnih razpisov EPD; 2004 in 2005.....	72
Preglednica 52: Razpisana, odobrena in izplačana sredstva za kmetijstvo v okviru EPD 2004-2006 skupaj in v letu 2005	73
Preglednica 53: Pregled števila sklenjenih pogodb, prevzetih obveznosti in izplačil po ukrepih v okviru programa SAPARD skupaj in v letu 2005	73
Preglednica 54: Izplačane podpore za obnovo in prestrukturiranje vinogradov; 2004 in 2005	74
Preglednica 55: Izplačane podpore za čebelarstvo; 2004 in 2005.....	74
Preglednica 56: Izplačane podpore v okviru nacionalnih ukrepov politike razvoja podeželja; 2004 in 2005	75
Preglednica 57: Oblike uveljavitve reforme neposrednih plačil v starih članicah EU	77
Preglednica 58: Predlogi občin za spremembo namembnosti najboljših kmetijskih zemljišč v Sloveniji; 1995-2004	81
Preglednica 59: Register zemljišč Sklada konec leta 2004 in 2005 (v ha)	83
Preglednica 60: Promet s kmetijskimi zemljišči in gozdovi ter vlaganja v kmetijska zemljišča in gozdove v letu 2005.....	84
Preglednica 61: Pregled števila pogodb Sklada konec leta 2004 in 2005	85
Preglednica 62: Cenik zakupnin za kmetijsko rabo zemljišč; 2004 in 2005	85
Preglednica 63: Trajanje zmanjšane zakupnine za nove trajne nasade	86
Preglednica 64: Proračunski izdatki za kmetijsko svetovalno službo; 2004 in 2005.....	90
Preglednica 65: Proračunski izdatki za naloge s področja rastlinske pridelave; 2004 in 2005	91
Preglednica 66: Število sort in poskusnih mest v posebnem preskušanju za izdelavo opisne sorte liste v letu 2005	94
Preglednica 67: Obseg uradnega potrjevanja poljščin in zelenjadnic; 2004 in 2005	96
Preglednica 68: Proračunski izdatki za naloge s področja zootehnike; 2004 in 2005	101
Preglednica 69: Mlečnosti kontroliranih krav (standardna laktacija); 2004 in 2005	102
Preglednica 70: Število bikov iz progenega testa za test na klavne lastnosti v letu 2005	104
Preglednica 71: Število rejcev in število ovc v kontroli po zavodih; 2004 in 2005	106
Preglednica 72: Število rejcev in število koz v kontroli po zavodih; 2004 in 2005	107
Preglednica 73: Število ocenjenih in izločenih ovnov ter razvrstitev po razredih v letu 2005 na testnih postajah Logatec in Jezersko.....	108
Preglednica 74: Število pregledanih žrebet; 2004 in 2005	109
Preglednica 75: Število v rodovnik sprejetih kobil; 2004 in 2005	109
Preglednica 76: Število matic v rodovniku kranjske čebele, 2003-2005	110

Preglednica 77: Proračunski izdatki za druge splošne storitve in programe; 2004 in 2005.....	112
Preglednica 78: Proračunski izdatki MKGP za raziskovalno delo v kmetijstvu; 2004 in 2005	113
Preglednica 79: Proračunski izdatki MKGP za kmetijsko šolstvo in infrastrukturo; 2004 in 2005	115
Preglednica 80: Proračunska sredstva v okviru PHARE in drugih mednarodnih projektov; 2004 in 2005	116
Preglednica 81: Število rešenih zadev po posameznih inšpekcijah po Zakonu o upravnem postopku; 2003-2005	124
Preglednica 82: Izvedeni ukrepi inšpekcijskih služb po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in po Zakonu o prekrških v letu 2005.....	124
Preglednica 83: Pregled živil na kakovost v letu 2005	125
Preglednica 84: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije in Inšpekcije za kontrolo kakovosti krme po zakonih v letu 2005	125
Preglednica 85: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o kmetijstvu v letu 2005	126
Preglednica 86: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o fitofarmacevtskih sredstvih v letu 2005.....	126
Preglednica 87: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o živinoreji v letu 2005	126
Preglednica 88: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Inšpekcije za kontrolo kakovosti krme v letu 2005	126
Preglednica 89: Vzorčenje krme; 2003-2005	127
Preglednica 90: Ugotovljene nepravilnosti Vinarske inšpekcije po posameznih določbah predpisov v letu 2005	127
Preglednica 91: Vzorčenje vina; 2003-2005.....	127
Preglednica 92: Število inšpekcijskih pregledov fitosanitarne inšpekcije v letu 2005	128
Preglednica 93: Statistika zasedanj institucij EU ter sodelovanje MKGP; 2004 in 2005	141
Preglednica 94: Krčitve gozdov po vzrokih; 1994-2005	149
Preglednica 95: Sanitarni posek; 1994-2005	151
Preglednica 96: Obseg opravljenih varstvenih del v gozdovih; 1996-2005	151
Preglednica 97: Število gozdnih požarov in površina pogorišč; 1991-2005.....	151
Preglednica 98: Opravljena gojitvena dela; 1992-2005	151
Preglednica 99: Struktura obnove in nege gozdov; 2003-2005	152
Preglednica 100: Gradnja in rekonstrukcija gozdnih vlak; 1996-2005	152
Preglednica 101: Pregled strukture virov financiranja vzdrževanja gozdnih cest; 1995-2005.....	153
Preglednica 102: Gozdni lesni sortimenti, pridobljeni v Sloveniji; 2003- 2005.....	153
Preglednica 103: Cene gozdnih lesnih sortimentov na domačem trgu; 1996-2005.....	154
Preglednica 104: Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti; 2004 in 2005	154
Preglednica 105: Zunanja trgovina z najpomembnejšimi kategorijami okroglega industrijskega lesa; 2002-2005.....	154
Preglednica 106: Odkup svežih gob po vrstah; 1994-2005	155
Preglednica 107: Poraba sadik in semena za obnovo gozdov v letu 2005.....	156
Preglednica 108: Kazalci uspešnosti gospodarjenja gozdarskih gospodarskih družb; 2000-2005	157
Preglednica 109: Poraba proračunskih sredstev v gozdarstvu v primerjavi s programom	158
Preglednica 110: Delo gozdarskih inšpektorjev ; 1994-2005	161
Preglednica 111: Delo gozdarske inšpekcije kot prekrškovnega organa v letu 2005	162
Preglednica 112: Pregled odstrela in ugotovljenih izgub divjadi in velikih zveri; 1995-2005	165
Preglednica 113: Odstrel in ugotovljene izgube za nekatere vrste divjadi na 100 ha površine	166
Preglednica 114: Ocena deležev škod na kmetijskih kulturah, pridelkih in domačih živalih, ki jih je povzročila divjad; 1995-2005 (%)	166

Preglednica 115: Škode v okolju, ki jih povzročata rastlinojeda divjad in divji prašič; 1999-2005	166
Preglednica 116: Prikaz opravljenih biotehniških del; 1998/99-2005.....	167
Preglednica 117: Ulov in vzreja morskih rib, glavonožcev, rakov in školjk; 2000-2005.....	169
Preglednica 118: Delovna aktivnost v morskem ribištvi in ribogojstvu; 2004 in 2005.....	170
Preglednica 119: Število ribiških plovil po dolžini in opremi; 2004 in 2005	170
Preglednica 120: Ulov in vzreja sladkovodnih rib; 2000–2005.....	170
Preglednica 121: Delovno aktivni v sladkovodnem ribištvi in športnem ribolovu; 2004 in 2005	171
Preglednica 122: Proračunska sredstva za ribištvo; 2004 in 2005	171

Kazalo slik

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 1992-2005.....	18
Slika 2: Pospravljene površine in rastlinski pridelki v letu 2005 v primerjavi z letom 2004	19
Slika 3: Število živali in živinorejska proizvodnja v letu 2005 v primerjavi z letom 2004	20
Slika 4: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1) ter cenovno stroškovna razmerja v kmetijstvu; 1992-2005	21
Slika 5: Spremembe cen rastlinskih pridelkov v letu 2005 v primerjavi z letom 2004	22
Slika 6: Spremembe cen živali in živalskih proizvodov v letu 2005 v primerjavi z letom 2004	23
Slika 7: Spremembe cen inputov za kmetijstvo v letu 2005 v primerjavi z letom 2004	23
Slika 8: Proračunski izdatki za kmetijstvo; 1992-2005	24
Slika 9: Proračunski izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike; 1992-2005	27
Slika 10: Proračunski izdatki za ukrepe kmetijske politike razvoja podeželja; 1992-2005.....	28
Slika 11: Proračunski izdatki za splošne storitve za kmetijstvo; 1992-2005	29
Slika 12: Glavni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo; 1992-2005.....	30
Slika 13: Spremembe najpomembnejših ekonomskih kazalcev v kmetijstvu v letu 2005.....	33
Slika 14: Gibanje faktorskega dohodka na PDM (realno) in produktivnosti dela v kmetijstvu; 1992-2005	34
Slika 15: Število kmetijskih gospodarstev in KZU po velikostnih razredih KZU; 1997-2005.....	36
Slika 16: Število kmetijskih gospodarstev in GVŽ po velikostnih razredih GVŽ; 2000-2005)	37
Slika 17: Izvoz in uvoz ter zunanjetrgovinska bilanca agroživilskih proizvodov; 1992-2005	42
Slika 18: Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po skupinah proizvodov; 2003-2005.....	45
Slika 19: Delež izvoza in uvoza agroživilstva po skupinah držav; 2003-2005	46
Slika 20: Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po skupinah držav; 2003-2005	46
Slika 21: Delež živilskopredelovalne industrije v BDP in zaposlenosti; 1995-2005	48
Slika 22: Indeks obsega industrijske proizvodnje; 1995-2005 (2000=100).....	49
Slika 23: Indeksi cen živilskih proizvodov (DA) in proizvodov predelovalnih dejavnosti (D) pri proizvajalcih; 1995-2005 (realno; 2000=100)	49
Slika 24: Paritete cenovnih indeksov živilskih proizvodov (DA) ter kmetijskih pridelkov, energentov in dela; 2000-2005 (2000=100).....	50
Slika 25: Primerjava produktivnosti in dodane vrednosti na zaposlenega v proizvodnji hrane pijač in tobaknih izdelkov (DA) ter predelovalni dejavnosti (D); 2000–2005 (D=100).....	53
Slika 26: Neto dobiček/izguba živilskopredelovalne industrije po dejavnostih; 2004 in 2005	55
Slika 27: Organigram ARSKTRP (od 1.1.2006 naprej)	118
Slika 28: Organizacijska shema delovanja VURS	130
Slika 29: Organogram glavnega urada VURS.....	130
Slika 30: Struktura lesne zaloge po drevesnih vrstah v letu 2005 (Vir: ZGS)	150
Slika 31: Gibanje poseka v gozdovih; 1991-2005 (000 m ³ , vir: ZGS)	150

Kazalo okvirjev

Okvir 1: Cene v kmetijstvu	21
Okvir 2: Proračunski izdatki za kmetijstvo	24
Okvir 3: Ekonomski računi za kmetijstvo	31
Okvir 4: Ekonomski računi kmetijstva po aktivnostih (ABTA)	33
Okvir 5: Popis strukture kmetijskih gospodarstev 2005	35
Okvir 6: Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi	42
Okvir 7: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalne industrije	51
Okvir 8: Model izvedbe reforme Skupne kmetijske politike EU na področju neposrednih plačil za Slovenijo v obdobju 2007-2013	78

POVZETEK POMEMBNEJŠIH UGOTOVITEV

Poročilo obravnava stanje v slovenskem kmetijstvu, živilstvu, gozdarstvu in lovstvu ter ribištvu v letu 2005. Sestavni del celotnega poročila je obsežna podatkovna priloga z daljšimi serijami podatkov ter pregled stanja po posameznih trgih, ki je zaokrožen v samostojno poročilo.

Poročilo je pripravljeno na osnovi podatkov Statističnega urada RS, podatkov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter drugih uradnih virov, ki so bili na voljo do konca oktobra 2006. Preračuni in nekatere ocene so pripravljene na Kmetijskem inštitutu Slovenije.

Stanje v kmetijstvu

Gospodarska gibanja so bila v letu 2005 v Sloveniji ponovno ugodna. Realna rast bruto domačega proizvoda je znašala 4,0%. Spodbujalo jo je predvsem večje tuje povpraševanje, medtem ko se je rast domače potrošnje v primerjavi z letom 2004 precej upočasnila. Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance je bil v letu 2005 nižji kot v letu prej (2,0% BDP; v letu 2004 2,7%). Ugodnejši so bili tudi makroekonomski kazalniki javnih financ. Zaposlenost se je ponovno nekoliko povečala, vendar se je ob tem upadanje brezposelnosti, ki je bilo značilno za predhodna leta, zaustavilo. Usklajeno delovanje ekonomskih politik je kljub pritiskom naraščajočih cen nafte na svetovnem trgu prispevalo k nadaljnjemu nižanju inflacije, ki je v letu 2005 znašala v povprečju 2,5%.

Nadaljeval se je trend padanja cen hrane in pijač za potrošnike. V letu 2005 so te cene realno padle za 3,2%, kar je največ doslej. Večji padec teh cen v precejšnji meri lahko pripišemo vse večji konkurenci na domačem trgu po vstopu v EU.

Po podatkih nacionalnih računov kmetijstvo skupaj z lovom in gozdarstvom, v zadnjih letih k bruto domačemu proizvodu prispeva okoli 2%, k skupni zaposlenosti pa okoli 10%. Oba deleža se zmanjšujeta. Podobna ugotovitev velja tudi za delež agroživilstva v skupni blagovni menjavi s tujino, pri čemer se zmanjšuje predvsem delež v izvozu. V letu 2005 je zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi predstavljala 2,9% izvoza in 6,5% uvoza, kar je nekaj več kot v letu prej.

Leto 2005 je bilo drugo leto polnopravnega članstva Slovenije v EU, ki je prineslo uveljavitev skupne kmetijske politike in drugih pravil skupnega trga tudi za slovensko kmetijstvo. Glede na to, da je bila večina domače zakonodaje harmonizirane z evropsko že pred pristopom ter da se je tudi kmetijska politika v predpristopnem obdobju v glavnem že uskladila z EU, sam vstop na področju kmetijstva ni prinesel večjih pretresov. Posledice vstopa v EU so se še najbolj neposredno izrazile v blagovni menjavi agroživilskih proizvodov. Odprava uvoznih dajatev v medsebojnem trgovanju ter sprememba zunanjetrgovinskega režima do tretjih držav je vplivala tako na obseg zunanje trgovine, kakor tudi na njeno strukturo, posledice pa je občutila predvsem živilska industrija.

Leto 2005 je bilo za kmetijstvo kot celoto razmeroma ugodno. Obseg proizvodnje je ostal na ravni leta 2004, ko je bila proizvodnja najvišja do sedaj. Obseg rastlinske pridelave se je v primerjavi z letom prej zmanjšal za 0,2%. Ob večji površini njiv v uporabi in ob razmeroma visokih hektarskih pridelkih se je pridelek večine poljščin in vrtnin povečal (z izjemo žita in krompirja), manjši pa je bil pridelek sadja in grozdja. V živinoreji se je obseg proizvodnje povečal za 0,3%. Povečal se je prirast perutnine, drobnice in tudi govedi, nekaj večja je bila proizvodnja mleka, zmanjšala pa sta se prirast prašičev ter proizvodnja jajc.

Trend padanja cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih se je nadaljeval, vendar je bil precej manj izrazit kot v predhodnih letih. V letu 2005 so se cene kmetijskih proizvodov realno znižale za 1,1% (v 2004 za 4,6%). Najbolj so padle cene žita, sladkorne pese, krompirja in perutninskega mesa, medtem ko so bile cene prašičev, mesa govedi, zelenjadnic in vina realno višje kot v letu prej. Kljub velikem povečanju cen naftnih derivatov

v letu 2005, so bile predvsem zaradi padca cen krmil, cene inputov za tekočo porabo v kmetijstvu na agregatni ravni realno 2,4% nižje kot v letu 2004. Večji padec cen inputov od padca cen kmetijskih proizvodov je vplival na rahlo izboljšanje cenovno-stroškovnih razmerij v kmetijstvu, kar se je zgodilo prvič po letu 1997.

Proračunske podpore kmetijstvu so se v letu 2005 povečale za 17% in skupaj znašale 63,5 milijard tolarjev oziroma 265 milijonov evrov. Od tega je skoraj polovico (49%) prispeval skupni proračun EU (v letu 2004 19%). Izdatki za ukrepe kmetijske politike iz nacionalnih virov so bili tako kljub večjim proračunskim podporam kmetijstvu za 26% nižji kot v letu 2004. Največ proračunskih sredstev je bilo v letu 2005 porabljenih za ukrepe politike razvoja podeželja (27,4 milijarde SIT), ki so se glede na leto 2004 povečala za 47%. Večina povečanja gre na račun ukrepov v okviru Programa razvoja podeželja (OMD, SKOP, zgodnje upokojevanje, EU standardi), ki ga EU sofinancira z okoli 80%. Za ukrepe tržno cenovne politike je bilo izplačano 27 milijard tolarjev (3% več kot leta 2004), od tega 1,7 milijarde SIT za sanacijo posledic naravnih nesreč in odškodnine (dobra tretjina glede na leto 2004). Ponovno so se povečala neposredna plačila proizvajalcem (+48%), h katerim je EU v povprečju prispeval okoli 45% sredstev. Za ukrepe za stabilizacijo trga, ki jih po vstopu praktično v celoti financira EU, je bilo v letu 2005 izplačano bistveno manj sredstev (le dobra četrtina glede na 2004), predvsem na račun zmanjšanja obsega izvoznih nadomestil po vstopu v EU. Za financiranje splošnih storitev za kmetijstvo, ki večinoma bremenijo samo nacionalni proračun, je bilo v letu 2005 izplačanih 9,2 milijarde tolarjev, kar je 3% manj kot v letu prej. Povečala so se le sredstva za kmetijsko svetovalno službo in financiranje Phare programov, za druge skupine storitev pa je bilo porabljenih manj proračunskih sredstev.

Podoben obseg proizvodnje kot v letu prej in nekoliko ugodnejša cenovno stroškovna razmerja, skupaj s povečanjem neposrednih plačil kmetijskim proizvajalcem, so zadržali dohodek kmetijstva v letu 2005 na razmeroma visoki ravni. Po podatkih ekonomskih računov za kmetijstvo (SURS) se je vrednost proizvodnje kmetijstva po osnovnih cenah (skupaj z odobrenimi subvencijami na proizvod) realno zmanjšala za 4%. Vrednost vmesne porabe se je znižala za 5,2%, bruto dodana vrednost za 2,6%, neto dodana vrednost pa je bila realno, v primerjavi z letom prej, manjša za nekaj manj kot 5%. Subvencije na proizvodnjo so v letu 2005 realno močno porasle (22%), kar je vplivalo na rahel realni porast faktorskega dohodka (+1,6%). Dohodki so porasli predvsem v živinoreji (padec cen krme, porast subvencij), v okviru rastlinske pridelave pa le izjemoma (oljnice, zelenjava, sadje). Pri večini rastlinskih pridelkov so bili dohodki nižji kot v ugodnem letu 2004 (najbolj se je stanje poslabšalo pri krompirju in sladkorni pesi), kljub temu pa so v celoti gledano ostali med najvišjimi v zadnjem obdobju. Leto 2005 lahko z vidika ekonomskih rezultatov ocenimo kot ugodno.

Kot kažejo podatki strukturnih popisov, se je proces strukturnih sprememb v kmetijstvu, ki je intenzivno potekal od sredine 1990-ih let, v zadnjih dveh letih upočasnil. Po rezultatih vzorčne raziskave strukture kmetijskih gospodarstev v letu 2005 (SURS, 2006) sta tako skupno število kmetijskih gospodarstev (77.175), kot obseg kmetijskih zemljišč v uporabi (485.432 hektarov) ostala podobna kot v letu 2003. To pomeni, da je ostala enaka tudi povprečna velikost kmetijskih gospodarstev (6,3 ha), medtem ko se je povprečni stalež živine na gospodarstvo celo nekoliko zmanjšal (od 6,6 na 6,3 glav velike živine). Povprečna ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev je znašala 4,6 ESU, kar je toliko kot v letu 2003. Skoraj nespremenjen je ostal tudi povprečni vložek dela na gospodarstvo, izražen v ekvivalentih polnovredne delovne moči (1,23 PDM; v letu 2003 1,24 PDM).

Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Obseg zunanje trgovine z agroživilskimi proizvodi se je v letu 2005 povečal za 15,5%, kar pomeni nadaljevanje trenda, ki smo mu priča že daljše obdobje (neprekinjeno od 2000 dalje). Izvoz, ki se je dve leti zapored zmanjševal, je v letu 2005 porasel za 16,4%, s čemer je za več kot odstotno točko presegel rast uvoza (+15,1%). Oba sta dosegla najvišjo vrednost doslej. Pokritost uvoza z izvozom se je v primerjavi z letom 2004 malenkostno povečala, primanjkljaj pa je kljub temu porasel in dosegel 607 milijonov evrov (2004: 531 mio). V letu

2005 so opazne večje spremembe zlasti v strukturi izvoza, tako po blagovnih skupinah, kot po skupinah držav. Med tradicionalno najpomembnejšimi izvoznimi skupinami se je drugo leto zapored močno zmanjšal izvoz pijač (-19%), medtem ko je bil izvoz mleka in mlečnih izdelkov (+27%), mesa in izdelkov iz mesa (+17%) precej večji kot v letu prej. Izvoz sadja je bil vrednostno skoraj 4-krat večji, močno pa je porasel tudi izvoz sladkorja (+89%) in še nekaterih tarifnih skupin, ki so pred vstopom v EU predstavljale zelo majhne deleže skupnega izvoza. Gledano po skupinah držav je izrazito porasel izvoz v EU-25 (+63%), medtem ko se je izvoz v države nekdanje Jugoslavije ponovno zmanjšal (-10%). V letu 2005 je delež držav nekdanje Jugoslavije v strukturi izvoza prvič padel pod 50% (na 45%; 2004 58%). Preusmeritev k trgovini v okviru EU se kaže tudi na uvozni strani, čeprav so tu spremembe v strukturi manjše. Delež uvoza iz EU se je povečal od 80 na 83% in to predvsem na račun manjšega uvoza iz ostalih držav (brez nekdanje YU). Zunanjetrgovinska bilanca z državami EU je tudi v letu 2005 ostala močno negativna (primanjkljaj se je povečal od 592 na 651 mio EUR). Primanjkljaj, čeprav manjši kot v let prej, je bil zabeležen tudi v trgovini z ostalimi državami (2004: -68 mio EUR, 2005 -59 mio EUR), bilanca z državami nekdanje Jugoslavije pa je ostala tudi v letu 2005 pozitivna, pri čemer se je presežek precej zmanjšal (od 130 na 103 mio EUR).

Živilska industrija

V zadnjih letih živilska industrija po številnih kazalnikih gospodarske učinkovitosti beleži nazadovanje, kar je predvsem rezultat kasnejšega odpiranja trgov ter rastočih pritiskov in sprememb na strani sorazmerno visoko razvite trgovine. Po vstopu v EU so se konkurenčne razmere na domačem in na izvoznih trgih še zaostrole, kar se je izrazilo v manjši proizvodni in izvozni aktivnosti, slabših poslovnih rezultatih ter v zmanjšanju števila zaposlenih. Po podatkih nacionalnih računov je delež proizvodnje hrane, pijač in krmil v bruto domačem proizvodu, ki se je močno zmanjšal že drugo leto zapored, v letu 2005 prvič padel pod 2% (na 1,7%).

V letu 2005 se je obseg proizvodnje živilsko predelovalnih dejavnosti ponovno zmanjšal (-1,9%), poslabšala pa so se tudi cenovno stroškovna razmerja. Cene proizvodov živilskopredelovalne industrije pri proizvajalcih so realno padle za 1%, medtem ko so se cene energije in dela realno povečale.

Kljub zaostrenim ekonomskim razmeram, ki se kažejo v realnem padcu prihodkov od prodaje in manjši ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega, so v letu 2005 v poslovanju živilskopredelovalne dejavnosti opazne tudi nekatere pozitivne spremembe.

Trend slabšanja izvozne usmerjenosti se je v letu 2005 zaustavil – delež prihodkov od prodaje, ki ga živilska panoga ustvari na tujih trgih, se je v primerjavi z letom 2004 povečal za polovico odstotne točke in dosegel 16,8%. Delež prodaje na tujih trgih se je v letu 2005 povečal v nekaterih najpomembnejših izvoznih panogah, kot so mesnopredelovalna industrija in predelava mleka. Močno je porasla tudi izvozna usmerjenost v proizvodnji sladkorja, krmil, v oljarstvu in mlinarstvu, medtem ko se je v predelavi sadja in vrtnin, v konditorstvu ter v proizvodnji pijač zmanjšala.

Agregatni poslovni izid slovenske živilskopredelovalne panoge je bil v letu 2005 pozitiven. Medtem ko je v poslovnem letu 2004 živilska panoga izkazala neto izgubo v višini 2,2 milijarde SIT, je v letu 2005 ustvarila neto dobiček v višini 445 mio SIT. Posledično sta bili v letu 2005 pozitivni tudi donosnost prodaje (0,11%) in donosnost sredstev (0,07%), pri čemer pa sta kazalnika dosegla le nekaj odstotkov povprečja teh kazalnikov za agregat predelovalnih dejavnosti. Ključni dejavniki izboljšanja na agregatni ravni so izrazita rast izkazanega dobička v pivovarski dejavnosti (v letu 2004 neto izguba), prepolovitev izgube v mlečno predelovalni dejavnosti ter izrazito zmanjšanje izgube v predelavi vina. Poslovni rezultati so se v letu 2005 izboljšali tudi pri predelavi mesa, kjer se je neto izguba nekoliko zmanjšala, pri proizvodnji krmil, proizvodnji kruha ter pri proizvodnji brezalkoholnih pijač, kjer je bil ustvarjen večji neto dobiček kot v letu prej. Pri drugih dejavnostih so bili poslovni rezultati slabši. Leto 2005 je z negativno bilanco zaključilo 7 dejavnosti (enako število kot v

letu 2004) - mesnopredelovalna industrija, predelava sadja in vrtnin, oljarstvo, predelava mleka, proizvodnja sladkorja, vinarstvo ter predelava čaja in kave, ki je v letu 2004 še imela neto dobiček. Poslovni rezultati so se najbolj izrazito poslabšali pri predelavi sadja in vrtnin ter proizvodnji sladkorja. V teh dejavnostih, ki so tudi leto 2004 zaključile z negativnim finančnim izidom, je v letu 2005 neto izguba na zaposlenega znašala okoli 1,9 milijona SIT.

Kmetijska politika

V letu 2005 večjih vsebinskih sprememb v kmetijski politiki ni bilo. Nadaljevali so se vsi nosilni ukrepi tako v okviru tržno-cenovne politike, kot v okviru politike razvoja podeželja, v podobnem obsegu pa so se izvajale in sofinancirale tudi javne službe in splošne storitve za kmetijstvo.

Neposredna plačila kmetijskim proizvajalcem so se še vedno izvajala po sistemu, kot je veljal v okviru skupnih tržnih ureditev pred zadnjo reformo skupne kmetijske politike (2003/2004), le da se je njihova višina dvignila na raven 90% primerljivih plačil v EU-15. Med ukrepi za stabilizacijo trga so bila tudi v letu 2005 najzanimivejša izvozna nadomestila, prvič pa so bili v manjšem obsegu uveljavljeni tudi nekateri drugi ukrepi iz okvira skupnih tržnih ureditev (npr. podpore skladiščenju in porabi).

V okviru programa razvoja podeželja (PRP), ki ga EU sofinancira z okoli 80%, so tudi v letu 2005 najpomembnejši ukrep ostala izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere (OMD) ter kmetijsko okoljska plačila, na velik odziv pa je naletel tudi nov ukrep za prilagajanje in izvajanje EU standardov.

Nadaljevalo se je tudi izvajanje ukrepov iz okvira enotnega programskega dokumenta (EPD), ki ga EU sofinancira s 50%. Za vse ukrepe tega programa so bili v letu 2005 objavljeni novi razpisi. Do konca leta 2005 so bile tako prevzete obveznosti za 70% vseh EPD sredstev za kmetijstvo za obdobje 2004-2006 (brez gozdarstva in ribištva), okoli 28% skupnih razpisanih sredstev pa je bilo tudi že izplačanih. Večina sredstev je bila namenjena izboljšanju predelave in trženja kmetijskih proizvodov, diverzifikaciji dejavnosti na kmetijah ter naložbam na kmetijskih gospodarstvih. Poleg tega so se nekateri ukrepi strukturne politike še naprej izvajali v okviru nacionalnih programov (podpore mladim kmetom za prevzem kmetije, pomoč za sanacijo kmetij ob izjemnih dogodkih, nekatere zemljiške operacije ter različne podpore promociji, tržnemu organiziranju in trženju).

S strani EU sta se v letu 2005 začela sofinancirati še dva specifična programa. To sta program prestrukturiranja vinogradov, za katerega sredstva v celoti zagotavlja EU in je nadomestil dosednji nacionalni program obnove vinogradov ter program vzdrževanja čebeljih matic kranjske čebele, ki teče vzporedno z ukrepi za podporo čebelarstvu, ki jih EU sofinancira 50-odstotno.

Tekla so tudi še izplačila v okviru programa SAPARD, pri čemer pa se je obseg sredstev v primerjavi z letom 2004 že precej zmanjšal.

Med novostmi, ki so v letu 2005 pomembno vplivale na kmetijstvo, so spremembe v dohodninski zakonodaji. Po novem se v osnovo za dohodnino vštevajo tudi plačila iz naslova ukrepov kmetijske politike in druga plačila, izplačana v povezavi z osnovno kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo. Izjema so plačila iz okvira kmetijsko okoljskih programov (SKOP). Plačila iz naslova dolgoročnih vlaganj (naložbe) so se v osnovo za dohodnino vštela v celoti že v prvem letu uveljavitve novih dohodninskih predpisov (2005), pri ostalih plačilih pa je uvedeno načelo postopnosti. V letu 2005 se je tako v davčno osnovo vštelo le 25% izplačanih sredstev, v letu 2006 naj bi bil ta delež 50%, v letu 2007 pa 75%.

Nekaj novosti je bilo v letu 2005 v pogojih uveljavljanja podpor in administrativno kontrolnih postopkih. Pri uveljavljanju neposrednih plačil so z letom 2005 začela veljati nekatera pravila navskrižne skladnosti, ki predpisujejo ravnanje ter dobre kmetijske in okoljske pogoje pri kmetovanju z vidika preprečevanje erozije tal, ohranjanje organske snovi v tleh, ohranjanje strukture tal ter vzdrževanje oz. izogibanje slabšanja habitatov. Prvič je bilo omogočeno

elektronsko izpolnjevanje zbirnih vlog za neposredna plačila, vloge pa so morale biti opremljene z izrisom prijavljenih kmetijskih zemljišč v uporabi na grafičnih podlagah, ki so se uporabljale pri ugotavljanju upravičenosti zahtevkov, kakor tudi kot pomoč pri vzpostavljanju in usklajevanju novega sistema grafičnih enot rabe kmetijskih gospodarstev (GERK), ki stopi v veljavo z letom 2006 kot obvezni element integriranega administrativnega in kontrolnega sistema za neposredna plačila na površino.

Gozdarstvo in lovstvo

Tudi za leto 2005 je značilno, da so bile gospodarske zmogljivosti zasebnih gozdov premalo izkoriščene. Skupni posek v vseh gozdovih je dosegel 3,236 milijona m³ in je za 9,4% višji kot v predhodnem letu. Dosega le 79% možnega poseka, ki je opredeljen v sprejetih gozdno gospodarskih načrtih. Povečanje poseka tudi v zadnjem letu gre pripisati sečnji lubadarja, ki so posledica prenamnožitve podlubnikov. Zaradi sanacije žarišč lubadarja se je posek iglavcev tudi v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 povečal (11,7%). V skupnem poseku je sanitarni posek (sanacija žarišč lubadarja) dosegel že 37,3%. Primerjava za čas veljavnosti gozdnogospodarskih načrtov kaže, da je zaostajanje dejanskega poseka za možnim pri iglavcih 17%, pri listavcih pa 41%. Povečano povpraševanje po drveh v zadnjih dveh letih je priložnost, da se bo intenzivnost izkoriščanja zmogljivosti naših gozdov povečala. Trend zniževanja cen gozdnih lesnih sortimentov je v letu 2005 po sorazmerno dolgem obdobju, ustavljen.

V povprečju se je obseg negovalnih del v gozdovih v primerjavi z letom 2004 povečal za 3%. V zasebnih gozdovih je bila realizacija negovalnih del manjša za 6%, v državnih gozdovih pa večja za 16%. Kljub temu je bila realizacija negovalnih del v primerjavi z gozdno gospodarskimi načrti gospodarskih enot le na 54% ravni. Razpoložljiva sredstva proračuna RS za sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov so se povečala za 158 milijonov SIT, kolikor je bil tudi delež njihovega sofinanciranja v okviru Enotnega programskega dokumenta. Količina vseh del s katerimi se zagotavlja obnova gozda je bila izvedena na ravni 58% načrtovane, samo obnova s sadnjo oziroma setvijo pa je dosegla 92% načrtovane.

Za uresničevanje programa vzdrževanja gozdnih cest, ki so pomemben dejavnik za zagotavljanje ustreznih pogojev za gospodarjenje z gozdovi, je bilo v letu 2005 na razpolago 776 milijonov tolarjev ali 78% od predvidenih sredstev, zaradi česar je bila otežena izvedba del na koncu leta. Od tega so davkoplačevalci, ki so tudi uporabniki gozdnih cest, skozi proračun prispevali 25%, občine iz svojih sredstev 27%, 3% je dodatno prispeval Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, ostalo pa so predstavljala sredstva lastnikov gozdov, zbrana na podlagi pristojbin za vzdrževanje gozdnih cest. Vrednost vseh izvedenih vzdrževalnih del je bila 1.025 milijonov SIT. Manjkajoča sredstva, ki jih je povzročil izpad sredstev pristojbin (zbranih samo 55% zaradi načina odmere) so začasno zagotovile občine oziroma so se izplačila prenesla v naslednje leto. Zgrajenih in rekonstruiranih je bilo skupaj 23 km gozdnih cest. Pogoji za gospodarjenje z gozdovi so bili izboljšani tudi z izgradnjo in rekonstrukcijo gozdnih vlakov (697 km), ki sta ostali na ravni predhodnega leta.

Obseg proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov se je v primerjavi z letom 2004 povečal za 7% in je največji v zadnjih 15 letih. Skupaj je bilo proizvedenih 2,773 milijonov m³. Za kar 30% je povečana prodaja prostorninskega lesa (kurjava). Izvoz lesa se je po količini v primerjavi z letom 2004 povečal za 69%, uvoz pa za 4%. V količinah je bil izvoz izenačen z uvozom, vrednostno pa je bil uvoz za 26% večji od izvoza. Trende v izvozu je predvsem narekovala povečana sečnja iglavcev zaradi lubadarja. Po vrednosti je izvoz v primerjavi z letom 2005 večji za 76%. V uvozu je bila dosežena nižja povprečna cena za m³ lesa v primerjavi s predhodnim letom (od 81 USD/m³ na 76 USD/m³), v izvozu pa se je povečala (od 57 USD/m³ na 65 USD/m³). Odkup gob, ki so med pomembnejšimi nelesnimi gozdnimi proizvodi, je bil dvakrat večji v primerjavi s predhodnim letom in to predvsem na račun štorovk, katerih odkup se je povečal kar za 194%. Tako kot pretežno vsako leto, so tudi v tem letu 87% odkupa predstavljale štorovke, jurčki in črne trobente.

Realizacija načrtovanega pri upravljanju s populacijami divjadi se je povečala. K temu je prispevalo tudi dobro sodelovanje Zavoda za gozdove Slovenije z lovskimi organizacijami. To zagotavlja večjo usklajenost populacij divjadi z njihovim okoljem, stabilno spolno in starostno strukturo populacij ter medsebojno usklajenost v okolju. Posegi v populacijo medveda z odstrelom so bili v letu 2005 številčno drugi v tem desetletju. Kljub temu je bilo še vedno pogosto zadrževanje predvsem mlajših osebkov v bližini naselij. Skupna vrednost izplačanih odškodninskih zahtevkov se je nanašala na škodo, ki jo divjad povzroča na nelovnih površinah in je njen plačnik na podlagi določil zakona MKGP. Iz opazovanj in pojavnosti se zaključuje, da se populacija volka še vedno povečuje, da pa je nekoliko nazadovala populacija risa v Sloveniji. Sistematično spremljanje razvoja obeh populacij bo moralo dati odgovore na vprašanja, ki se postavljajo v povezavi s strategijo upravljanja z njima. Številčno stanje male poljske divjadi se še naprej povečuje, kar je skoraj zanesljivi znak za to, da se je po dolgem obdobju regresije zanjo začela progresija. K temu prispeva tudi bolj ozaveščena uporaba zaščitnih sredstev na kmetijskih površinah.

V letu 2005 je bilo za financiranje in sofinanciranje nalog, ki jih določa zakon o gozdovih iz proračuna Republike Slovenije zagotovljeno skupaj 5,4 milijarde tolarjev, kar je 3% več kot v predhodnem letu. Sredstva za področje gozdarstva so v proračunskih sredstvih ministrstva predstavljala 7%. Razpoložljiva sredstva za financiranje in sofinanciranje aktivnosti v gozdarstvu še vedno ne omogočajo realizacije kot jo predvideva Program razvoja gozdov v Sloveniji oziroma veljavni gozdnogospodarski načrti.

1 STANJE V KMETIJSTVU

1.1 Makroekonomsko okolje¹ in mesto kmetijstva v gospodarstvu

V letu 2005 so bila gospodarska gibanja v Sloveniji ponovno ugodna. Realna rast bruto domačega proizvoda je znašala 4,0%. Spodbujalo jo je predvsem večje tuje povpraševanje (10,5-odstotna rast skupnega izvoza), medtem ko se je rast domače potrošnje v primerjavi z letom 2004 precej upočasnila. Primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance je bil v letu 2005 nižji kot v letu prej in je znašal 2,0% BDP (v letu 2004 2,7%). Zaradi slabših pogojev menjave kot posledica naraščajočih cen nafte in ostalih primarnih surovin je bil blagovni primanjkljaj sicer nekoliko višji kot v predhodnem letu, povečal pa se je presežek v menjavi storitev. Zaposlenost se je ponovno nekoliko povečala, medtem ko se je zmanjševanje brezposelnosti, ki je bilo značilno za predhodna leta, zaustavilo. Realna rast bruto plače na zaposlenega je znašala 2,2% in je za 1,5 odstotnih točk zaostajala za rastjo produktivnosti (3,7%). Inflacija se je ponovno znižala in se v povprečju leta spustila na 2,5%. K postopnemu umirjanju inflacije je poleg večje konkurence po vstopu v EU, pomembno prispevala tudi stabilizacija tečaja tolarja ob vstopu v mehanizem deviznih tečajev ERM II konec junija 2004. Slovenija je ob koncu leta 2005 poleg obeh fiskalnih meril za prevzem evra (primanjkljaj sektorja države in dolg) tako izpolnjevala tudi obe merili s področja monetarne politike (merilo obrestne mere in merilo inflacije).

Preglednica 1: Pregled gospodarskih gibanj; 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Prebivalstvo v tisoč (30.6.)	1.990,3	1.992,0	1.995,7	1.996,8	1.997,0	2.001,1
Realne stopnje rasti BDP (%)	4,1	2,7	3,5	2,7	4,2	4,0
Deleži dodane vrednosti v BDV po dejavnostih						
- Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo (A+B)	3,2	3,0	3,2	2,6	2,7	2,5
- Industrija in gradbeništvo (C, D, E, F)	36,2	35,9	35,3	35,6	35,0	34,1
- Storitve (G do P)	60,6	61,1	61,5	61,9	62,4	63,4
BDP na prebivalca (EUR)	10.543	11.094	11.866	12.461	13.146	13.807
BDP na prebivalca po kupni moči (PPS)	14.600	15.400	16.000	16.500	18.000	18.900
BDP na prebivalca po kupni moči (PPS EU-25=100)	73	74	75	76	79	81
Izvoz proizvodov (mio EUR)	9.492	10.347	10.962	11.285	12.783	14.397
Uvoz proizvodov (mio EUR)	10.984	11.344	11.574	12.239	14.143	15.805
Saldo menjave proizvodov s tujino (mio EUR)	-1.493	-998	-612	-954	-1.360	-1.408
Saldo tekočega računa plačilne bilance (% BDP)	-2,8	0,2	1,0	-0,8	-2,7	-2,0
Javnofinančni saldo (% BDP)	-1,3	-1,3	-2,9	-1,4	-1,3	-1,1
Brezposelnost po ILO (%)	7,0	6,4	6,4	6,7	6,3	6,5
Registrirana brezposelnost (%)	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2
Inflacija v povprečju leta (%)	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
Povprečni tečaj USD (SIT)	222,7	242,7	240,2	207,1	192,4	192,7
Povprečni tečaj EUR (SIT)	205,0	217,2	226,2	233,7	238,9	239,6

Vir: SURS, UMAR

Po podatkih nacionalnih računov kmetijstvo skupaj z lovom in gozdarstvom, v zadnjih letih k bruto domačemu proizvodu prispeva dobra 2% (kmetijstvo pod 2%), k skupni zaposlenosti pa okoli 10%. Oba deleža se zmanjšujeta, velik razkorak med njima pa kaže na še vedno prisoten problem nizke produktivnosti dela v kmetijstvu tako v odnosu do drugih dejavnosti kot v odnosu do povprečne produktivnosti v kmetijstvu EU. Bruto dodana vrednost na polnovredno delovno moč v kmetijstvu v Sloveniji dosega le okoli tretjino vrednosti tega kazalnika za EU-25.

Znižuje se tudi delež agroživilstva v skupni blagovni menjavi s tujino, pri čemer se zmanjšuje predvsem delež v izvozu. V letu 2005 je zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi predstavljala 2,9% izvoza in 6,5% uvoza, kar je nekaj več kot v letu prej.

¹ Povzeto po Pomladanski napovedi gospodarskih gibanj (2006) in Jesenskega poročila 2006 Urada za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, 2006.

Preglednica 2: Osnovni podatki o kmetijstvu; 2000-2005

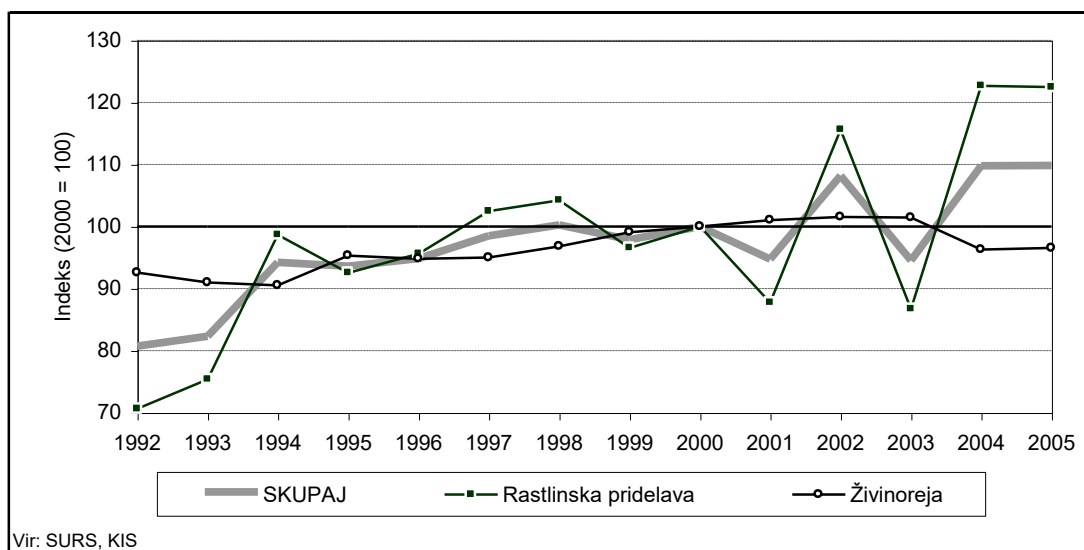
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	EU-25
Kmetijska zemlja v uporabi (000 ha KZU)	509,0	509,6	505,5	509,7	490,5	508,8	162.393(2004)
Število kmetijskih gospodarstev (000)(strukturni popisi)	86,5			77,1		77,2	9.871(2003)
KZU/kmetijsko gospodarstvo (ha)(strukturni popisi)	5,6			6,3		6,3	15,8(2003)
Ekonomski računi kmetijstva							
- vrednost proizvodnje (o.c.)(mio EURO)	988,9	985,2	1.072,3	960,9	1.093,8	1.072,3	311.425(2005)
- vmesna poraba (mio EUR)	557,2	587,2	569,8	573,1	606,3	587,0	168.477(2005)
- bruto dodana vrednost (o.c.)(mio EUR)	431,7	398,0	502,5	387,8	487,4	485,2	161.720(2005)
- delež v BDP (BDV/BDP) (%)	2,1	1,8	2,1	1,6	1,9	1,8	1,6(2004)
- bruto dodana vrednost na polnovredno delovno moč (EUR)	4.004	3.717	4.742	4.056	5.406	5.341	15.332(2005)
Zaposlenost (kmetijstvo, lov, gozdarstvo)							
- število (000)	106,2	102,7	99,9	98,1	94,1	91,8	9.653(2004)
- delež v skupnem številu zaposlenih (%)	11,9	11,4	11,0	10,8	10,3	10,0	5,0(2004)
Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi							
- delež v skupnem izvozu blaga (%)	3,8	3,7	3,7	3,6	2,8	2,9	6,0(2004)
- delež v skupnem uvozu blaga (%)	6,4	6,6	6,6	6,3	6,3	6,5	6,0(2004)
- zunanjetrgovinska bilanca (mio EUR)	-343	-361	-352	-370	-531	-607	-2.490(2004)
Rast cen hrane in pijač pri porabnikih (%; predhodno leto=100)	5,5	9,2	7,5	4,6	0,5	-0,8	1,6(2004)
Delež izdatkov za hrano, pijačo in tobak v končni porabi gospodinjstev (%)	21,9	21,8	21,5	21,3	20,2	19,4	16,4(2002)

Vir: SURS, EC, EUROSTAT

Cene hrane in pijač za potrošnike po letu 2002 realno padajo, vzporedno pa se znižuje tudi delež izdatkov, ki so v končni porabi gospodinjstev namenjeni za hrano, pijačo in tobak. V letu 2005 so cene hrane in pijač v Sloveniji realno padle za 3,2%, kar je največ doslej. Večji padec teh cen v precejšnji meri lahko pripišemo vse večji konkurenci na domačem trgu po vstopu v EU.

1.2 Obseg kmetijske proizvodnje

Obseg kmetijske proizvodnje je po letu 2000 močno nihal, v glavnem kot posledica naravnih razmer, ki so bile v zadnjih letih zelo spremenljive. Leta 2005 so bile razmere za kmetijstvo drugo leto zapored ugodne. Obseg proizvodnje je ostal na ravni leta 2004, ko je bila proizvodnja najvišja do sedaj. Pri tem se je obseg rastlinske pridelave malenkostno zmanjšal (-0,2%), obseg živinoreje pa malenkostno povečal (+0,3%). Rastlinska pridelava in živinoreja predstavljata vsaka okoli polovico vrednosti celotne kmetijske pridelave (priloga 15).

Slika 1: Indeksi kmetijske proizvodnje; 1992-2005

V zadnjih letih površina kmetijske zemlje v uporabi kmetijskih gospodarstev v glavnem niha med 505 in 510 tisoč hektari. Ob tem je opazen rahel trend povečevanja površine njiv, medtem ko se površine trajnih nasadov postopoma zmanjšujejo. V letu 2005 je bilo po podatkih statistike v rabi blizu 509 tisoč ha kmetijske zemlje (+3,7%), od tega 60% travnikov in pašnikov. Površina trajnega travinja se je v primerjavi z letom prej povečala za 6,3% in tako po zmanjšanju v letu 2004 ponovno obsegala preko 300 tisoč hektarov.

Preglednica 3: Kmetijska zemlja v rabi na kmetijskih gospodarstvih; 2000-2005

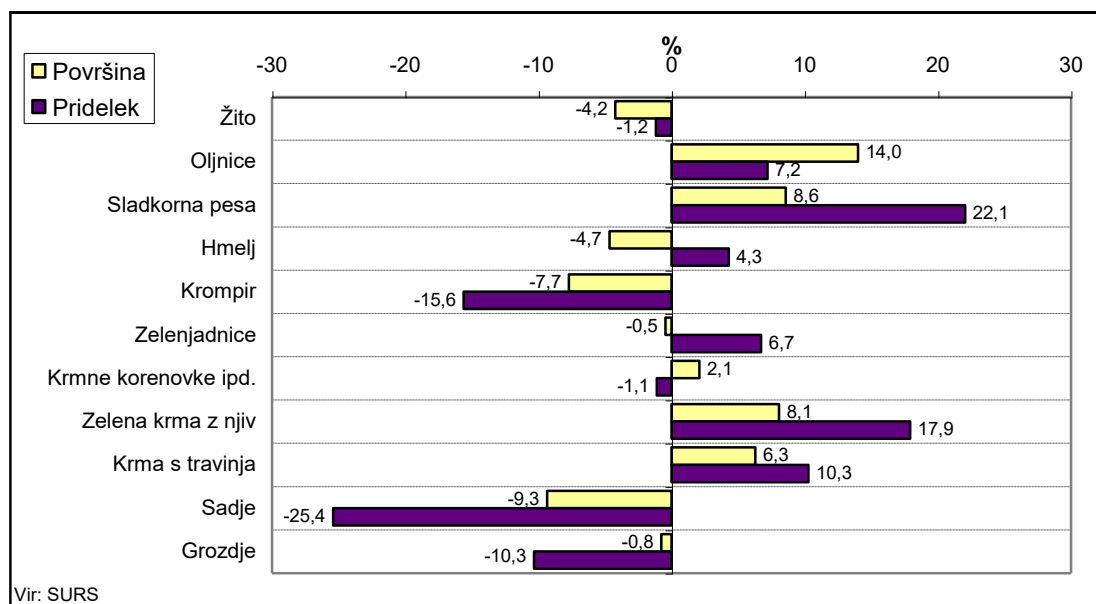
	000 ha	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kmetijska zemlja v rabi, skupaj		509,0	509,6	505,5	509,7	490,5	508,8
Njive in vrtovi		170,8	172,7	168,4	172,8	175,1	176,3
Trajni nasadi		29,9	29,9	29,9	28,6	28,6	27,5
Travniki in pašniki		308,2	307,0	307,2	308,3	286,8	304,9

Vir: SURS

Setvena struktura njiv se med leti le malo spreminja. Največji delež njiv je namenjen pridelavi žita (v letu 2005 54%), med katerim sta najpomembnejši koruza za zrnje in pšenica. Na drugem mestu je pridelava zelene krme, ki zaseda že skoraj tretjino njiv (30%), pomembnejše deleže pa zavzemajo še krompir (okoli 4%), oljnice (4%) in sladkorna pesa (3%).

V letu 2005 je bilo žito pospravljen z dobrih 95 tisoč hektarov, kar je 4% manj kot v letu prej in najmanj po letu 1999. Zmanjšanje je posledica manjših površin pšenice (-7%) in koruze za zrnje (-8%), medtem ko se je površina ječmena in ostalega žita povečala (priloga 3). Nekaj večje površine so bile v letu 2005 namenjene pridelavi zelene krme z njiv (+8%) in to predvsem na račun povečanja površine silažne koruze (+17%). Več kot v letu prej je bilo tudi površin z oljnicami (+14%) in sladkorno peso +(9%), površine krompirja pa so se ponovno precej zmanjšale (-8%).

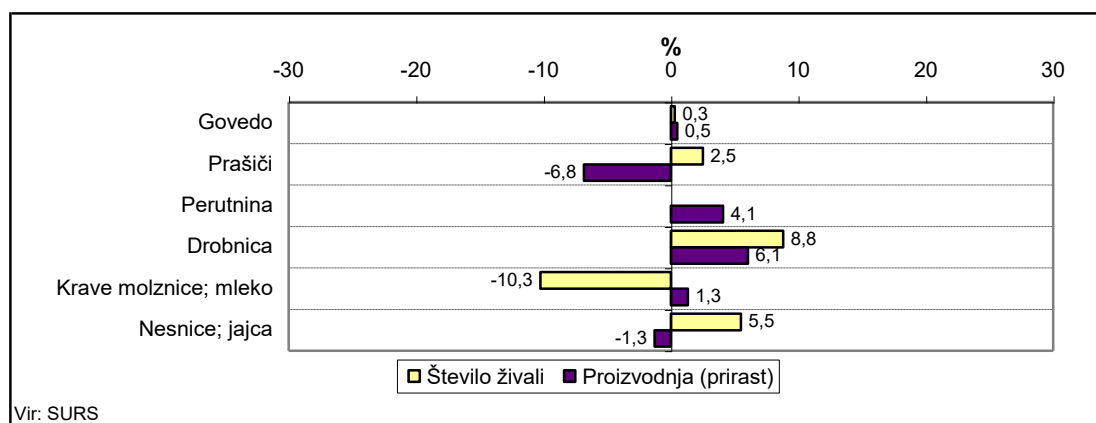
Zaradi ugodnih vremenskih razmer v letu 2005 so hektarski pridelki večine poljščin in krme s travinja ostali med najvišjimi doslej (pšenica, sladkorna pesa, hmelj, zelenjadnice), pri nekaterih kulturah pa so bili doseženi celo rekordni hektarski pridelki (kuruza za zrnje, ječmen, silažna koruza, suhe stročnice, krma s travinja). Tudi za sadje in grozdje je bila letina solidna (običajna), v primerjavi z letom 2004, ki je bilo za tovrstno pridelavo izjemno ugodno, pa so se hektarski pridelki precej znižali (sadež -18%, grozdje -10%).

Slika 2: Pospravljen površine in rastlinski pridelki v letu 2005 v primerjavi z letom 2004

Zaradi večjih pospravljenih površin in višjih hektarskih pridelkov so se močno povečali zlasti skupni pridelki sladkorne pese, zelene krme z njiv (predvsem na račun silažne koruze) ter krme s travinja. Pri vseh teh kulturah so bili hkrati doseženi skupni pridelki najvišji ali med najvišjimi doslej (priloga 4). Večji kot v letu prej je bil tudi pridelek hmelja (kljub manjšim površinam), oljnic (kljub nižjemu hektarskemu pridelku) in zelenjadnic. Močno se je zmanjšal pridelek krompirja (manjše površine, nižji hektarski pridelek), nekaj manjši kot v letu prej pa je bil, kljub dobri letini, tudi skupni pridelek žita (manjše površine). Največji padec skupnega pridelka beležimo v letu 2005 pri sadju (-25%), kar je posledica tako slabše letine, kot zmanjšanja površin sadovnjakov. Zaradi slabše letine se je zmanjšal tudi skupni pridelek grozdja, pri čemer je površina vinogradov ostala skoraj nespremenjena.

V živinoreji so spremembe v proizvodnji praviloma manjše kot v rastlinski pridelavi. Konec leta 2005 je bilo skupno število govedi v hlevih kmetijskih gospodarstev (453 tisoč) praktično enako kot v letu prej, število vseh krav pa se je ponovno zmanjšalo (na 177 tisoč ali za 3%). Zmanjšanje števila krav v letu 2005 gre v celoti na račun krav molznic (-10%). Število krav dojlj oziroma drugih krav je bilo namreč, po precejšnjem zmanjšanju v letu 2004, konec leta 2005 največje doslej (57 tisoč ali +18%). Spremembe števila beleži statistika tudi pri prašičih, katerih stalež je po dveh letih padanja nekoliko porasel, vendar ostal med najnižjimi v zadnjem desetletju (547 tisoč).

Slika 3: Število živali in živinorejska proizvodnja v letu 2005 v primerjavi z letom 2004

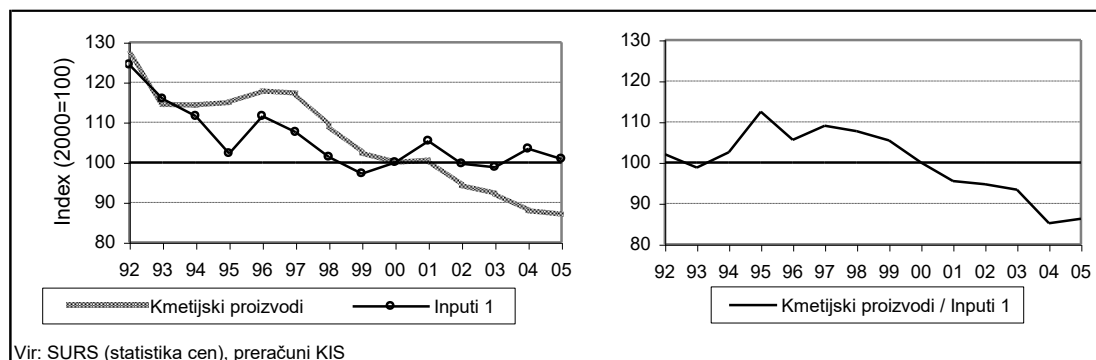
V letu 2005 je živinorejska proizvodnja ostala na ravni leta 2004. Povečal se je prirast perutnine in drobnice, prirast govedi je ostal blizu ravni predhodnega leta, prirast prašičev pa je bil manjši kot v letu prej (priloga 5). Pri tem ostajajo prirasti pri govedu, prašičih in perutnini znotraj razpona običajnih medletnih nihanj, prirast drobnice pa še vedno kaže trend rasti. Proizvodnja mleka se je v letu 2005 po dveh letih zmanjševanja povečala za dober odstotek. Precej manjša kot v letu 2004 je bila proizvodnja jajc, ki se zmanjšuje že vse od sredine 1990-tih let.

1.3 Cene v kmetijstvu

Cene kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih se realno znižujejo že od leta 1997 in na agregatni ravni v glavnem kažejo podobne značilnosti kot spremembe cen v EU. Padec teh cen je bil velik zlasti v letih 1998, 1999 in 2002, ko so močno padle tudi cene na evropskem trgu (svetovne cene), trgovina s kmetijskimi proizvodi pa se je postopoma sproščala pod vplivom uveljavitve različnih prostotrgovinskih sporazumov. Trend padanja cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih se je nadaljeval tudi v letu 2005, vendar je bil precej manj izrazit kot v predhodnih letih.

Vzporedno s padanjem cen kmetijskih proizvodov so se po letu 1997 stalno slabšala tudi cenovno-stroškovna razmerja v kmetijstvu. Cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu so namreč po tem letu precej nihale in niso več sledile padanju cen kmetijskih

proizvodov. V letu 2005 so se cenovno-stroškovna razmerja sicer nekoliko izboljšala, kljub temu pa so ostala med najslabšimi doslej.

Slika 4: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1) ter cenovno stroškovna razmerja v kmetijstvu; 1992-2005

Okvir 1: Cene v kmetijstvu

Z letom 2004 je Statistični urad RS metodologijo izračuna indeksov cen kmetijskih pridelkov pri proizvajalcih v celoti uskladi z metodologijo Eurostat. Zaradi usklajevanja metodologije so se spremenile predvsem uteži za izračun indeksov, ki so po novem izračunane za bazno leto 2000. Na osnovi tega baznega leta so bili na novo preračunani in objavljeni tudi indeksi cen kmetijskih pridelkov od leta 2001 dalje.

Leta 2004 je bila končana tudi revizija statističnega raziskovanja cen inputov v kmetijstvu. V tem okviru se po novem zbirajo podatki o cenah proizvodov in storitev, ki predstavljajo pomemben delež v vrednosti vmesne potrošnje in investicijske porabe v kmetijstvu ter izračunavajo indeksi cen po skupinah in podskupinah inputov. Tudi pri indeksih cen inputov so uteži izračunane za bazno leto 2000, indeksi pa objavljeni za obdobje od leta 2001 dalje. Bazno leto za izračun uteži in indeksov cen se bo spreminjalo vsakih 5 let.

V poročilu so za vsa leta za analizo cen kmetijskih proizvodov uporabljeni podatki statistike cen. Usklajevanje metodologije z Eurostat in na tej podlagi opravljena revizija za leti 2001 in 2002 ni pomembno vplivala na indekse na agregatni ravni (kmetijstvo skupaj), tako da osnovne ugotovitve glede gibanja cen ostajajo enake. Večje so razlike v indeksih cen na ravni skupin in podskupin pridelkov, kar onemogoča neposredno primerjavo le teh s podatki po stari seriji (do leta 2000).

Za analizo cen inputov v kmetijstvu do objave letnih indeksov za obdobje do leta 2001 v okviru statistike cen ni bilo podatkov. Letne spremembe cen pomembnejših proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu so bile ocenjene na Kmetijskem inštitutu Slovenije na osnovi podatkov ekonomskih računov za kmetijstvo. Za izračun indeksov so bili upoštevani samo kupljeni proizvodi in storitve za tekočo porabo (brez na gospodarstvih pridelane in porabljene krme). Indeksi cen inputov za obdobje 1992-2000 zaradi razlik v metodologiji (drugačne uteži) niso povsem neposredno primerljivi z indeksi od leta 2001 dalje, ki jih po novem zagotavlja statistika cen.

Izvedeni kazalec za analizo cen v kmetijstvu je cenovno-stroškovno razmerje (*terms of trade*), ki je izračunano kot razmerje med indeksom cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih in indeksom cen proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1).

$$\text{Cenovno-stroškovno razmerje (terms of trade)} = \text{Indeks cen kmetijskih proizvodov} / \text{Indeks cen inputov} * 100$$

Če je ta indeks večji od 100 to pomeni ugodnejše cenovno razmerje kot v baznem letu (večji porast oziroma manjši padec cen kmetijskih proizvodov od cen inputov), indeks pod 100 pa kaže na poslabšanje tega razmerja.

V letu 2005 so se cene kmetijskih pridelkov pri proizvajalcih po podatkih statistike v primerjavi z letom prej nominalno povečale za 1,3%, merjeno z inflacijo, ki je znašala 2,5%, pa so bile realno nižje za 1,1%. Cene so realno padle tako pri rastlinskih pridelkih (-1,2%), kot v živinoreji (-1,1%).

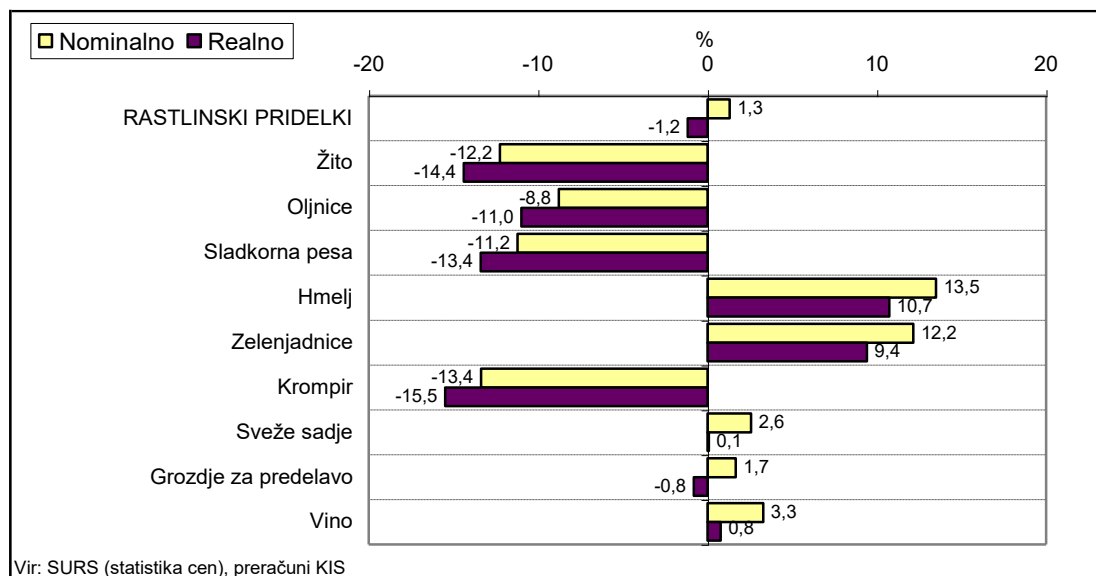
Preglednica 4: Indeksi cen kmetijskih proizvodov in inputov za kmetijstvo; 2001-2005

Predhodno leto = 100	NOMINALNO					REALNO				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Kmetijski proizvodi pri proizvajalcih	109,0	100,8	103,2	98,9	101,3	100,6	93,8	97,8	95,4	98,9
Rastlinski pridelki	109,6	104,4	110,3	90,4	101,3	101,1	97,1	104,4	87,3	98,8
Živali in živalski proizvodi	108,8	99,2	100,0	103,2	101,3	100,3	92,3	94,7	99,6	98,9
Inputi za kmetijstvo (1+2)	111,9	103,1	104,8	108,9	101,3	103,2	95,9	99,2	105,1	98,8
Inputi za tekočo porabo (1)	114,2	101,7	104,7	108,5	100,0	105,4	94,6	99,1	104,7	97,6
Inputi za investicije (2)	106,4	107,0	105,1	109,8	104,3	98,2	99,6	99,5	106,0	101,8
Razmerje kmetijski pridelki / inputi 1	95,5	99,2	98,7	91,1	101,3					

Vir: SURS, preračuni KIS

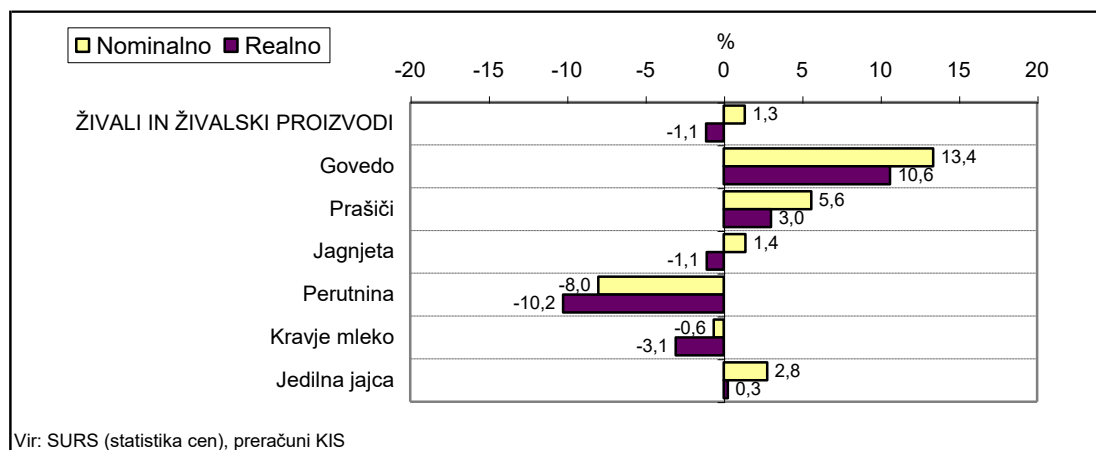
Spremembe cen rastlinskih pridelkov so bile v letu 2004 po posameznih skupinah pridelkov precej različne (priloga 8). Cene žita, sladkorne pese, krompirja in oljnic so se realno znižale za 10 do 15%, medtem ko so cene zelenjadnic in hmelja za podoben odstotek porasle. Cene sadja ter grozdja in vina so ostale realno blizu ravni iz leta 2004 - spremenile so se za manj kot $\pm 1\%$.

Cene žita, predvsem pšenice in koruze za zrnje, so v zadnjih dveh letih padle na najnižjo raven doslej (priloga 10). Nizke cene pšenice lahko deloma pripišemo slabši (podpovprečni) kakovosti, ki je tudi slabše plačana, odločilni vpliv na padec cen pa so imele dobre letine v EU kot celoti in s tem povezan padec cen na enotnem trgu. Vstop v EU je neposredni vpliv na domače cene samo še dodatno povečal, čeprav ga je bilo zaradi razmeroma odprtega trga z žitom, čutiti tudi že v prejšnjih letih.

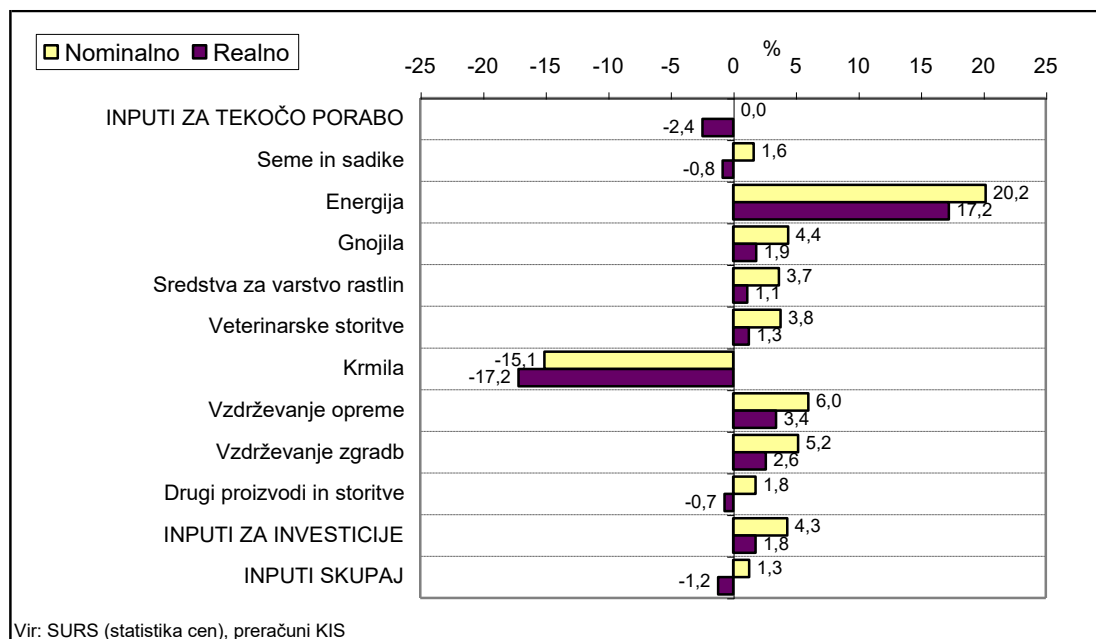
Slika 5: Spremembe cen rastlinskih pridelkov v letu 2005 v primerjavi z letom 2004

Tudi v živinoreji so bile spremembe cen v letu 2005 pri posameznih proizvodih pomembno različne, na agregatni ravni pa se je nadaljeval trend realnega padanja cen. Najbolj so se po dveh letih rasti znižale cene perutnine, precejšen realni padec cen pa je že četrto leto zapored opazen tudi pri mleku. Realno nižje so bile ponovno cene drobnice, medtem ko so se cene mesa govedi in prašičev precej povečale. Cene pitane govedi so v letu 2005 porasle prvič po letu 1998, povečale pa so se za več kot 10%. Cene jajc so ostale realno na ravni leta 2004.

Slika 6: Spremembe cen živali in živalskih proizvodov v letu 2005 v primerjavi z letom 2004

Realni padec cen kmetijskih proizvodov je v letu 2005 spremljal tudi realni padec cen inputov za kmetijstvo. Cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu (inputi 1) so v primerjavi z letom 2004 na agregatni ravni ostale nominalno nespremenjene, kar pomeni realni padec teh cen za 2,4%.

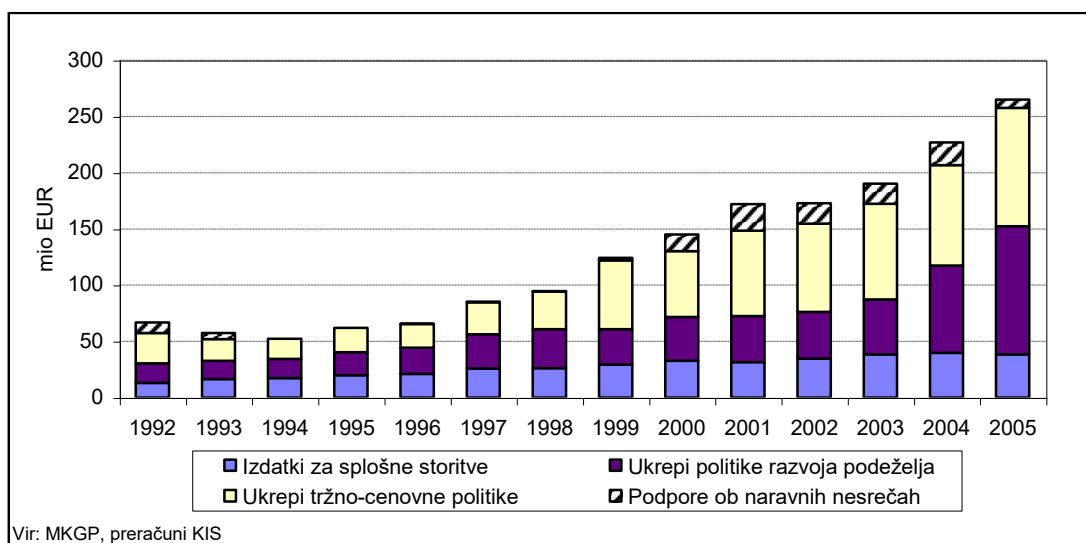
Slika 7: Spremembe cen inputov za kmetijstvo v letu 2005 v primerjavi z letom 2004

Realno znižanje cen na strani tekoče porabe je predvsem rezultat nižjih cen krmil. Cene večine drugih skupin inputov so bile v letu 2005 namreč višje kot v letu prej. Najbolj so se že drugo leto zapored povečale cene energije, kar je posledica rasti cen naftnih derivatov.

Večji realni padec cen inputov za tekočo porabo od padca cen kmetijskih proizvodov je vplival na rahlo izboljšanje cenovno-stroškovnih razmerij v kmetijstvu, kar se je zgodilo prvič po letu 1997. Kljub temu so ta ostala blizu najnižje ravni v zadnjem desetletju.

1.4 Proračunski izdatki za kmetijstvo

Proračunski odhodki za kmetijstvo (priloga 11) se stalno povečujejo že vse od leta 1995. Hitra rast je značilna zlasti za obdobje po letu 1998, ko je prišlo do večjih sprememb v kmetijski politiki, ki so šle v smeri postopnega približevanja vsebine, oblike in višine podpor kmetijstvu skupni kmetijski politiki EU. Do leta 2003 so hitro rasli predvsem izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike (ukrepi za stabilizacijo trga, neposredna plačila), v zadnjih dveh letih pa so bolj porasle podpore v okviru ukrepov politike razvoja podeželja (izravnalna plačila in razvojne podpore). V letu 2005 so proračunski izdatki za kmetijstvo skupaj znašali 265 milijonov evrov, kar je 38 milijonov več kot v letu 2004 (227 milijonov evrov) ter 1,8-krat več kot v letu 2000.

Slika 8: Proračunski izdatki za kmetijstvo; 1992-2005

Okvir 2: Proračunski izdatki za kmetijstvo

Proračunski izdatki za kmetijstvo zajemajo samo tiste postavke državnega proračuna, ki predstavljajo neposredno ali posredno podporo kmetijstvu. Večino teh izdatkov pokriva proračun Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v posameznih letih pa se določena sredstva zagotavljajo tudi v okviru proračuna drugih ministrstev. Izračun proračunskih izdatkov temelji na podatkih o realizaciji proračuna za posamezno leto po proračunskih porabnikih in proračunskih postavkah, ki jih zagotavlja Ministrstvo za finance in podrobni interni bazi podatkov o realizaciji proračuna po namenih, ki jih zagotavlja Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pri izračunu proračunskih izdatkov za kmetijstvo je proračun MKGP očiščen za vse postavke, ki se nanašajo na druge dejavnosti (gozdarstvo, ribištvo, del veterine) ter na financiranje upravne infrastrukture (npr. plače zaposlenih, materialni stroški ipd.), dodani pa so izdatki drugih ministrstev, ki so namenjeni kmetijstvu.

Realizacija proračuna zajema dejanska izplačila v določenem koledarskem letu. Glede na to, da pogosto prihaja do zamika med prevzetimi obveznostmi in izplačili, se realizacija lahko nanaša tudi na ukrepe (obveznosti) iz predhodnega leta (ali let). To pomeni, da se v posameznem letu zaradi poravnave že prevzetih obvez lahko pojavijo proračunski izdatki tudi za ukrepe, ki v tekočem letu niso bili uporabljeni ali pa novi ukrepi še nimajo pripadajočih proračunskih izdatkov.

Za potrebe vsebinske analize proračunskih izdatkov za kmetijstvo so posamezni ukrepi kmetijske politike razporejeni po vrstah politike in skupinah ukrepov glede na njihove osnovne značilnosti. V primeru, ko celotna proračunska postavka vsebinsko (po namenu) odgovarja določeni skupini ukrepov, je v to skupino razvrščena v celoti, sicer pa samo tisti njen del, ki odgovarja tej skupini. Pri takšnem pristopu posamezne skupine ukrepov niso vedno neposredno primerljive s proračunskimi postavkami, skupna masa izplačanih sredstev pa se v celoti ujema z realizacijo proračuna.

Klasifikacija kmetijske politike in njenih ukrepov po skupinah

KMETIJSKA POLITIKA			
Tržno-cenovna politika		Politika razvoja podeželja	Javne službe in druge splošne storitve za kmetijstvo
UKREPI	PRORAČUN	<u>Stabilizacija trga</u> - zunanjetrgovinska zaščita - podpore izvozu - intervencijski odkup - podpore skladiščenju - podpore porabi - drugo	<u>Izravnalna plačila</u> - težje pridelovalne razmere - okoljska plačila - drugo <u>Razvojne podpore</u> - investicije in prestrukturiranje kmetijstva in živilstva - vertikalni programi razvoja podeželja - drugo
		<u>Neposredna plačila po proizvodih</u> - cenovne podpore - neposredna plačila na površino, glavo - regresi - druga plačila	
		<u>Druge neposredne podpore</u> - državne pomoči ob naravnih nesrečah - odškodnine in drugo	
			- svetovalna služba - strokovne naloge - veterinarska preventiva - raziskovalno delo - šolstvo - javni zavodi in drugo

Tržno-cenovna politika zajema ukrepe, ki se praviloma nanašajo na posamezne kmetijske proizvode in neposredno vplivajo na prihodek proizvajalcev. V to skupino so uvrščeni vsi ukrepi za stabilizacijo trga, s katerimi politika vpliva na raven cen kmetijskih proizvodov, kakor tudi različne oblike neposrednih plačil in drugih neposrednih podpor proizvajalcem. Večina teh ukrepov je v zadnjih letih opredeljena v okviru tržnih ureditev za posamezne kmetijske proizvode.

Posebno skupino ukrepov v okviru tržno-cenovne politike predstavljajo državne pomoči za sanacijo posledic naravnih nesreč (npr. suša, neurja) in različne odškodnine (npr. za škodo po divjadi, v okviru zdravstvenega varstva rastlin in živali ipd.), ki tudi predstavljajo neke vrste kompenzacijska plačila proizvajalcem.

Politika razvoja podeželja zajema ukrepe, ki se praviloma nanašajo na posamezne proizvajalce, skupine proizvajalcev ali območja in so opredeljeni po programih. Njihov namen je povečati konkurenčnost in učinkovitost kmetijskih proizvajalcev, podpreti razvoj predelovalne industrije, tržne organiziranosti, kakor tudi splošni razvoj podeželskih območij. Razdeljeni so v dve večji skupini.

Prvo skupino sestavljajo izravnalna plačila proizvajalcem (npr. za težje pridelovalne razmere, za okolju prijazno kmetijstvo, za izvajanje EU standardov). Ta plačila neposredno vplivajo na prihodek proizvajalcev in so namenjena povečanju njihove konkurenčnosti (izravnavanju razlik zaradi manjše proizvodnje ali višjih stroškov). Izravnalna plačila iz te skupine so z vstopom v EU postala del Programa razvoja podeželja.

V drugo skupino ukrepov v okviru politike razvoja podeželja so združeni t.i. ukrepi razvojne politike, ki zajemajo podpore investicij in prestrukturiranja kmetijskih gospodarstev ter živilsko-predelovalne industrije in zadrug, vertikalne programe razvoja podeželja (diverzifikacija dejavnosti, infrastruktura, zemljiške operacije ipd.) ter druge ukrepe (podpore združevanju, trženju ipd.). Ukrepi iz te skupine so z vstopom v EU v glavnem postali del Enotnega programskega dokumenta, ki na ravni države zajema vsa področja regionalnega razvoja. Izven tega ostaja le manjši del specifičnih nacionalnih ukrepov (npr. zemljiške operacije).

Politika na področju javnih služb in drugih storitev za kmetijstvo praviloma zajema ukrepe, s pomočjo katerih država omogoča delo javnih služb in druge infrastrukture, kot tudi realizacijo različnih projektov, ki so pomembni za razvoj kmetijstva, ne morejo pa biti prepuščeni samo tržni iniciativi. Ta skupina ukrepov v glavnem nima neposrednega vpliva na prihodek kmetijskih gospodarstev, čeprav lahko nekatere od njih razumemo tudi kot regresiranje storitev za proizvajalce (npr. del storitev svetovalne službe, del kontrole proizvodnosti v živinoreji).

Vsakoletno razporeditev in analizo proračunskih izdatkov po skupinah ukrepov pripravlja Kmetijski inštitut Slovenije v sodelovanju z MKGP.

V letu 2005 je realizacija proračuna Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano znašala 76,8 milijarde tolarjev (18% več kot v letu 2004). Od tega je bilo za ukrepe kmetijske politike porabljenih 60,5 milijarde tolarjev (24% več kot v letu 2004). Preostala sredstva so bila namenjena ribištvu, gozdarstvu ter pokrivanju stroškov ministrstva in organov v sestavi.

Preglednica 5: Proračunski izdatki za kmetijstvo; 2004 in 2005

Mio SIT	Skupaj			Slovenija			EU		Delež EU (%)	
	2004	2005	2005 2004	2004	2005	2005 2004	2004	2005	2004	2005
PRORAČUN MKGP	65.231	76.770	117,7	55.080	45.607	82,8	10.150	31.163	15,6	40,6
Stroški MKGP in organov v sestavi	10.913	10.611	97,2	10.913	10.600	97,1	0	11	0,0	0,1
Gozdarstvo	5.303	5.448	102,7	5.255	5.346	101,7	48	103	0,9	1,9
Ribištvo	109	209	192,0	109	157	144,4	0	52	0,0	24,8
KMETIJSTVO (1)	48.906	60.501	123,7	38.803	29.504	76,0	10.102	30.998	20,7	51,2
SREDSTVA DRUGIH MINISTRSTEV (2)	5.279	3.003	56,9	5.279	3.003	56,9	0	0	0,0	0,0
Skupaj izdatki za kmetijstvo (1+2)	54.185	63.505	117,2	44.082	32.507	73,7	10.102	30.998	18,6	48,8
- Podpore ob naravnih nesrečah, odškodnine	4.794	1.744	36,4	4.794	1.744	36,4	0	0	0,0	0,0
- Ukrepi tržno-cenovne politike	21.305	25.214	118,3	19.862	13.669	68,8	1.443	11.545	6,8	45,8
- Ukrepi politike razvoja podeželja	18.603	27.369	147,1	10.288	8.579	83,4	8.314	18.791	44,7	68,7
- Izdatki za splošne storitve za kmetijstvo	9.483	9.178	96,8	9.138	8.516	93,2	345	662	3,6	7,2

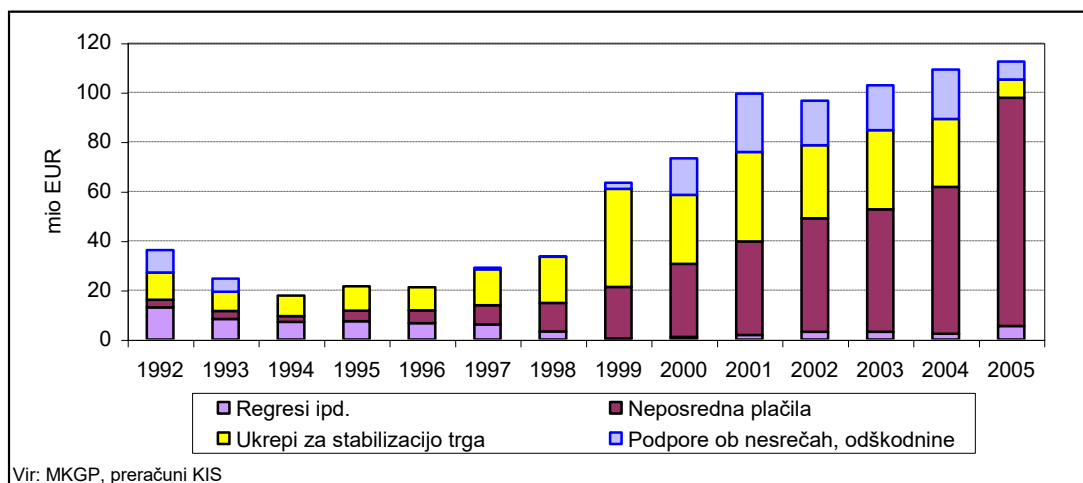
Vir: MKGP, preračuni KIS

Podobno kot v predhodnih letih, so bila tudi v letu 2005 sredstva iz proračuna MKGP dopolnjena s sredstvi iz drugih proračunskih virov. V letu 2005 je bilo iz naslova državnih pomoči za sanacijo posledic toče in drugih ujm izplačanih 1,7 milijarde tolarjev. Skupaj s temi sredstvi in vračilom trošarine za pogonsko gorivo (1,3 milijarde SIT), ki ga kmetijska gospodarstva uveljavljajo pri Ministrstvu za finance, so proračunski izdatki za kmetijstvo v letu 2005 znašali 63,5 milijarde tolarjev (265 mio EUR) ali 17% več kot v letu prej. Najbolj so se že drugo leto zapored povečali izdatki za ukrepe politike razvoja podeželja in tako predstavljali 43% vseh izdatkov za podporo kmetijstvu, kar je največji delež doslej in prvič tudi več kot so znašali izdatki za tržno-cenovno politiko.

Z vstopom v EU v letu 2004 je skupni proračun EU prevzel tudi sofinanciranje ukrepov, ki so del skupne kmetijske politike. V celoti iz nacionalnih virov so se v letu 2005 financirali le specifični nacionalni ukrepi kmetijske politike ter nekatere zaostale obveznosti, ki so nastale še pred vstopom. Delež sofinanciranja ukrepov kmetijske politike s strani evropskih skladov se je v primerjavi z letom 2004 več kot podvojil in je v letu 2005 v skupnih proračunskih izdatkih za kmetijstvo predstavljal že skoraj 50% (v letu 2004 19%). Izdatki za ukrepe kmetijske politike iz nacionalnih virov so bili tako kljub večjim proračunskim podporam kmetijstvu za 26% nižji kot v letu 2004. Največji delež so proračunska sredstva EU predstavljala pri izdatkih za ukrepe politike razvoja podeželja (69%), najmanjšega pa pri splošnih storitvah za kmetijstvo, ki v glavnem niso predmet skupne kmetijske politike.

Izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike

Proračunski izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike (priloga 12), ki so se zaradi izjemno visokih izdatkov za ukrepe za stabilizacijo trga v letu 1999 podvojili (neugodne razmere na svetovnem trgu), so se v naslednjih letih povečevali predvsem na račun povečevanja neposrednih plačil proizvajalcem.

Slika 9: Proračunski izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike; 1992-2005

Izdatki za ukrepe tržno-cenovne politike (brez izrednih podpor zaradi naravnih nesreč) so v letu 2005 znašali skupaj 25,2 milijarde tolarjev (105,2 mio EUR) ali 18% več kot v letu prej. Največji delež so ponovno predstavljala neposredna plačila, ki jih je EU v povprečju sofinancirala z okoli 45%. V letu 2005 so bila poleg plačil na površino in plačil na glavo živali, prvič izplačana tudi neposredna plačila za mleko (na kg mlečne kvote), ki so bila na novo uvedena po pristopu k EU. Za neposredna plačila (skupaj s premijami za mleko) je bilo v letu 2005 izplačanih 22,1 milijarde tolarjev (92,3 mio EUR), kar je 56% več kot v letu 2004. Večina teh izplačil predstavlja poravnavo obveznosti za leto 2004, medtem ko bo glavnina neposrednih plačil za leto 2005 izplačana iz proračuna za leto 2006.

Izdatki za ukrepe za stabilizacijo trga so v letu 2005 obsegali le dobro četrtnino sredstev iz leta 2004, kar je posledica drastičnega zmanjšanja obsega izvoznih podpor. Z vstopom v EU so podpore za pripravo kmetijskih pridelkov in živil za zunanji trg zamenjala izvozna nadomestila, ki jih v celoti financira skupni proračun EU in za katera veljajo drugačni pogoji in pravila, kot so veljali za nacionalni ukrep. V letu 2004 je bil obseg izvoznih podpor še vedno razmeroma velik (6.218 mio SIT), pri čemer pa so bila sredstva praktično v celoti namenjena poravnavi obveznosti za izvoz, realiziran še pred vstopom v EU. V letu 2005 je bil obseg izplačanih izvoznih nadomestil (1.383 mio SIT) v primerjavi z meseci od maja do konca leta 2004 (116 mio SIT) sicer pomembno večji, glede na povprečno višino v letih pred vstopom pa je ostal skromen. Izdatki za druge ukrepe za stabilizacijo trga (podpore skladiščenju, podpore porabi, podpore uničevanju klavničnih odpadkov ipd.) tudi v letu 2005 niso predstavljali večjega deleža, čeprav so se v primerjavi z letom prej nekoliko povečali.

Preglednica 6: Proračunski izdatki za tržno-cenovno politiko; 2004 in 2005

Mio SIT	Skupaj			Slovenija			EU		Delež EU		
	2004	2005	2005 2004	2004	2005	2005 2004	2004	2005	% 2004	% 2005	
TRŽNO-CENOVNA POLITIKA skupaj	26.099	26.958	103,3	24.656	15.413	62,5	1.443	11.545	5,5	42,8	
Ukrepi tržno-cenovne politike	21.305	25.214	118,3	19.862	13.669	68,8	1.443	11.545	6,8	45,8	
Ukrepi za stabilizacijo trga	6.566	1.786	27,2	6.451	320	5,0	116	1.466	1,8	82,1	
Neposredna plačila	14.168	22.125	156,2	12.841	12.046	93,8	1.328	10.079	9,4	45,6	
Ukrepi za zniževanje stroškov	571	1.303	228,2	571	1.303	228,2	0	0	0,0	0,0	
Podpore ob naravnih nesrečah, odškodnine	4.794	1.744	36,4	4.794	1.744	36,4	0	0	0,0	0,0	
Naravne nesreče (suša, neurja s točo, pozება ipd.)	4.717	1.701	36,1	4.717	1.701	36,1	0	0	0,0	0,0	
Druge odškodnine	77	42	55,3	77	42	55,3	0	0	0,0	0,0	

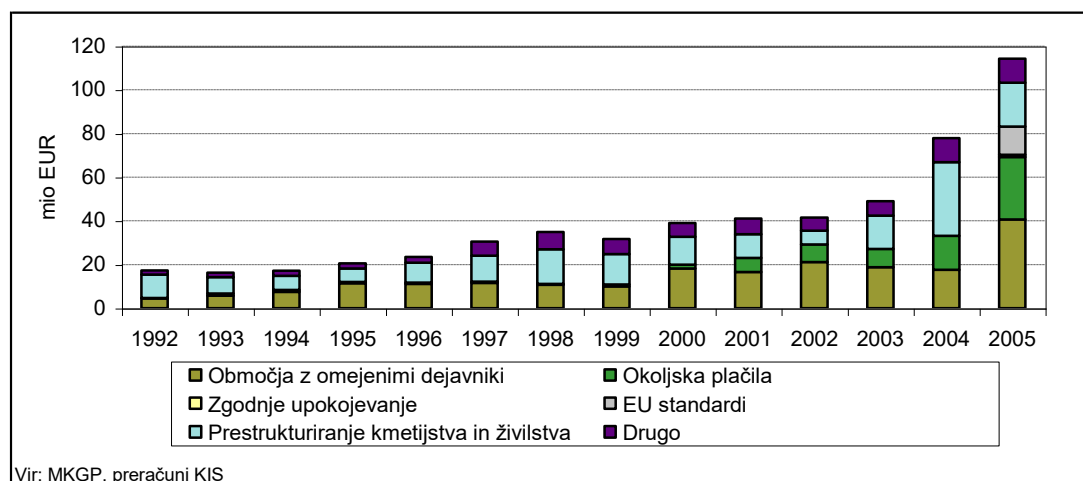
Vir: MKGP, preračuni KIS

Za ukrepe za podporo ob naravnih nesrečah in različne oblike odškodnin za škodo na pridelkih (škoda po divjadi, ukrepi v okviru zdravstvenega varstva rastlin in živali) je bilo v letu 2005 porabljen 1,7 milijarde tolarjev, kar je najmanj po letu 1999. Večino teh sredstev je

predstavljal poračun akontacije državne pomoči iz naslova odprave posledic neurij s točo v letu 2004, ki se je zagotavljal izven proračuna Ministrstva za kmetijstvo.

Izdatki za ukrepe politike razvoja podeželja

Proračunske podpore v okviru politike razvoja podeželja (priloga 13), ki so praviloma vseskozi naraščale precej počasneje kot izdatki za tržno-cenovno politiko, so se v zadnjih dveh letih več kot podvojile.

Slika 10: Proračunski izdatki za ukrepe kmetijske politike razvoja podeželja; 1992-2005

Za ukrepe politike razvoja podeželja je bilo v letu 2005 iz proračuna skupaj izplačanih 27,4 milijarde tolarjev (114,3 mio EUR) ali 47% več kot v letu prej. Od tega je bilo 73% sredstev (19,9 milijarde SIT oz. 83 mio EUR) porabljenih za ukrepe iz okvira Programa razvoja podeželja (območja z omejenimi dejavniki, kmetijsko okoljski program, zgodnje upokojevanje, EU standardi), ki so se glede na leto 2004 povečala 2,5-krat. Hkrati je bilo za ukrepe razvojne politike v ožjem smislu (prestrukturiranje kmetijstva in živilstva, programi in ukrepi razvoja podeželskih območij) izplačano 30% manj sredstev kot v letu prej. Kljub temu so ostale podpore prestrukturiranju tudi v letu 2005 na razmeroma visoki ravni (druge najvišje doslej).

Preglednica 7: Proračunski izdatki za politiko razvoja podeželja; 2004 in 2005

Mio SIT	Skupaj			Slovenija			EU		Delež EU	
	2004	2005	2005 2004	2004	2005	2005 2004	2004	2005	% 2004	% 2005
Ukrepi politike razvoja podeželja	18.603	27.369	147,1	10.288	8.579	83,4	8.314	18.791	44,7	68,7
Izravnalna plačila	7.906	19.918	251,9	2.828	4.178	147,7	5.078	15.740	64,2	79,0
Območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo	4.218	9.728	230,6	1.609	2.080	129,3	2.609	7.648	61,9	78,6
Kmetijsko okoljski program	3.688	6.871	186,3	1.220	1.427	117,0	2.469	5.444	66,9	79,2
Zgodnje upokojevanje kmetov	0	228		0	47		0	181		79,5
Prilagajanje in izvajanje EU standardov	0	3.091		0	624		0	2.467		79,8
Razvojne podpore	10.696	7.451	69,7	7.460	4.401	59,0	3.237	3.051	30,3	40,9
Prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev	3.968	3.073	77,4	2.536	1.659	65,4	1.432	1.414	36,1	46,0
Prestrukturiranje živilske industrije in zadrug	4.107	1.752	42,6	2.946	849	28,8	1.161	902	28,3	51,5
Programi razvoja podeželskih območij	2.149	1.725	80,3	1.549	1.053	68,0	600	672	27,9	38,9
Drugi ukrepi strukturne politike	472	902	191,1	428	839	195,8	43	63	9,2	7,0

Vir: MKGP, preračuni KIS

Izplačila podpor za območja z omejenimi možnostmi za kmetijstvo so se po dveh letih zmanjševanja v letu 2005 močno povečala predvsem na račun poravnave prevzetih obveznosti iz leta 2004. Podobno velja tudi za podpore okolju prijaznemu kmetijstvu (okoljska plačila), ki pa naraščajo že vse od uvedbe SKOP v letu 2001. Poleg tega so bila v letu 2005 realizirana tudi prva plačila za oba nova ukrepa iz programa razvoja podeželja –

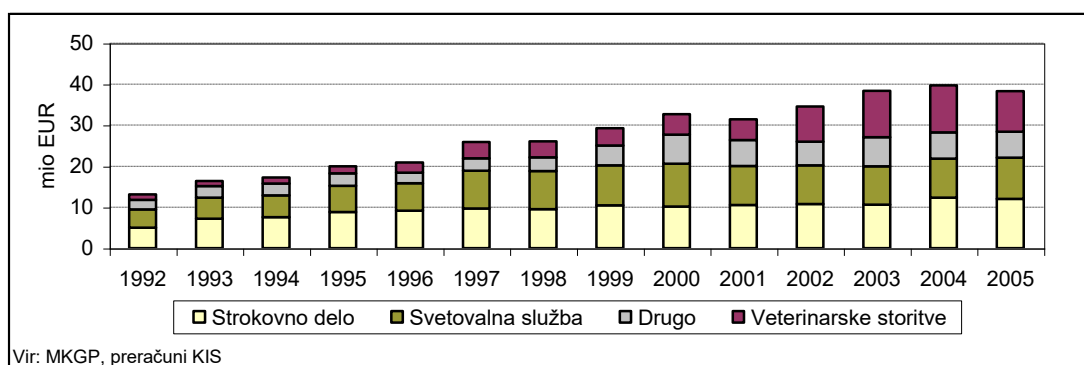
zgodnje upokojevanje ter prilagajanje in izvajanje EU standardov. Zlasti slednji (EU standardi) je naletel na izjemno velik odziv pri pridelovalcih in je v letu 2005 pomembno prispeval k izjemnemu povečanju izplačil za to skupino ukrepov.

Proračunske podpore v okviru razvojne politike so v letu 2005 znašale 7,5 milijarde tolarjev (31 mio EUR). Zmanjšanje sredstev za te namene je v primerjavi z letom 2004 precejšnje pri skoraj vseh skupinah ukrepov, večina zmanjšanja pa gre na račun manjših izplačil po programu SAPARD ter ugašanja specifičnih nacionalnih programov strukturne politike, ki so v letu 2004 še predstavljali velik delež izplačil v tej skupini. Obseg izplačanih sredstev iz naslova Enotnega programskega dokumenta (EPD), ki je po vstopu vsebinsko prevzel večino prednostnih nalog s področja razvojne politike, se je v letu 2005 sicer močno povečal, ni pa v celoti nadomestil zmanjšanja sredstev po drugih programih.

V okviru podpor naložbam in prestrukturiranju kmetijstva so se izplačila zmanjšala za več kot 20%. Izplačila iz naslova SAPARD so dosegla le tretjino tistih iz leta 2004, specifičnih nacionalnih podpor naložbam na kmetijskih gospodarstvih pa v letu 2005 ni bilo več. Na drugi strani so bila izvedena prva izplačila za ta namen iz naslova EPD, povečala pa so se tudi sredstva za prestrukturiranje vinogradništva (od leta 2005 v celoti financirana s strani EU) ter izplačila enkratnih podpor mladim kmetom (nacionalni ukrep). V skupini podpor prestrukturiranju živilske industrije so se izplačila v letu 2005 več kot razpolovila. V letu 2005 ni bilo več podpor iz okvira nacionalnih ukrepov, sredstva SAPARD za ta namen pa so se zmanjšala za okoli 60%. K zmanjšanju izplačil v skupini podpor programom razvoja podeželskih območij je najbolj prispevalo zmanjšanje sredstev v okviru nacionalnih programov celostnega razvoja podeželja, medtem ko so zmanjšanje izplačil za diverzifikacijo dejavnosti na kmetijah in infrastrukturo iz programa SAPARD praktično v celoti nadomestila izplačila iz EPD. V okviru drugih ukrepov strukturne politike je bilo izplačanih skoraj 2 krat več sredstev kot v letu prej. Povečanje je predvsem posledica večjih izplačil za organizacije proizvajalcev ter novih podpor za čebelarstvo, ki jih deloma financira tudi EU.

Izdatki za splošne storitve za kmetijstvo

Proračunska sredstva za splošne storitve za kmetijstvo (podpore svetovanju, izobraževanju, raziskovanju, strokovnemu delu, javnim zavodom; priloga 14) se praviloma v zadnjih letih povečujejo manj kot pri drugih ukrepih kmetijske politike, zato se je znižal tudi njihov delež v strukturi skupnih proračunskih izdatkov za kmetijstvo. V letu 2005 je ta delež padel na 15% oziroma najnižjo raven doslej.

Slika 11: Proračunski izdatki za splošne storitve za kmetijstvo; 1992-2005

Za financiranje in sofinanciranje splošnih storitev za kmetijstvo je bilo v letu 2005 porabljenih 9,2 milijarde tolarjev (38,3 mio EUR), kar je 3% manj kot v letu prej. Sredstva so se v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala v vseh skupinah storitev z izjemo kmetijske svetovalne službe.

Preglednica 8: Proračunski izdatki za splošne storitve za kmetijstvo; 2004 in 2005

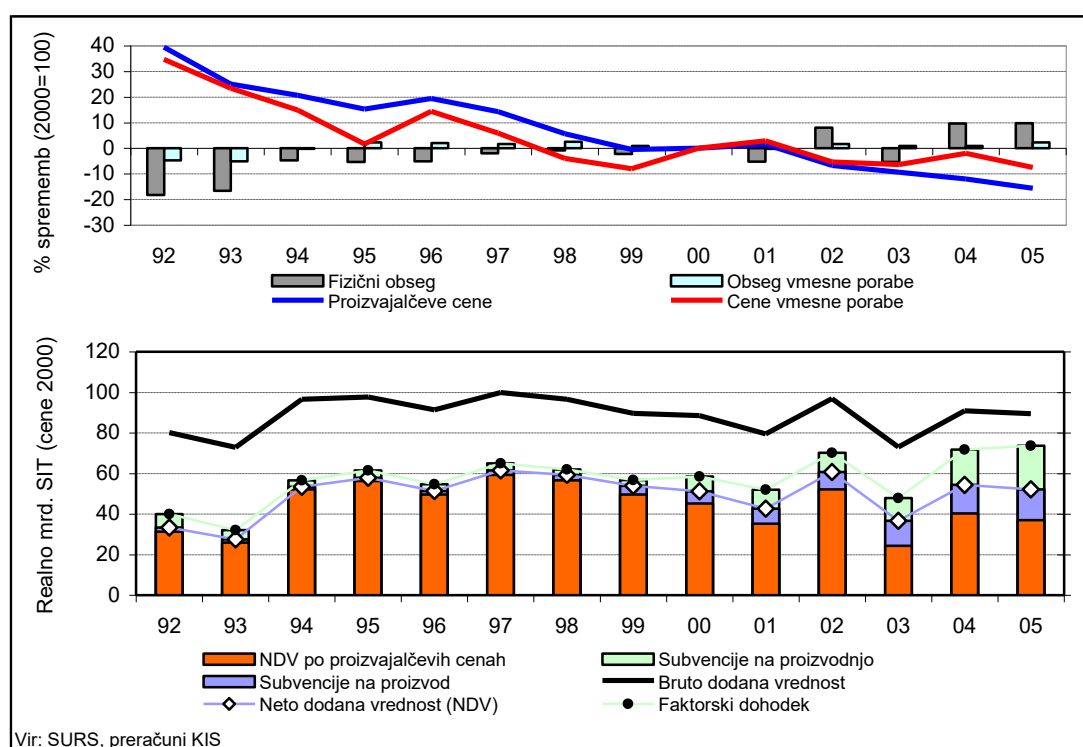
Mio SIT	Skupaj			Slovenija			EU		Delež EU		
	2004	2005	$\frac{2005}{2004}$	2004	2005	$\frac{2005}{2004}$	2004	2005	%		
Izdatki za splošne storitve za kmetijstvo	9.483	9.178	96,8	9.138	8.516	93,2	345	662	3,6	7,2	
Predpisano in preventivno varstvo živali in ukrepi	2.730	2.376	87,0	2.730	2.250	82,4	0	126	0,0	5,3	
Kmetijska svetovalna služba	2.265	2.418	106,8	2.265	2.418	106,8	0	0	0,0	0,0	
Javne službe in naloge na področju zootehnike	2.250	2.192	97,4	2.250	2.192	97,4	0	0	0,0	0,0	
Javne službe in naloge na področju rastlinske pridelave	693	683	98,6	693	683	98,6	0	0	0,0	0,0	
Druge splošne storitve in programi	1.544	1.508	97,7	1.200	973	81,1	345	536	22,3	35,5	

Vir: MKGP, preračuni KIS

Podpore izvajanju splošnih storitev za kmetijstvo so praviloma predmet nacionalne kmetijske politike, ki se tudi po vstopu v EU v celoti financira iz nacionalnega proračuna. Delež EU sredstev v tej skupini ukrepov je bil v letu 2005 le okoli 7%. EU sredstva so bila namenjena sofinanciranju Phare programov (520 milijonov SIT), pokrivanju stroškov obdelave FADN podatkov ter sofinanciranju določenih ukrepov v veterini.

1.5 Ekonomski rezultati kmetijstva

V letu 2005 ni prišlo do tako drastičnih sprememb v dohodku kmetijstva, kot smo jim bili priča v preteklih letih. Dohodek v kmetijstvu je močno zanihal zlasti po letu 2000, ko je prišlo do velikih sprememb v obsegu proizvodnje (izmenjava dobrih in slabih letin). Po izrazito slabi letini 2003, ko je bil dosežen dohodek kmetijstva najnižji po letu 1994, je v letu 2004, ob izrazitem povečanju fizičnega obsega proizvodnje, dohodek močno porasel in je, kot kažejo podatki ekonomskih računov za kmetijstvo (priloge 16,17), rahlo porasel tudi v letu 2005.

Slika 12: Glavni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo; 1992-2005

Kot kažejo podatki, se je trend realnega padanja cen kmetijskih pridelkov, ki ga je opaziti v celotnem obdobju po letu 1992, nadaljeval tudi v letu 2005. Trend padanja je opaziti tudi pri cenah reprodukcijskega materiala (cene vmesne porabe), je pa ta trend manj stanovit. Po letu 2000 so se škarje cen pričele neugodno odpirati. Zlasti neugodno je bilo cenovno

stroškovno razmerje v letu 2004. V letu 2005 so bile spremembe cen, tako na strani proizvodnje, kot tudi na strani vmesne porabe, podobne (padec cen v primerjavi s preteklim letom). Hitra rast proračunskih podpor, ki je bila značilna za obdobje 1999 do 2004, se je po podatkih SURS v letu 2005 upočasnila. Velik skok proračunskih podpor v letu 2004 in razmeroma majhno povečanje v letu 2005 je v veliki meri posledica spremembe metodologije. SURS po letu 2003 v ekonomske račune kmetijstva (ERK) vključuje proračunske podpore v višini odobrenih sredstev in ne v višini dejansko izplačanih sredstev v koledarskem letu, kot je bilo to do leta 2003 (okvir 3).

Okvir 3: Ekonomski računi za kmetijstvo

Ekonomski račun za kmetijstvo (ERK) v bistvu predstavlja satelitski račun nacionalnih računov, ki upošteva specifičnosti kmetijstva. Za članice EU je izdelava ERK po enotni metodologiji Eurostat obvezni del rednih statističnih raziskovanj. Njihov cilj je zagotavljati sistematične, primerljive in celovite informacije o kmetijstvu za potrebe analize stanja, projekcij in vodenja kmetijske politike. ERK vključuje proizvodne enote po načelu aktivnosti in praviloma zajema samo kmetijsko proizvodnjo na kmetijskih gospodarstvih in strojne storitve za kmetijstvo (brez drugih dejavnosti, razen neločljivih in brez kmetijske proizvodnje izven kmetijskih gospodarstev). To pomeni, da so praviloma iz računov izključene vse enote (gospodarstva oziroma gospodinjstva), ki proizvajajo samo za lastne potrebe.

ERK sestavlja niz medsebojno povezanih računov in tabel. Račun proizvodnje beleži transakcije povezane s proizvodnim procesom. Izdelan je po načelu bruto proizvodnje. Zajema tudi del proizvodnje, ki hkrati predstavlja vmesno potrošnjo znotraj kmetijstva (npr. voluminozna krma). Vsebuje podatke o proizvodnji (količini, cenah in vrednosti proizvoda), vmesni potrošnji po vrstah, potrošnji fiksnega kapitala in izračun osnovnih kategorij dohodka.

Račun proizvodnje je izdelan po t.i. osnovnih cenah. Osnovne cene so proizvajalčeve cene, povečane za subvencije na proizvode in zmanjšane za morebitne davke na proizvode. Analogno se vmesna poraba obračunava po cenah, ki so že zmanjšane za subvencije na proizvode (inpute) in povečane za morebitne davke na proizvode (inpute). Med subvencije na proizvode se uvrščajo proizvodno specifične subvencije, ki so praviloma v funkciji cenovne politike (npr. splošni dodatki k cenam, nekatera plačila na površino ali glavo živali, regresi ipd.).

Osnovne kategorije dohodka so bruto dodana vrednost, kot razlika med vrednostjo proizvodnje in vmesno potrošnjo in neto dodana vrednost kot razlika med bruto dodano vrednostjo in potrošnjo fiksnega kapitala. Če od neto dodane vrednosti, ki je prvi element računa dohodka, odštejemo davke na proizvodnjo in prištejemo subvencije na proizvodnjo, dobimo faktorski dohodek. Med subvencije na proizvodnjo se uvrščajo proizvodno nespecifična plačila (npr. izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere, okoljska plačila, državne pomoči ob naravnih nesrečah ipd.), ki neposredno povečujejo dohodek iz kmetijstva. Faktorski dohodek je dohodek, ki kmetijskim gospodarstvom ostane za nadomeščanje vseh proizvodnih faktorjev (zemlja, kapital, delo).

Osnovni elementi računa proizvodnje in računa faktorskega dohodka v okviru ERK

Vrednost proizvodnje po osnovnih cenah				
Vrednost proizvodnje po proizvajalčevih cenah			Subvencije na proizvod minus Davki na proizvod	
Vmesna potrošnja	Bruto dodana vrednost			
	Poraba fiksnega kapitala	Neto dodana vrednost		Subvencije na proizvodnjo minus Davki na proizvodnjo
		Faktorski dohodek		

Zadnja postavka delitve dohodka znotraj ERK je podjetniški dohodek. Dobimo ga, če k faktorskemu dohodku prištejemo prejete obresti in odštejemo sredstva za zaposlene (plače), najemnine za zemljo in plačane obresti. Račun kapitala v ERK ni popoln in vsebuje samo podatke o bruto in neto investicijah in transferjih kapitala. Med transferje kapitala se uvrščajo proračunska plačila, ki se nanašajo na osnovna sredstva v kmetijstvu (npr. podpore za investicije) in drugi transferji kapitala, namenjeni neposredno kmetijskim gospodarstvom (npr. podpore za sanacijo gospodarstev).

Vsi izračuni v okviru ERK so izdelani po tekočih cenah. Za izračun realnih sprememb (po stalnih cenah) se uporablja implicitni deflator bruto domačega proizvoda. Seznam proizvodov na strani kmetijske proizvodnje in vmesne potrošnje je precej podroben, spremembe vseh vrednostnih kazalcev pa so dezagregirane v indekse obsega in indekse cen. ERK zato daje podatke za analizo sprememb v strukturi, kakor tudi v obsegu in cenah po vseh elementih računov.

Indeksi cen v okviru ekonomskih računov za kmetijstvo večinoma niso neposredno primerljivi z indeksi cen, izračunanimi v okviru statističnega raziskovanja cen v kmetijstvu, čeprav sta seznama skupin proizvodov podobna. Razlog je v različnih metodoloških izhodiščih obeh statističnih raziskovanj.

Najpomembnejše razlike v metodologiji izračuna indeksov cen v okviru statistike cen in ekonomskih računov za kmetijstvo

	Ekonomski računi za kmetijstvo	Statistika cen
Osnova za izračun uteži	Vrednost v tekočem letu: – celotna proizvodnja dejavnosti kmetijstva (tudi del proizvodov in storitev za tekočo porabo) – celotna vmesna potrošnja – celotna investicijska poraba	Vrednost v baznem letu: – odkup in prodaja kmetijskih proizvodov (tržna proizvodnja) – kupljeni inputi za tekočo porabo – kupljeni inputi za investicijsko porabo
Vrsta cen	Proizvajalčeve oziroma nabavne cene (subvencije niso vključene) Osnovne cene oziroma cene kupcev (skupaj s subvencijami na proizvode)	Proizvajalčeve oziroma nabavne cene (subvencije niso vključene)
Vrsta indeksa	Paaschev indeks	Laspeyresov indeks
Bazno leto	Predhodno leto	Leto, ki se konča na 0 ali 5 (menjava baznega leta na vsakih 5 let)
Deflator	Implicitni deflator bruto domačega proizvoda	Inflacija (indeks cen življenjskih potrebščin)

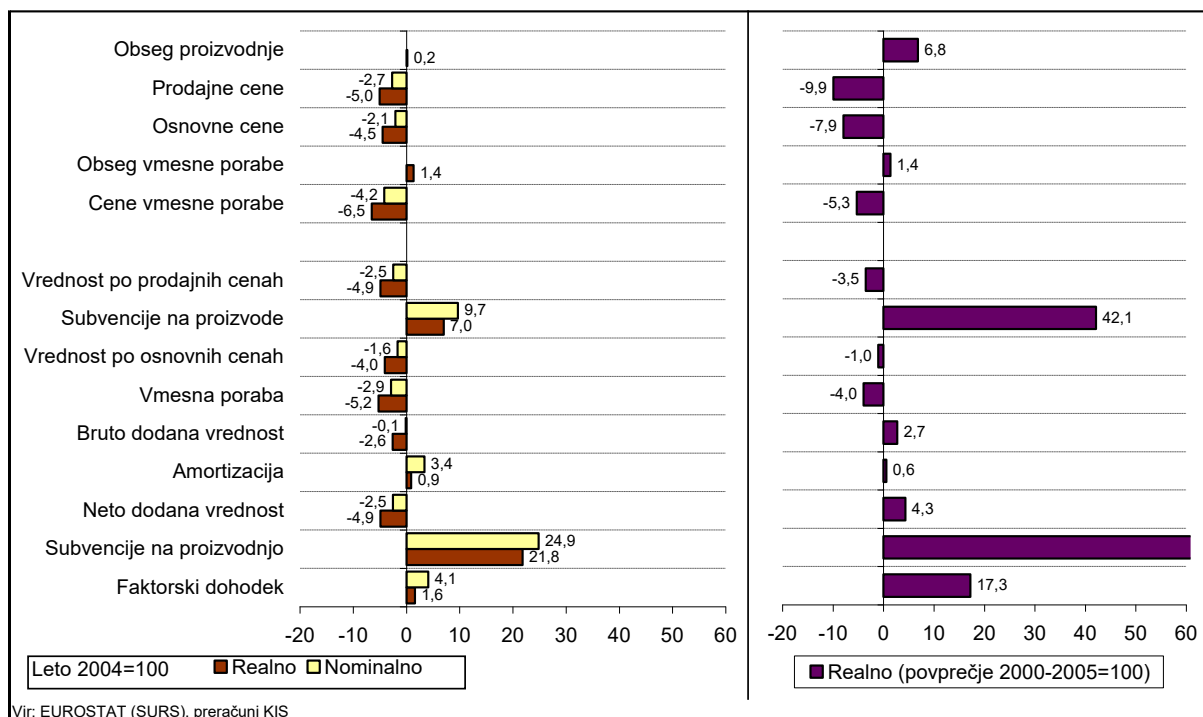
Državni statistični urad je osnovne podatke ekonomskih računov kmetijstva za Slovenijo po metodologiji Eurostat prvič objavil v letu 2004, izdelani pa so za obdobje od leta 1995 dalje. Za obdobje 1992-1994 so bili ekonomski računi kmetijstva po enaki metodologiji izdelani na Kmetijskem inštitutu Slovenije (KIS).

Do leta 2003 so vse subvencije (na proizvode in na proizvodnjo) v ekonomske račune za kmetijstvo vključene v višini dejansko izplačanih proračunskih sredstev za te namene v posameznem koledarskem letu, z letom 2004 pa se je ta metodologija spremenila. Od leta 2004 SURS pri oceni višine subvencij upošteva odobrena plačila v posameznem subvencijskem letu, ne glede na to, kdaj so bila dejansko izplačana. Praviloma je velik del subvencij za tekoče leto izplačan v naslednjem koledarskem letu, zato so razlike med odobrenimi in izplačanimi zneski v določenem letu velike.

Glede na to, da SURS zaenkrat za Slovenijo ne objavlja vseh elementov ekonomskih računov za kmetijstvo, so za analizo uporabljeni podatki iz baze EUROSTAT, ki so popolni.

Po statističnih podatkih se je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 vrednost proizvodnje kmetijstva po osnovnih cenah (skupaj z odobrenimi subvencijami na proizvod) ob realnem padcu osnovnih cen in ob praktično nespremenjenim fizičnem obsegu, realno zmanjšala za 4%. Vrednost vmesne porabe se je še močneje znižala (-5,2%) kot vrednost proizvodnje, vendar to ni v celoti nadomestilo padca cen, tako da je bruto dodana vrednost realno, v primerjavi z letom prej, manjša za 2,6%, neto dodana vrednost pa za nekaj manj kot 5% (realno povečanje stroškov amortizacije). Subvencije na proizvodnjo so v letu 2005 realno močno porasle (22%), kar je vplivalo na rahel realni porast faktorskega dohodka. Spremembe glavnih agregatnih kazalcev ekonomskega položaja kmetijstva so bile v letu 2005, v primerjavi s sicer ugodnim letom 2004, razmeroma majhne (z izjemo subvencij). Leto 2005 lahko z vidika ekonomskih rezultatov, podobno kot leto 2004, ocenimo kot ugodno. To je razvidno tudi iz primerjave kazalcev za leto 2005 s povprečjem v obdobju 2000-2005.

Primerjava kazalcev dohodka v letu 2005 s povprečjem v zadnjem obdobju kaže na to, da je bila letina 2005 dobra (fizični obseg za slabih 7% večji od povprečja), primerjava drugih kazalcev pa potrjuje osnovne trende sprememb v zadnjem obdobju. Jasno se kaže padec cen kmetijskih pridelkov in rast vrednosti proračunskih podpor. Absolutna realna raven vseh dohodkovnih kategorij je bila večja od povprečne ravni v zadnjem obdobju.

Slika 13: Spremembe najpomembnejših ekonomskih kazalcev v kmetijstvu v letu 2005

Ocene na podlagi podrobnejše analize ekonomskih računov za kmetijstvo po pridelkih (ABTA) kažejo, da je porast faktorskega dohodka v kmetijstvu v letu 2005 predvsem posledica porasta dohodkov v živinoreji.

Okvir 4: Ekonomski računi za kmetijstvo po aktivnostih (ABTA)

Za oceno dohodkov po posameznih pridelkih so uporabljene t.i. tabele ekonomskih računov kmetijstva po aktivnostih oziroma ABTA (*Activity Based Table of Accounts*). Vsebinsko gledano pomeni ABTA ekonomske račune za kmetijstvo (ERK), ki so dezagregirani na raven posameznih aktivnosti oziroma pridelkov. Ekonomski računi aktivnosti zato vsebujejo vse elemente in informacije, ki jih vsebuje ERK in s tem omogočajo oceno povprečnih dohodkov tudi pri posameznih pridelkih in skupinah pridelkov.

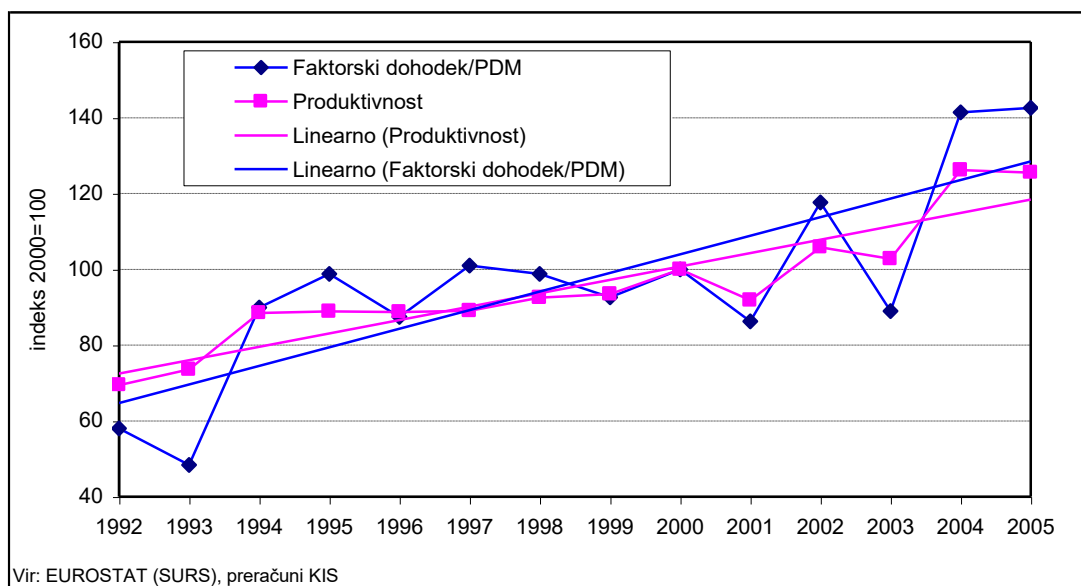
Da bi dosegli vsebinsko ustreznejšo sliko pri interpretaciji podatkov po posameznih pridelkih, smo koncept ERK nekoliko prilagodili. Razlika je pri obravnavi doma pridelane voluminozne krme. ERK vrednoti voluminozno krmo po »tržni ceni« tako na strani outputa, kot tudi na strani inputov v živinoreji. Problem takega pristopa je predvsem pri alokaciji vrednosti subvencij na končnega koristnika (subvencije za pridelavo npr. koruzne silaže so po osnovnem konceptu ERK obravnavane kot vrednost proizvodnje pri koruzni silaži, poraba koruzne silaže pa je v živinoreji obravnavana kot input vrednoten po polni ceni; v tem primeru je, obratoslovno gledano, dohodek v živinoreji podcenjen vsaj za vrednost subvencij iz naslova koruzne silaže). Prilagoditev osnovnega koncepta ERK za potrebe ABTA je v tem, da voluminozne krme ne obravnavamo kot končni proizvod kmetijstva, pač pa tako na strani outputa, kot tudi na strani inputa, posamezne postavke, ki se nanašajo na voluminozno krmo, alociramo neposredno na končni proizvod v živinoreji, pri katerem je bila voluminozna krma porabljena. Na strani outputa so iz naslova voluminozne krme v živinorejo prenesene le subvencije, na strani inputov pa vsi inputi, porabljeni za pridelavo voluminozne krme. Živinorejska proizvodnja je torej po tem konceptu obravnavana kot seštevek aktivnosti pri pridelavi voluminozne krme in aktivnosti pri sami živinorejski proizvodnji. Rezultat takega postopka se na agregatni ravni (za kmetijstvo kot celoto) odraža v manjši skupni vrednosti outputa in hkrati, za enak znesek manjši skupni vrednosti inputov. Vsi kazalci dohodka (dodana vrednost, faktorski dohodek...) ostajajo po obeh konceptih enaki.

Koncept ABTA za Slovenijo je bil razvit na Kmetijskem inštitutu Slovenije (Rednak, 2003). ABTA je izdelan za celotno obdobje, za katerega so izdelani ekonomski računi za kmetijstvo (1992-2005).

V rastlinski proizvodnji je bil v letu 2004 zabeležen najvišji dohodek doslej. V primerjavi z izrazito ugodno letino 2004 se je dohodek rastlinske pridelave v letu 2005 sicer zmanjšal, pa vendar ostal med najvišjimi v opazovanem obdobju. Posebno težaven je bil ekonomski položaj v letu 2005 pri pridelavi krompirja in sladkorne pese, razmeroma slab pri pridelavi grozdja, močno so padle cene žit, kar pa je bilo v veliki meri kompenzirano z rastjo subvencij (predvsem iz naslova neposrednih plačil). Dohodek pri pridelavi žit je bil manjši kot leto prej, vendar večji kot v povprečju zadnjih let. V okviru rastlinske pridelave se je dohodkovni položaj izboljšal pri pridelavi oljnic (močan porast subvencij), zelenjave in sadja.

V okviru živinoreje (gledano v celoti) je bil v letu 2005 dosežen največji realni dohodek v opazovanem obdobju (od leta 1992 dalje). Ob rahlem povečanju fizičnega obsega so cene živinorejskih proizvodov ostale na ravni preteklega leta, pomembno so se znižale cene inputov (padec cen krme), povečal pa se je obseg subvencij. V primerjavi s preteklim letom je dohodek najbolj porasel v prašičereji, vendar je tu dohodkovni položaj še vedno slab. Pri prireji govejega mesa je dohodek porasel že drugo leto zapored. Ugodna so cenovno stroškovna gibanja (porast odkupnih cen), ugoden učinek na dohodek pa ima tudi porast subvencij. Tudi pri prireji mleka se je dohodek v primerjavi s preteklim letom rahlo povečal. Rahel padec odkupnih cen je nadomestil porast subvencij (izrazitejši porast subvencij na proizvodnjo iz naslova pridelave voluminozne krme; glej Okvir 4). Podobne ugotovitve kot za mleko, veljajo tudi za drobnico. V okviru perutninarstva je dohodek porasel pri jajcih, pri mesu pa ostal na ravni predhodnega leta. Dohodek pri jajcih med leti močno niha, pri perutninskem mesu pa je med najbolj stabilnimi v kmetijstvu.

Kljub, po naši oceni še vedno dokaj nezanesljivim podatkom o delovni sili v kmetijstvu, smeri sprememb kažejo na rast produktivnosti kmetijstva. Kazalci dohodka, izraženi na delovno moč, kažejo v zadnjih letih ugodnejšo sliko od gibanj skupnega dohodka.

Slika 14: Gibanje faktorskega dohodka na PDM (realno) in produktivnosti dela v kmetijstvu; 1992-2005

Kot kažejo dolgoletni trendi, je gibanje dohodka na delovno moč dokaj usklajeno z gibanjem produktivnosti (sprememba fizičnega obsega proizvodnje v primerjavi spremembo števila delovnih moči). V zadnjih letih je opaziti, da je rast dohodka na PDM hitrejša od rasti produktivnosti, kar kaže na ugodne ekonomske razmere. To je predvsem posledica hitre rasti proračunskih podpor. Trend rasti proračunskih podpor se bo v naslednjih letih zaustavil, zato ta dejavnik ne bo več pomembno prispeval k rasti dohodka v kmetijstvu. S precejšnjo verjetnostjo lahko ocenimo, da se bo cenovni pritisk, ki smo mu priča že nekaj let, nadaljeval tudi v bodoče. Dodatni stroškovni pritisk bodo povzročili tudi ostrejši okoljski in drugi standardi (navskrižna skladnost). Rast dohodkov si torej kmetijski pridelovalci lahko

dolgoročno obetajo le ob večji stroškovni učinkovitosti in predvsem ob rasti produktivnosti. Verjetno slovensko kmetijstvo najbolj zaostaja za EU prav v produktivnosti. Slovensko kmetijstvo ustvari na delovno moč manj kot tretjino dodane vrednosti kmetijstva v EU-25 (manj kot 25% EU-15). Rast produktivnosti pri nas je sicer v zadnjih dveh letih hitrejša kot v EU, zaostanek pa kaže, da so pri produktivnosti v našem kmetijstvu še precejšnje rezerve.

1.6 Struktura kmetijskih gospodarstev

Velikostna struktura kmetijskih gospodarstev

V času vzorčnega popisa kmetijstva, ki ga je Statistični urad RS izvedel v juniju 2005, se je v Sloveniji s kmetijsko dejavnostjo ukvarjalo nekaj več kot 77.000 kmetijskih gospodarstev. To je skoraj enako število kot ob vzorčnem popisu 2003, kar kaže na to, da so se intenzivne strukturne spremembe, ki so se v slovenskem kmetijstvu odvijale predvsem v drugi polovici devetdesetih let, precej upočasnile (priloge 18-22). Ker je tudi površina kmetijske zemlje, ki jo popisana gospodarstva obdelujejo, ostala praktično enaka, se ni spremenila niti povprečna velikost kmetijskih gospodarstev. Ta je tudi v 2005 znašala 6,3 ha kmetijske zemlje v rabi.

Okvir 5: Popis strukture kmetijskih gospodarstev 2005

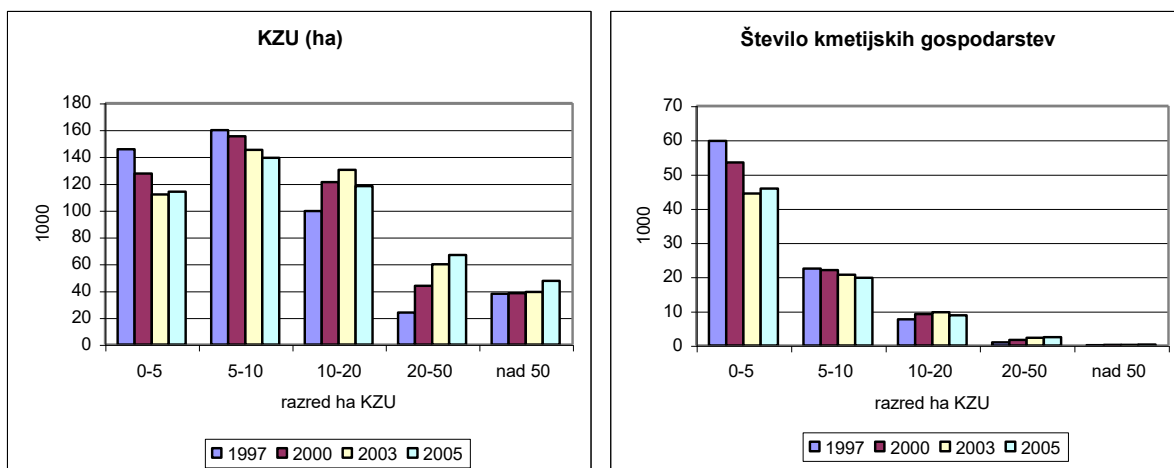
Popis kmetijskih gospodarstev je statistično raziskovanje, s katerim se zbirajo osnovni podatki o stanju in razvojnih trendih na področju kmetijstva in ga izvaja Statistični urad Republike Slovenije. Vsakih 10 let se opravi popis vseh gospodarstev, v vmesnih zakonsko določenih rokih pa se lahko izvede vzorčno raziskovanje. Da bi zagotovili primerljivost podatkov popisa s popisi v državah članicah EU, je od leta 1997 večina rezultatov prikazana za t.i. evropsko primerljive kmetije (EPK). Kriteriji, katera gospodarstva spadajo med EPK, so naslednji:

- najmanj 1 ha kmetijskih zemljišč ali
- najmanj 10 arov kmetijskih zemljišč in 90 arov gozda ali
- najmanj 30 arov vinogradov in/ali sadovnjakov ali
- 2 ali več glav velike živine ali
- 15 do 30 arov vinogradov in 1 do 2 glavi velike živine ali
- več kot 50 panjev čebel ali
- pridelujejo vrtnine za prodajo.

V letu 2005 je bilo opravljeno vzorčno raziskovanje strukture kmetijskih gospodarstev na vzorcu 17.000 družinskih kmetij. 133 kmetijskih podjetij, družb in zadrug je bilo popisanih v celoti, podatki pa so bili zbrani z vprašalnikom po pošti. S popisom so bili zbrani podatki o:

- rabi kmetijskih zemljišč,
- številu živine po kategorijah,
- delovni sili na kmetijskem gospodarstvu,
- dopolnilnih dejavnostih na kmetijskem gospodarstvu,
- najemu delavcev s stroji v kmetijstvu,
- gozdarstvu ter poseku lesa,
- kmetijskih strojih in opremi.

Procesi koncentracije slovenskega kmetijstva se v zmernem obsegu vendarle nadaljuje, na kar kažejo spremembe v okviru velikostne strukture kmetijskih gospodarstev. Te sicer niso tako intenzivne kot v medpopisnem obdobju 2000-2003, značilni trendi povečevanja števila gospodarstev, predvsem v največjih velikostnih razredih, pa se vendarle nadaljujejo. Značilno je, da se je prag, nad katerim se absolutno in relativno število kmetijskih gospodarstev še vedno povečuje, z 10 ha premaknil na 20 ha. Število gospodarstev nad 20 ha se je tako povečalo za 13%, površina kmetijske zemlje, ki jo ta gospodarstva obdelujejo, pa za dobrih 15%. Ker pa se je hkrati izrazilo zmanjšalo število kmetij med 10 in 20 ha (za slabih 10%), ostaja skupni delež kmetij nad 10 ha v primerjavi z podatkom vzorčnega popisa v letu 2003 praktično enak. V nasprotju s pričakovanji se je povečal delež gospodarstev, manjših od 5 ha. Predvsem se je povečalo število, pa tudi skupna površina kmetijske zemlje v obdelavi gospodarstev, manjših od 0,5 ha.

Slika 15: Število kmetijskih gospodarstev in KZU po velikostnih razredih KZU; 1997-2005 (Vir: SURS)

Preglednica 9: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikosti KZU; 2003 in 2005

	Kmetijska gospodarstva					Kmetijska zemlja v uporabi (KZU)				
	Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)		Površina (ha)		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	77.149	77.175	100,0	100,0	100,0	486.473	485.432	99,8	100,0	100,0
<10 ha	65.028	65.614	100,9	84,3	85,0	257.025	253.094	98,5	52,8	52,1
>=10 ha	12.122	11.562	95,4	15,7	15,0	229.448	232.338	101,3	47,2	47,9

Vir: SURS

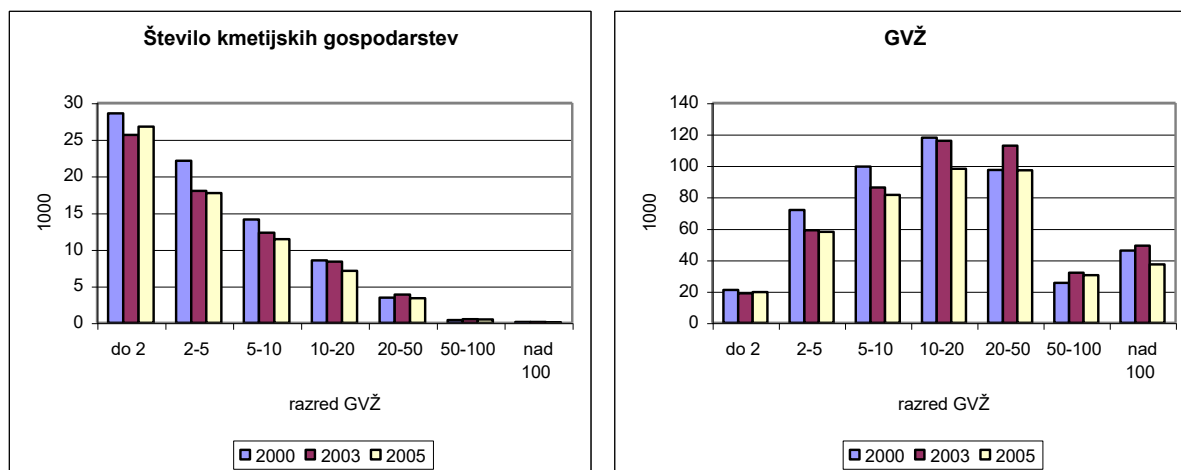
Delež gospodarstev, ki so redila živino, se je leta 2005 v primerjavi z letom 2003 zmanjšal za 2,8%. Z vidika reje posameznih vrst živali se je najbolj izrazito zmanjšal delež gospodarstev s prašiči in drugimi kravami, povečal pa se je delež gospodarstev z kravami molznicami, drobnico in konji.

Preglednica 10: Število in delež kmetijskih gospodarstev z živino; 2003 in 2005

	Število		Indeks 2005/03	Delež (%)	
	2003	2005		2003	2005
Gospodarstva skupaj	77.149	77.175	100,0	100,0	100,0
Gospodarstva z živino	68.829	66.909	97,2	89,2	86,7
Gospodarstva z govedom	46.736	43.675	93,5	60,6	56,6
Gospodarstva z molznicami	17.189	19.711	114,7	22,3	25,5
Gospodarstva z drugimi kravami	23.206	17.452	75,2	30,1	22,6
Gospodarstva s prašiči	39.484	33.945	86,0	51,2	44,0
Gospodarstva s plemenskimi svinjami in brejimi mladnicami	2.895	5.974	206,4	3,8	7,7
Gospodarstva z ovci	5.281	5.747	108,8	6,8	7,4
Gospodarstva s kozami	3.974	4.108	103,4	5,2	5,3
Gospodarstva s konji	4.728	5.128	108,5	6,1	6,6
Gospodarstva s perutnino	49.332	45.512	92,3	63,9	59,0
Gospodarstva s kunc	9.667	10.303	106,6	12,5	13,4

Vir: SURS

Skoraj za 8% se je zmanjšalo tudi skupno število živine, izražene v glavah velike živine (GVŽ). Povprečno število GVŽ na kmetijsko gospodarstvo, ki redi živino, je znašalo 6,3 GVŽ, kar je 0,3 GVŽ manj kot leta 2003. Pri tem se je najbolj zmanjšala povprečna velikost gospodarstev s perutnino, pa tudi prašiči, povečala pa povprečna velikost gospodarstev z govedom, drobnico in konji. Le slabih 6% kmetijskih gospodarstev redi več kot 20 GVŽ na gospodarstvo, v okviru tega velikostnega razreda pa je skoncentrirano skoraj 40% vse živine. Ti deleži se v primerjavi z letom 2003 niso pomembneje spremenili.

Slika 16: Število kmetijskih gospodarstev in GVŽ po velikostnih razredih GVŽ; 2000-2005 (Vir: SURS)

Preglednica 11: Struktura gospodarstev z živino po velikosti GVŽ; 2003 in 2005

	Kmetijska gospodarstva					Glave velike živine (GVŽ)				
	Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)		Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	68.909	66.909	97,1	100,0	100,0	456.167	421.587	92,4	100,0	100,0
<20	64.663	62.997	97,4	93,8	94,2	278.434	256.943	92,3	61,0	60,9
>=20	4.246	3.912	92,1	6,2	5,8	177.732	164.644	92,6	39,0	39,1

Vir: SURS

V letu 2005 se je z govedorejo ukvarjalo okoli 57% vseh gospodarstev oziroma 65% gospodarstev, usmerjenih v rejo živine. V primerjavi z letom 2003 se je njihovo število zmanjšalo za 6,5%. Kljub temu, da se je zmanjšalo tudi skupno število glav goveda na teh gospodarstvih, pa se zmerena koncentracija v govedoreji vseeno nadaljuje. Tako so gospodarstva v povprečju redila 10,6 glav, kar je 0,3 glave več kot leta 2003. K temu so največ prispevala gospodarstva z več kot 30 glavami, ki redijo skoraj tretjino vsega goveda v Sloveniji.

Preglednica 12: Struktura gospodarstev z govedom po razredih števila govedi; 2003 in 2005

	Kmetijska gospodarstva					Govedo				
	Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)		Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	46.736	43.675	93,5	100,0	100,0	478.331	461.224	96,4	100,0	100,0
1-9	31.469	28.850	91,7	67,3	66,1	130.617	119.851	91,8	27,3	26,0
10-19	9.152	9.030	98,7	19,6	20,7	124.281	121.640	97,9	26,0	26,4
20-29	3.171	2.920	92,1	6,8	6,7	74.891	69.488	92,8	15,7	15,1
>=30	2.944	2.875	97,7	6,3	6,6	148.542	150.245	101,1	31,1	32,6

Vir: SURS

Število gospodarstev, ki se ukvarjajo s prirejo mleka, se je v primerjavi z letom 2003 povečalo za skoraj 15%. Ob nekoliko manjšem skupnem številu mlečnih krav so v povprečju redila 6,6 krav na gospodarstvo, kar je nekoliko manj kot ob popisu 2003. Skoraj 80% gospodarstev redi manj kot 10 krav in le slabih 7% več kot 20 krav. Slednja obvladujejo tretjino celotne črede mlečnih krav kar je slabe 4% več kot leta 2003.

Preglednica 13: Struktura gospodarstev s kravami molznicami po razredih števila krav molznic; 2003 in 2005

	Kmetijska gospodarstva					Krave				
	Število		Indeks	Struktura (%)		Število		Indeks	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	17.189	19.711	114,7	100,0	100,0	131.101	130.683	99,7	100,0	100,0
1-2	4.759	7.927	166,6	27,7	40,2	6.973	11.377	163,2	5,3	8,7
3-9	8.070	7.713	95,6	46,9	39,1	43.167	39.582	91,7	32,9	30,3
10-19	3.185	2.729	85,7	18,5	13,8	42.708	36.576	85,6	32,6	28,0
>=20	1.176	1.342	114,1	6,8	6,8	38.252	43.148	112,8	29,2	33,0

Vir: SURS

Prašiče so v letu 2005 redili na skoraj 34.000 gospodarstvih, kar je 14% manj kot leta 2003. Skupen obseg črede je znašal nekaj več kot 500.000 glav, oziroma 14,9 na gospodarstvo. Koncentracija prireje je nekoliko nižja kot v letu 2003, ko so v povprečju redili 15,4 prašiča na gospodarstvo. Tradicionalna samooskrbna reja prašičev je na kmetijah še vedno zelo razširjena, saj skoraj 40% gospodarstev redi 1 do 2 prašiča, nadaljnjih 46% pa 3 do 9 prašičev. Samo 3,1% gospodarstev redi v povprečju več kot 50 prašičev, hkrati pa obvladujejo kar 67% celotne črede prašičev v Sloveniji. Kar 43,6% prašičev redijo gospodarstva z več kot 100 prašiči. Podoben proces koncentracije reje je prisoten tudi pri reji plemenskih svinj.

Preglednica 14: Struktura gospodarstev s prašiči po razredih števila prašičev; 2003 in 2005

	Kmetijska gospodarstva					Prašiči				
	Število		Indeks	Struktura (%)		Število		Indeks	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	39.484	33.945	86,0	100,0	100,0	607.881	505.161	83,1	100,0	100,0
1-9	32.649	29.141	89,3	82,7	85,8	113.158	93.118	82,3	18,6	18,4
10-49	5.401	3.754	69,5	13,7	11,1	104.490	73.126	70,0	17,2	14,5
50-399	1.370	986	72,0	3,5	2,9	159.318	118.633	74,5	26,2	23,5
>=400	64	65	101,6	0,2	0,2	230.915	220.285	95,4	38,0	43,6

Vir: SURS

Z vidika koncentracije in specializacije prireje spada perutninarstvo med najbolj raznolike in hkrati specifične živinorejske panoge. Z različnimi oblikami reje se je v letu 2005 ukvarjalo okoli 45.000 kmetijskih gospodarstev. Tako pri tradicionalni reji perutnine, kot tudi pri specializiranih rejah pitovnih piščancev in kokoši nesnic, se število gospodarstev razmeroma hitro zmanjšuje. To velja tako za male rejce kot tudi za velike rejce z več tisoč kljuni. S tako imenovano samooskrbno rejo pitovnih piščancev (do 49 kljunov) se ukvarja kar 91,3% gospodarstev, vendar redijo le 3,5% celotne jate. Več kot dve četrtini vseh pitovnih piščancev se redi v okviru visoko specializirane farmske reje z nad 10.000 piščanci. Z vidika števila gospodarstev ima podoben samooskrbni značaj tudi reja kokoši nesnic. Skoraj 99% gospodarstev namreč redi manj kot 50 kokoši, kar skupaj predstavljajo 42,8% celotne jate. Kar 48% celotne jate obvladujejo gospodarstva, ki imajo več kot 3.000 kokoši nesnic.

Tipologija kmetijskih gospodarstev

V Sloveniji je bil v letu 2005 v določeno vrsto rastlinske oziroma živinorejske pridelave usmerjeno 51,2% kmetijskih gospodarstev, kar je skoraj 8 odstotnih točk več kot v letu 2003 (43,5%). V skladu z razpoložljivo proizvodno strukturo se pojavljajo velike razlike v specializaciji tako znotraj rastlinske, kot tudi znotraj živinorejske proizvodnje.

V okviru specializirane rastlinske pridelave prevladuje tip gospodarstev, ki je usmerjen v gojenje trajnih nasadov. Vanj se uvršča slaba desetina vseh kmetijskih gospodarstev. Med specializiranimi živinorejskimi gospodarstvi z 34,5% prevladuje tip, usmerjen v rejo travojede živine. Skoraj polovica kmetijskih gospodarstev spada v enega od tipov z mešano pridelavo, bodisi v tip mešana rastlinska pridelava, mešana živinoreja ali pa kombinacija obojega. V

obdobju 2003-2005 se je v Sloveniji najbolj povečalo število specializiranih poljedelskih gospodarstev, zmanjšalo pa število živinorejskih gospodarstev, predvsem tistih, usmerjenih v rejo zrnoidih prašičev in perutnine.

Preglednica 15: Kmetijska gospodarstva, KZU in SGM po tipih kmetovanja; 2003 in 2005

Tip	Kmet. gospodarstva		Indeks 2005/03	KZU (ha)		Indeks 2005/03	SGM (ESU)		Indeks 2005/03
	2003	2005		2003	2005		2003	2005	
Skupaj	77.149	77.175	100,0	486.473	485.432	99,8	355.019	353.954	99,7
1 Poljedelstvo	3.269	4.801	146,9	33.706	37.740	112,0	20.567	24.106	117,2
2 Vrtnarstvo	646	478	74,0	2.677	2.028	75,8	15.700	12.695	80,9
3 Trajni nasadi	6.993	7.404	105,9	24.328	25.254	103,8	39.290	45.637	116,2
4 Pašna živina	22.033	26.611	120,8	200.819	229.597	114,3	121.798	137.646	113,0
5 Zrnoidi (prašiči in perutnina)	645	229	35,5	5.728	2.288	39,9	25.317	14.006	55,3
6 Mešana rastlinska pridelava	14.822	13.574	91,6	56.121	51.091	91,0	40.530	37.757	93,2
7 Mešana živinoreja	16.747	13.408	80,1	94.198	72.298	76,8	50.035	40.973	81,9
8 Mešano rast. pridelava-živina	11.993	10.661	88,9	68.895	65.136	94,5	41.783	41.134	98,4
9 Nerazvrščena kmet. gosp.	0	10	-	0	0	-	0	0	-

Vir: SURS

Specializirana gospodarstva v Sloveniji gospodarijo na več kot 60% površine kmetijske zemlje. Kar 47,8% kmetijskih zemljišč obdelujejo specializirana živinorejska kmetijska gospodarstva, od tega 47,3% tista, ki so usmerjena v rejo travojede pašne živine. Večino kmetijske zemlje v okviru rastlinske pridelave obdelujejo kmetijska gospodarstva z mešano strukturo pridelave. Le 13,4% vse kmetijske zemlje v uporabi se nahaja v okviru specializirane rastlinske pridelave, od tega le slabih 8% v okviru poljedelske pridelave. Tako absolutno, kot tudi relativno se je v medpopisnem obdobju najbolj povečal obseg kmetijskih zemljišč namenjenih reji pašne živine.

Specializirana kmetijska gospodarstva v Sloveniji ustvarijo skoraj dve tretjini celotne vrednosti standardnega pokritja (SGM) v kmetijstvu, od tega kar dobro tretjino gospodarstva, usmerjena v rejo travojede živine. Razporeditev standardnega pokritja po proizvodnih tipih kmetij je podobna kot razporeditev kmetijske zemlje, ki jo ta gospodarstva obdelujejo.

Podobno kot pri velikostni strukturi glede na površino zemlje in živino, tudi pri velikostni strukturi glede na ekonomsko velikost gospodarstev med zadnjima popisoma ni prišlo do bistvenih razlik. Povprečna ekonomska velikost (ESU/gospodarstvo) je v letu 2005 ostala na enaki ravni kot leta 2003 (4,6), praktično enaka pa je ostala tudi razporeditev po velikostnih razredih ESU.

Preglednica 16: Kmetijska gospodarstva in kmetijska zemlja v uporabi po velikostnih razredih ekonomske velikosti (ESU); 2003 in 2005

ESU	Kmetijska gospodarstva		Indeks 2005/03	Struktura (%)		KZU (ha)		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005	2003	2005		2003	2005
Skupaj	77.149	77.175	100,0	100,0	100,0	486.473	485.432	99,8	100,0	100,0
0	0	10	-	0,0	0,0	0	0	-	0,0	0,0
>0 - 1	15.730	16.276	103,5	20,4	21,1	37.715	37.356	99,0	7,8	7,7
1-2	21.990	21.026	95,6	28,5	27,2	83.811	75.090	89,6	17,2	15,5
2 - < 4	18.902	19.128	101,2	24,5	24,8	105.922	104.669	98,8	21,8	21,6
4 - < 8	11.080	11.394	102,8	14,4	14,8	88.345	92.726	105,0	18,2	19,1
8 - < 16	6.124	5.946	97,1	7,9	7,7	76.011	74.447	97,9	15,6	15,3
16 - < 40	2.825	2.889	102,3	3,7	3,7	54.970	60.292	109,7	11,3	12,4
=> 40	499	505	101,2	0,6	0,7	39.699	40.852	102,9	8,2	8,4

Vir: SURS

Delovna sila na kmetijskih gospodarstvih

Na kmetijskih gospodarstvih je v letu 2005 delalo dobrih 207.000 oseb, od tega 204.300 na družinskih kmetijah in 3.271 v kmetijskih podjetjih in zadrugah. Skupaj s sezonskim in priložnostnim delom ter strojnimi storitvami je vložek dela na kmetijskih gospodarstvih, izražen v polnovrednih delovnih močeh (PDM) znašal 95.263, kar je skoraj enako kot ob popisu 2003. Ker je število kmetijskih gospodarstev ostalo praktično enako, se tudi povprečno število PDM na kmetijsko gospodarstvo ni spremenilo. Podobno velja za vložek dela na enoto površine kmetijske zemlje v obdelavi.

Preglednica 17: Delovna sila v kmetijstvu; 2003 in 2005

	Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005
Skupaj delovna sila v kmetijstvu (število oseb)	211.245	207.571	98,3	100,0	100,0
Delovna sila v kmetijskih podjetjih in zadrugah	3.234	3.271	101,1	1,5	1,6
Delovna sila na družinskih kmetijah	208.011	204.300	98,2	98,5	98,4
Od tega: Družinska delovna sila	207.743	204.017	98,2	98,3	98,3
Število PDM	95.605	95.263	99,6	45,3	45,9
Delovna sila v kmetijskih podjetjih in zadrugah	3.383	3.449	102,0	1,6	1,7
Delovna sila na družinskih kmetijah	92.222	91.814	99,6	43,7	44,2
Od tega: Družinska delovna sila	87.741	86.758	98,9	41,5	41,8
PDM/100 ha KZU	19,6	19,6	100,1	-	-
PDM/gospodarstvo	1,24	1,23	99,2	-	-

Vir: SURS

Starostna struktura gospodarjev na družinskih kmetijah se je v primerjavi z letom 2003 precej izboljšala. Kljub temu, da je še vedno skoraj 57% gospodarjev starejših od 55 let, se predvsem na večjih kmetijah (nad 10 ha) struktura razmeroma hitro izboljšuje.

Preglednica 18: Starostna struktura gospodarjev na družinskih kmetijah; 2003 in 2005

	Število		Indeks 2005/03	Struktura (%)			
	2003	2005		Razred <10 ha		Razred >10 ha	
				2003	2005	2003	2005
Gospodarji skupaj	77.037	77.042	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
< 45 let	14.341	14.461	100,8	16,9	16,7	27,9	30,7
45-55	19.117	18.703	97,8	24,3	23,6	27,8	28,1
>=55	43.579	43.877	100,7	58,9	59,7	44,2	41,2

Vir: SURS

Počasi, a vztrajno, se izboljšuje tudi izobrazbena struktura gospodarjev na družinskih kmetijah. Delež gospodarjev brez izobrazbe ali samo z osnovnošolsko izobrazbo se je v primerjavi z letom 2003 zmanjšal in znaša 52,6%. Sorazmerno s tem deležem se je povečal delež gospodarjev s poklicno ali srednjo izobrazbo.

Preglednica 19: Izobrazba gospodarjev na družinskih kmetijah; 2000, 2003, 2005

	Število			Indeks 2005/03	Delež (%)		
	2000	2003	2005		2000	2003	2005
Gospodarji skupaj	86.336	77.037	77.042	100,0	100,0	100,0	100,0
Splošna izobrazba							
Brez ali nepopolna osnovna izobrazba	9.719	7.937	7.672	96,7	11,3	10,3	10,0
Osnovna izobrazba	40.698	34.438	32.813	95,3	47,1	44,7	42,6
Nižja ali srednja izobrazba	33.044	31.536	33.221	105,3	38,3	40,9	43,1
Višja ali visoka izobrazba	2.781	2.507	2.874	114,6	3,2	3,3	3,7
Ni podatka	94	620	462	74,5	0,1	0,8	0,6
Kmetijska izobrazba							
Samo praktične izkušnje	72.440	63.104	55.562	88,0	83,9	81,9	72,1
Tečaji iz kmetijstva	7.045	7.415	16.368	220,7	8,2	9,6	21,2
Poklicna ali srednja izobrazba	2.752	3.087	4.755	154,0	3,2	4,0	6,2
Višja ali visoka izobrazba	2.230	2.431	681	28,0	2,6	3,2	0,9
Ni podatka	1.869	1.001	0	-	2,2	1,3	0,0

Vir: SURS

Podobne spremembe zasledimo tudi pri kmetijski izobrazbi, kjer se razmeroma hitro zmanjšuje delež gospodarjev, ki imajo samo praktične izkušnje, povečuje pa delež gospodarjev z različnimi oblikami formalne izobrazbe.

Dopolnilne dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih

Z različnimi oblikami dopolnilnih dejavnosti se je v letu 2005 ukvarjalo okoli 4% vseh kmetijskih gospodarstev. V primerjavi z popisom 2003 je to slabih 10% več. Izstopajo predvsem štiri dejavnosti: storitve s kmetijsko mehanizacijo, turizem na kmetijskih gospodarstvih, predelava lesa ter predelava sadja in zelenjave.

Preglednica 20: Najpomembnejše dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah; 2003 in 2005

	Število kmetij		Indeks 2005/03	Delež (%)	
	2003	2005		2003	2005
SKUPAJ	2.867	3.146	109,7	100,0	100,0
Predelava mesa	101	189	187,1	3,5	6,0
Predelava mleka	115	185	160,9	4,0	5,9
Predelava sadja in zelenjave	354	390	110,2	12,3	12,4
Druge dejavnosti, povezane s predelavo hrane	104	200	192,3	3,6	6,4
Predelava lesa	508	449	88,4	17,7	14,3
Opravljanje storitev s kmetijsko mehanizacijo	905	796	88,0	31,6	25,3
Turizem na kmetijskem gospodarstvu	675	628	93,0	23,5	20,0
Domača obrt	130	171	131,5	4,5	5,4
Komunalne storitve	149	297	199,3	5,2	9,4

Vir: SURS

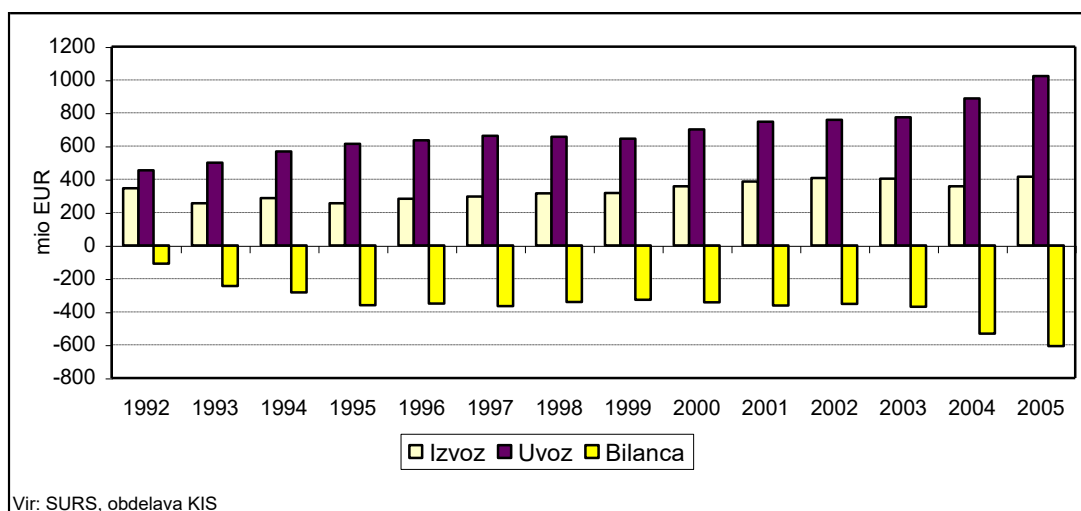
2 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI

Blagovna menjava agroživilskih proizvodov se v zadnjih letih stalno povečuje (priloge 23-35). V letu 2005 se je v primerjavi z letom 2004 povečala za 15,5% in dosegla 1.438,8 milijonov evrov. Izvoz, ki se je dve leti zapored zmanjševal, je v letu 2005 porasel za 16,4%, s čemer je za dobro odstotno točko presegel rast uvoza (+15,1%). Oba sta dosegla najvišjo vrednost doslej. Pokritost uvoza z izvozom se je v primerjavi z letom 2004 malenkostno povečala, primanjkljaj pa je kljub temu porasel in znašal 606,8 milijonov evrov.

Preglednica 21: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov; 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Indeks 2005/04
Blagovna menjava agroživilstva (milijoni EUR):	1.057,0	1.134,0	1.166,6	1.176,1	1.245,8	1.438,8	115,5
- izvoz	356,8	386,3	407,5	403,2	357,4	416,0	116,4
- uvoz	700,1	747,7	759,1	772,9	888,5	1.022,8	115,1
- bilanca	-343,3	-361,3	-351,7	-369,7	-531,1	-606,8	114,2
Pokritost uvoza z izvozom (%)	51,0	51,7	53,7	52,2	40,2	40,7	101,2

Vir: SURS, obdelava KIS

Vir: SURS, obdelava KIS

Slika 17: Izvoz in uvoz ter zunanjetrgovinska bilanca agroživilskih proizvodov; 1992-2005

Okvir 6: Zunanja trgovina z agroživilskimi proizvodi

Podatki o zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi temeljijo na klasifikaciji proizvodov po kombinirani nomenklaturi (KN) carinske tarife. Pojem »kombinirana nomenklatura« carinske tarife pomeni poimenovanje posameznih oddelkov, poglavij in podpoglavij, tarifnih števil ter opomb, temeljna pravila razvrščanja blaga po kombinirani nomenklaturi in številčne oznake nomenklature. KN temelji na mednarodnem Harmoniziranem sistemu nazivov in šifriranja blaga. Blago uvršča v oddelke (21 oddelkov - rimske številke), poglavja (2-mestni nivo) in podpoglavja (4-mestni nivo) na osnovi 8-mestnih tarifnih števil, ki so v celoti usklajene z EU (Kombinirana nomenklatura EU ne predvideva nacionalne členitve tarifnih postavk na devetem mestu, zato tudi v statistiki zunanje trgovine od leta 2004 dalje prikazuje SURS podatke na 8-mestni ravni tarifne postavke). Sočasno zadovoljuje zahteve carinske tarife, zunanjetrgovinske statistike ter trgovinske, kmetijske in drugih politik, ki se nanašajo na izvoz ali uvoz blaga. Skrbnik KN je Evropska Komisija, v Sloveniji pa Ministrstvo za gospodarstvo. Ažurira se enkrat letno.

Od 01.05.2004 SURS podatke o blagovni menjavi Slovenije s tujino pridobiva iz dveh ločenih virov: Intrastat in Extrastat. *Intrastat* je statistika blagovne menjave med državami članicami EU (mesečno statistično raziskovanje). Podatki se zbirajo neposredno od podjetij, ki trgujejo s podjetji iz držav članic, poročajo pa jih na statističnem obrazcu. Poročevalske enote za Intrastat v danem poročevalskem obdobju so tako podjetja, ki so v predhodnem letu vsaj pri enem toku blaga (skupni izvoz ali uvoz) presegle t.i. vključitveni prag. V danem poročevalskem obdobju se v zajetje vključujejo

tudi gospodarski subjekti, ki so prag presegli med letom. Vključitveni prag za leto 2005 znaša 22.600.000 SIT. Poročevalske enote poročajo samo za tisti tok blaga (odpreme oz. prejeme blaga), pri katerem so prag presegle. Podatki za države EU-25 za obdobje od maja 2004 naprej, vključujejo tudi ocene za vrednost menjave podjetij pod vključitvenim pragom.

Extrastat je statistika blagovne menjave držav članic EU z državami nečlanicami. Vir podatkov so carinske deklaracije oz. enotna carinska listina (ECL), ki spremlja blago pri prehodu državne meje. Extrastat je vsebinsko odvisen tudi od nacionalne carinske zakonodaje, ki je bila s 01.05.2004 dokončno usklajena z evropsko (Taric). V Extrastat so zajete vse transakcije blaga, ki se glede na metodologijo vključujejo v zajetje, ne glede na višino statistične vrednosti in neto mase (statistični prag ni določen).

Vrednost uvoženega/izvoženega blaga SURS prikazuje kot statistično vrednost. To je carinska vrednost oz. transakcijska vrednost blaga, ki se ji deloma ali v celoti prištejejo ali odštejejo stroški prevoza, natovarjanja, raztovarjanja, zavarovanja idr., glede na v pogodbi prikazane dobavne pogoje. Pri izvozu je vrednost prikazana po pariteti tipa FOB (vključena transakcijska vrednost blaga in vrednost storitev za dostavo blaga do meje države izvoznice), pri uvozu pa po pariteti tipa CIF (poleg transakcijske vrednosti je vključena še vrednost storitev za dostavo blaga do meje države uvoznice). Količino uvoženega/izvoženega blaga SURS prikazuje v neto masi, če jo je glede na naravo proizvoda mogoče določiti, in v posebni merski enoti pri tistih proizvodih, kjer je ta predpisana v KN. Povprečna vrednost blaga je skupna vrednost vsega blaga, razvrščenega v isto osem mestno šifro KN carinske tarife, izračunana na količinsko mersko enoto.

Kot kmetijski in živilski proizvodi so šteti naslednji proizvodi iz kombinirane nomenklature:

- 01 Žive živali
- 02 Meso in drugi užitni klavnični odpadki
- 03 Ribe, raki, mehkužci in drugi vodni nevretenčarji
- 04 Mlečni izdelki; ptičja jajca; naravni med
- 05 Proizvodi živalskega izvora
- 06 Živo drevje in druge rastline; čebulnice; cvetje
- 07 Užitne vrtnine, nekateri korenin in gomolji
- 08 Užitno sadje in oreški
- 09 Kava, čaj, začimbe
- 10 Žita
- 11 Proizvodi mlinarske industrije
- 12 Oljna semena in plodovi
- 13 Šelak; gume, smole, rastlinski sokovi in ekstrakti
- 14 Rastlinski materiali za pletarstvo
- 15 Masti in olja živalskega in rastlinskega izvora
- 16 Izdelki iz mesa, rib, rakov, mehkužcev
- 17 Sladkor in sladkorni proizvodi
- 18 Kakav in kakavovi izdelki
- 19 Izdelki iz žit, moke, škroba ali mleka
- 20 Proizvodi iz vrtnin, sadja, oreškov
- 21 Razna živila
- 22 Pijače, alkoholne tekočine in kis
- 23 Ostanki in odpadki živilske industrije; krma
- 24 Tobak in izdelani tobačni nadomestki

Seznam carinskih tarif oz. proizvodov, ki se uvrščajo med agroživilske ni v celoti usklajen z EU. Po definiciji EU se med agroživilske proizvode v okviru statistike zunanje trgovine uvrščajo proizvodi iz poglavij od 01 do 24 carinske tarife, brez rib in ribjih proizvodov (brez carinske tarife 03; 051191; 1604; 1605; 19022010 in 23012000). Poleg tega se v skladu s sporazumom med EU in Svetovno trgovinsko organizacijo med agroživilske proizvode uvrščajo tudi posamezni proizvodi iz drugih poglavij (carinske tarife 290543, 290544, 290545 3301, 3501-3505, 380910, 382311, 382312, 382313, 382319, 382370, 382460, 4101-4103, 4301, 5001-5003, 5101-5103, 5201-5203, 5301, 5302). Zaradi zagotavljanja primerljivosti podatkov v časovni seriji vsi podatki o zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi zaenkrat zajemajo poglavja 01 do 24 kombinirane nomenklature, kot do sedaj.

Regionalna struktura blagovne menjave agroživilskih proizvodov je prikazana po naslednjih skupinah držav: stare članice EU (EU-15), nove članice EU (EU-10), države na ozemlju nekdanje Jugoslavije (Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Srbija in Črna gora, Makedonija) in ostale države (vse druge države, razen naštetih).

Vstop Slovenije v EU in s tem povezane spremembe zunanjetrgovinske ureditve so razmeroma močno zaznamovale izvozno-uvozna gibanja v agroživilstvu tudi v letu 2005. Prezem skupne trgovinske politike EU je prinesel odpravo vseh dajatev v medsebojni trgovini znotraj EU ter prezem skupne carinske tarife in trgovinskih sporazumov EU v trgovanju s tretjimi državami. Prenehali so veljati prostotrgovinski sporazumi, ki jih je Slovenija sklenila z državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije, ob tem pa je bil ukinjen tudi velik del izvoznih spodbud za izvoz agroživilskih proizvodov na te trge. Vse to je že v letu 2004 vplivalo na obseg ter proizvodno in regionalno strukturo blagovne menjave agroživilskih proizvodov, še večje spremembe pa so opazne v letu 2005.

Blagovna menjava agroživilstva po skupinah proizvodov

V letu 2005 je bil izvoz agroživilskih proizvodov vrednostno večji kot v letu prej pri vseh najpomembnejših skupinah proizvodov z izjemo pijač, katerih izvoz se je močno zmanjšal že drugo leto zapored (-19%). Izvoz mlečnih izdelkov je porasel za več kot četrtino, nadpovprečno pa se je povečal tudi izvoz mesa ter izdelkov iz mesa. Najbolj se je v letu 2005 povečal izvoz sadja (skoraj 4-krat), sladkorja in sladkornih proizvodov (za 89%) ter proizvodov iz še nekaterih tarifnih skupin, ki pa v strukturi izvoza še vedno ne predstavljajo večjih deležev (npr. žive živali, vrtnine, ribe, žito). Zaradi različnega gibanja in intenzivnosti sprememb v izvozu, se je v letu 2005 precej spremenila tudi struktura izvoza po skupinah proizvodov. Delež pijač je padel od 22% v letu 2004 na 15% v letu 2005. Nekoliko se je povečal delež mlečnih izdelkov (na 16%), medtem ko sta deleža izdelkov iz mesa (13%) in mesa (9%) ostala podobna kot v letu 2004. Te tarifne skupine, ki vseskozi pomenijo večino agroživilskega izvoza, so v letu 2005 skupaj zavzele 53% vrednosti izvoza, kar je 5 odstotnih točk manj kot v letu prej (2004: 58%). Najbolj se je v letu 2005 v strukturi izvoza povečal delež sadja (od 2 na 6%), že drugo leto zapored pa tudi delež sladkorja in sladkornih proizvodov (od 5 na 9%).

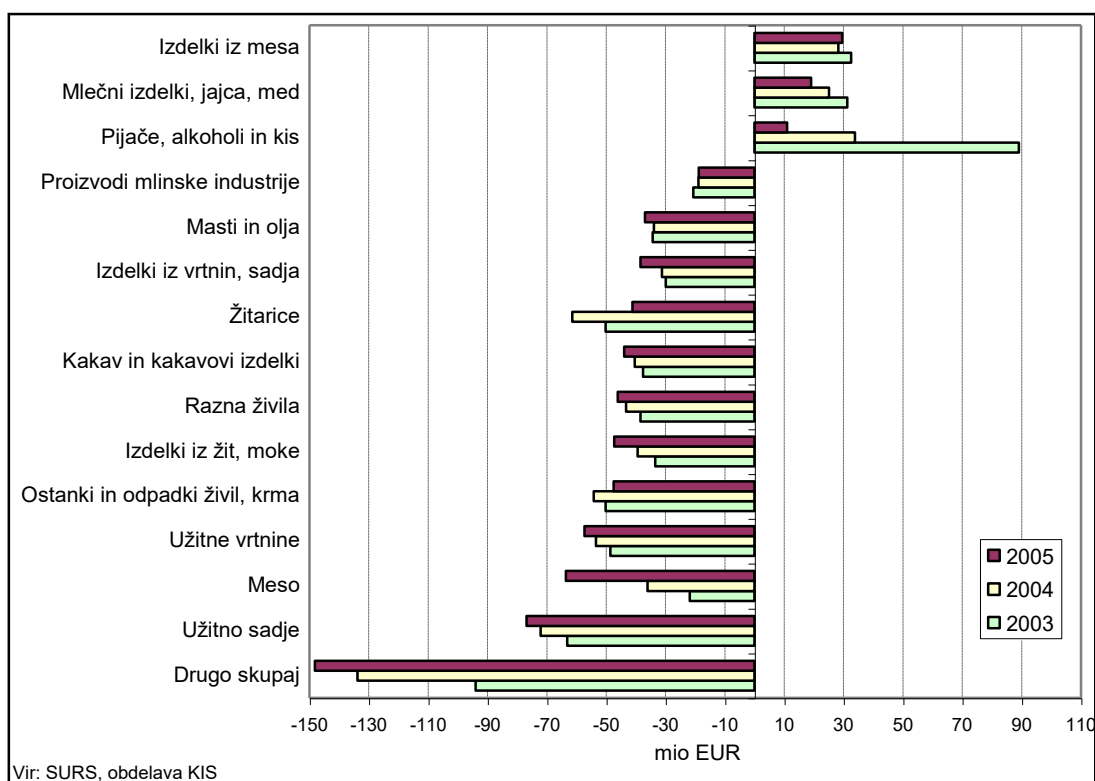
Preglednica 22: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah proizvodov; 2004 in 2005

CT	Ime	Izvoz					Uvoz				
		mio EUR		2005	% 2005		mio EUR		2005	% 2005	
		2004	2005		2004	2005	2004	2005		2004	2005
1	Žive živali	2,9	8,4	284,3	0,8	2,0	12,0	20,4	170,0	1,4	2,0
2	Meso in drugi klavnični proizvodi	30,6	35,9	117,1	8,6	8,6	66,7	99,4	149,1	7,5	9,7
3	Ribe, raki	1,4	2,1	148,1	0,4	0,5	24,7	25,0	101,4	2,8	2,4
4	Mlečni izdelki, jajca, med	51,4	65,3	127,0	14,4	15,7	26,3	46,3	175,6	3,0	4,5
5	Proizvodi živalskega porekla	0,4	0,5	123,8	0,1	0,1	4,2	4,3	103,4	0,5	0,4
6	Živo drevje, čebulnice, cvetje	2,8	2,3	81,2	0,8	0,6	25,7	24,9	96,7	2,9	2,4
7	Užitne vrtnine	1,5	4,5	301,9	0,4	1,1	55,0	61,9	112,6	6,2	6,1
8	Užitno sadje	6,6	25,5	388,6	1,8	6,1	78,7	102,3	130,1	8,9	10,0
9	Kava, čaj, začimbe	1,8	2,4	129,2	0,5	0,6	17,5	20,9	119,9	2,0	2,0
10	Žitarice	2,4	4,2	176,6	0,7	1,0	63,8	45,3	71,1	7,2	4,4
11	Proizvodi mlinске industrije	1,4	1,3	89,3	0,4	0,3	20,4	20,1	98,8	2,3	2,0
12	Oljna semena in plodovi	13,0	14,6	112,3	3,6	3,5	15,4	19,5	126,8	1,7	1,9
13	Šelak, gume, ekstrakti	1,9	2,6	133,5	0,5	0,6	6,2	7,8	124,9	0,7	0,8
14	Rastlinski material za pletarstvo	0,1	0,1	64,0	0,0	0,0	0,3	0,4	109,9	0,0	0,0
15	Masti in olja	6,0	7,6	126,1	1,7	1,8	40,0	44,6	111,5	4,5	4,4
16	Izdelki iz mesa	47,0	55,1	117,3	13,1	13,2	18,7	25,6	136,6	2,1	2,5
17	Sladkor in sladkorni proizvodi	19,0	35,9	189,3	5,3	8,6	35,9	41,2	114,7	4,0	4,0
18	Kakav in kakavovi izdelki	8,5	9,0	107,0	2,4	2,2	48,8	53,0	108,6	5,5	5,2
19	Izdelki iz žit, moke, škroba, mleka	20,5	22,5	109,8	5,7	5,4	59,8	69,8	116,6	6,7	6,8
20	Izdelki iz vrtnin, sadja	13,2	12,4	94,2	3,7	3,0	44,5	50,9	114,6	5,0	5,0
21	Razna živila	24,4	25,0	102,3	6,8	6,0	67,7	71,0	105,0	7,6	6,9
22	Pijače, alkoholi in kis	78,9	63,5	80,5	22,1	15,3	45,1	52,6	116,6	5,1	5,1
23	Ostanki in odpadki živil, krma	13,6	15,2	111,5	3,8	3,6	67,8	62,7	92,4	7,6	6,1
24	Tobak	8,0	0,2	2,9	2,2	0,1	43,2	52,7	121,9	4,9	5,2
SKUPAJ		357,4	416,0	116,4	100,0	100,0	888,5	1.022,8	115,1	100,0	100,0

Vir: SURS, obdelava KIS

Pri uvozu so bile spremembe strukture v letu 2005 precej manjše kot pri izvozu. Uvoz se je vrednostno povečal praktično v vseh pomembnejših tarifnih skupinah z izjemo žita (-29%) ter krme (-8%). Najbolj se je v letu 2005 povečal uvoz mlečnih izdelkov (+76%), živih živali (+70%), mesa (+49%) in izdelkov iz mesa (37%) ter sadja (+30%). V strukturi uvoza se je za več kot 1 odstotno točko povečal le delež mesa (od 8 na 10%), mlečnih izdelkov (od 3 na 5%) ter sadja (od 9 na 10%), za več kot eno odstotno točko zmanjšal pa uvoz žita (od 7 na 4%) ter krme (od 8 na 6%).

Stalni pozitivni zunanjetrgovinski saldo ima Slovenija le pri pijačah, mlečnih izdelkih in izdelkih iz mesa, kar ostaja značilno tudi za leto 2005. Ob tem je zaradi bistveno manjšega izvoza ob precejšnjem povečanju uvoza pozitivna bilanca pri pijačah dosegla le 32% tiste iz leta 2004. Ponovno se je zmanjšal tudi zunanjetrgovinski presežek pri mlečnih izdelkih (-24%), medtem ko je bil pri izdelkih iz mesa presežek večji kot v letu prej (+4,5%).

Slika 18: Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po skupinah proizvodov; 2003-2005

Pri drugih skupinah proizvodov je bil uvoz tudi v letu 2005 vrednostno večji od izvoza. V večini pomembnejših skupin proizvodov se je primanjkljaj v primerjavi z letom 2004 povečal. Izjema so le tarifne skupine žita, krma, sladkor in sladkorni proizvodi ter ribe, kjer se je primanjkljaj zmanjšal ter proizvodi mlinске industrije in živo drevje, čebulnice, cvetje, kjer je primanjkljaj ostal praktično nespremenjen. Največji primanjkljaj je v letu 2005 zabeležen pri sadju, mesu, vrtninah in tobaku.

Regionalna struktura blagovne menjave agroživilstva

Spremembe regionalne strukture blagovne menjave agroživilstva, ki so bile opazne že v prvem letu vstopa v EU, so se nadaljevale tudi v letu 2005. V letu 2005 se je tako blagovna menjava z EU-25 povečala za četrtno, z državami nekdanje Jugoslavije in ostalimi državami pa ponovno zmanjšala. V blagovni menjavi z EU sta se v letu 2005 povečala tako izvoz, kot uvoz, pri čemer je rast izvoza (+63%) za 44 odstotnih točk prehitela rast uvoza (19%). Zmanjšanje blagovne menjave z državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije je rezultat manjšega izvoza ob zmernem povečanju uvoza. V trgovini z ostalimi državami se je v letu 2005 izvoz po velikem padcu v letu prej nekoliko povečal, uvoz pa ponovno zmanjšal.

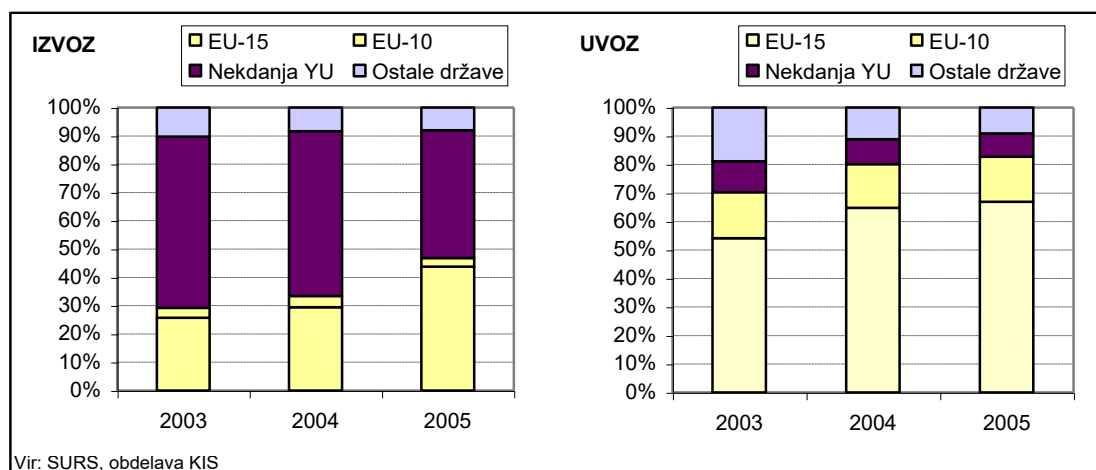
Preglednica 23: Blagovna menjava agroživilskih proizvodov po skupinah držav; 2004 in 2005

	Skupaj			Izvoz			Uvoz			Bilanca		
	mio EUR		2005	mio EUR		2005	mio EUR		2005	mio EUR		2005
	2004	2005	2004	2004	2005	2004	2004	2005	2004	2004	2005	2004
EU-15	681,4	866,3	127,1	105,2	182,1	173,1	576,2	684,2	118,7	-471,0	-502,2	106,6
EU-10	149,7	174,5	116,6	14,2	13,0	91,3	135,5	161,6	119,2	-121,4	-148,6	122,5
EU-25	831,1	1.040,8	125,2	119,4	195,0	163,4	711,7	845,8	118,8	-592,4	-650,8	109,9
Nekdanja YU	286,3	272,4	95,1	208,0	187,8	90,3	78,3	84,5	107,9	129,6	103,3	79,7
Ostale države	128,4	125,6	97,8	30,0	33,2	110,5	98,4	92,4	93,9	-68,4	-59,3	86,7
SKUPAJ	1.245,8	1.438,8	115,5	357,4	416,0	116,4	888,5	1.022,8	115,1	-531,1	-606,8	114,2

Vir: SURS, obdelava KIS

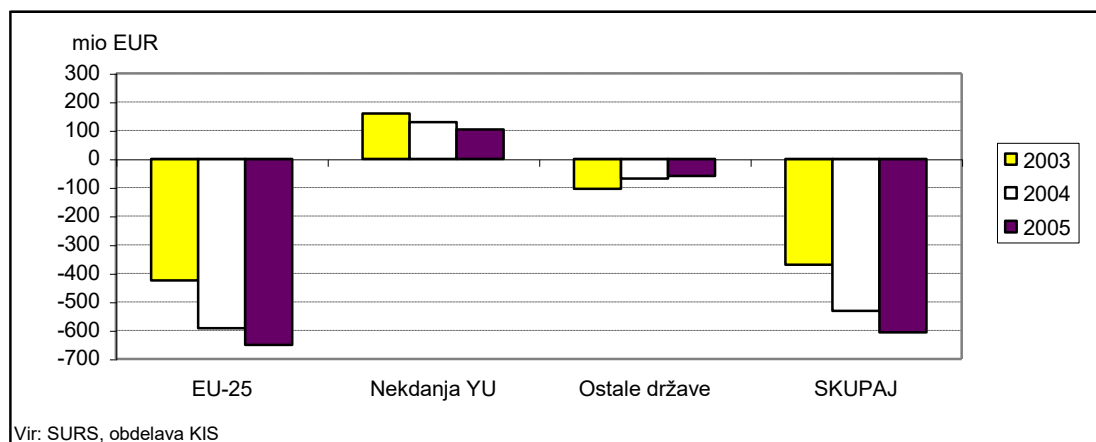
Zaradi bistveno večjega izvoza v EU-25 in zmanjšanja izvoza v države na območju nekdanje Jugoslavije so bile spremembe v regionalni strukturi izvoza v letu 2005 precejšnje. V strukturi izvoza še vedno prevladujejo države na območju nekdanje Jugoslavije, vendar se je njihov delež zmanjšal od 58% na 45% in tako prvič padel pod 50%. Ob tem se je delež EU-25 povečal od 33% na 47% (v tem delež EU-15 od 29% na 44%), delež drugih držav pa se v primerjavi z letom prej ni pomembneje spremenil (8%).

V strukturi uvoza so bile spremembe v letu 2005 precej manjše. Delež EU-25 se je povečal od 80% v letu 2004 na 83% v letu 2005, v tem pa delež EU-15 od 65% na 67%. Ob tem se je delež držav na območju nekdanje Jugoslavije zmanjšal za 1 odstotno točko (od 9% na 8%), delež ostalih držav pa je padel od 11% v letu 2004 na 9% v letu 2005.

Slika 19: Delež izvoza in uvoza agroživilstva po skupinah držav; 2003-2005

Spremembe v regionalni strukturi izvozno-uvoznih gibanj so vplivale tudi na spremembe bilance po skupinah držav, pri čemer pa so osnovne značilnosti ostale nespremenjene.

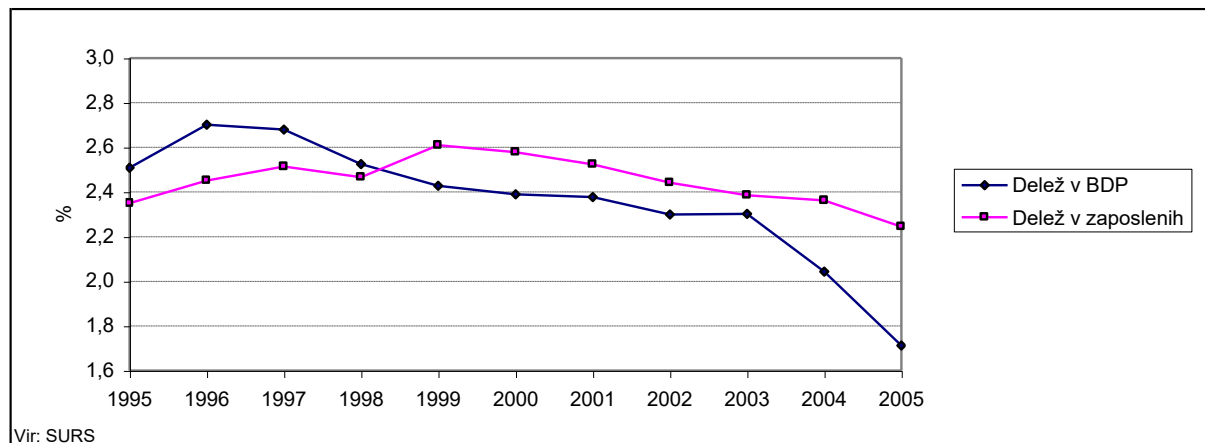
Slika 20: Zunanjetrgovinska bilanca agroživilstva po skupinah držav; 2003-2005

Negativni saldo z državami EU-25 se je kljub hitrejši rasti izvoza od uvoza v primerjavi z letom 2004 povečal za 10%, pri čemer se je poslabšala zlasti bilanca z novimi članicami (EU-10). Hkrati je saldo blagovne menjave z državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije sicer ostal pozitiven, vendar se je zaradi padca izvoza ob večjem uvozu presežek zmanjšal za nadaljnjih 20%. Ugodnejša zunanjetrgovinska bilanca z agroživilskimi proizvodi kot v predhodnem letu je bila ponovno ustvarjena le v trgovini z ostalimi državami, kjer se je primanjkljaj zmanjšal za več kot desetino.

3 STANJE V ŽIVILSKOPREDELOVALNI INDUSTRIJI

3.1 Pomen živilskopredelovalne panoge v makroekonomskih agregatih

Proizvodnja hrane, pijač in tobanih izdelkov v Sloveniji je v bruto domači proizvod (BDP) leta 2005 prispevala 1,7% dodane vrednosti, v zaposlenih pa je njen delež 2,2% (SURs, 2006). Prispevek živilskopredelovalne industrije v BDP se je v zadnjih dveh letih občutno zmanjšal, k čemur je deloma prispevala ukinitve predelave tobaka v Sloveniji v letu 2004 (okoli dve tretjini zmanjšanja v letu 2004). Pretežni del zmanjšanja deleža pa izhaja iz sprememb ob pristopu Slovenije k EU in posledičnih neugodnih vplivov na poslovanje živilskih podjetij v preostalih dejavnostih.

Slika 21: Delež živilskopredelovalne industrije v BDP in zaposlenosti; 1995-2005

Pomen živilskopredelovalne industrije kot delodajalca se v slovenskem gospodarstvu prav tako zmanjšuje, čeprav trendi niso tako izraziti, kot pri bruto domačem proizvodu. Delež živilske industrije v zaposlenih se je sicer stalno zmanjševal od leta 2000, vendar je padec v letu 2005 nad povprečjem. Primerjava trendov deleža živilske industrije v dodani vrednosti in v zaposlenih kaže, da se učinkovitost dela v živilski panogi zmanjšuje.

3.2 Trendi v obsegu proizvodnje

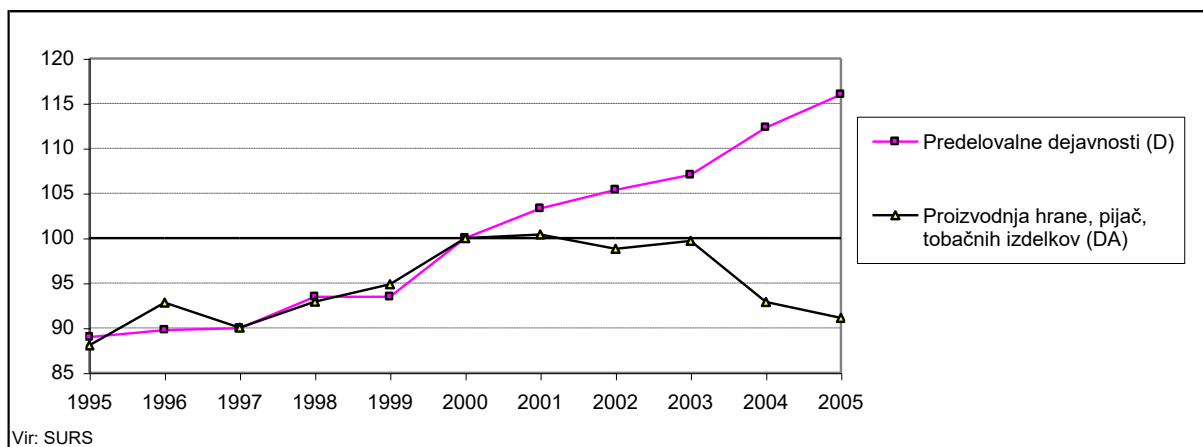
Slovenska živilskopredelovalna panoga v obdobju od leta 2000 ne izkazuje enoznačnega trenda indeksov obsega industrijske proizvodnje. Po razmeroma visoki rasti v letu 2000 je obseg proizvodnje večinoma stagniral ali pa nekoliko upadal. V letu 2004 ugotavljamo izrazito zmanjšanje obsega industrijske proizvodnje v dejavnosti, kar je v precejšnji meri posledica ukinitve proizvodnje tobanih izdelkov. Preostali del zmanjšanja proizvodnje je možno pripisati različnim spremembam v ekonomskem okolju po pristopu Slovenije k Evropski uniji. V letu 2005 je obseg proizvodnje v živilskopredelovalni panogi ponovno padel za skoraj dva odstotka. Indeksi rasti proizvodnje v živilski industriji od leta 2000 stalno zaostajajo za povprečjem predelovalnih dejavnosti (D) in industrije v celoti.

Preglednica 24: Indeks obsega industrijske proizvodnje; 2000-2005 (predhodno leto=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Industrija skupaj	106,2	103,2	102,4	101,4	104,8	103,1
Predelovalne dejavnosti (D)	107,0	103,3	102,0	101,6	104,9	103,5
Proizvodnja hrane, pijač, tobanih izdelkov (DA)	105,4	100,4	98,4	100,9	93,2	98,1
Indeks (DA/D)	98,5	97,2	96,5	99,3	88,8	94,8

Vir: SURS

Če gibanje obsega industrijske proizvodnje prikažemo v daljši časovni perspektivi ugotovimo, da je proizvodnja živilske panoge v letu 2005 padla na raven leta 1997. Od leta 2000 se je obseg živilske proizvodnje zmanjšal za skoraj desetino, medtem ko se je v enakem obdobju proizvodnja agregata predelovalnih dejavnosti povečala za več kot 15%.

Slika 22: Indeks obsega industrijske proizvodnje; 1995-2005 (2000=100)

3.3 Gibanje cen

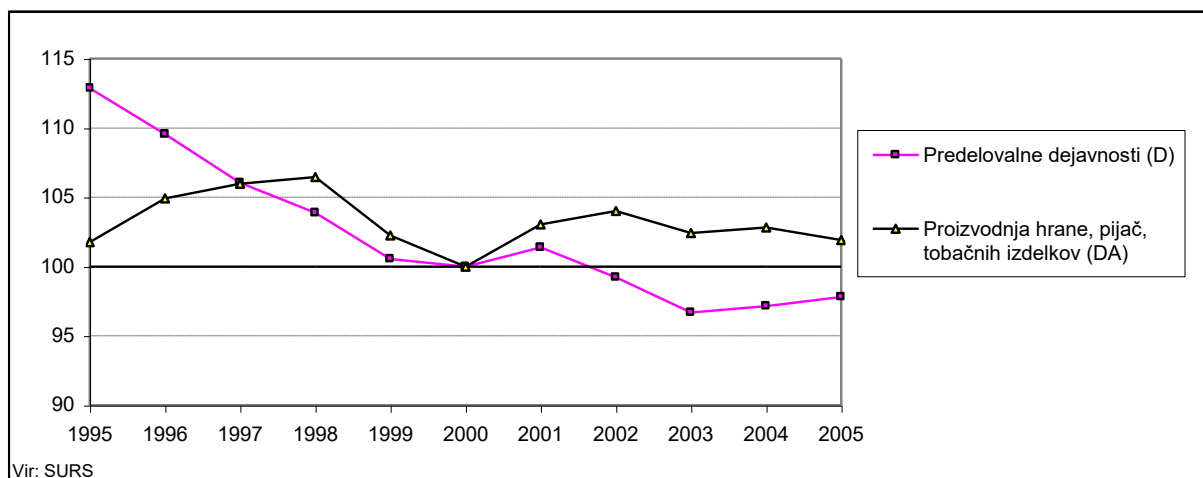
Cene pri proizvajalcih za proizvode živilskopredelovalne industrije so se v letu 2005 zvišale za 1,6%, kar je najmanj v obdobju od leta 2000.

Preglednica 25: Indeksi cen pri proizvajalcih; 2000-2005 (predhodno leto=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Industrijski proizvodi pri proizvajalcih	107,6	108,9	105,1	102,5	104,3	102,7
Predelovalne dejavnosti (D)	108,3	109,9	105,2	102,9	104,1	103,2
Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov (DA)	106,5	111,7	108,5	104,0	104,0	101,6
Cene kmetijskih pridelkov	106,3	109,0	100,8	103,2	98,9	101,4
Inflacija	108,9	108,4	107,5	105,6	103,6	102,5

Vir: SURS

Stopnja inflacije v letu 2005 je bila 2,5%, kar pomeni, da so proizvajalčeve cene v živilski industriji v primerjavi s predhodnim letom realno padle za skoraj en odstotek. Cene pri proizvajalcih za agregat predelovalnih dejavnosti so se v letu 2005 realno povečale za 0,7%, medtem ko so cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih realno nižje za 1,1%.

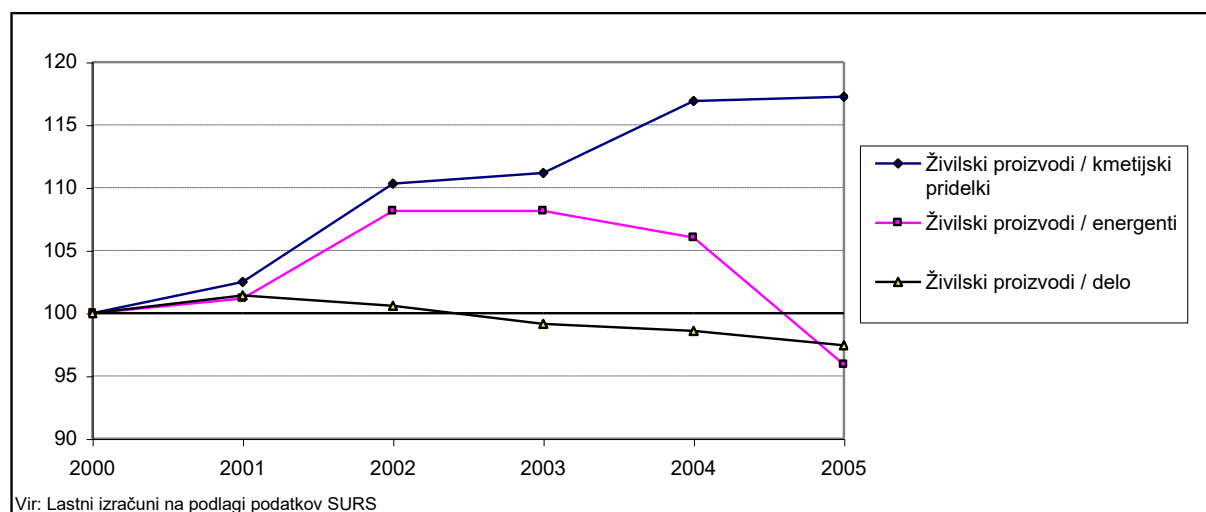
Slika 23: Indeksi cen živilskih proizvodov (DA) in proizvodov predelovalnih dejavnosti (D) pri proizvajalcih; 1995-2005 (realno; 2000=100)

Kljub negativnim gibanjem so proizvajalčeve cene za živilske proizvode še vedno nad ravniyo leta 2000 (indeks 2005/2000=101,9). Za agregat predelovalnih dejavnosti proizvajalčeve cene še niso dosegle ravni iz leta 2000, vendar je trend v zadnjih dveh letih pozitiven.

S primerjavo trendov gibanja cen pri proizvajalcih ter cen ključnih kategorij proizvodnih vložkov so ocenjena cenovno-stroškovna razmerja v panogi (cenovna pariteta ali »terms of trade«). Razmerje je v letu 2005 znašalo 117,2, kar je le tri desetine odstotne točke več kot v letu 2004. Kazalnik tako odraža zaustavitev trenda zniževanja cen kmetijskih surovin v zadnjem letu ter realni padec cen predelanih živilskih proizvodov. V analiziranem obdobju se je pariteta cenovnih indeksov predelanih živil ter kmetijskih proizvodov večinoma intenzivno povečevala v korist cen živilskih proizvodov (slika 24).

Občutneje manj ugodno za živilskopredelovalna podjetja pa je razmerje gibanja cen predelanih živil in agregata energentov, saj je pariteta v letu 2005 znašala 95,9. V letu 2005 je rast cen energentov preseгла rast cen predelanih živil, kar je prvič po letu 2000.

Tudi pariteta cenovnih indeksov predelanih živil s stroški dela je bila v letu 2005 neugodna za živilsko panogo in je znašala 97,4. Poslabšanje te paritete je v zadnjem letu je primerljivo s trendi v predhodnih letih, kar predvsem v delovno intenzivnih panogah (pekarnstvo, mesnoprredelovalna industrija) učinkuje na uspešnost poslovanja.

Slika 24: Paritete cenovnih indeksov živilskih proizvodov (DA) ter kmetijskih pridelkov, energentov in dela; 2000-2005 (2000=100)

Pri analizi paritet cenovnih indeksov je potrebno izpostaviti dejstvo, da zaradi izrazite stopnje koncentracije v slovenski v trgovini z živilo, proizvajalčeve cene ne odražajo v celoti ekonomskih razmer za proizvajalce. Zaradi nadvlade trgovine v oskrbni verigi se v Sloveniji povečuje obseg dodatnih neposrednih transakcijskih stroškov, kar neugodno vpliva na uspešnost poslovanja.

3.4 Poslovni rezultati živilskopredelovalne industrije

Poslovanje živilskopredelovalne panoge

Slovenska živilskopredelovalna industrija je v letu 2005 v 426 podjetjih zaposlovala 18.315 delavcev, kar je 1% več kot v predhodnem letu in skoraj 6% manj kot v letu 2000. Po obdobju razmeroma strmega zmanjševanja števila zaposlenih v panogi po letu 2002 se je negativni trend zaustavil.

Število podjetij se je sicer minimalno povečalo, vendar je rast občutno manjša, kot v predhodnih letih. Umirjanje trenda zelo verjetno kaže na neugodne razmere v panogi ter

začetek procesa konsolidacije, ko število podjetij, ki ugasnejo dosega število novoustanovljenih podjetij.

V letu 2005 je vrednost sredstev v lasti podjetij živilskopredelovalne panoge dosegala 598,3 milijarde SIT, kar je v primerjavi s predhodnim letom realno skoraj 2,7% več. Tudi daljša časovna primerjava kaže realno povečevanje sredstev, saj indeks 2005/2000 znaša 106,5, vendar je rast v živilski panogi skoraj za dve tretjini manjša, kot v povprečju predelovalnih dejavnosti.

Okvir 7: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalne industrije

Kazalniki, ki temeljijo na podatkih iz računovodskih bilanc, so pogosto vključeni v analizo konkurenčnosti in uspešnosti poslovanja industrijskih panog. Pri analizi uspešnosti poslovanja slovenske živilskopredelovalne industrije so uporabljeni podatki, ki jih pripravlja Agencija za javnopravne evidence in storitve (AJ PES). Metodologija za izračun kazalnikov računovodske analize je bila povzeta po slovenskih računovodskih standardih ter nemških in francoskih standardih računovodske analize.

Prihodki na tujih trgih = Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu (aop 094) + Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na tujem trgu (aop 095)

Izvozna usmerjenost = Prihodki na tujih trgih / Čisti prihodki iz prodaje (aop 090)

Dodana vrednost = Kosmati donos od poslovanja (aop 102) - Stroški blaga, materiala in storitev (aop 104) - Drugi poslovni odhodki (aop 124)

Neto čisti dobiček oz. izguba = Čisti dobiček obračunskega obdobja (aop 167) - Čista izguba obračunskega obdobja (aop 168)

Produktivnost = Čisti prihodki iz prodaje (aop 090) / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Dodana vrednost na zaposlenega = Dodana vrednost / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Neto čisti dobiček oz. izguba na zaposlenega = Neto čisti dobiček oz. izguba / Povprečno število zaposlencev (aop 169)

Donosnost sredstev (ROA) = Neto čisti dobiček oz. izguba / Sredstva (aop 001)

Donosnost prodaje (ROS) = Neto čisti dobiček oz. izguba / Čisti prihodki iz prodaje (aop 090)

Prihodki od prodaje so v letu 2005 znašali 421,8 milijarde SIT, kar je v primerjavi s predhodnim letom za več kot 5% realno manj. V primerjavi z letom 2000 se je obseg prihodkov v živilski panogi realno zmanjšal za skoraj desetino. V enakem obdobju je indeks za agregat predelovalnih dejavnosti znašal 117,6, kar kaže na izrazito recesijo v živilskopredelovalni panogi.

Prihodki od izvoza so se v letu 2005 zmanjšali za nekaj več kot 6%, izvozna usmerjenost pa je nekoliko porasla. Gibanje deleža prihodkov na tujih trgih v skupnih prihodkih potrjujejo, da se je celotna prodaja živilske industrije v zadnjem letu zmanjšala bolj, kot prihodki od izvoza. V obdobju med letoma 2000 in 2005 pa so se prihodki od izvoza realno zmanjšali za skoraj 13% izvozna usmerjenost pa za 4%. Tudi gibanja kazalnikov v daljši časovni perspektivi kažejo izrazitejšje pritiske na domačem trgu.

Produktivnost merjena s prihodki na zaposlenega je v letu 2005 znašala nekaj več kot 23 milijonov SIT. To je realno več kot 6-odstotno zmanjšanje v primerjavi z letom 2004, če primerjamo vrednost z letom 2000, pa je produktivnost nižja za 3,4%. Ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega se je v zadnjem letu zmanjšala nekoliko manj (indeks 2005/04 = 94,2), medtem ko je dolgoročni trend izrazito negativen. V primerjavi z letom 2000 se je dodana vrednost na zaposlenega realno zmanjšala za več kot desetino.

Kljub negativnim gibanjem pri dodani vrednosti na zaposlenega je agregatni poslovni izid slovenske živilskopredelovalne panoge v letu 2005 pozitiven. Neto dobiček na zaposlenega je znašal 24 tisoč SIT, kar je pomembno izboljšanje v primerjavi s predhodnim letom, ko je povprečni zaposlenec v panogi ustvaril 120 tisoč SIT izgube. Neto dobiček v letu 2005

predstavlja manj kot desetino revalorizirane vrednosti, dosežene v letu 2000. Kazalnika donosnosti sta pozitivna, pri čemer neto dobiček predstavlja 0,07% vrednosti sredstev (ROA) in okoli 0,1% prihodkov od prodaje.

Preglednica 26: Gibanje pomembnejših kazalnikov poslovanja živilskopredelovalne industrije; 2000–2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Indeks* 2005/2004	Indeks* 2005/2000
Št. podjetij	388	377	394	404	424	426	100,5	109,8
Št. zaposlenih	19.473	19.281	19.841	18.938	18.141	18.315	101,0	94,1
Sredstva (mrd SIT)	429,9	461,4	512,0	535,8	568,1	598,3	102,7	106,5
Prihodki od prodaje (mrd SIT)	355,4	391,1	418,3	432,1	434,9	421,8	94,6	90,8
Prihodki od izvoza (mrd SIT)	62,1	74,1	76,6	75,1	72,0	70,7	95,8	87,2
Izvozna usmerjenost (%)	17,46	18,94	18,30	17,40	16,56	16,77	101,2	96,0
Produktivnost (000 SIT)	18.252	20.284	21.083	22.816	23.974	23.030	93,7	96,6
Dodana vrednost na zap (000 SIT)	5.105	5.450	5.910	6.407	6.206	5.993	94,2	89,8
Dobiček / izguba na zap. (000 SIT)	241,6	72,0	503,4	541,2	-119,8	24,3	-	7,2
Donosnost sredstev (ROA) (%)	1,09	0,30	1,95	1,91	-0,38	0,07	-	6,8
Donosnost prodaje (ROS) (%)	1,32	0,35	2,39	2,37	-0,50	0,11	-	8,0

* realno

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Analiza deležev, ki jih živilskopredelovalna panoga ustvari v ključnih agregatih predelovalne industrije kaže na razlike v ekonomskih trendih in gospodarski klimi. Živilska industrija v zadnjih letih izgublja deleže predvsem v vseh temeljnih prihodkovnih agregatih. V letu 2005 se je tako delež živilske panoge v skupnih prihodkih od prodaje predelovalne industrije zmanjšal za 8%, od leta 2000 pa je ta delež manjši za več kot petino. Prispevek dodane vrednosti je v zadnjem letu znašal 8,2% kar je več kot 5% manj kot v letu 2004 in za kar četrtno manj kot v letu 2000. Na dolgi rok se je zmanjšal sicer tudi delež pri številu zaposlenih (Indeks 2005/2000 = 95,3) vendar razlika v vrednostih indeksov prihodkov oz. dodane vrednosti ter zaposlenih kaže na primerjalno zaostajanje produktivnosti. Delež pri zaposlenih se je v zadnjem letu celo nekoliko povečal, kar dodatno nakazuje na razlike v intenzivnosti procesov racionalizacije v agregatu predelovalnih dejavnosti in živilski industriji.

Izrazito se je zmanjšal tudi delež živilskih podjetij v skupnem izvozu predelovalne panoge, ki je v letu 2005 znašal zgolj 2,5%, medtem ko je bil v letu 2000 še 3,5%. Pozitivne trende ugotavljamo le pri deležu živilskih podjetij v celotni izgubi, ki je iz 20,6% v letu 2004 padel na 15,4%, vendar je delež izrazito nad povprečjem deleža pri prihodkih in dodani vrednosti. Zmanjšal se je tudi delež, ki ga živilska industrija ustvari v agregatnem dobičku predelovalne dejavnosti. Ta je v letu 2000 znašal več kot 11%, v letu 2005 pa je dosegel zgolj dobro tretjino te vrednosti.

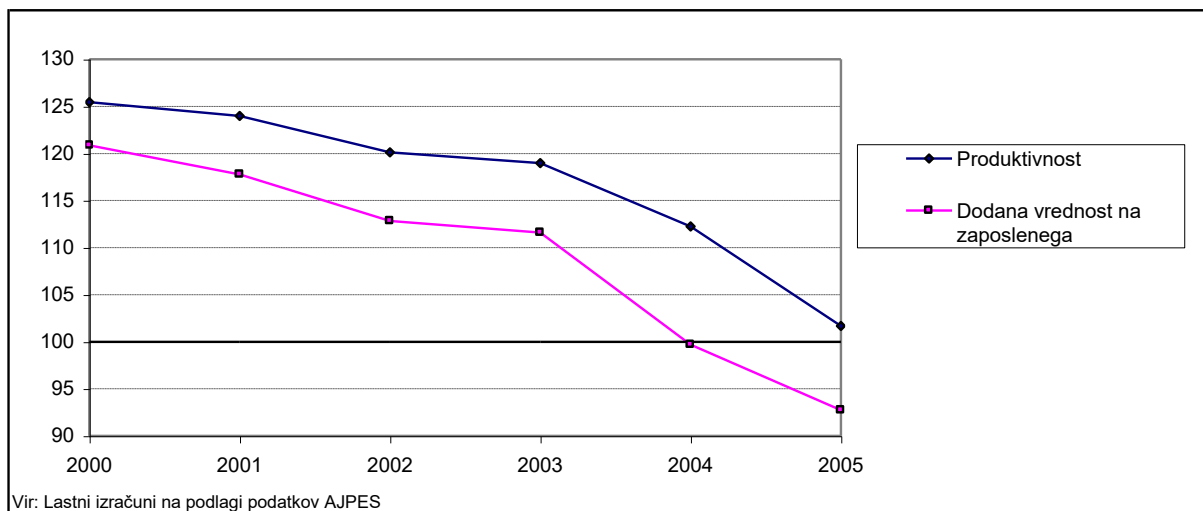
Preglednica 27: Deleži proizvodnje hrane, pijač in tobačnih izdelkov (DA) v predelovalni dejavnosti (D); 2000–2005

	Delež DA v D (v %; D = 100)						Indeks 2005/2004	Indeks 2005/2000
	2000	2001	2002	2003	2004	2005		
Število podjetij	6,2	6,1	6,2	6,1	6,2	6,2	99,8	100,3
Število zaposlenih	9,2	9,1	9,1	9,0	8,7	8,8	101,4	95,3
Sredstva	13,8	13,4	13,7	13,3	13,0	12,7	97,7	92,2
Prihodki od prodaje	11,6	11,3	11,0	10,7	9,7	8,9	91,8	77,2
Dodana vrednost	10,8	10,7	10,3	10,0	8,6	8,2	94,3	75,4
Dobiček	11,3	10,9	11,7	9,6	4,7	4,3	91,3	38,0
Izguba	17,9	19,7	16,4	11,5	20,6	15,4	74,9	85,9
Prihodki od izvoza	3,6	3,5	3,6	3,2	2,8	2,5	89,7	68,4

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Nazadovanje živilske panoge kaže tudi primerjava relativnih kazalnikov uspešnosti poslovanja živilske industrije (DA) s povprečjem agregata predelovalnih dejavnosti (D) med

leti 2000 in 2005. Živilska panoga je bila konec devetdesetih let občutno nad povprečjem po kazalnikih produktivnosti in dodane vrednosti na zaposlenega. V letu 2000 je prednost pri produktivnosti znašala več kot četrtino, pri dodani vrednosti na zaposlenega pa več kot petino. V obdobju po letu 2000 se je relativna prednost živilske panoge stalno zmanjševala in je v letu 2005 pri produktivnosti znašala le še dober odstotek in pol. Dodana vrednost na zaposlenega pa je v letu 2005 padla občutno pod povprečje agregata predelovalne industrije in je znašala 93%.

Slika 25: Primerjava produktivnosti in dodane vrednosti na zaposlenega v proizvodnji hrane pijač in tobačnih izdelkov (DA) ter predelovalni dejavnosti (D); 2000–2005 (D=100)

Industrijska struktura ter gospodarska gibanja po dejavnostih živilskopredelovalne panoge

Mesnopredelovalna dejavnost znotraj slovenske živilske industrije že nekaj let prispeva največji delež pri številu zaposlenih, prihodkih od prodaje ter dodani vrednosti, v letu 2005 pa je prevzela tudi vodilni delež pri vrednosti izvoza. Struktura živilskopredelovalne industrije po dejavnostih se namreč v zadnjih letih ne spreminja pomembneje. Pri številu zaposlenih mesnopredelovalni panogi sledi pekarstvo, in ti dve panogi skupaj zaposlujeta skoraj polovico vseh zaposlenih v živilski industriji. V mesnopredelovalni panogi se nadaljuje trend zmanjševanja števila zaposlenih ob rasti prihodkov, kar ugodno vpliva na produktivnost. Prihodki od prodaje v mesnopredelovalnih podjetjih so predstavljali 25,8% skupnih prihodkov živilske panoge, delež pa se je v primerjavi s predhodnim letom povečal za več kot dve odstotni točki. Po deležu v prihodkih od prodaje sledi mlečnopredelovalna industrija, ki je ustvarila 14,3% prihodkov, kar je ponovno manj kot v predhodnem letu. K številu zaposlenih je mlečnopredelovalna panoga prispevala 8,0%, kar je več kot odstotno točko manj kot v predhodnem letu. Večji delež pri številu zaposlenih kot mlečnopredelovalna industrija so v letu 2005 prispevala podjetja predelave čaja in kave (13,0%), kar je posledica konsolidacije podjetij po kapitalskem povezovanju. Prav tako se je posledično izrazil povečal delež te dejavnosti v skupnem izvozu, ki je manj kot desetino odstotne točke nižji od deleža, ki ga dosega mesnopredelovalna dejavnost. Mesnopredelovalna industrija tudi pri deležu dodane vrednosti kaže povečanje in tako v letu 2005 ustvari preko petine celotne dodane vrednosti. Peкарstvo, ki je v preteklih letih ustvarilo podoben delež dodane vrednosti kot mesnopredelovalna dejavnost, je v letu 2005 zmanjšalo relativni delež na 18%. V letu 2005 se je pomembno povečal delež pivovarstva v panožni dodani vrednosti, delež predelave sadja in vrtnin pa se je prepolovil predvsem zaradi že omenjene konsolidacije po kapitalski povezavi.

Preglednica 28: Osnovni kazalniki strukture živilskopredelovalne panoge v letu 2005

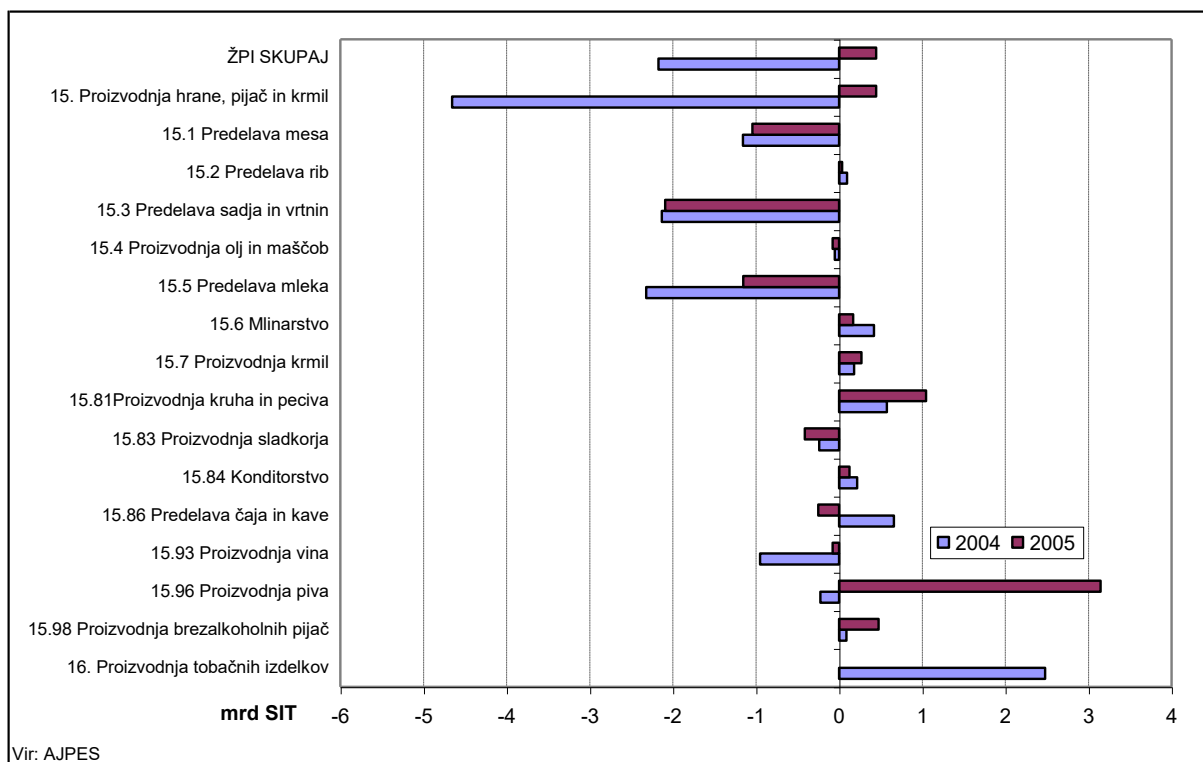
DEJAVNOST	Število podjetij	Število zaposlenih	Prihodki od prodaje	Prihodki na tujih trgih	Dodana vrednost	Čisti dobiček	Čista izguba
D – Predelovalne dejavnosti (mrd SIT)	6.839	208.427	4.721,0	2.864,1	1.347,3	212,5	56,1
DA – Proizvodnja hrane, pijač, tobakovih izdel.	426	18.315	421,8	70,7	109,8	9,1	8,6
Struktura DA (%)							
15. Proizvodnja hrane, pijač in krmil	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
15.1 Proizvodnja, konz. mesa, mesnih izdelkov	16,2	25,2	25,8	20,9	20,9	13,4	26,2
15.2 Predelava in konzerviranje rib in ribjih izd.	1,6	1,1	1,0	2,1	0,9	0,6	0,2
15.3 Predelava in konzerviranje sadja in vrtnin	8,5	6,0	5,9	9,3	5,0	2,0	26,4
15.4 Proizvodnja rastl. in živalskih olj in maščob	2,3	1,0	1,6	1,0	1,2	0,4	1,3
15.5 Predelava mleka in proizvodnja mlečnih izd.	5,2	8,0	14,3	17,0	7,5	1,0	14,4
15.6 Mlinarstvo, proizv. škroba in škrobnih izd.	3,3	4,5	4,0	2,8	4,5	3,4	1,6
15.7 Proizvodnja krmil	2,8	1,9	3,3	2,1	2,4	3,1	0,2
15.8 Proizvodnja drugih živil	48,1	41,4	30,0	33,3	36,7	31,6	24,0
15.81 Proizvodnja kruha, peciva in slaščic	30,0	21,7	13,4	2,1	18,1	16,9	5,6
15.83 Proizvodnja sladkorja	0,2	1,2	2,4	7,0	0,9	0,0	4,8
15.84 Proizvodnja kakava, čokolade, bombonov	1,4	3,6	3,0	3,3	3,4	2,9	1,6
15.86 Predelava čaja in kave	6,1	13,0	9,9	20,2	12,4	8,1	11,4
15.9 Proizvodnja pijač	12,0	10,8	14,1	11,3	21,0	44,5	5,9
15.93 Proizvodnja vina iz grozdja	4,5	3,7	2,6	1,7	3,2	3,7	4,8
15.96 Proizvodnja piva	2,6	4,4	8,5	7,4	14,1	35,0	0,4
15.98 Proizvodnja mineralnih vod in brezalk. pijač	2,8	2,6	2,8	2,2	3,7	5,8	0,6
16. Proizvodnja tobakovih izdelkov	-	-	-	-	-	-	-

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Živilskopredelovalna industrija je leto 2005 zaključila z izkazanim neto dobičkom v višini 445 milijonov SIT, kar je pomembno izboljšanje v primerjavi z letom 2004, ko je panoga izkazovala 2,1 milijarde SIT izgube. Ključni dejavniki spremembe na agregatni ravni so izrazita rast izkazanega dobička v pivovarski dejavnosti, prepolovitev izgube v mlečno predelovalni dejavnosti ter izrazito zmanjšanje izgube v predelavi vina.

Izgubo v obsegu 2,1 milijarde SIT je izkazala predelava sadja in vrtnin, kar je največ v živilski panogi, sledita pa predelava mleka (-1,2 mrd SIT) in mesnopredelovalna dejavnost (-1,0 mrd SIT). Obe nosilni dejavnosti živilske industrije kažeta ugodne trende pri uspešnosti poslovanja, pri čemer je zmanjšanje izgube v mesnopredelovalni industriji doseženo ob rasti prihodkov in produktivnosti, mlečno predelovalna industrija pa pri prihodkih nazaduje. V letu 2005 se kaže izrazito izboljšanje uspešnosti poslovanja v vinarstvu, ki je v zadnjih letih izrazito nazadovalo. Neto izkazana izguba se je namreč zmanjšala na 78 milijonov, kar je zgolj desetina vrednosti iz leta 2004, vendar je sprememba zelo verjetno rezultat pasivnega prestrukturiranja (dezinvestiranje).

V prvem letu po lastniškem konsolidiranju v pivovarski panogi s prevzemom podjetij v dejavnosti brezalkoholnih pijač, se je dobiček ponovno povečal na raven iz leta 2003. Panoga je v letu 2005 izkazala 3,1 milijarde SIT dobička, medtem ko je leto 2004 zaključila z 226 milijonov SIT izgube. Za pivovarstvom se je po izkazanem dobičku v letu 2005 uvrstilo pekarstvo (1,0 mrd SIT), okoli pol milijarde SIT dobička pa so izkazali v dejavnosti proizvodnje brezalkoholnih pijač, kar je pomembna rast v primerjavi s predhodnimi leti. Dobiček izkazujejo še v dejavnosti proizvodnje krmil (0,3 mrd SIT), kar je tretjino več, kot v predhodnem obdobju, dobiček v mlinarstvu pa se je v enakem obdobju več kot prepolovil. Zmanjšal se je tudi dobiček v dejavnosti predelave rib, vendar panoga kaže pozitivne trende po obdobju poslovanja z izgubo.

Slika 26: Neto dobiček/izguba živilskopredelovalne industrije po dejavnostih; 2004 in 2005

Kazalnike uspešnosti poslovanja posameznih živilskopredelovalnih dejavnosti v letu 2005 prikazuje preglednica 29. V letu 2005 se je nekoliko povečal delež prihodkov od prodaje na tujih trgih v celotnih prihodkih (izvozna usmerjenost), ki je v letu 2005 znašal 16,8%, kar je okoli 1% več kot v letu 2004. Živilska panoga po tem kazalniku še vedno izrazito zaostaja za povprečjem predelovalnih dejavnosti, ki je v letu 2005 znašalo 60,7%. V letu 2005 je največjo izvozno usmerjenost med živilskimi panogami dosegla proizvodnja sladkorja, saj je skoraj polovico prihodkov od prodaje ustvarila na tujih trgih. Gre za izrazit porast v zadnjem letu, ki je posledica pristopa Slovenije k EU in možnosti prodaje sladkorja na enotnem trgu. V prejšnjih letih je panoga namreč izkazovala razmeroma nizko izvozno usmerjenost. V konditorstvu, ki v zadnjih nekaj letih izkazuje najvišje stopnje izvozne usmerjenosti, je kazalnik v letu 2005 padel na 18,7%, visok delež izvoza v prihodkih pa je ohranila dejavnost predelava rib (35,3%). Tudi v predelavi sadja in vrtnin se je nadaljevalo zmanjševanje izvozne usmerjenosti, vendar je padec občuten iz 33,8% v letu 2004 na 26,6%. Dve nosilni dejavnosti, predelava mesa in mlečnopredelovalna industrija, izkazujeta zmerne pozitivne trende pri izvozni usmerjenosti. Mlekarstvo je na tujih trgih v letu 2005 ustvarilo petino prihodkov od prodaje, predelava mesa pa 13,6%. Opazno je nadaljevanje negativnih trendov izvozne aktivnosti v pivovarstvu (14,6 %) ter stagnacija kazalnika v dejavnosti proizvodnje brezalkoholnih pijač (12,8%).

Produktivnost v živilskih dejavnostih je v letu 2005 realno padla za več kot 6% in je znašala okoli 23 milijone SIT na zaposlenega. Povprečna produktivnost predelovalne panoge je sicer še vedno nekoliko nižja (22,6 mio SIT), vendar je v letu 2005 realno porasla za 3,5%. Po ukinitvi predelave tobaka v Sloveniji je vodilno mesto po produktivnosti dosegla proizvodnja sladkorja (47,5 mio SIT) vendar se je rezultat v zadnjem letu realno nekoliko poslabšal. Več kot osem odstotno realno rast produktivnosti izkazujejo v pivovarstvu, kjer je v letu 2005 zaposlenec ustvaril več 45 milijonov SIT čistih prihodkov od prodaje. Skoraj tri odstotno rast produktivnosti v letu 2005 ugotavljamo v mlečnopredelovalni panogi (41,1 mio SIT), produktivnost v proizvodnji krmil pa se je zmanjšala (Indeks 2005/2004 = 90,1) in je padla pod 40 milijonov SIT na zaposlenca. Izrazito zmanjševanje produktivnosti se nadaljuje tudi v oljarstvu, saj se je na letni ravni realno zmanjšala za desetino (na 34,6 mio SIT). Najizrazitejše poslabšanje produktivnosti v letu 2005 ugotavljamo v predelavi čaja in kave,

kjer so se prihodki na zaposlenega realno zmanjšali za dve petini in padli na 19,1 milijona SIT. V mesnopredelovalni panogi se je tudi v letu 2005 nadaljevala rast produktivnosti (Indeks 2005/2004=105,7), vendar je rast v primerjavi s predhodnim letom prepolovljena. Dinamiko rasti produktivnosti še naprej izrazito povečuje dejavnost predelava rib, kjer je v zadnjem letu prišlo skoraj do dvajsetodstotnega povečanja. V pekarstvu, ki predvsem zaradi strukturnih značilnosti ustvari najnižji prihodek od prodaje na zaposlenega (delovno intenzivna dejavnost), se je po obdobju stagnacije produktivnost v letu 2005 realno povečala za 6% in dosegla 14,2 milijona SIT.

Pri kazalniku dodane vrednosti na zaposlenega se na ravni panoge nadaljuje negativni trend, saj je vrednost padla pod 5 milijonov SIT. V primerjavi s predhodnim letom je vrednost kazalnika nižja za 5,8%. V pivovarstvu dosegajo najvišjo vrednost kazalnika v živilski panogi, in so v zadnjem letu dosegli 19,3 milijona SIT, kar je realno za četrtno več kot v letu 2004. Po ukinitvi tobačne industrije je pivovarstvo tudi edina dejavnost v živilstvu, ki ustvari več kot 10 milijonov SIT dodane vrednosti na zaposlenega. Sledi ji proizvodnja brezalkoholnih pijač s 8,5 milijona SIT ter proizvodnja krmil s 7,4 milijona SIT, ki pa izkazuje različne trende v zadnjih letih. Kazalnik v proizvodnji brezalkoholnih pijač realno stagnira, medtem ko proizvodnja krmil izkazuje rast za okoli desetino. Še večjo rast dodane vrednosti na zaposlenega so v letu 2005 izkazali v oljarstvu in dosegli 7,1 milijona SIT na zaposlenega. V rangi med pet in šest milijonov SIT dodane vrednosti na zaposlenega je največ dejavnosti živilskopredelovalne industrije. Pomembno se je zmanjšala vrednost kazalnika v dejavnosti predelave čaja in kave, saj je vrednost v letu 2005 v primerjavi s predhodnim letom skoraj prepolovljena. V predelavi mleka po izrazitem zmanjšanju v letu 2004 ponovno ugotavljamo rast dodane vrednosti na zaposlenega, vendar kazalnik kljub realni petinski rasti ni dosegel vrednosti v letu 2004. Pekarstvo je v letu 2005 preseglo mejo 5 milijonov SIT dodane vrednosti na zaposlenega in izkazalo 0,5% realno rast. Kljub več kot 7% realni rasti, dejavnost predelava mesa ni presegla meje 5 milijonov SIT dodane vrednosti na zaposlenega.

Spremembe dodane vrednosti v pretežni meri nakazujejo razmere na področju kazalnikov dobičkovnosti poslovanja. Največ izgube na zaposlenega so v letu 2005 izkazali v predelavi sladkorja (2,0 mio SIT), kar je nadaljevanje trenda poslabševanja iz predhodnega leta. Po izgubi na zaposlenega sledi predelava sadja in vrtnin, kjer je izkazana vrednost v letu 2005 dosegla 1,9 milijona SIT, ali več kot 50-odstotno povečanje v primerjavi s predhodnim letom. V poslovnem letu 2003 je panoga še izkazovala 0,4 milijona SIT dobička na zaposlenega. Dejavnost predelave mleka je v letu 2005 zmanjšala izkazano izgubo pod milijon SIT na zaposlenega s prepolovitvijo vrednosti kazalnika v primerjavi z letom 2004. Nerevidirana izguba na zaposlenega je tako v tej panogi znašala 782 tisoč SIT.

Vinarska dejavnost, ki je v zadnjih petih letih stalno izkazovala negativni poslovni izid, je v letu 2005 zmanjšala izkazano izgubo na zaposlenega na desetino. V predelavi mesa so v letu 2005 realno zmanjšali izgubo na zaposlenega za več kot desetino in je znašala 0,22 milijona SIT na zaposlenega. Po poslovnem izidu je tradicionalno izrazito izstopala tobačna industrija, po ukinitvi proizvodnje pa je po tem kazalniku vodilna dejavnost pivovarstvo. V tej dejavnosti so izkazali skoraj 4 milijone SIT dobička na zaposlenega. Izrazito rast ugotavljamo tudi pri izkazanemu dobičku na zaposlenega v pekarstvu, vendar je absolutna donosnost na zaposlenca nizka in znaša okoli 0,3 milijone SIT. Tudi dejavnost proizvodnje krmil izkazuje izrazito rast dobička, ki je v letu 2005 dosegel 0,8 milijona SIT na zaposlenega.

Agregatna donosnost prodaje (ROS) in donosnost sredstev (ROA) se je v letu 2005 izboljšala. Največje rasti ugotavljamo v pivovarstvu in proizvodnji brezalkoholnih pijač. Pivarstvo izkazuje 8,7% neto čistega dobička v prihodkih, medtem ko je donosnost sredstev nižja in dosega 2,2%. Dejavnost proizvodnje brezalkoholnih pijač je v letu 2005 donosnost prodaje povečala skoraj šestkrat in dosegla 3,95%, podobno kot pri pivovarstvu pa je nesorazmerno nizka donosnost sredstev (0,35).

Preglednica 29: Kazalniki uspešnosti poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti; 2004 in 2005

DEJAVNOST	Izvozna usmerjenost (v %)		Produktivnost (v 000 SIT)		Dodana vrednost na zaposlenega (v 000 SIT)		Dobiček /izguba/ na zaposlenega (v 000 SIT)		Donosnost prodaje (ROS v %)		Donosnost sredstev (ROA v %)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
D – PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	58,5	60,7	21.356	22.651	6.225	6.464	710	750	3,32	3,31	3,41	3,33
DA Proizvodnja hrane, pijač, tobaknih izdelkov	16,6	16,8	23.974	23.030	6.206	5.993	-120	24	-0,50	0,11	-0,38	0,07
15 Proizvodnja hrane, pijač in krmil	16,3	16,8	23.386	23.030	6.004	5.993	-259	24	-1,11	0,11	-0,90	0,07
15.1 Proizvodnja, konzerviranje mesa, mesnih izdelkov	12,0	13,6	21.755	23.579	4.525	4.973	-246	-225	-1,13	-0,96	-1,00	-0,84
15.2 Predelava in konzerviranje rib in ribjih izdelkov	36,1	35,3	18.075	21.799	4.803	4.790	439	178	2,43	0,82	2,76	1,05
15.3 Predelava in konzerviranje sadja in vrtnin	33,8	26,6	25.051	22.428	6.732	4.926	-1.206	-1.893	-4,81	-8,44	-4,10	-8,25
15.4 Proizvodnja rastlinskih in živalskih olj in maščob	6,5	11,0	37.464	34.638	5.937	7.108	-247	-414	-0,66	-1,20	-0,82	-1,36
15.5 Predelava mleka in proizvodnja mlečnih izdelkov	18,1	19,9	38.970	41.097	4.484	5.585	-1.394	-782	-3,58	-1,90	-5,12	-2,37
15.6 Mlinarstvo in proizvodnja škroba in škrobnih izdelkov	11,2	11,8	25.760	20.755	6.449	5.973	621	206	2,41	0,99	1,92	0,85
15.7 Proizvodnja krmil	9,1	10,5	43.289	39.964	6.611	7.420	506	764	1,17	1,91	1,65	2,01
15.8 Proizvodnja drugih živil	14,3	18,6	16.764	16.656	5.979	5.308	222	105	1,33	0,63	1,21	0,47
15.81 Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	2,0	2,6	13.103	14.219	4.850	5.003	135	263	1,03	1,85	0,98	1,78
15.83 Proizvodnja sladkorja	10,4	48,9	47.443	47.471	16.056	4.401	-1.090	-1.945	-2,30	-4,10	-1,55	-2,69
15.84 Proizvodnja kakava, čokolade, bombonov	43,4	18,7	16.948	19.154	5.180	5.733	314	190	1,85	0,99	2,01	1,09
15.86 Predelava čaja in kave	31,5	34,2	29.492	17.643	10.334	5.728	856	-106	2,90	-0,60	2,56	-0,32
15.9 Proizvodnja pijač	15,8	13,5	27.993	30.028	9.776	11.686	-505	1.792	-1,80	5,97	-0,74	1,87
15.93 Proizvodnja vina iz grozdja	10,8	11,1	15.741	16.247	4.608	5.196	-1.293	-114	-8,21	-0,70	-4,54	-0,36
15.96 Proizvodnja piva	18,6	14,6	40.515	45.118	15.180	19.324	-258	3.939	-0,64	8,73	-0,23	2,22
15.98 Proizvodnja mineralnih vod in brezalkoholnih pijač	12,7	12,8	24.935	25.230	8.240	8.477	171	996	0,69	3,95	0,35	1,85
16 Proizvodnja tobaknih izdelkov	24,1	-	93.160	-	30.043	-	16.240	-	17,43	-	4,80	-

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Vrednosti pričakovanih donosov v živilskopredelovalni panogi so se v letu 2005 približali v predelavi krmil (ROS = 1,91%; ROA = 2,01%) in pekarstvu (ROS = 1,85%; ROA = 1,78%). Obe dejavnosti sta v zadnjem letu občutno povečali vrednosti kazalnikov donosnosti. V letu 2004 je predelava rib izkazovala dobro donosnost, kazalnika pa sta se v letu 2005 zmanjšala na tretjino. V mlinarstvu in konditorstvu se je donosnost v letu 2005 prepolovila.

Zaskrbljujoče nizka je donosnost v predelavi sadja in vrtnin, kjer je neto izguba predstavljala 8,4% prihodkov od prodaje ter 8,25% vrednosti sredstev. Tudi v predhodnem letu je bila donosnost negativna, vendar je bila vrednost obeh kazalnikov polovico manjša. Predelava sladkorja je prav tako dosegla izrazito neugodno donosnost (ROS = - 4,1%; ROA = - 2,7%), ki se je v primerjavi s predhodnim letom občutno poslabšala. Ugodne trende izkazuje vinarstvo. Donosnost prodaje in sredstev je sicer negativna, vendar sta se kazalnika zmanjšala na desetino vrednosti iz leta 2004 (ROS = - 0,7%; ROA = - 0,4%).

Če kazalnike uspešnosti poslovanja analiziramo na daljši rok, ugotovimo, da je leto 2005 z vidika uspešnosti poslovanja predstavljalo dodaten nihaj navzdol, v sicer opaznih dolgoročnih negativnih trendih.

Preglednica 30: Uspešnost poslovanja živilskopredelovalnih dejavnosti – indeks 2005/2000

DEJAVNOST	Izvozna usmerjenost	Produktivnost	Dodana vrednost na zaposlenega	Dobiček /izguba/ na zaposlenega	ROS	ROA
DA - Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov	96,0	96,6	89,9	7,7	8,0	6,8
15 Proizvodnja hrane, pijač in krmil	105,4	100,1	95,1	15,6	15,6	13,2
15.1 Proizvodnja, konzerviranje mesa, mesnih izd.	114,1	114,4	109,5	-270,7*	-1,24 °	-1,2 °
15.2 Predelava in konzerviranje rib in ribjih izdelkov	96,8	124,8	101,3	15,3	12,2	13,5
15.3 Predelava in konzerviranje sadja in vrtnin	81,7	95,0	67,7	-2.537,2*	-12,0 °	-11,3 °
15.4 Proizvodnja rastlinskih in živalskih olj in maščob	115,6	100,3	114,6	16,2	16,2	19,6
15.5 Predelava mleka in proizvodnja mlečnih izdelkov	133,5	99,6	88,2	-1.143,9*	-3,0 °	-4,2 °
15.6 Mlinarstvo in proizv. škroba in škrobnih izdelkov	72,6	89,1	109,5	49,5	55,5	63,3
15.7 Proizvodnja krmil	5.468,0	88,3	84,7	72,2	81,8	78,6
15.8 Proizvodnja drugih živil	172,8	103,2	89,7	14,8	14,3	13,5
15.81 Proizvodnja kruha, svežega peciva in slaščic	127,6	112,5	96,1	54,2	48,2	53,3
15.83 Proizvodnja sladkorja	1.183,2	150,6	44,6	-2.497,5*	-6,4 °	-3,9 °
15.84 Proizvodnja kakava, čokolade, bombonov	62,9	131,0	112,8	34,4	26,3	33,1
15.86 Predelava čaja in kave	137,2	58,9	64,1	-1.783,3*	-7,9 °	-6,0 °
15.9 Proizvodnja pijač	69,5	104,7	119,5	3.017,4*	11,5 °	4,6 °
15.93 Proizvodnja vina iz grozdja	85,5	103,4	102,3	-166,0*	-1,1 °	-0,6 °
15.96 Proizvodnja piva	67,3	108,5	122,4	136,7	126,1	64,6
15.98 Proizvodnja mineralnih vod in brezalk. pijač	62,7	89,4	109,3	9.199,0*	41,9 °	18,3 °
16. Proizvodnja tobačnih izdelkov	-	-	-	-	-	-
D – PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	108,6	119,2	117,1	168,2	141,1	143,6

Opomba: * Absolutna razlika v tisoč SIT, ° Absolutna razlika v odstotnih točkah.

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov AJPEŠ

Nadaljuje se izstopanje negativnih trendov predvsem pri kazalnikih dobičkovnosti, pri preostalih kazalnikih pa je nazadovanje nekoliko manjše, čeprav zaskrbljujoče. Če iz primerjave izvzamemo tobačno industrijo, se je produktivnost v agregatu DA 15 ohranila na ravni leta 2000, dodana vrednost na zaposlenega pa je realno nižja za 5%. Zaskrbljujoče je, da je v enakem obdobju celotni predelovalni sektor produktivnost povečal za petino, dodano vrednost pa za 17%. Med dejavnostmi živilske industrije najizrazitejše stopnje rasti produktivnosti izkazujejo v proizvodnji sladkorja, kjer je vrednost porasla za polovico, nasprotno pa se je v enakem obdobju dodana vrednost na zaposlenega v tej dejavnosti prepolovila. Razmere v sladkorni industriji torej niso ugodne. Rast produktivnosti, ki je presegla povprečje predelovalne panoge, so dosegla samo še podjetja v konditorstvu (Indeks 2005/2000=131,0) ob zaostajanju rasti dodane vrednosti ter v predelavi rib (Indeks 2005/2000=124,8). Tudi v tej dejavnosti dodana vrednost ni sledila trendom pri produktivnosti (Indeks 2005/2000=101,3). Obratni (ugodnejši) trend pa ugotavljamo v pivovarstvu, kjer je dodana vrednost na zaposlenega v letu 2005 realno višja za 22,4% v primerjavi z letom

2000, medtem, ko je produktivnost porasla za 8,5%. Spodbudna je rast produktivnosti v mesni industriji, ki je dosegla 114,4, ob sicer okoli tretjino nižji rasti dodane vrednosti na zaposlenega. Kljub temu so trendi izboljšanja razmer v mesni industriji vzdržni. Gibanja v pekarski industriji so dvosmerna, saj se je produktivnost realno izboljšala za več kot desetino, medtem ko je v enakem petletnem obdobju dodana vrednost na zaposlenega nižja za skoraj štiri odstotke. Kljub težavnim ekonomskim razmeram v vinarstvu, dolgoročni trendi produktivnosti in dodane vrednosti niso negativni, saj ugotavljamo 3,4- in 2,3- odstotno rast. Prvenstveno zaradi že omenjene sektorske konsolidacije po združitvi dveh podjetij se je med letoma 2000 in 2005 skoraj prepolovila produktivnost v dejavnosti predelave čaja in kave, dodana vrednost pa je manjša za eno tretjino. Okoli desetodstotno realno zmanjšanje produktivnosti ugotavljamo za proizvodnjo brezalkoholnih pijač, mlinarstvo in proizvodnjo krmil, pri čemer se je za slednjo dejavnost občutno zmanjšala tudi dodana vrednost na zaposlenega ($\text{Indeks } 2005/2000=84,7$). Pri proizvodnji brezalkoholnih pijač in mlinarstvu je dodana vrednost na zaposlenega v enakem obdobju porasla skoraj za desetino. Predelava mleka je pri kazalcu produktivnosti v petih letih nazadovala za slabega pol odstotka, kar je predvsem posledica upada prihodkov v zadnjem letu, saj je v predhodnih letih produktivnost kazala ugodnejše trende. Dodana vrednost na zaposlenega je v primerjavi z letom 2000 nižja za več kot desetino, kar se prvenstveno odraža pri kazalnikih dobičkovnosti. Absolutna razlika pri dobičku/izgubi na zaposlenega je v mlekarški industriji dosegla skoraj 1,8 milijona SIT, še izrazitejše spremembe pri tem kazalniku pa ugotavljamo za predelavo sadja in vrtnin (3,4 mio SIT na zaposlenega). Dolgoročni trendi dobičkovnosti v živilskih dejavnostih so zaskrbljujoči, še posebej, če primerjamo trende povprečja predelovalne panoge, kjer so se dobiček na zaposlenega ter kazalnika donosnosti v enakem obdobju povečali tudi za dve tretjini.

Izrazito izboljšanje kazalnikov dobička ugotavljamo v dejavnosti proizvodnje brezalkoholnih pijač (absolutna sprememba 6 mio SIT na zaposlenega). Rast dobička na zaposlenega je povečala dejavnost proizvodnje krmil, ob hkratnem padcu kazalnikov donosnosti za okoli petino. Preostale živilske dejavnosti so občutno poslabšale kazalnike uspešnosti poslovanja.

4 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE

V letu 2005 večjih vsebinskih sprememb v kmetijski politiki ni bilo. Nadaljevali so se vsi osnovni ukrepi tako v okviru tržno-cenovne politike, kot v okviru politike razvoja podeželja, v podobnem obsegu pa so se sofinancirale tudi javne službe in splošne storitve za kmetijstvo.

Med novostmi, ki so v letu 2005 pomembno vplivale na kmetijstvo, so spremembe v dohodninski zakonodaji. Z letom 2005 so se začele uporabljati spremembe Zakona o dohodnini, ki v osnovo za dohodnino vštevajo tudi plačila iz naslova ukrepov kmetijske politike, dotacije, donacije, denarne pomoči zaradi naravnih ali drugih nesreč in druga plačila iz naslova državnih pomoči, izplačana v povezavi z osnovno kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo. Izjema so plačila iz okvira kmetijsko okoljskih programov. Plačila iz naslova dolgoročnih vlaganj (naložbe) so se v osnovo za dohodnino vštevata v celoti že v prvem letu uveljavitve novih dohodninskih predpisov (2005), pri ostalih plačilih pa je uvedeno načelo postopnosti. V letu 2005 se je tako v davčno osnovo vštelo le 25% izplačanih sredstev, v letu 2006 bo ta delež 50%, v letu 2007 pa 75%.

Nekaj novosti je bilo tudi v pogojih uveljavljanja podpor in administrativno kontrolnih postopkih. Z letom 2005 so začela veljati pravila navskrižne skladnosti, ki pravico do neposrednih plačil pogojujejo z izpolnjevanjem standardov s področja zdravja živali in rastlin, ohranjanja virov pitne vode ter zagotavljanja habitatov za vse vrste rastlin in živali. Poleg obveznega označevanja živali je tako začela veljati uredba, ki predpisuje ravnanje ter dobre kmetijske in okoljske pogoje pri kmetovanju z vidika preprečevanja erozije tal, ohranjanja organske snovi v tleh, ohranjanja strukture tal ter vzdrževanja oz. izogibanja slabšanja habitatov. Razmerje med trajnimi travniki in kmetijsko zemljo se v naslednjih letih na nacionalni ravni ne sme zmanjšati za več kot 10%.

V letu 2005 je bilo prvič omogočeno elektronsko izpolnjevanje zbirnih vlog za neposredna plačila, to je vlog, ki vključujejo podatke o kmetijskem gospodarstvu in zahtevke za neposredna plačila in nekatere združljive sheme podpor (npr. OMD, SKOP, standardi EU). Novost v letu 2005 so bile tudi grafične podlage z izrisom prijavljenih kmetijskih zemljišč v uporabi, s katerimi so morale biti opremljene zbirne vloge. Grafične podlage so se v skladu z zakonodajo EU prvič uporabljale pri ugotavljanju upravičenosti zahtevkov za plačila na površino (obvezni element integriranega administrativnega in kontrolnega sistema), kakor tudi kot pomoč pri vzpostavljanju in usklajevanju novega sistema grafičnih enot rabe kmetijskih gospodarstev (GERK), ki stopi v veljavo z letom 2006. Sistem GERK je evidenca strnjenih površin kmetijskega zemljišča z isto vrsto dejanske rabe znotraj posameznega kmetijskega gospodarstva v digitalno grafični obliki in je sestavni del registra kmetijskih gospodarstev z numeričnimi podatki, ki ga bodo v bodoče vodile upravne enote. Z uveljavitvijo sistema grafičnih kontrol naj bi se po pričakovanjih postopoma zmanjšalo število napak pri zbirnih vlogah in pozivov za odpravljanje napak, kar posledično pomeni cenejši in hitrejši postopek obravnave in odobritve vlog.

4.1 Tržno-cenovna politika

4.1.1 Neposredna plačila v kmetijstvu (EKO 0)

Najpomembnejši ukrep tržno cenovne politike so bila tudi v letu 2005 neposredna plačila proizvajalcem, ki so jih upravičenci še vedno uveljavljali po sistemu, kot je veljal v okviru skupnih tržnih ureditev pred zadnjo reformo skupne kmetijske politike (2003/2004). Pri tem se je pri večini plačil njihova višina dvignila na raven 90% primerljivih plačil v EU-15 (v letu 2004 85%). Dvig ravni neposrednih plačil za 5 odstotnih točk v primerjavi z EU-15 v glavnem pomeni povečanje teh plačil za 6% glede na leto 2004. Izjema so predvsem premije za mleko, ki se postopoma povečujejo tudi v celotni EU, neposredna plačila za lupinasto sadje, ki v letu 2004 niso bila dopolnjena iz nacionalnega proračuna ter neposredna plačila za oljne

buče, ki so predmet državnih pomoči. Plačila za mleko in lupinasto sadje so se v letu 2005 več kot podvojila.

Preglednica 31: Vrste in višina neposrednih plačil za najpomembnejše trge; 2004 in 2005

	SIT		EUR		EU-15	% SLO/EU	
	2004	2005*	2004*	2005	EUR	2004	2005
Rastlinski pridelki (na hektar)							
Neposredno plačilo za žito, oljnice, krmne stročnice, praho	67.275	71.342	281,6	297,7**	332,0	85	90
Pomoč za stročnice	7.314	7.990	30,6	33,3	55,6	55	60
Pomoč za energetske rastline	5.901	6.470	24,7	27,0	45,0	55	60
Neposredno plačilo za oljne buče	57.500	57.681	240,7	240,7	-	-	-
Neposredno plačilo za pridelavo hmelja, nasade v mirovanju in krčitev	97.642	103.523	408,8	432,0	480,0	85	90
Neposredno plačilo za lupinasto sadje	7.198	17.362	30,1	72,5	120,7	25	60
Proizvodna pomoč za oljno olje (na tono)	-	190.152	-	793,5	1.322,5	-	60
Živali in živalski proizvodi (na glavo)							
Premija za mleko (na tono kvote)	1.658	3.515	6,94	14,67	8,15	85	90
Dodatno plačilo za mleko (na tono kvote)	***	***	***	***	16,31	:	85 90
Klavna premija za odraslo govedo	16.214	17.254	67,9	72,0	80	85	90
Klavna premija za teleta	10.107	10.757	42,3	44,9	50	85	90
Dodatno plačilo za odraslo govedo	5.301	***	22,2	***	:	85	90
Premija za krave dojlje	40.534	43.135	169,7	180,0	200	85	90
Dodatna premija za krave dojlje	4.893	5.207	20,5	21,7	:	85	90
Posebna premija za bike	42.328	45.057	177,2	188,0	210	85	90
Posebna premija za vole	30.401	32.351	127,3	135,0	150	85	90
Ekstenzifikacijska premija	20.267	21.567	84,8	90,0	100	85	90
Osnovna premija za ovce mesnih pasem	4.232	4.505	17,7	18,8	21,0	85	90
Osnovna premija za koze in ovce mlečnih pasem	3.407	3.626	14,3	15,1	16,8	85	90
Dodatna premija za drobnico (OMD)	1.412	1.503	5,9	6,3	7,0	85	90
Dodatno plačilo za drobnico (OMD)	***	***	***	***	:	85	90

* preračunano po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije

** za lan in konopljo, gojeno za vlakna 199,20 EUR/ha

*** določena skupna masa sredstev; plačilo na enoto je odvisno od števila uveljavljenih premij

Vir: Uradni listi RS (različne številke)

V skladu s skupnimi tržnimi ureditvami so bile v tržnem letu 2005/2006 rejcem prvič dodeljene individualne pravice do premij za krave dojlje in drobnico. Individualne pravice so bile dodeljene na podlagi odobrenih zahtevkov za leto 2004, zmanjšanih za 2% zaradi vzpostavitve nacionalne rezerve. Opravljena je bila tudi individualna dodelitev kvot za mleko glede na doseženo oddajo oziroma neposredno prodajo v referenčnem letu 2004/2005. Kvote za mleko so bile sicer začasno razdeljene po rejcih že za tržno leto 2004/2005 s ciljem usposobitve vseh udeležencev za izvajanje sistema kvot, predvsem pa kot podlaga za uveljavljanje pravic do premij za mleko, ki se po pravilih skupne tržne ureditve neposredno vežejo na individualne kvote za posamezne proizvajalce. Hkrati z začasno delitvijo je bila na nacionalni ravni izvedena prilagoditev razmerja med kvoto za oddajo in kvoto za neposredno prodajo dejanskemu stanju v proizvodnji.

Preglednica 32: Razdelitev kvot za mleko rejcem za tržno leto 2004/2005 in 2005/2006

kg	Kvota za oddajo	Kvota za neposredno prodajo	Kvota skupaj
Dodeljena kvota za Slovenijo (dosežena v pogajanjih)	467.063.000	93.361.000	560.424.000
Prva delitev 2004/2005	454.845.599	69.461.753	524.307.352
Stanje dodeljenih kvot po pretvorbi	503.525.911	20.781.441	524.307.352
Nacionalna rezerva po pretvorbi	12.217.401	23.899.247	36.116.648
Stanje skupne kvote za Slovenijo po pretvorbi (31.3.2005)	515.743.312	44.680.688	560.424.000
Dodeljena kvota 2005/2006	498.034.274	20.278.031	518.312.305
Nacionalna rezerva po prvi delitvi	17.709.038	24.402.657	42.111.695

Vir: ARSKTRP

Z uveljavitvijo sistema kvot je stopila v veljavo tudi obveznost plačila dajatev za vse tržne količine mleka in mlečnih proizvodov, ki v posameznem kvotnem letu presežejo nacionalno kvoto. Dajatev plačajo rejci, ki so presegli razpoložljivo individualno kvoto v sorazmerju glede na njihov delež v vsoti preseženih količin. Nacionalna kvota ne v tržnem letu 2004/2005 ne v tržnem letu 2005/2006 ni bila presežena, tako da dajatev iz tega naslova še ni bilo.

Po podatkih ARSKTRP je bilo po uredbah za leto 2005 do 31.07.2006 kmetijskim gospodarstvom izplačano 21,6 milijonov SIT neposrednih plačil, kar je 8% več kot po uredbah za leto 2004. Od tega so 60% predstavljala plačila za živali, preostalo pa plačila za rastlinske pridelke.

Preglednica 33: Neposredna plačila po uredbah za leto 2004 in 2005 (subvencijsko leto)

	Enota	Število pravic			Vrednost (000 SIT)	
		Ref. pravice	Uredbe 2004	Uredbe 2005	Uredbe 2004	Uredbe 2005
SKUPAJ neposredna plačila					19.922.779	21.555.166
Skupaj plačila za rastlinske pridelke					8.358.334	8.553.688
Neposredna plačila za žito, stročnice, oljnice, konoplja, praha	ha	125.171*	118.707	114.831	7.985.808	8.168.172
Pomoč za stročnice	ha		281	1.349	2.058	10.765
Pomoč za energetske rastline	ha		292	141	1.722	912
Neposredno plačilo za oljne buče	ha		3.962	3.717	227.784	213.395
Neposredna plačila za pridelavo semena	t		:	80	6.474	4.846
Neposredna plačila za pridelavo semena krompirja	ha		:	38	16.755	4.900
Neposredno plačilo za pridelavo hmelja	ha		1.202	1.358	117.320	140.371
Plačilo za nasade hmelja v mirovanju in krčitev	ha		-	38	-	3.950
Neposredno plačilo za lupinasto sadje	ha	300	57	88	413	1.495
Proizvodna pomoč za oljčno olje	t	400	-	24	-	4.882
Skupaj plačila za živali in mleko					11.564.445	13.001.478
Premija za mleko	t	560.424	471.779	489.204	782.097	1.717.454
Dodatno plačilo za mleko	t		468.507	489.204	421.598	826.216
Klavna premija za odraslo govedo	glave	161.137	107.307	128.213	1.663.814	2.053.058
Klavna premija za teleta	glave	35.852	20.737		199.671	
Dodatno plačilo za govedo	glave		107.307	110.710	562.232	606.322
Premija za krave dojilje	glave	86.384	82.203	68.109	3.157.831	2.851.372
Dodatna premija za krave dojilje	glave		82.203	68.109	381.193	344.189
Posebna premija za bike in vole	glave	92.276	60.201	60.920	2.467.866	2.711.950
Ekstenzifikacijska premija za govedo	glave		76.174	68.435	1.458.112	1.439.058
Premija za ovce in koze	glave	84.909	84.630	76.531	344.960	330.529
Dodatna premija za ovce in koze	glave		76.812	69.050	107.863	103.092
Dodatno plačilo za ovce in koze	glave		76.559	69.050	17.209	18.238

* skupaj s površinami, ki so upoštevane pri izračunu krmnih površin
Vir: ARSKTRP

Od skupno odobrenih neposrednih plačil po uredbah 2005 je bilo v letu 2005 upravičencem izplačano 5,3 milijarde SIT oziroma 25%. Preostale obveznosti so bile prenesene v breme proračuna 2006. Zaradi zamikov pri izplačilih je bil večji del izplačil iz proračuna 2005 namenjen izplačilu neposrednih plačil po uredbah za leto 2004 (75%), izplačane pa so bile tudi zaostale obveznosti iz let 2003 in 2002 (pritožbe).

Preglednica 34: Neposredna plačila (EKO 0), plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)

000 SIT	Uredbe 2002	Uredbe 2003	Uredbe 2004	Uredbe 2005	Izplačano 2005
SKUPAJ neposredna plačila	6.700	83.024	16.695.579	5.340.089	22.125.392
Plačila za rastlinske pridelke	:	:	5.519.448	5.339.904	:
Plačila za živali in mleko	:	:	11.176.131	185	:
Drugo*	-	-	-	34.285	34.285
SKUPAJ EKO 0 (PP 5536, PP 2095, PP 2097)					22.159.677

* program žlahtnenja hmelja (30 mio SIT); vračila v integralni proračun in na DURS (4,3 mio SIT)
Vir: ARSKTRP

Skupaj je bilo iz proračuna 2005 za neposredna plačila izplačano 22,1 milijarde SIT, kar je 56% več kot v letu prej (2004: 14,2 milijarde SIT).

4.1.2 Ukrepi za pospeševanje prodaje in stabilizacijo razmer na trgu kmetijskih proizvodov

Med ukrepi za stabilizacijo trga, ki jih po vstopu v celoti financira skupni proračun EU, so bila tudi v letu 2005 najzanimivejša izvozna nadomestila, v manjšem obsegu pa so bili prvič uveljavljeni tudi nekateri drugi specifični ukrepi uravnavanja ponudbe iz okvira posameznih skupnih tržnih ureditev.

Po vstopu v EU se je obseg izvoznih nadomestil zaradi sprememb v zunanjetrgovinski ureditvi močno zmanjšal. Za izvoz od maja do decembra 2004 je bilo tako v letu 2004 v povprečju izplačanih le dobrih 14 milijonov tolarjev izvoznih nadomestil na mesec, medtem ko je v obdobju 2000-2004 povprečni mesečni znesek podpor izvozu (skupaj s promocijo sadja in vina) znašal okoli 530 milijonov tolarjev. V letu 2005 se je obseg izvoznih nadomestil povečal na 115 milijonov tolarjev mesečno, kar je 8 krat več kot v prvih osmih mesecih po vstopu, vendar še vedno le dobra petina ravni obdobja pred vstopom.

Vzporedno s spremembo obsega izvoznih nadomestil se je po vstopu nekoliko spremenila tudi njihova struktura. V strukturi izvoznih nadomestil sta sicer še vedno najpomembnejši skupini proizvodov mleko in meso, razmeroma visoke deleže (skupaj že preko 10%) pa predstavljajo proizvodi, ki v okviru nacionalne politike pred vstopom v EU niso bili upravičeni do izvoznih podpor (npr. sladkor, jajca).

Preglednica 35: Sestava izplačanih podpor za izvoz; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)			Struktura (%)	
	2004	Od tega za izvoz V.-XII.2004	2005	2004	2005
Izvozna nadomestila	5.766.542	115.579	1.351.042	92,7	97,7
- mleko in izdelki*	4.741.465	88.019	984.262	76,3	71,2
- žive živali, meso in izdelki	991.599	19.137	169.263	15,9	12,2
- sadje	-	-	57.728	0,0	4,2
- ribji izdelki	16.212	-	-	0,3	0,0
- žito in riž*	609	609	5.168	0,0	0,4
- sladkor in izoglukoza*	3.836	3.836	97.659	0,1	7,1
- jajca*	3.978	3.978	36.962	0,1	2,7
- drugo	8.843	-	-	0,1	0,0
Podpora promociji vina	231.929	-	32.199**	3,7	2,3
Podpore promociji sadja	219.025	-	-	3,5	0,0
Podpore za izvoz skupaj	6.217.496	115.579	1.383.241	100,0	100,0
- povprečno SIT/mesec	518.125	14.447	115.270		

* skupaj s proizvodi, ki niso navedeni v prilogi 1

** financirano v celoti iz nacionalnega proračuna

Vir: ARSKTRP

V letu 2005 se je izvajal tudi del intervencijskih in specifičnih ukrepov za uravnavanje ponudbe iz okvira skupnih tržnih ureditev, ki pa je po obsegu sredstev ostal razmeroma skromen. Največ tovrstnih ukrepov je bilo namenjenih trgu vina. Izplačane so bile podpore zasebnemu skladiščenju namiznega vina (17 zahtevkov), podpore za uporabo zgoščenega grozdnega mošta za obogatitev vina (6 zahtevkov), v postopku pa je bil tudi zahtevek za podporo za trajno opustitev vinogradniške pridelave, ki pa v letu 2005 še ni bil rešen.

Na trgu sladkorja so bila v letu 2005 prvič izplačana proizvodna nadomestila za uporabo sladkorja v kemični industriji, ki predstavljajo ukrep za pospeševanje porabe. Na ARSKTRP je prispelo 8 zahtevkov, izplačan pa je bil en zahtevek. Odobreno je bilo skladišče za namene skladiščenja intervencijsko odkupljenega sladkorja, oddane pa so bile tudi že prve

ponudbe za intervencijski odkup. Agencija je sprejela ponudbo za intervencijski odkup sladkorja za 10.000 ton.

Preglednica 36: Izplačana sredstva za specifične ukrepe za stabilizacijo trga; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Skladiščenje vina in mošta	-	19.462	
Uporaba zgoščenega grozdnega mošta	7.964	79.497	
Uporaba sladkorja v kemični industriji	-	16.049	
Šolsko mleko	-	18	
Skladiščenje pšenice in rži, pokrivanje stroškov analiz (letina 2003/04)	42.863	-	
Najem intervencijskih skladišč	-	20.264	
Specifični ukrepi skupaj	50.827	135.290	266,2

Vir: ARSKTRP

Med ukrepi za pospeševanje porabe mleka se je v letu 2005 poskusno začel izvajati ukrep »šolsko mleko« oziroma ukrep povračila za dobavo mleka in določenih mlečnih izdelkov šolskim ustanovam. Upravičenci so redno vpisani otroci v vrtcih, učenci v osnovnih šolah ter dijaki in vajenci v srednjih šolah, prejemnik pomoči pa vzgojno-izobraževalne ustanove ali pa dobavitelji proizvodov. Podpora se izplača za dejansko dobavljene količine do največ 0,25 litra v ekvivalentu mleka na dan na učenca. Obseg izplačil za te namene je bil v letu 2005 še zelo skromen, večjega pa lahko pričakujemo v letu 2006, ko bo ukrep v celoti zaživel. Kot pomoč trgu mleka je bil v letu 2005 prvič izveden tudi ukrep podpore skladiščenju sira. Sklenjena je bila ena pogodba o skladiščenju, podpora pa v letu 2005 še ni bila izplačana.

Za potrebe skladiščenja intervencijsko odkupljenih žit je bila v letu 2005 z Zavodom RS za blagovne rezerve sklenjena pogodba o zagotavljanju prostih kapacitet. Najem intervencijskih skladišč financirajo države članice iz nacionalnega proračuna. Intervencijskih nakupov žita sicer ni bilo, prispeli pa sta dve ponudbi za prodajo koruze, ki pa sta bili kasneje preklicani.

4.1.3 Pomoč po naravnih nesrečah in odškodnine

V letu 2005 je bil dokončan poračun pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč v letu 2004. Za ta namen je ARSKTRP prejela 6.138 vlog in izplačala upravičencem skupno 1,6 milijarde tolarjev pomoči. Skupaj z akontacijo, ki je bila izplačana že v letu 2004, sta bili tako za ta namen iz proračunske rezerve izplačani dobri 2 milijardi tolarjev. Državna pomoč je pokrila okoli 30% celotne škode, ki je bila ocenjena na 6,6 milijarde SIT. Poleg tega je bil v letu 2005 iz proračunske rezerve izveden tudi še manjši poračun pomoči za škodo iz leta 2003.

Preglednica 37: Izplačana pomoč za sanacijo posledic naravnih nesreč in odškodnine; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Podpore ob naravnih nesrečah in odškodnine skupaj	4.793.740	1.743.544	36,4
Suša, neura s točo, pozebe, poplave (iz proračunske rezerve)	4.717.142	1.701.165	36,1
- Pomoč za odpravo posledic suše v letu 2003 (PP 879)	4.284.745	112.626	
- Pomoč za odpravo posledic toče v letu 2004 (PP 968)	432.397	1.588.539	
Odškodnine za sanacijo posledic rastlinskih bolezni	6.867	9.214	134,2
- Pomoč za odpravo posledic hruševega ožiga (iz proračunske rezerve) (PP 951)	4.476	-	
- Odškodnine v okviru zdravstvenega varstva rastlin (PP 4272*)	2.391	9.214	
Odškodnine v okviru zdravstvenega varstva živali (PP 5552*)	14.857	18.211	122,6
Odškodnine za škodo po divjadi (PP 1403)	54.873	14.954	27,3

* upoštevan samo del proračunske postavke, ki je bil izplačan za odškodnine (brez stroškov cenilcev ipd.)

Vir: ARSKTRP, MKGP, VURS,

Decembra 2005 je Agencija prejela 5.200 vlog za dodelitev pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč v letu 2005. Višina predvidenih sredstev je okoli 2,7 milijarde tolarjev.

Za druge oblike pomoči oziroma odškodnin, ki se izplačujejo iz proračuna MKGP, je bilo v letu 2005 porabljen 42,4 milijona SIT, od tega največ za odškodnine za škodo v okviru zdravstvenega varstva živali. Skupaj je bilo v letu 2005 za vse oblike pomoči in odškodnin v kmetijstvu iz proračuna izplačanih 1,7 milijarde SIT, kar je bistveno manj kot v letu prej.

4.2 Politika razvoja podeželja

V letu 2005 se je politika razvoja podeželja izvajala na osnovi ukrepov Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006 (PRP), Enotnega programskega dokumenta Republike Slovenije 2004-2006 (EPD), programa predpristopne pomoči SAPARD in v okviru nekaterih drugih, pretežno nacionalnih ukrepov.

4.2.1 Program razvoja podeželja 2004-2006

Glede na Uredbo o plačilih za ukrepe Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006 za leto 2005 (Ur.l. RS št. 10/2005) je bilo v letu 2005 za ukrepe PRP namenjeno 118,5 milijonov evrov, ki zapadejo v plačilo v letih 2005, 2006 in 2007. Ukrepi PRP so financirani iz nacionalnega proračuna (najmanj 20%) in jamstvenega oddelka EKUJS (do 80%).

V okviru Programa razvoja podeželja se je v letu 2005 nadaljevalo izvajanje naslednjih ukrepov:

- izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD),
- kmetijsko okoljski ukrepi (SKOP),
- zgodnje upokojevanje,
- podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih,
- tehnična pomoč.

Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD)

Podpore za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost so namenjene izravnavi stroškov pridelave zaradi težjih pridelovalnih razmer, posredno pa zagotavljajo obdelanost in trajno poseljenost krajine. Tudi v letu 2005 se je nadaljeval trend rasti višine plačil na hektar kmetijske zemlje v rabi. V primerjavi z letom 2004 so se izravnalna plačila na enoto povečala skoraj za desetino.

Preglednica 38: Višina plačil na površino za območja s težjimi pridelovalnimi razmerami; 2004 in 2005

	SIT/ha			EUR/ha		
	2004	2005	2005a	2004	2005	2005a
Gorsko višinska območja	44.183	48.311	19.000	185,0	201,6	79,3
KMG-planine	44.183	48.311	-	185,0	201,6	
Strma območja	37.769	41.313	18.500	158,1	172,4	77,2
Kraška območja	37.769	41.313	15.500	158,1	172,4	64,7
Gričevnato hribovita območja	31.068	33.981	13.500	130,1	141,8	56,3
Različni neugodni pogoji (druga KMG)	15.236	16.655	12.500	63,8	69,5	52,2
Osnovna KMG	6.104	6.063	6.000	25,6	25,3	25,0

a Plačila za kmetijska gospodarstva, ki niso več upravičena do izravnalnih plačil za OMD v okviru PRP, so pa razvrščena v OMD po seznamu iz leta 2003

Vir: Uradni listi RS (različne številke)

Z letom 2005 so do izravnalnih plačil zaradi neugodnih naravnih razmer ponovno upravičena tudi kmetijska gospodarstva, ki so po razvrstitvi območij v okviru PRP izpadla. Plačila je bilo v letu 2005 mogoče uveljavljati za kmetijska zemljišča iz katastrskih občin ali delov

katastrskih občin, ki so bile vključene v Seznam območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (Ur.l. RS, št.27/03), ne nahajajo pa se v Seznamu območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost iz PRP. Sredstva za ta plačila v celoti zagotavlja nacionalni proračun, višina plačil na enoto pa je nižja od izravnalnih plačil iz okvira PRP.

V letu 2005 je za izravnalna plačila za OMD zaprosilo 41.180 kmetijskih gospodarstev oziroma 65% vseh, ki so oddala zbirne vloge (63.465). Po podatkih ARSKTRP je bilo po uredbah za leto 2005 do 31.07.2006 za izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere iz okvira Programa razvoja podeželja in na podlagi posebne uredbe o podpori kmetijskim gospodarstvom zaradi neugodnih naravnih razmer (Ur.l. RS št. 67/05) skupaj izplačanih 9,6 milijarde SIT za okoli 280 tisoč ha kmetijskih zemljišč v rabi. V primerjavi z letom 2004 so se površine, za katere so kmetijska gospodarstva uveljavljala tovrstna plačila, nekoliko zmanjšale (za okoli 5%), skupna izplačila pa so bila zaradi višjih zneskov na hektar višja za 2,5%.

Preglednica 39: Izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere po uredbah 2004 in 2005 (subvencijsko leto)

Kmetijsko gospodarstvo	Površina KZU (ha)				Vrednost (000 SIT)			
	Uredbe 2004	Uredbe 2005	Uredbe 2005a	Skupaj 2005+a	Uredbe 2004	Uredbe 2005	Uredbe 2005a	Skupaj 2005+a
Gorsko višinska KMG	94.069	87.447	9	87.456	4.156.157	4.213.578	168	4.213.747
KMG – planine	6.048	5.932	-	5.932	267.236	286.759	-	286.759
Strma KMG	17.252	16.338	439	16.777	651.586	673.335	8.119	681.454
Kraška KMG	34.788	32.248	4.846	37.095	1.313.855	1.330.831	75.117	1.405.948
Gričevnato hribovita KMG	66.482	63.269	1.067	64.337	2.065.365	2.143.844	14.407	2.158.251
Različni neugodni pogoji (druga KMG)	56.964	44.548	2.814	47.362	842.453	738.775	35.169	773.944
Osnovna KMG	19.029	19.723	1.537	21.260	116.143	119.218	9.221	128.439
Skupaj	294.632	269.506	10.711	280.218	9.412.794	9.506.340	142.201	9.648.541

a Plačila za kmetijska gospodarstva, ki niso več upravičena do izravnalnih plačil za OMD v okviru PRP, so pa razvrščena v OMD po seznamu iz leta 2003; površina KZU izračunana iz vrednosti plačil in višine plačil na hektar za posamezno območje
Vir: ARSKTRP

Od skupno odobrenih izravnalnih plačil na hektar za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost po uredbah za leto 2005 je bilo v letu 2005 iz proračuna izplačano 3,5 milijarde tolarjev oziroma dobra tretjina. Preostale obveznosti so bile prenesene v breme proračuna 2006. Zaradi zamikov pri izplačilih je bil večji del sredstev iz proračuna 2005 za ta namen porabljen za poravnavo obveznosti po uredbah za leto 2004 (64%), izplačane pa so bile tudi zaostale obveznosti iz predhodnih let (pritožbe).

Preglednica 40: Izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere, plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)

000 SIT	Proračun 2004	Uredba 2001	Uredba 2002	Uredba 2003	Uredba 2004	Uredba 2005	Proračun 2005
SKUPAJ težje pridelovalne razmere	4.217.879						9.727.912
OMD	4.217.879	94	4.350	19.706	6.235.536	3.326.971	9.586.657
Podpora zaradi neugodnih razmer	:					141.255	141.255

Vir: ARSKTRP

Skupaj je bilo iz proračuna 2005 za izravnalna plačila za težje pridelovalne razmere izplačano 9,7 milijarde SIT (PP 5850, del PP 2068, del PP 2069, PP 5522), kar je 2,3-krat več kot v letu prej (4,2 milijarde SIT).

Kmetijsko okoljski ukrepi (SKOP)

Kmetijsko okoljska plačila so namenjena varovanju okolja, ohranjanju naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal, tradicionalnih oblik kmetovanja in varovanju zavarovanih območij. Prispevajo h kritju dela stroškov dodatno vloženega dela, ki je potrebno zaradi

zahtevnejšega kmetovanja. Izplačujejo se na hektar obdelanih kmetijskih zemljišč, vključenih v program oziroma v nekaterih primerih na žival.

V letu 2005 je bil izdelan tudi akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. Vsebuje analizo stanja, cilje ter predloge in ukrepe za vzpodbujanje dolgoročnega pospešenega razvoja ekološkega kmetijstva. Glavni cilji do leta 2015 so:

- povečati delež ekoloških kmetij v Sloveniji na 15% in delež kmetijskih zemljišč z ekološkim kmetijstvom na 20% vseh kmetijskih zemljišč v uporabi,
- doseči 10% delež ekoživil slovenskega porekla glede na celotno prodano količino hrane,
- potrojiti število ekoloških turističnih kmetij,
- v največji možni meri vključiti ukrepe nacionalnega akcijskega načrta v Program razvoja podeželja 2007-2013.

V letu 2005 se je nadaljevalo izvajanje vseh 21-ih ukrepov, opredeljenih v Slovenskem kmetijsko okoljskem programu (SKOP), višina plačil na enoto pa je v primerjavi z letom 2004 ostala skoraj nespremenjena.

Preglednica 41: Vrste in višina podpor za ukrepe SKOP; 2004 in 2005

	SIT/ha		EUR/ha
	2004	2005*	2004, 2005
Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje			
Zmanjšanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu	55.318	55.596	232
Ohranjanje kolobarja	35.050	35.227	147
Ozelenitev njivskih površin	50.310	50.563	211
Integrirano poljedelstvo	60.325	60.628	253
Integrirano sadjarstvo	105.390	105.920	442
Integrirano vinogradništvo	105.390	105.920	442
Integrirano vrtnarstvo	95.852	96.334	402
Ekološko kmetovanje	55.318-190.750	55.596-191.710	232-800
Ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine			
Planinska paša	14.545-19.552	14.618-19.650	61-82
Košnja strmih travnikov	40.058-60.325	40.259-60.628	168-253
Košnja grbinastih travnikov	60.325	60.628	253
Travniški sadovnjaki	45.303	45.531	190
Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem živali (na žival)	400-28.613	402-28.756	1,68-120
Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	30.043	30.194	126
Sonaravna reja domačih živali	20.029	20.130	84
Ohranjanje ekstenzivnega travinja	20.029	20.130	84
Varovanje zavarovanih območij			
Reja domačih živali v območju pojavljanja velikih zveri	7.392	7.429	31
Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov	35.050	35.227	147
Pokritost tal na vodovarstvenem območju	50.310-80.354	50.563-80.758	211-337
Zatravljanje in zelena praha	60.325	60.628	253
Dodatek za ukrepe SKOP na območjih narodnih, regijskih in ostalih parkov	20%; 15%; 10%	20%; 15%; 10%	
Delno pokrivanje stroškov kontrole pridelave (na KMG)			
Ekološka pridelava	26.228	26.360	110
Integrirana pridelava	15.022	15.097	63

* Preračunano iz EUR po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije
Vir: Uradni listi RS (različne številke)

V okviru SKOP lahko upravičenci izvajajo na isti površini več ukrepov. Najvišji skupni zneski na hektar zemljišč, ki jih je možno pridobiti s kombinacijo ukrepov SKOP, so leta 2005 glede na leto 2004 ostali podobni.

Preglednica 42: Najvišji skupni zneski plačil na hektar v okviru SKOP; 2004 in 2005

	SIT/ha		EUR/ha
	2004	2005*	2004, 2005
Njivske površine	143.063	143.782	600
Trajni nasadi	214.594	215.673	900
Travinje	107.297	107.837	450

* Preračunano iz EUR po povprečnem letnem tečaju Banke Slovenije

Vir: Uradni listi RS (različne številke)

Novost v letu 2005 je možnost zamenjave površin, ki so bile leta 2004 vključene v ukrepe programa SKOP, z drugimi ukrepi SKOP.

Preglednica 43: Zamenljivi ukrepi SKOP; 2004 in 2005

2004	2005
Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje	
1 Zmanjšanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu	5, 6, 8, 20
2 Ohranjanje kolobarja	4, 7, 8, 20, 21
3 Ozelenitev njivskih površin	2, 4, 7, 8, 20, 21
4 Integrirano poljedelstvo	5, 6, 7, 8, 20, 21
5 Integrirano sadjarstvo	4, 6, 7, 8, 20
6 Integrirano vinogradništvo	4, 5, 7, 8, 20
7 Integrirano vrtnarstvo	4, 5, 6, 8, 20, 21
8 Ekološko kmetovanje	21
Ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine	
9 Planinska paša	8
10 Košnja strmih travnikov	8, 12, 15, 16, 18, 19, 20
11 Košnja grbinastih travnikov	8, 15, 16, 18, 19, 20
12 Traviški sadovnjaki	8, 20
13 Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	-
14 Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	-
15 Sonaravna reja domačih živali	8, 18, 19, 20
16 Ohranjanje ekstenzivnega travinja	8, 10, 11, 15, 18, 19, 20
Varovanje zavarovanih območij	
17 Ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih	-
18 Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri	8, 19, 20
19 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov	16
20 Pokritost tal na vodovarstvenem območju	4, 8, 21
21 Zatavljanje in zelena praha	-

Vir: Ur.l. RS št. 10/2005

Kmetijsko okoljski ukrepi so naleteli na precejšen odziv pri pridelovalcih, saj je v letu 2005 za plačila zaprosilo okoli 41% (25.758) vseh kmetijskih gospodarstev, ki so oddala zbirne vloge (v letu 2004 34%).

Po podatkih ARSKTRP je bilo po uredbah za leto 2005 do 31.07.2006 za kmetijsko okoljske ukrepe skupno izplačanih 10,6 milijarde SIT, od tega največ za vse vrste integrirane pridelave (27%), ozelenitev njivskih površin (18%) ter sonaravno rejo domačih živali (18%). Za delno kritje stroškov kontrole integrirane pridelave in ekološkega kmetovanja pri pooblaščenih organizacijah za kontrolo je bilo za leto 2005 izplačanih 113 milijonov SIT za 6.286 kmetijskih gospodarstev. Zaradi večjega obsega ukrepov so se sredstva za SKOP v primerjavi z letom prej povečala za 25%.

Preglednica 44: Plačila za ukrepe SKOP po uredbah za leto 2004 in 2005 (subvencijsko leto)

Ukrep	Površina (ha)		Vrednost (000 SIT)	
	Uredbe 2004	Uredbe 2005	Uredbe 2004	Uredbe 2005
SKUPAJ ukrepi SKOP (bruto površine)	235.254	273.592	8.432.961	10.566.444
I. Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje	83.544	118.649	4.553.582	6.385.575
Zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu	304	282	16.831	15.313
Ohranjanje kolobarja	6.961	12.988	234.420	444.050
Ozelenitev njivskih površin	25.826	40.952	1.151.923	1.871.562
Integrirano poljedelstvo	24.343	31.692	1.212.001	1.656.548
Integrirano sadjarstvo	3.180	3.406	317.774	342.247
Integrirano vinogradništvo	6.563	7.922	634.262	779.997
Integrirano vrtnarstvo	889	930	84.561	88.123
Ekološko kmetovanje	15.478	20.477	901.810	1.187.736
II. Ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine	138.066	145.161	3.528.822	3.634.964
Planinska paša	8.857	7.989	163.033	147.238
Košnja strmih travnikov	25.466	23.477	1.136.343	1.033.168
Košnja grbinastih travnikov	23	35	1.400	2.125
Travniški sadovnjaki	692	677	31.309	30.293
Reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali	10.970*	13.412*	110.099	139.548
Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin	4.559	5.935	128.762	165.786
Sonaravna reja domačih živali	83.515	93.416	1.659.689	1.849.735
Ohranjanje ekstenzivnega travinja	14.954	13.632	298.187	267.072
III. Varovanje zavarovanih območij	13.644	9.782	266.384	433.130
Ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih	45.787**	86.322**	139.289	286.191
Reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri	13.010	8.033	92.526	56.455
Ohranjanje posebnih travniških habitatov	171	546	6.006	18.977
Pokritost tal na vodovarstvenem območju	463	1.199	28.563	71.295
Zatravljanje in zelena praha	0	4	0	212
Skupaj ukrepi I.-III. (površine z enim ali več SKOP ukrepi - neto)	177.682	:	8.348.788	10.453.669
Delno pokrivanje stroškov kontrole pridelave (na KMG)	4.691***	6.286***	84.173	112.775
- integrirana pridelava	3.468	4.706	52.096	71.098
- ekološka pridelava	1.223	1.580	32.077	41.677

* Število živali.

** Površina je že všteta pri osnovnih ukrepih.

*** Število kmetijskih gospodarstev.

Vir: ARSKTRP

Od skupnih plačil za ukrepe SKOP po uredbah 2005 je bilo iz proračuna 2005 upravičencem izplačanih 1,3 milijarde SIT oziroma 12%. Preostala izplačila so bila prenesena v breme proračuna 2006.

Preglednica 45: Plačila za ukrepe SKOP, plačana iz proračuna 2005 (koledarsko leto)

	000 SIT	Proračun 2004	Uredba 2002	Uredba 2003	Uredba 2004	Uredba 2005	Proračun 2005
Skupaj neposredna plačila SKOP		3.688.330	18.386	46.495	5.508.022	1.298.299	6.871.202
Zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje		1.942.808	:	:	3.040.066	922.068	:
Ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine		1.569.958	:	:	2.249.440	323.179	:
Varovanje zavarovanih območij		149.653	:	:	159.856	51.693	:
Delno pokrivanje stroškov kontrole pridelave		25.911	-	-	58.659	1.359	:

Vir: ARSKTRP

V letu 2005 je bilo za kmetijsko okoljska neposredna plačila iz proračuna izplačanih 6,9 milijarde tolarjev (PP 5851, del PP 2068, del PP 2069), kar je 86% več kot v letu 2004. Od tega je bilo za izplačila obveznosti po uredbi za leto 2005 porabljen 19%, preostala izplačila pa so se nanašala na obveznosti iz leta 2004 (80%) in preteklih let.

Zgodnje upokojevanje

Osnovni namen ukrepa zgodnje upokojevanje je izboljšanje starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev in izboljšanje socialnega statusa starejših kmetov. S tem se želijo pospešiti strukturne in organizacijske spremembe na kmetijskih gospodarstvih.

Letna renta za zgodnje upokojevanje je sestavljena iz fiksnega dela, ki je za leto 2005 znašal 1.009.351 SIT na kmetijsko gospodarstvo (v letu 2004 1.004.300 SIT) in variabilnega dela, ki je odvisen od obsega prenesenih zemljišč (v letu 2005 85.790 SIT/ha primerljivih kmetijskih zemljišč, v letu 2004 85.360 SIT). Variabilni del rente je mogoče dobiti za največ 24 ha zemljišč. Letna renta se izplačuje mesečno za obdobje 10 let, če pa se prejemnik rente upokoji, jo prejema do konca desetletnega obdobja, vendar se njena višina zmanjša za znesek že prej odobrene pokojnine.

V prvem letu izvajanja (2004) je agencija prejela 199 vlog od katerih je bilo odobrenih 184. Skupna površina prenesenih primerljivih kmetijskih zemljišč je znašala 1.840 ha. V letu 2005 je vlogo za prenos kmetijskega gospodarstva oddalo 111 kmetov.

Preglednica 46: Podpore za zgodnje upokojevanje, izplačane v letu 2005

	Proračun 2005 (000 SIT)
Zgodnje upokojevanje skupaj	227.719
Uredbe 2004	117.162
Uredbe 2005	110.557

Vir: ARSKTRP

Skupaj je bilo iz proračuna 2005 za podporo zgodnjemu upokojevanju izplačano 228 milijonov tolarjev, od tega dobra polovica za poravnavo obveznosti po uredbah iz leta 2004.

Izvajanje EU standardov

Podpora izvajanju EU standardov na kmetijskih gospodarstvih je namenjena hitrejšemu prilagajanju kmetijskih gospodarstev na področju varstva okolja, zdravja rastlin ter varstva pri delu. Podpora se izplačuje za kritje investicijskih stroškov za prilagoditev kmetijskega gospodarstva EU standardom ter nastalih stroškov in dodatnega dela na kmetijskem gospodarstvu zaradi izvajanja standardov.

Višina podpor za prilagajanje oziroma izvajanje EU standardov se v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 praktično ni spremenila.

Preglednica 47: Vrste in višina podpor za izvajanje EU standardov; 2004 in 2005

	Enota	SIT		EUR
		2004	2005	2004, 2005
Nitratna direktiva				
- investicije (prilagajanje standardu)	GVŽ	154.985	155.764	650
- živinoreja (izvajanje standarda)	GVŽ	50.310	50.563	211
- rastlinska pridelava (izvajanje standarda)	ha	8.584	8.627	36
Zdravstveno varstvo rastlin (izvajanje standarda)	KMG	43.396	43.614	182
Varnost in zdravje pri delu (izvajanje standarda)				
- prvi delavec	delavec	231.046	232.208	969
- drugi in naslednji	delavec	65.332	65.661	274

Vir: Uradni list RS, št. 10/05

Podporo za izvajanje standardov lahko kmetijska gospodarstva uveljavljajo največ pet let. Če na kmetijskem gospodarstvu uveljavljajo podpore za izvajanje več standardov, se te med seboj seštevajo in ne smejo preseči 8.500 EUR na leto. V prvem letu so upravičeni do 100% višine plačil (211 EUR/GVŽ za živinorejsko proizvodnjo in 36 EUR/ha za rastlinsko proizvodnjo), v naslednjih letih pa se zneski proporcionalno zmanjšujejo.

Preglednica 48: Sistem plačil za ukrep EU standardi

	Standardni stroški (brez investicije)	Investicija zaključena v 1. letu	Investicija zaključena v 2. letu	Investicija zaključena v 3. letu
1. leto	100% plačila za izvajanje standardna	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje
2. leto	80% plačila za izvajanje standardna	100% plačila za izvajanje standardna	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje
3. leto	60% plačila za izvajanje standardna	75% plačila za izvajanje standardna	100% plačila za izvajanje standardna	Plačila za standardne investicijske stroške do zgornje letne meje
4. leto	40% plačila za izvajanje standardna	50% plačila za izvajanje standardna	67% plačila za izvajanje standardna	100% plačila za izvajanje standardna
5. leto	20% plačila za izvajanje standardna	25% plačila za izvajanje standardna	33% plačila za izvajanje standardna	50% plačila za izvajanje standardna

Vir: Uradni list RS, št. 10/05

V letu 2005 je, podobno kot v letu prej, največ vlog prispelo za izvajanje standardov nitratne direktive in zdravstveno varstvo rastlin.

Preglednica 49: Skupno število prispelih vlog in število prispelih zahtevkov po standardih; 2004 in 2005

	2004	2005
Nitratna direktiva		
- investicije (prilagajanje standardu)	8.483	260
- živinoreja (izvajanje standarda)	13.917	18.308
- rastlinska pridelava (izvajanje standarda)	77	364
Zdravstveno varstvo rastlin (izvajanje standarda)	11.431	13.099
Varnost in zdravje pri delu (izvajanje standarda)		
- prvi delavec	4.923	2.083
- drugi in naslednji	2.054	3.929
Skupno število vlog (za enega ali več standardov)	25.733	26.286

Vir: MKGP

V letu 2005 so bila izvedena izplačila za prevzete obveznosti iz uredbe za leto 2004 v skupni višini 3,1 milijarde tolarjev, od tega večina (93%) za prilagajanje in izvajanje standardov s področja nitratne direktive.

Preglednica 50: Podpore za prilagajanje in izvajanje EU standardov, izplačane v letu 2005

	Proračun 2005 (000 SIT)
EU standardi skupaj (Uredbe 2004)	3.091.206
Nitratna direktiva	2.882.909
Zdravstveno varstvo kmetijskih rastlin	66.049
Varnost in zdravje pri delu	142.248

Vir: ARSKTRP

4.2.2 Enotni programski dokument 2004-2006

Enotni programski dokument 2004-2006 (EPD), skupaj s Programskim dopolnilom Republike Slovenije za obdobje 2004-2006 določa, kako bo Slovenija v skladu s svojo dolgoročno strategijo in cilji porabila razpoložljiva sredstva iz strukturnih skladov, kohezijskega sklada in nacionalnega proračuna. Kmetijstvo je v EPD obravnavano v okviru 3. prednostne naloge Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva, za katero je v obdobju 2004-2006 namenjeno skupaj 49,513 milijonov evrov. Najpomembnejši cilji so:

- povečati konkurenčnost kmetijsko-živilskega, gozdarskega in ribiškega sektorja;
- ustvariti pogoje za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva;

- ohranjati vzorce poseljenosti in gospodarsko prestrukturirati podeželska območja;
- trajnostna raba naravnih virov;
- varstvo okolja na podeželju in ohranjanje naravnih virov.

Kmetijsko strukturni ukrepi v EPD 2004-2006 so sofinancirani iz usmerjevalnega dela evropskega kmetijskega proračuna, preostanek pa iz nacionalnega proračuna. Delež javnih sredstev, ki jih zagotovi Slovenija, znaša 50%. Sredstva se letno razdelijo na podlagi javnih razpisov, ki jih objavi Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja.

V okviru 3. prednostne naloge prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva se v obdobju 2004-2006 izvaja 7 ukrepov. Od tega se en ukrep nanaša na področja gozdarstva (naložbe v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov), dva na področje ribištva (posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov; ribogojstvo, predelava in trženje), s področja kmetijstva pa se izvajajo 4 ukrepi:

- izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
- naložbe v kmetijska gospodarstva,
- diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu,
- trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov.

V letu 2005 so bili objavljeni trije javni razpisi za pridobitev nepovratnih sredstev iz strukturnih skladov za vseh sedem ukrepov za leti 2005 in 2006. V letu 2005 je bilo veliko zavrnjenih vlog, saj je bila npr. za ukrep naložbe v kmetijska gospodarstva odobrena samo vsaka četrta vloga. Najpogostejši razlogi za zavrnitev so bili neustrezno dokazan prodajni trg, pomanjkljiva dokazila o varovanju okolja in upoštevanju EU standardov ter neskladje poslovnih načrtov. V okviru drugega javnega razpisa je Agencija poleg že uvedenega nadzora izpolnjevanja okoljevarstvenih ukrepov dodatno uvedla spremljanje izvajanja nitratne direktive za posamezno kmetijsko gospodarstvo v okviru EU standardov (sofinanciranje izgradnje gnojnih jam).

Preglednica 51: Število prispelih in odobrenih vlog s področja kmetijstva v okviru javnih razpisov EPD; 2004 in 2005

	2004			2005			2006
	Prispele vloge	Odobrene vloge	Delež odobrenih	Prispele vloge	Odobrene vloge	Delež odobrenih	Prispele vloge
Izboljšanje pridelave in trženja kmet. proizv.	33	10	30,3%	38	17	44,7%	21
Naložbe v kmetijska gospodarstva	247	68	27,5%	263	52	19,8%	86
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	54	32	59,3%	94	66	70,2%	69
Trženje kakovostnih kmet. in živil. proizvodov	11	7	63,6%	15	14	93,3%	12
SKUPAJ	345	117	33,9%	410	149	36,3%	188

Vir: MKGP

V letu 2005 je bilo za vse ukrepe EPD s področja kmetijstva odobrenih 149 vlog v skupni vrednosti 3 milijarde tolarjev, od tega skoraj polovica za ukrep izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov. Skupaj z razpisom iz leta 2004 so bile tako do konca leta 2005 prevzete obveznosti v višini 5,15 milijarde tolarjev, kar predstavlja 70% vseh razpisanih sredstev. Največji delež javnih sredstev je že izkoriščen pri ukrepu diverzifikacija kmetijskih dejavnosti (92% razpisanih sredstev), najmanjši pa pri ukrepu trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov (22%).

Od skupno odobrenih sredstev sta bili do konca leta 2005 izplačani dobri 2 milijardi tolarjev, to je 40% prevzetih obveznosti oziroma 28% vseh razpisanih sredstev. Izplačil v letu 2004 pri večini ukrepov še ni bilo, tako da skupno realizacijo skoraj v celoti predstavljajo izplačila v letu 2005.

Preglednica 52: Razpisana, odobrena in izplačana sredstva za kmetijstvo v okviru EPD 2004-2006 skupaj in v letu 2005

UKREP	Razpisana sredstva (2004-2006) (mio SIT)	Odobrena sredstva (mio SIT)		Število vlog skupaj		Delež vseh prevzetih obveznosti do 31.12.05	Izplačano (mio SIT)		
		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	Prispele	Odobrene		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	V deležu od vseh prevzetih obveznosti
SKUPAJ	7.371,2	5.150,9	3.000,9	943	266	69,9%	2.090,3	2.005,6	40,6%
Izboljšanje pridelave in trženja kmetijskih proizvodov	3.010,2	2.320,7	1.429,9	92	27	77,1%	880,4	880,4	37,9%
Naložbe v kmetijska gospodarstva	2.589,9	1.477,2	690,2	596	120	57,0%	567,6	567,6	38,4%
Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti	1.378,5	1.265,3	829,7	217	98	91,8%	591,2	520,6	46,7%
Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	392,6	87,7	51,1	38	21	22,3%	51,1	37,0	58,3%

Vir: MKGP

Podrobnejši pregled stanja vlog, prispelih na javne razpise in obsega sredstev po ukrepih in namenih v okviru EPD, je podan v prilogi 40.

4.2.3 Program SAPARD

V okviru predpristopne pomoči programa SAPARD, katerega cilj je bil izboljšava proizvodnih struktur v kmetijstvu in živilskopredelovalni industriji (ukrepa: naložbe v kmetijska gospodarstva ter naložbe v živilskopredelovalno industrijo) ter gospodarska diverzifikacija in izboljšava podeželske infrastrukture (ukrepa: gospodarska diverzifikacija na kmetijah ter razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju) so se v letu 2005 zaključevali projekti in poravnave obveznosti, prevzete v preteklih letih.

Preglednica 53: Pregled števila sklenjenih pogodb, prevzetih obveznosti in izplačil po ukrepih v okviru programa SAPARD skupaj in v letu 2005

UKREP	Razpoložljiva sredstva (2000-2003) (mio SIT)	Prevzete obveznosti do 31.12.05 (mio SIT)	Število pogodb		Delež vseh prevzetih obveznosti do 31.12.2005	Izplačano (mio SIT)		
			Skupaj do 31.12.05	Zaključenih		Skupaj do 31.12.05	V letu 2005	V deležu od vseh prevzetih obveznosti
SKUPAJ	9.100,3	10.172,6	563	533	112%	9.854,1	2.409,5	96,9%
Naložbe v kmetijska gospodarstva	3.165,2	3.653,5	406	397	115%	3.573,1	808,7	97,8%
Naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov	3.617,4	3.974,5	32	31	110%	3.954,7*	830,3*	99,5%
Gospodarska diverzifikacija na kmetiji	1.266,1	1.367,8	86	67	108%	1.217,4	421,9	89,0%
Razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju	983,8	1.153,1	36	35	117%	1.108,8	348,5	96,2%
Tehnična pomoč	67,8	23,8	3	3	35%	23,8	0,0	100,0%

* upoštevano vračilo v znesku 201.392 SIT pri upravičencu s področja predelave mesa

Vir: MKGP

Skupna razpoložljiva javna sredstva za 4 osnovne ukrepe programa SAPARD in podporni ukrep tehnična pomoč so po letnih sporazumih znašala 9,1 milijarde tolarjev. Delež sofinanciranja s strani EU je predstavljal 66,6%, razliko pa je zagotavljal državni proračun. ARSKTRP je v letih 2002 in 2003 objavila 4 javne razpise in na njihovi podlagi z upravičenci do vstopa v EU (do 30.4.2004) sklenila pogodbe o izvajanju in financiranju projektov v višini 10,4 milijarde tolarjev, ki so praviloma večletne in segajo do konca leta 2006. V procesu

izvajanja se je višina odobrenih sredstev zmanjšala zaradi odstopov od pogodb (v letu 2005 1 odstop na ukrepu 2 in 2 odstopa na ukrepu 3) in nižjih stroškov izvedbe projektov.

Do konca leta 2005 je bilo izplačanih 97% vseh prevzetih obveznosti, s čemer je bila že presežena skupna vrednost programa iz sklenjenih letnih sporazumov. Razlika se financira iz za ta namen predvidenih sredstev v okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006.

Do konca leta 2005 je bilo zaključenih 95% vseh projektov programa SAPARD. Podrobnejši pregled stanja vlog, prispelih na javne razpise in obsega izboljšanih kapacitet in novih kapacitet, ki so bile podprte v okviru programa SAPARD, je podan v prilogah 41-47.

4.2.4 Drugi programi

V letu 2005 sta se začela izvajati dva nova specifična programa, namenjena vinogradništvu ter čebelarstvu. V vinogradništvu gre pravzaprav za zamenjavo dosedanjega programa obnove s programom prestrukturiranja vinogradov. V letu 2005 je ARSKTRP prejela 793 zahtevkov za odobritev podpore za prestrukturiranje vinogradniških površin in odobrila podporo v skupni višini 698 milijonov SIT (za 464 ha vinogradov). Prestrukturiranje vinogradov v celoti financira jamstveni sklad EU. Poleg tega so bile iz proračuna 2005 izplačane tudi podpore za izvedeno obnovo vinogradov v letu 2003/2004 (za 353 ha vinogradov), ki so še del predpristopne nacionalne politike.

Preglednica 54: Izplačane podpore za obnovo in prestrukturiranje vinogradov; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Obnova in prestrukturiranje vinogradov	506.957	1.044.156	206,0
Obnova vinogradov (nacionalni ukrep; PP 2074)	506.957	346.390	68,3
Prestrukturiranje vinogradov (EU ukrep; PP 2076)	-	697.766	-

Vir: MKGP

V čebelarstvu se je dosedanjim ukrepom podpor, ki so namenjene izboljšanju splošnih pogojev za čebelarjenje ter proizvodnjo in trženje medu, pridružil še nov ukrep, namenjen evidentiranju lastnosti, osnovni odbiri in menjavi čebeljih matic kranjske čebele. Ukrepe za ohranjanje kranjske čebele v celoti financira nacionalni proračun, medtem ko je program ukrepov v čebelarstvu 50-odstotno sofinanciran s strani EU. Program je usklajen z evropskimi ukrepi, zajema pa predvsem investicije v čebelarstvo in didaktično opremo, usposabljanje čebelarjev, svetovalno službo, investicije v vzrejališča matic ter analize kakovosti medu.

Preglednica 55: Izplačane podpore za čebelarstvo; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Čebelarstvo	80.012	287.625	359,5
Program ukrepov v čebelarstvu (PP 9863, PP 9881)	-	98.692	-
Kranjska čebela (nacionalni ukrep; PP 2094)	80.012	188.933	236,1

Vir: MKGP

Čeprav so z vstopom v EU večino nacionalnih ukrepov kmetijske strukturne politike prevzeli novi programi, ki so sofinancirani iz skupnih skladov, so se nekateri ukrepi ohranili tudi še v okviru nacionalnega programa, ki se v celoti financira iz nacionalnega proračuna. Pri tem sta se tako število ukrepov, kot obseg sredstev v primerjavi s predhodnimi leti precej zmanjšala.

V letu 2005 so bili objavljeni novi javni razpisi in izplačana sredstva za enkratne podpore mladim kmetom ob prevzemu kmetije, podpore sanaciji kmetijskih gospodarstev zaradi naravnih in drugih izjemnih pojavov, zemljiške operacije (komasacije, namakanje, vzdrževanje melioracijskih sistemov), v manjšem obsegu pa tudi za vertikalne ukrepe razvoja in prilagajanja podeželskih območij (inovativni programi za razvoj podeželskih ekonomij;

ekonomska diverzifikacija podeželja). Izplačana so bila tudi še nekatere zaostale obveznosti iz preteklih let.

Preglednica 56: Izplačane podpore v okviru nacionalnih ukrepov politike razvoja podeželja; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks
	2004	2005	2005/04
Programi podpor za prestrukturiranje in prenovo kmetijske proizvodnje (PP 5538)	1.483.811	573.128*	38,6
Prestrukturiranje kmetij	491.819	-	-
Druge podpore kmetijskim gospodarstvom (sanacija)	56.926	75.411	132,5
Enkratne podpore mladim kmetom	97.825	495.440	506,5
Prestrukturiranje zadrug	591.474	1.563	0,3
Obnova sadovnjakov	230.348	-	-
Naprava nasadov jagod	13.419	566	4,2
Naprava špargljišč	2.000	-	-
Program podpor za prestrukturiranje živilstva (PP 5853)	1.496.371	2.328	0,2
Obnova in urejanje pašnikov (PP 2438)	78.781	-	-
Naložbe v izboljšanje zemljišč	12.467	81.456	653,4
Agromelioracije (PP 1491)	12.467	-	-
Hidromelioracije kmetijskih zemljišč - investicije (PP 1494)	-	81.456	-
Akumulacije, namakanje, osuševanje	404.768	130.429	32,2
Vzdrževanje melioracijskih sistemov (PP 8227)	-	72.840	-
Hidromelioracije kmetijskih zemljišč - oprativni odhodki (PP 1494)	364.773	32.309	8,9
Vzdrževanje akumulacije Vogršček (PP 2436)	39.995	25.280	63,2
Komasacije	110.430	249.293	225,7
Komasacije in sanacija nedokončanih komasacij (PP 2430)	108.008	248.305	229,9
Komasacijske pritožbe (PP 8745)	2.422	988	40,8
Razvoj in prilagajanje podeželskih območij	645.311	54.553	8,5
Podpore ekonomski diverzifikaciji podeželja (PP 2470)	180.362	47.840	26,5
Inovativni programi za razvoj podeželskih ekonomij (PP 2429)	93.997	6.713	7,1
Obnova vasi (PP 1458)	170.272	-	-
Razvoj infrastrukture, povezane z razvojem kmetijstva (PP 3804)	200.680	-	-
Spremljajoči ukrepi (podpore združevanju in trženju)	335.534	596.108	177,7
Pospeševanje prodaje (PP 1473)	97.349	125.668	129,1
Strokovne prireditve, stanovsko in interesno povezovanje (PP 2556)	48.220	44.935	93,2
Tržne organizacije proizvajalcev (del PP 2242)	189.965	425.505	224,0

* V seštevku upoštevan tudi znesek 148 tisoč SIT, ki je bil porabljen za pripravo podzakonskih aktov, izdelavo strokovnih podlag, izvedbo javnih razpisov in ostalih aktivnosti, potrebnih za izvajanje ukrepov
Vir: MKGP

V letu 2005 so se nadaljevali tudi vsi spremljajoči ukrepi, ki v glavnem predstavljajo podporo združevanju in trženju. V letu 2005 sta bila tako objavljena javni razpis za sofinanciranje pospeševanja prodaje kmetijskih pridelkov in živil ter za podporo strokovnim prireditvam, stanovskemu in interesnemu združevanju, največ sredstev pa je bilo porabljeno za podpore organizacijam proizvajalcev vina. ARSKTRP je v obdobju od 28.12.2004 do 31.12.2005 prejela 54 zahtevkov dvanajstih organizacij proizvajalcev vina. Upravičencem je bila odobrena podpora v skupni višini 428 milijonov SIT, do konca leta 2005 pa je bilo izplačanih nekaj več kot 425 milijonov SIT.

4.3 Reforma skupne kmetijske politike

4.3.1 Reforma neposrednih plačil (prvi steber skupne kmetijske politike)

Leto 2005 je prvo leto, ko so nekatere članice EU začele izvajati tako imenovano reformo 1. stebra kmetijske politike, ki jo je junija 2003 (Council Regulation (EC) No 1782/2003) sprejela Evropska unija. Reforma 1. stebra kmetijske politike prinaša vrsto sprememb, od sprememb posameznih tržnih ureditev, uvedbe proizvodno nevezanih plačil v obliki enotnega plačila na

hektar, do ostrejših pogojev za upravičence na področju varstva okolja, varnosti hrane ter zaščite živali (navzkrižna skladnost).

Najpomembnejši novi ukrep reforme SKP je uvajanje proizvodno nevezanih plačil v obliki enotnega plačila na kmetijsko gospodarstvo (*single farm payment*), ki bo zamenjalo večino sedanjih specifičnih neposrednih plačil po sektorjih. V obliki proizvodno vezanih plačil je mogoče ohraniti le določen, zelo omejen obseg dosedanjih ukrepov. Skupna sredstva za neposredna plačila so za stare članice (EU-15) določena na osnovi prejetih plačil v referenčnem obdobju (2000-2002), za nove članice (EU-10) pa na osnovi v pogajanjih določenih referenčnih pravic ter 100% višine teh plačil na enoto v EU-15, veljavnih pred reformo SKP. Reforma SKP se za vse države članice EU začne z letom 2005, z možnostjo največ dveletnega odloga uvedbe (2007).

Enotno plačilo na kmetijsko gospodarstvo stare članice lahko izplačujejo na ravni preteklih (zgodovinskih) pravic na posamezno gospodarstvo, ali pa vpeljejo enotno plačilo na ha kmetijskih zemljišč, enako za vse proizvajalce na določenem območju. Za slednje se je uveljavil pravni pojem »regionalizacija« enotnega plačila, oziroma regionalna izvedba enotnega plačila. Ob tem je možno z namenom reševanja težav v posameznih sektorjih obe rešitvi tudi kombinirati.

Za nove članice je kot obvezno izhodišče pri izvedbi reforme postavljena regionalna različica enotnega plačila oziroma uvedba enotnih plačil na površino. Enotno regionalno plačilo je tako kot za stare članice mogoče kombinirati z dovoljenimi oblikami proizvodno vezanih plačil ter z nekaterimi zgodovinskimi plačili. V primeru, da bi z uvedbo reforme prišlo do posebnih težav za posamezne sektorje, reforma SKP predvideva možnost reševanja teh težav z dodatnimi ukrepi.

Z reformo skupna kmetijska politika postaja vse manj enovita. SKP ohranja skupni okvir ukrepov, ki pa dovoljuje precej različnosti pri izvedbi. Večina starih članic izbrane reformne sheme že izvaja. Pri starih članicah lahko pri izvedbi reforme načeloma govorimo o treh osnovnih pristopih (s precejšnjimi različicami):

- zgodovinske sheme neposrednih plačil (različna enotna plačila na kmetijsko gospodarstvo ob različnih kombinacijah proizvodno vezanih plačil);
- statična kombinirana shema neposrednih plačil (kombinacija zgodovinskih plačil in enotnega regionalnega plačila na površino ob različnih kombinacijah proizvodno vezanih plačil);
- dinamična kombinirana shema neposrednih plačil (kombinacija zgodovinskih plačil in enotnega regionalnega plačila na površino, ob različnih kombinacijah proizvodno vezanih plačil; zgodovinska plačila se postopno zmanjšujejo na račun dviga enotnega plačila).

Večina starih članic EU (med drugim Francija, Italija in Avstrija) so se odločile za zgodovinsko shemo, torej uvajajo osnovno obliko enotnega plačila, ki temelji na zgodovinskih pravicah. Druge države (npr. Nemčija, Danska, Anglija, Švedska) uvajajo kombiniran (hibridni) sistem, ki v delu temelji na zgodovinskih pravicah, v delu pa na regionalnem plačilu. Znotraj te skupine prevladujejo države, ki shemo uvajajo takoj in je ne bodo spreminjale (statični model).

Nekatere države pa bodo postopno spreminjale vrednosti neposrednih plačil na podlagi zgodovinskih pravic in povečevale vrednosti za regionalno shemo (dinamični model). Anglija in Nemčija bosta na koncu obdobja v celoti prešli na čisto regionalno shemo. Vse te države praviloma uveljavljajo možnost ohranitve dela proizvodno vezanih plačil, s poudarkom na reševanju problemov prireje govejega mesa.

Preglednica 57: Oblike uveljavitve reforme neposrednih plačil v starih članicah EU

Država	Začetek izvedbe	Regionalne razlike v izvedbi	Osnovna shema reforme	Kratek opis s poudarkom na izbiri proizvodno vezanih in nevezanih plačil
Avstrija	2005	NE	Zgodovinska	Premije za krave dojilje in klavne premije, hmelj
Belgija	2005	2 regiji	Zgodovinska	Premije za krave dojilje in klavne premije, seme
Danska	2005	1 regija	Statično kombinirana	Premije za bike, ovce; ostalo deloma zgodovinsko deloma regionalno
Finska	2005	3 regije	Dinamično kombinirana	Premije za bike, ovce, krompirjev škrob, travno seme; ostalo pretežno regionalno enotno plačilo, ki se povečuje
Francija	2006	NE (posebej za čezmorske regije)	Zgodovinska	Plačila za poljščine, premije za ovce, krave dojilje in klavne premije
Grčija	2006	NE	Zgodovinska	Plačila za seme
Irska	2005	NE	Zgodovinska	Vse nevezano
Italija	2005	NE	Zgodovinska	Plačila za seme, tobak, klavne premije
Luksemburg	2005	NE	Statično kombinirana	Nizek delež zgodovinskih pravic gre v regionalno enotno plačilo
Nemčija	2005	Vsaka dežela svoja regija, v sistemu izvedbe majhne razlike	Dinamično kombinirana	Plačila za hmelj, tobak; zgodovinske pravice v živinoreji in preračunano na površino, potem postopna izravnava na enotno regionalno plačilo za posamezno deželo
Nizozemska	2006	NE	Zgodovinska	Klavne premije, plačila za lan, krompirjev škrob
Portugalska	2005	NE	Zgodovinska	Premije za krave dojilje in klavne premije, ovce
Španija	2006	NE	Zgodovinska	Plačila za poljščine, seme, ovce, krave dojilje in klavne premije
Švedska	2005	6 regij	Statično kombinirana	Premije za bike; del sredstev kot zgodovinske pravice, del kot enotno plačilo na površino
Velika Britanija	2005	4 Regije (Anglija, Škotska, Wales, S Irska)	Vse tri oblike	Anglija – dinamično kombinirana in postopen prehod v regionalno enotno plačilo, Severna Irska – statično kombinirana, Škotska in Wales zgodovinska

Vir: Erjavec in sod.: Analitična podpora pri uveljavljanju reforme SKP na področju neposrednih plačil v Sloveniji (MKGP, 2005)

Priprave na izvedbo reforme 1. stebra kmetijske politike so se v Sloveniji pričele že razmeroma zgodaj. Leta 2004 je MKGP naročilo prvo strokovno študijo o pričakovanih učinkih reforme na slovenko kmetijstvo. Ker je Slovenija imela že pred vstopom uvedena plačila po obstoječi (standardni) shemi podpor, je študija pokazala, da bi takojšnja uvedba čiste regionalne sheme vodila v preveliko prerazdelitev podpor med gospodarstvi in s tem vplivala na dolgoročno ekonomsko zanimivost posameznih dejavnosti in proizvodnih usmeritev kmetijstva. Slovenija je zato iskala drugačno rešitev, stekli so razgovori s Komisijo o obliki reformne sheme, ki pa niso pripeljali do sporazumne rešitve. Vlada Republike Slovenije se je odločila, da bo z izplačili po standardni shemi nadaljevala do končnega roka obvezne uvedbe reforme, zato je julija 2004 Evropski komisiji sporočila, da bo reformo uvedla leta 2007. V letu 2005 je bila izdelana še ena študija, ki je temeljila na novjših podatkih. Rezultati te študije in ponovni razgovori s Komisijo o možnih oblikah reformnih shem za Slovenijo so bili podlaga za ožji izbor treh reformnih shem, ki jih je MKGP konec leta 2005 posredovalo v javno razpravo:

- čista regionalna shema s postopnim prehodom (enotno in na koncu obdobja enako regionalno plačilo za njive in travinje; prehodna plačila v letih 2007 do 2012);
- korigirana regionalna shema s postopnim prehodom (enotno in na koncu obdobja različno regionalno plačilo za njive in travinje; plačilo za hmelj, klavna premija, prehodna plačila v letih 2007 do 2012) ter
- kombinirana shema (enotno regionalno plačilo z različno višino za njive in travinje; premija za krave dojilje in klavna premija; premija za drobnico; plačilo za hmelj; zgodovinsko plačilo za mleko; dodatno plačilo za sektor v težavah - biki).

Obsežna javna razprava je pokazala na vrsto različnih interesov. Usklajevanje interesov in ponovna usklajevanja s Komisijo so končno pripeljali do oblikovanja nove reformne sheme, ki jo je 1. junija 2006 sprejela tudi Vlada Republike Slovenije. Sprejeta shema je po svoji

vsebinsi statična kombinirana shema, ki vključuje praktično vse možne oblike korektivnih ukrepov sicer izhodiščne sheme enotnega regionalnega plačila. Predstavitev vsebine sprejete sheme (okvir 8) je povzeta iz objave na spletni strani MKGP in Uredbe o izvedbi neposrednih plačil v kmetijstvu (Ur.l. RS, št. 99/2006).

Okvir 8: Model izvedbe reforme Skupne kmetijske politike EU na področju neposrednih plačil za Slovenijo v obdobju 2007-2013

Sprejeta reforma Skupne kmetijske politike EU (SKP) na področju neposrednih plačil junija 2003, zavezuje Republiko Slovenijo k izvedbi sprejete reforme, po kateri je RS obravnavana kot ena regija. Slovenija mora reformo neposrednih plačil izvesti s 1.1.2007, Komisijo pa mora obvestiti o izbranem modelu najkasneje do 1.8. 2006.

Predlagana shema neposrednih plačil je nastala na podlagi izdelanih analiz in razprave z zainteresiranimi nevladnimi organizacijami in koalicijskim usklajevanjem. Socialni partnerji so predlagano shemo potrdili s popolnim konsenzom.

Model uvedbe reforme na področju neposrednih plačil vključuje naslednje elemente:

- Proizvodno vezana plačila, kjer se bo obdržala posebna premija za bika in vole v višini 65% plačil v starih državah članicah (EU-15), plačilo za drobnico v višini 50% plačil EU-15 in plačilo na hektar za hmelj v višini 25% plačil EU-15.
- Regionalno enotno plačilo na ha, ki bo enotno za vse kmetije v Sloveniji. Predvideno je, da bo vrednost enotnega plačila za zemljišča pod travinjem nižja od vrednosti regionalnega enotnega plačila za druga upravičena zemljišča (133 EUR/ha za travinje in 332 EUR/ha za njive).
- Dodatek za mlečne premije in dodatna plačila v višini 80% zneska, ki jih bo kmet prejemal na podlagi individualne kvote na dan 31.3.2007.
- Dodatek za sladkorno peso, pri katerem je posamezna kmetija poleg regionalnega enotnega plačila upravičena tudi do določenega deleža zneska, ki ji pripada na podlagi povprečne proizvodnje sladkorne pese v enem ali več letih v obdobju 2004, 2005 in 2006.
- Dodatek za reševanje kmetov v sektorju govedoreje, ki bi se zaradi prehoda na nov sistem neposrednih plačil sicer znašli v težavah. Ta sredstva se izplačujejo na osnovi zgodovinskih plačil. Poleg regionalnega enotnega plačila je posamezna kmetija upravičena tudi do zgodovinskega zneska v višini 30% vrednosti vseh podpor za govedorejo, ki jih je kmetija prejela v letu 2006 (premija za krave dojlje, nacionalno dodatno plačilo za krave dojlje, posebna premija za bika, klavna premija za odraslo govedo in za teleta, dodatno plačilo, ekstenzifikacijsko plačilo). Tako izračunan znesek se bo delil s številom pravic do plačila (brez pravic do plačila na podlagi prahe), ki bodo dodeljene kmetiji v letu 2007 in bo dodatek h pravici do plačila tega pridelovalca do leta 2013, brez obveznosti ohranjanja reje govedi.
- Nacionalno rezervo za pravice do plačila za posebne primere, ki predvideva 1% sredstev nacionalne ovojnice (nacionalna ovojnica je vredna 143,9 milijonov EUR). Ta bodo zadržana kot sredstva nacionalne rezerve. Predvidena je za dodelitev pravic do plačila za posebne primere, nova kmetijska gospodarstva itd.
- Dodatno plačilo na glavo živali za poseben način reje in izboljšanje kakovosti, kjer se namenja 10% sredstev, ki v nacionalni ovojnici predstavlja sektor govedoreje. Sredstva bodo namenjena za poseben ukrep, ki bo spodbujal ekstenzivno rejo krav in telic (krave dojlje), ki telijo teleta za mesno proizvodnjo.

Predlagani model omogoča, da se v največji možni meri zmanjša prerazdelitvene učinke uvedbe reforme tako na agregatni ravni, kot na ravni posameznih sektorjev. Hkrati pa zaradi proizvodne vezanosti določenih ukrepov ohranja precejšen proizvodni učinek neposrednih plačil in tako izenačuje konkurenčne možnosti med sektorji v primerjavi s stanjem pred reformo. Ocenjujemo, da bodo s tako usmerjenimi neposrednimi plačili podane bolj izenačene konkurenčne možnosti s kmeti v sosednjih državah in da bodo v čim večji meri prispevala k povečanju konkurenčnosti slovenskega kmetijstva. Prav tako bodo poleg zgoraj opisanih neposrednih plačil slovenskim kmetom v okviru 1. stebra SKP na voljo še druge sheme neposrednih plačil, kot so pomoč za energetske rastline, pomoč za beljakovinske rastline in pomoč za lupinarje, ki so proizvodno vezana.

(Vir: <http://www.mkgp.gov.si/> novice 01.06.06: Model neposrednih plačil; Ur.l. RS, št. 99/06))

4.3.2 Reforma na področju politike razvoja podeželja (drugi steber skupne kmetijske politike)

Reforma, ki jo je na področju politike razvoja podeželja za novo programsko obdobje 2007–2013 pripravila Evropska komisija, v konceptualnem smislu prinaša precej sprememb. Spremenjen koncept naj bi predvsem prispeval k poenostavitvi politike in upravno administrativnih postopkov, krepitvi pomena partnerstva pri pripravi in izvajanju programov razvoja podeželja, izpopolnjevanju izkušenj, pridobljenih iz programa LEADER, ter podpori sistema enega programiranja, enega vira financiranja, enega razvojnega finančnega sklada in enega sistema nadzora.

Na osnovi strateškega koncepta EU in zakonske podlage (Uredbe Sveta 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja in Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja) so države članice dolžne v postopku programiranja pripraviti dva razvojna dokumenta:

- Nacionalni strateški načrt in
- Nacionalni (ali regionalni) program razvoja podeželja.

Slovenija je v sredini leta 2005 pristopila k pripravi Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja (NSNRP), ki opredeljuje prednostne naloge na področju politike razvoja podeželja. Pripravljen je za programsko obdobje 2007-2013 in se bo izvajal na celotnem območju države. V njem so upoštevane tako širše strateške usmeritve EU na področju trajnostne rabe naravnih virov (sklepi sveta iz Goeteborga), kot tudi strateške usmeritve o krepitvi gospodarske rasti in zaposlovanja (Lizbonska strategija).

Na splošno velja, da so prednostne naloge v NSNRP opredeljene tako, da je izpostavljen večstranski pomen kmetijstva v podeželskih območjih. NSNRP posebej izpostavlja:

- potrebo po prestrukturiranju kmetijstva in živilsko predelovalne industrije ter krepitvi konkurenčnosti celotnega agroživilskega sektorja,
- načela trajnostnega gospodarjenja z obnovljivimi naravnimi viri, ohranjanja kulturne pokrajine in varovanja okolja,
- večnamensko vlogo gozdov, ki zaradi svoje razširjenosti slovenski pokrajini dajejo še poseben pečat in pomembno vplivajo na kakovost okolja in biotsko raznovrstnost,
- ekonomsko in socialno krepitev podeželja, kjer se uveljavljajo nove možnosti za povečanje zaposlenosti na podeželju in to ne samo v kmetijstvu, temveč tudi v drugih gospodarskih dejavnostih.

Na osnovi navedenih izhodišč so bili na novo opredeljeni tudi cilji politike razvoja podeželja:

- izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega sektorja s podporo prestrukturiranju,
- zagotavljanje varovanja okolja in podeželja z učinkovitim gospodarjenjem s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči,
- povečanje kakovosti življenja na podeželju in spodbujanje diverzifikacije gospodarskih dejavnosti na podeželju.

Cilji politike predstavljajo temelj za določitev treh glavnih razvojnih osi, v okviru katerih se bodo izvajale prednostne naloge in aktivnosti:

- 1. os: Povečevanje konkurenčnosti agroživilstva in gozdarstva (posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva, dvig dodane vrednosti v predelavi in pridelavi kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov, trajnostno in ekonomsko učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi, dvig ravni usposobljenosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu);
- 2. os: Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja (ohranjanje kmetijstva v območjih z omejenimi dejavniki, spodbujanje okolju in živalim prijaznih kmetijskih praks);

- 3. os: Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in ekonomska diverzifikacija (izboljšanje zaposlitvenih možnosti, dvig kakovosti življenja na podeželju).

4. razvojno os predstavlja iniciativa LEADER, ki je opredeljena kot povezovalni člen razvojnih programov - vsaj del aktivnosti v okviru preostalih treh osi naj bi se izvajal po načinu LEADER. Nosilci izvajanja te iniciative so lokalne akcijske skupine (LAS), za usposabljanje in delovanje katerih so predvidena posebna finančna sredstva.

Za dvig konkurenčnosti kmetijskega in gozdnega sektorja bo Slovenija po NSNRP namenila okoli 34% vseh sredstev. To je precej več, kot znaša minimalni priporočeni delež s strani EU (10%), pa tudi precej več, kot je Slovenija doslej namenjala za ta del strukturne politike. Zaradi velikih razvojnih potreb po prestrukturiranju ter zaostajanja v konkurenčnosti je tako povečanje pravic pravzaprav nujno. Okoli 53% sredstev bo namenjenih za ohranjanje krajine in okolja, saj le takšen obseg sredstev zagotavlja neprekinjenost izvajanja kmetijske okoljskih ukrepov in obdelanost kmetijskih zemljišč v območjih z omejenimi dejavniki za kmetovanje. Nekaj več kot 10% sredstev bo namenjenih za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in diverzifikacijo podeželskega gospodarstva.

V skladu z akcijskim programom sprejemanja strateških in razvojnih dokumentov na področju kmetijstva je bil NSNRP v prvi polovici leta 2006 obravnavan v širši strokovni javnosti. Dokument, ki bo dokončno verificiran s strani Evropske komisije, predstavlja izhodišče za nacionalni Program razvoja podeželja, ki je v fazi priprave.

4.4 Zemljiška politika

4.4.1 Varstvo kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti

Prikaz in ocena stanja

Med evropskimi državami sodi Slovenija nedvomno v krog držav z najbolj neugodnim kmetijskim prostorom: več kot 3/4 kmetijskih zemljišč se nahaja v območjih, kjer so zaradi izrazite reliefne razčlenjenosti, neugodnih klimatskih in talnih razmer ter oddaljenosti in težje dostopnosti proizvodne sposobnosti kmetijstva skromnejše, pridelava pa dražja. Zaradi prevladujočega travinja so kmetije v teh območjih večinoma usmerjene v živinorejo. Neugodne okoliščine za kmetijsko dejavnost pa so tudi v ravninskih predelih, saj v Sloveniji 3/5 prebivalstva živi v najgostejše naseljenih, prostorsko omejenih ravninskih območjih, kjer je zato močno povečan pritisk urbanizacije in nekmetijskih gospodarskih dejavnosti na kmetijska zemljišča, ki so prav v teh območjih praviloma med najboljšimi v državi. Zato se konflikti med kmetijstvom in urbani ter gospodarskimi razvojnimi interesi pojavljajo pretežno le za najkakovostnejša kmetijska obdelovalna zemljišča najvišjih kategorij ob mestih in naseljih.

Spremembo namembnosti je kmetijstvo v preteklosti spremljalo na podlagi sprememb in dopolnitev prostorskih sestavin občinskih planov ter po vplačani odškodnini v lokacijskih postopkih. Po sprejetju zakona o varstvu kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti v letu 1982 in po uskladitvi prostorskih planskih aktov občin in republike s predpisi o varstvu kmetijskih zemljišč, se je letni obseg spreminjanja namembnosti kmetijskih zemljišč postopno zmanjševal od prvotnih 900 - 1.200 ha v letih pred 1982, na 400 - 500 ha v letih med 1982-1989. Po ukinitvi Kmetijskih zemljiških skupnosti, t.j. od leta 1990 dalje, tega podatka v občinah nihče več ne vodi, vendar opažamo, da se je z ustanovitvijo novih občin ponovno močno povečal pritisk na spreminjanje namenske rabe varovanih kmetijskih zemljišč v urbane namene. Pri tem je zlasti zaskrbljujoče to, da gre v pretežni meri za poseganja na kmetijska zemljišča brez proučene razvojne vizije. Tudi v primerih, da so študije o kmetijstvu opravljene, so te pisane v interesu investitorjev oz. lastnikov zemljišč ter interesa državnega obveznega izhodišča za kmetijstvo ("najboljša kmetijska zemljišča") ne upoštevajo.

Preglednica 58: Predlogi občin za spremembo namembnosti najboljših kmetijskih zemljišč v Sloveniji, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Predlagano v ha	140,94	224,57	803,16	976,84	837,99	1.650,45	1.079,55	2.384,90	1.441,40	2.641,90

*podatek predstavlja površine predlagane do julija 2004

Vir: UPP pri MOPE in MKGP

Čeprav se podatki v zgornji preglednici nanašajo na vse predložene izjemne posege na najboljša kmetijska zemljišča in ne na končni, usklajeni obseg spremembe njihove namembnosti, podatki nedvomno kažejo na odnos do varstva kmetijskih zemljišč v občinah. Pri tem je potrebno poudariti, da večina posegov ni namenjena dejavnostim, ki bi prispevale h gospodarskemu razvoju občin, ampak gre pretežno za individualno, v prostoru razpršeno stanovanjsko gradnjo. Kljub temu, da podatkov o zmanjševanju površine kmetijskih zemljišč ni mogoče interpretirati le kot izgubo zemljišč zaradi urbanega razvoja, vsi podatki nedvomno kažejo, da narašča pritisk na življenjsko pomembno in za pridelovanje hrane nenadomestljivo naravno dobrino.

Aktivnosti na področju varstva kmetijskih zemljišč v letu 2005

Ministrstvo v letu 2005 ni obravnavalo konkretnih predlogov posegov občin na kmetijska zemljišča, saj so bile občine pri pripravi svojih prostorskih aktov še v fazi pridobivanja smernic. Iz gradiv za pridobitev smernic (programov priprave in kartografskih prilog) pa je razviden pritisk urbanizacije na "najboljša kmetijska zemljišča" tudi za namene, ki jih Zakon o kmetijskih zemljiščih – uradno prečiščeno besedilo (Ur.l. RS, št. 55/03 v nadaljevanju ZKZ-UPB) in Zakon o urejanju prostora (Ur.l. RS, št. 110/02, 8/03-popr., v nadaljevanju ZureP-1) ne dopuščata in tudi v primerih, ko so v neposredni bližini manjvredna kmetijska ali gozdna zemljišča, ki bi jih bilo mogoče vključiti v razvojne načrte. Nove občine so pri teh zahtevah v mnogih primerih premalo strokovne in nekritične. Vendar se pritisk za spremembo namenske rabe "najboljših kmetijskih zemljišč" v individualno stanovanjsko gradnjo (pogosto tudi razpršeno), nadaljuje. Spremembo na tem področju predstavlja določba iz Odloka o spremembah in dopolnitvah planskih aktov Republike Slovenije (OdPSDP, Ur.l. RS, št. 11/99), ki je uvrstil tudi poselitev med obvezna republiška izhodišča, kar z vidika varstva kmetijskih zemljišč pomeni, da se preverja z vidika urbanistične in kmetijske politike tudi ustreznost posegov na "druga kmetijska zemljišča", vendar bodo učinki te spremembe opazni postopno v naslednjih letih.

Zadeve v zvezi z prostorskim načrtovanjem ureja ZureP-1, Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Ur.l. RS, št. 76/04 v nadaljevanju OdSPRS), Uredba o prostorskem redu Slovenije (Ur.l. RS, št. 122/04) ter številni podzakonski predpisi. V skladu s tem morajo občine do sredine leta 2007 sprejeti svoje strategije prostorskega razvoja in prostorske rede.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na podlagi 29. člena ZUreP-1 in zato, da bi že pred začetim postopkom priprave strategije in reda lokalne skupnosti upoštevale predpise o varstvu kmetijskih zemljišč in obvezno izhodišče za področje kmetijstva - "najboljša kmetijska zemljišča", sodelovalo z občinami ter jim predhodno posredovalo usmeritve za pripravo strategij prostorskega razvoja in prostorskih redov.

V letu 2005 je ministrstvo posredovalo pogoje in usmeritve za pripravo strategije prostorskega razvoja 25 občinam: Braslovče, Cerklje na Gorenjskem, Črnomelj, Domžale, Metlika, Semič, Ig, Izola, Komenda, Kranj, Lukovica, Mirna Peč, Novo mesto, Preddvor, Rogaška Slatina, Šempeter-Vrtojba, Šenčur, Šentjur, Škofja, Loka, Tabor, Trzin, Vransko, Zagorje ob Savi in Žužemberk. Smernice za pripravo prostorskega reda so bile posredovane 5 občinam: Domžale, Ig, Izola, Mirna Peč in Lukovica.

Ministrstvo v letu 2005 še ni prejelo nobene vloge občin za pridobitev mnenja o upoštevanju smernic, sodelovalo pa je s predhodnimi pogoji, soglasji in mnenji v številnih postopkih sprejemanja lokacijskih načrtov predvidenih v strategiji prostorskega razvoja Slovenije: infrastrukturnih objektov, posameznih odsekov avtoceste, obvoznih cest, energetskih

objektov ipd. V postopkih sprejemanja državnih lokacijskih načrtov je ministrstvo izdalo 27 mnenj, 27 usmeritev in 7 stališč. Poleg tega je ministrstvo dalo tudi 64 odgovorov in pojasnil občinam in posameznikom v zadevah, ki so se nanašale na spremembe namenske rabe kmetijskih zemljišč in spremembe prostorskih aktov.

Že v začetnem obdobju veljavnosti ZUreP-1 so se pokazale pomanjkljivosti oziroma dolgotrajnost priprave strokovnih podlag, zapletenost postopkov priprave prostorskih aktov in potreba po poenostavitvi. S tem namenom je Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, pripravilo osnutek Zakona o ureditvi določenih vprašanj na področju urejanja prostora. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je pri tem sodelovalo s pripombami in predlogi, vendar ta zakon ni bil sprejet.

Zakonska ureditev in problematika izvajanja varstva kmetijskih zemljišč

V letu 2005 veljavni ZKZ-UPB varuje kmetijska zemljišča v Sloveniji z dvema osnovnima ukrepoma. Zakon določa in razvršča kmetijska zemljišča med "najboljša kmetijska zemljišča" in "druga kmetijska zemljišča". Obe območji kmetijskih zemljišč se določata oziroma sta določeni v planskih aktih Republike Slovenije in lokalnih skupnosti. ZUreP-1 v povezavi z 2. členom ZKZ nadalje določa, da je najboljšim kmetijskim zemljiščem mogoče spreminjati namembnost le izjemoma za nekatere, točno določene namene, če ni mogoče uporabiti zemljišč, ki jih ne uporabljamo za kmetijske namene oziroma so slabše kakovosti. S tem ukrepom naj bi že v fazi planiranja namenske rabe zemljišč zagotovili varovanje zlasti najboljših kmetijskih zemljišč in dolgoročno stabilnost in možnost pridelave hrane.

Z ustanovitvijo novih občin nastaja na področju varstva kmetijskih zemljišč vrsta novih problemov, ki povečujejo in otežujejo delo pri spreminjanju prostorskih aktov in pri uveljavljanju varstva kmetijskih zemljišč:

- obseg dela se je močno povečal, namesto 60 sedaj nastopa 193 občin (njihovo število pa se bo še večalo) in s tem je postala prostorska politika močno neenotna in razdrobljena;
- z ustanovitvijo novih občin se je močno povečal interes za spreminjanje namembnosti kmetijskih zemljišč za pozidavo z individualnimi stanovanjskimi gradnjami, kljub temu, da demografski in drugi kazalci marsikje kažejo na stagnacijo ali celo na depopulacijo – razlog je po eni strani povečevanje števila gospodinjstev, po drugi pa tudi povečan interes za prodajo kmetijskih zemljišč zaradi opuščanja obdelovanja;
- v občinah vselej ne spoštujejo Odloka o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 11/99), ki je v točki 3.4.6.1. zaostril kriterije za utemeljevanje predlogov za širitev stavbnih zemljišč (poselitve), na kar kaže povečan obseg predlogov za razpršeno stanovanjsko gradnjo; ta naj bi bila po predlogih občin (in pobudnikov) tam, kjer ima lastnik svoje kmetijsko zemljišče;
- nove občine praviloma nimajo zadostno zasedenih strokovnih služb, ne za področje prostorskega planiranja in tudi ne za kmetijstvo, zato prostorsko politiko prepuščajo urbanističnim izvajalskim organizacijam, ki v planih ponovno predlagajo stare izvedbene načrte, ki so jih predpisi o varstvu kmetijskih zemljišč v preteklosti odpravili in tudi niso skladni z novimi predpisi;
- čeprav je status novih občin bistveno drugačen od nekdanjih občin, zanje veljajo isti kriteriji kot za stare občine – s tem se je močno povečalo število naselij, ki iz naslova občinskega središča predlagajo izjemne posege na najboljša kmetijska zemljišča zaradi gradnje športnih objektov, tenis igrišč, stanovanjske gradnje in drugih posegov, ki ne predstavljajo za razvoj občine nujno potrebnih ustanov kot so na primer zdravstvene ustanove, vzgojno izobraževalne in varstvene ustanove, gasilski domovi, območja za oskrbne in storitvene dejavnosti in podobno;

- pojavljajo se špekulativni nakupi kmetijskih zemljišč s strani oseb, ki so dovolj zgodaj seznanjene z nameravanimi spremembami namembnosti kmetijskih zemljišč v prostorskem planu in s tem s potencialnim povečanjem vrednosti zemljišč;
- pristojnosti pri posameznih nalogah s področja prostorskega planiranja, niso nedvoumno dodeljene, določena področja (npr. nelegalne gradnje) niso zakonsko urejena;
- novi problemi nastajajo zaradi pritiska prodaje kmetijskih zemljišč premajhnih in razvojno nesposobnih kmetij ter lastnikov zemljišč, vrnjenih v postopkih denacionalizacije, ki želijo svoja zemljišča prodati po višji ceni, t.j. kot zazidljiva stavbna zemljišča; med tem ko v evropskih državah promet s kmetijskimi zemljišči usmerjajo k razvojno perspektivnim kmetijam (z odprodajo ali z zakupom) posebni skladi ali uradi, naš Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS za ta del razvojno najpomembnejših nalog v kmetijstvu nima dovolj denarja oziroma dovolj močnega vira financiranja.

Zaključimo lahko, da s stanjem pri varstvu kmetijskih zemljišč nikakor ne moremo biti zadovoljni. V času, ko še ni celovito oblikovana nova zakonodaja na področju urejanja prostora in posebej še kmetijskega prostora ter v času nastanka novih občin, se kažejo tudi že posamezni primeri ne spoštovanja veljavne zakonodaje na področju varstva kmetijskih zemljišč oziroma samovoljnega odločanja o poseganju na varovana območja kmetijskih zemljišč. To se kaže tudi v tem, da nekatere občine sploh ne spreminjajo in dopolnjujejo prostorskih planov, ampak posegajo v prostor kar na podlagi sprejetih občinskih odlokov o prostorsko ureditvenih pogojev, ki niso usklajeni z zakonom o kmetijskih zemljiščih, potem pa naknadno predlagajo verifikacijo zatečenega stanja v prostorskih planih kot "ažuriranje stanja" ali "usklajevanje s stanjem v naravi". Zaradi nedosledno izvedenega zakona, s katerim naj bi sanirali stanje v prostoru zaradi nedovoljenih gradenj, se ponovno povečuje tudi število nelegalnih posegov na kmetijska zemljišča, ki jih občine pozneje skušajo legalizirati skozi spremembo prostorskega plana, čeprav za to ni zakonske podlage. Glede na to, da so ustrezno rešena zemljiška vprašanja osnova za urejeno kmetijsko politiko in tudi politiko na področju nepremičnin, bo potrebno za to v naslednjih letih nujno zagotoviti ustrezno kadrovske in organizacijsko strukturo.

4.4.2 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS je ustanovila Republika Slovenija leta 1993 z namenom, da upravlja in razpolaga s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in gozdovi v lasti Republike Slovenije. Evidenca nepremičnin v upravljanju Sklada še ni dokončna. Za formaliziranje lastništva RS so potrebne sklenjene in v zemljiško knjigo vpisane pogodbe o prenosu ter zaključeni postopki denacionalizacije.

Preglednica 59: Register zemljišč Sklada konec leta 2004 in 2005 (v ha)

	31.12.2004	31.12.2005
SKUPAJ ZEMLJIŠČA	387.136	387.657
Kmetijska zemljišča skupaj	108.166	105.855
- Njive	28.742	28.697
- Vrtovi	22	22
- Plantažni sadovnjaki	1.406	1.366
- Sadovnjaki	2.666	2.513
- Vinogradi	3.460	3.376
- Hmeljišča	900	871
- Travniki	31.054	31.091
- Barjanski travniki	1.609	1.523
- Pašniki	37.627	35.723
- Trstičja	101	102
- Gozdne plantaže	579	572
Gozdovi	255.026	258.301
Drugo	23.944	23.501

Vir: SKZGRS (bilanca stanja) (vrsta rabe predstavlja katastrsko kulturo in ne dejansko stanje)

Prenosi zemljišč na Sklad se izvajajo na osnovi različnih zakonskih določil, in sicer 14. člena Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov RS, 5. člena Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij in 74. člena Zakona o zadrugah. Obenem teče tudi postopek prenosa iz Sklada na občine po zakonu o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti in vrnitvi njihovih pravic in premoženja, za nezazidana stavbna zemljišča pa v skladu s 57. členom Zakona o javnih skladih. Na Sklad je bilo v letu 2005 prenesenih oziroma v register osnovnih sredstev Sklada vknjiženih 9.871 ha kmetijskih zemljišč in gozdov.

Sklad je zavezanec za vračilo kmetijskih zemljišč, kmetij in gozdov prejšnjim lastnikom v skladu s predpisi o **denacionalizaciji**, na podlagi spremenjenega 27. člena Zakona o denacionalizaciji pa je tudi zavezanec za vračilo nadomestnih zemljišč kot eni od možnih oblik vračanja podržavljenega premoženja v postopku denacionalizacije. V letu 2005 je Sklad na osnovi denacionalizacije vrnil 9.646 ha zemljišč.

Na obseg zemljišč v upravljanju Sklada vpliva tudi **promet z zemljišči**. Sklad izvaja pravni promet s kmetijskimi zemljišči, kmetijami in gozdovi v imenu RS in za njen račun, pri tem pa uveljavlja predkupno pravico v skladu z zakonom o kmetijskih zemljiščih. Nakupi, prodaje in menjave se izvajajo v skladu s strategijo razvoja kmetijstva, v smislu povečevanja ekonomske varnosti kmetij in intenzivnosti kmetijske proizvodnje ter učinkovitejše rabe kmetijskih zemljišč in gozdov. Promet se vrši tudi v smislu izboljševanja posestne in parcelne strukture. Tako Sklad skuša z odkupom in menjavo zemljišč, ki ležijo znotraj državnih kompleksov, tudi zaokroževati državne oziroma zasebne površine. S posebno pozornostjo Sklad obravnava ponujena zemljišča v obmejnem pasu.

Sklad kupuje zemljišča v skladu s svojim letnim finančnim načrtom. Odkupuje zemljišča, ki jih je mogoče oddati v zakup. Ponudba je v veliki meri vezana na ponudbo zemljišč denacionalizacijskih upravičencev. Kadar se kot kupci pojavijo kmetje sami, jim Sklad pri nakupu ne konkurira. Poleg nakupov, s katerimi Sklad zaokrožuje kmetijska gospodarstva, kupuje tudi zemljišča sredi kompleksov, ki so bila vrnjena v postopkih denacionalizacije.

Preglednica 60: Promet s kmetijskimi zemljišči in gozdovi ter vlaganja v kmetijska zemljišča in gozdove v letu 2005

	Prodaja			Nakup			Vlaganja
	Površina (ha)	Cena (SIT/ha)	Vrednost (000 SIT)	Površina (ha)	Cena (SIT/ha)	Vrednost (000 SIT)	Vrednost (000 SIT)
SKUPAJ	423,96	5.146.400	2.181.868	789,28	1.215.302	959.213	1.208.508
Kmetijska zemljišča skupaj	287,31	6.679.717	1.919.150	489,56	1.564.552	765.942	
Gozdovi	136,65	1.922.561	262.718	299,72	644.839	193.271	

Vir: SKZGRS

Postopki za **zakup kmetijskih zemljišč** so ustaljeni in dorečeni, v glavnem pa predstavljajo:

- vodenje evidence o prostih in zasedenih kmetijskih zemljiščih,
- pripravo javnih ponudb za oddajo prostih zemljišč v zakup,
- sprejemanje vlog zainteresiranih strank,
- odločanje o izbiri zakupnika,
- pripravo zakupne pogodbe,
- nadzor obdelave zakupljenih zemljišč,
- nadzor nad izpolnjevanjem drugih določil zakupne pogodbe (plačevanje zakupnine, odločitev o sodnih izvršbah, opominjanje in odpovedi zakupnih pogodb),
- opozarjanje na nepravilnosti in v končni fazi odpoved zakupne pogodbe v primeru hujših kršitev določil, ki so definirana v zakupni pogodbi,
- spremljanje denacionalizacijskih odločb in odpovedi oz. osveževanje zakupnih pogodb zaradi denacionalizacije,
- pripravljanje dolgoročnih zakupnih pogodb v zvezi z izdanimi soglasji za obnovo trajnih nasadov.

V skladu z določilom zakupne pogodbe in tudi po Zakonu o kmetijskih zemljiščih, mora zakupnik le-ta obdelovati na predpisan način in kot dober gospodar. Merila za presojo ali

zakupnik ravna kot dober gospodar so objavljena v Ur.l. RS, št. 81/02. V njih je na prvem mestu zapisano, da mora zemljišča redno obdelovati in vzdrževati, zagotavljati ohranjanje oz. izboljševanje rodovitnosti tal, ne sme povzročati erozije, zbitosti, skratka degradacije tal.

Sklad je imel v letu 2005 sklenjenih 15.749 pogodb za 54.612 ha kmetijskih zemljišč. V letu 2005 je bilo obnovljenih oz. na novo sklenjenih 3.339 pogodb za 11.134 ha kmetijskih zemljišč. S 346 ponodbami za zakup kmetijskih zemljišč je bilo z javnimi objavami ponujenih 2.532 ha kmetijskih zemljišč oziroma 8.694 parcelnih delov.

Preglednica 61: Pregled števila pogodb Sklada konec leta 2004 in 2005

	2004			2005		
	Število pogodb	Površina (ha)	Število parcel	Število pogodb	Površina (ha)	Število parcel
POGODBE skupaj	15.526	54.604	146.328	15.749	54.612	149.139
Brezplačne pogodbe	19	3.277	7.117	18	3.043	6.266
Najemne pogodbe	113	193	485	102	214	509
Zakupne pogodbe	15.394	51.134	138.726	15.629	51.355	142.364
- s pravnimi osebami	59	24.320	412 ha/pog.	48	23.657	492 ha/pog.
- s kmeti	15.467	30.284	1,96 ha/pog.	15.581	27.698	1,77 ha/pog.

Vir: SKZGRS

Prihodki od gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči so bili realizirani v znesku 806,7 milijona SIT, od tega zakupnina fizičnih oseb v znesku 367,4 milijona SIT, zakupnina pravnih oseb v znesku 432,2 milijona SIT ter 7,1 milijona SIT iz zakupnin iz preteklih let.

Odhodki od gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči so bili realizirani v znesku 422,0 milijonov SIT, od tega na račun nujnega vzdrževanja kmetijske infrastrukture, sanacij in melioracij zemljišč 244,5 milijona SIT ter 177,5 milijona SIT na račun pobotov kupnin z zakupnino.

Cenik zakupnin kmetijskih zemljišč za vsako leto posebej sprejme Svet Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Izhodišče za določitev zakupnine so katastrski podatki, ob upoštevanju dejanske rabe in dejanske proizvodne sposobnosti zemljišča. Cenik velja za kmetijska zemljišča v upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS.

Preglednica 62: Cenik zakupnin za kmetijsko rabo zemljišč; 2004 in 2005

Katastrska kultura	Katastrski razred	Letna zakupnina (SIT/ha)	
		2004	2005
Vrt	1-8	38.708	39.985
Njiva	1-3	28.369	29.305
	4-6	25.845	26.698
	7-8	21.878	22.600
	1-2	24.523	25.332
Travnik	3-4	20.555	21.233
	5-6	16.830	17.385
	7-8	12.862	13.286
	1-4	12.862	13.286
Barjanski travnik	1-2	10.339	10.680
Pašnik	3-4	7.693	7.947
	5-6	5.169	5.340
	7-8	2.525	2.608
	2.525	2.525	2.608
Planinski pašnik	2.525	2.525	2.608
Pašnik porasel z gozdnim drevjem	2.525	2.525	2.608
Sadovnjak	1-4	32.217	33.280
	5-8	25.845	26.698
Vinograd	1-3	25.845	26.698
	4-6	23.201	23.967
	7-8	19.353	19.992
Hmeljišče	1-8	28.369	29.305
Plantaža gozdnega drevja	1-8	2.525	2.608
Obore za živali		2.525	2.608
Ostalo (gozdni robovi, brežine...)		1.202	1.242

Vir: SKZGRS

Posamezne katastrske občine so uvrščene v območja. Na območjih z ugodno prometno lego in večjim povpraševanjem po zemljiščih se je zakupnina za leto 2005 obračunavala s faktorjem 1,20. Na območjih, ki so kmetijsko ogrožena pa s faktorjem 0,80. Zakupniki, ki imajo v zakupu več kot 3 ha zemljišč so imeli pri izračunu za leto 2005, glede na obseg, 20 odstotni popust pri zakupnini (faktor 0,8). Zakupnina se obračuna tako, da se za posamezno parcelo izračuna zakupnina po ceniku, navedenem v zgornji preglednici, ki se z ustreznimi faktorji korigira za vsako posamezno parcelo.

Zakupniki, ki na zemljiščih s soglasjem Sklada obnovijo trajne nasade ali usposobijo zemljišče za kmetijsko rabo, imajo za določen čas, ki je neposredno povezan z dobo do začetka rodnosti, pravico do plačevanja zmanjšane zakupnine. Doba, ko se obračunava zmanjšana zakupnina je odvisna od vrste nasada. Zakupnina za posamezno zakupno pogodbo po ceniku 2005 ne sme biti nižja kot 7.578,00 SIT.

Preglednica 63: Trajanje zmanjšane zakupnine za nove trajne nasade

Vrsta trajnega nasada	Število let, ko se obračunava zmanjšana zakupnina (6.705 SIT/ha)
Vinograd	3
Oljčnik, orehi	5
Jablane, hruške	4
Breskve	4
Hmeljišče	2
Ostalo	Glede na začetek rodnosti

Vir: SKZGRS

Priprava **soglasij** za razne posege na kmetijska zemljišča spada med zahtevnejše postopke in naloge Sklada in se lahko v marsičem primerja s prometom z zemljišči. Pred izdajo soglasja je namreč potrebno preveriti veliko dokumentacije v zvezi z lastništvom zemljišč, morebitno denacionalizacijo in odškodnino za zemljišča, na katerih se opravljajo posegi.

Soglasja se delijo na:

- soglasja za posege na zemljišča v lasti RS oziroma dovolitev služnostnih pravic (postavitve novih in obnove obstoječih trajnih nasadov, nadzemni in podzemni energetski in komunikacijski vodi, prekopi, rekonstrukcije cest, agromelioracije in podobno),
- soglasja, ki se nanašajo na parcele, kjer je Sklad stranka v postopku kot mejaš (predvsem pri pridobivanju lokacijskih in gradbenih dovoljenj).

V programski aplikaciji Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS je bilo v letu 2005 izdelanih 278 pogodb o soglasju za 1.355 parcel in 140 služnostnih pogodb za 342 parcel.

V letu 2005 je bilo za izvedbo nujnega vzdrževanja kmetijske infrastrukture, za **sanacije in melioracije** porabljenih 244,5 milijona SIT. Dela so se izvajala na celotnem območju države. Pogodbena dela so v glavnem zajemala osnovno usposabljanje zaraščenih vinogradniških leg na Primorskem, pri čemer Sklad financira odstranitev zarasti, zakupnik pa na svoje stroške izvede terasiranje, rigolanje in obnovi trajni nasad. Med ostalim se je izvajalo tudi urejanje poljskih poti in dostopov do Skladovih zemljišč (gramoziranje, urejanje mostov, cevni prepustov), čiščenje melioracijskih jarkov, mletje grmovne zarasti, sanacije brežin in podpornih zidov ter melioracije zemljišč.

Dne 14. 04. 2005 je Vlada RS sprejela sklep, št.: 35300-1/2005/8, s katerim je določila, da MKGP vzpostavi nov sistem – **grafične enote rabe kmetijskih zemljišč (GERK)**. S tem sklepom je za samo izvedbo, v obsegu 12 polnih delovnih moči, zadolžila tudi Sklad. Sklad je do konca leta 2005 izdelal GERKe za 4.664 strank, za to je porabil 15.070 ur, v grafične enote rabe pa je zajel 94.510 ha kmetijskih zemljišč.

Sklad **gospodari z gozdovi** v lasti Republike Slovenije v skupnem obsegu 258.301 ha. Večinski del gozdov (96%) je na podlagi zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov RS oddan v dolgoročno koncesijo pravnim naslednikom bivših gozdnih gospodarstev. Izvajanje

gospodarjenja je predpisano z Uredbo o koncesiji za izkoriščanje gozdov (Ur.l. RS, št. 34/96 in 70/00). V letu 2005 je Sklad iz naslova koncesijske odškodnine ustvaril dohodek v višini 923,3 milijona SIT.

4.5 Politika varnosti in kakovosti hrane in krme

Politika proizvodnje varne in kakovostne hrane in krme je ključna usmeritev in prednostna naloga Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predvsem zaradi zaščite slovenskih potrošnikov, varovanja okolja ter zaščite zdravja ljudi in živali. Politika MKGP je med drugim usmerjena k dobremu sodelovanju s pridelovalci, predelovalci, trgovci, nevladnimi potrošniškimi organizacijami, panožnimi organizacijami/združenji ter drugimi zainteresiranimi subjekti.

Sektor za varnost in kakovost hrane in krme, ki deluje v okviru Direktorata za varno hrano je odgovoren za pripravo predpisov, izvajanje upravnih nalog, mednarodno sodelovanje na področju varnosti in kakovosti hrane ter krme, koordiniranje dela pri usklajevanju z evropskim pravnim redom, koordiniranje in pripravo programov nacionalne strategije varnosti in kakovosti hrane in krme s področja dela Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Sektor za varnost in kakovost hrane in krme sodeluje z organi v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Fitosanitarna uprava RS, Veterinarska uprava RS, Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano) in z drugimi ministrstvi (npr. z Ministrstvom za zdravje, Ministrstvom za gospodarstvo ter Ministrstvom za okolje in prostor).

Politika kakovosti

Slovenija ima področje posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil urejeno skladno z evropsko zakonodajo. Področje označevanja posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil je v državah EU urejeno z Uredbo Sveta (ES) št. 509/06 o zajamčenih tradicionalnih posebnostih kmetijskih proizvodov in živil in Uredbo Sveta (ES) št. 510/06 o zaščiti geografskih označb in označb porekla za kmetijske proizvode in živila ter Uredbo Sveta (EGS) št. 2092/91 o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju tovrstno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil, ki med drugim omogočajo vsaki državi članici razvoj nacionalnih sistemov, ki jih lahko uporabi za trženje kakovostnih posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil.

V Republiki Sloveniji smo do sedaj z označbami »geografsko poreklo«, »geografska označba«, »tradicionalni ugled« in »višja kakovost« zaščitili 29 kmetijskih pridelkov oziroma živil. Od 29 zaščitene kmetijskih pridelkov oziroma živil je bilo certificiranih petnajst zaščitene kmetijskih pridelkov oziroma živil, štirje pa so v postopku certificiranja. Ministrstvo je v drugi polovici leta 2005 prejelo sedem novih vlog za priznanje označb, in sicer za Vipavski pršut, Vipavsko panceto, Vipavski zašinek, Domačo Vipavsko salamo, Jajca izpod Kamniških planin, Ptujski lük in Kranjsko klobaso. V tem času je nove certifikate prejelo šest vlagateljev (društva ali GIZ-i s svojimi člani).

Ena od prednostnih nalog Evropske skupnosti je spodbujanje in povečanje razvoja proizvodov visoke kakovosti z dodano vrednostjo, ki bodo izpolnjevali raznoliko in vse večje povpraševanje evropskih potrošnikov in svetovnih trgov po tovrstnih izdelkih.

Za pospeševanje trženja kakovostnih kmetijskih pridelkov oziroma živil je vlada Republike Slovenije namenila posebna sredstva, ki jih v enem od svojih ukrepov ureja Uredba o programih kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja za leti 2005 in 2006. Cilji ukrepa so naslednji:

- povečanje števila certificiranih posebnih kmetijskih pridelkov in živil,
- izboljšanje konkurenčnosti in uveljavitev skupin proizvajalcev na evropskem trgu, ki so vključeni v sheme kakovosti za geografska poimenovanja ali certifikate posebnega značaja,
- vzpostavljanje učinkovitih povezav med vsemi členi prehranske verige (pridelava, predelava in trženje),

- zagotavljanje varnosti in kakovosti hrane z uvajanjem programov sledljivosti.

Direktorat za varno hrano z izvajanjem ukrepa za podporo trženju kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov spodbuja proizvodnjo kakovostnih proizvodov. Zaščita posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil ima predvsem dva namena:

- pridelovalcem in predelovalcem omogočiti konkurenčnost glede kakovosti in jim tako zagotoviti ekonomsko prisotnost na trgu in
- zaščititi potrošnike pred potvorbami ter ugoditi njihovi želji po izvirnih, tradicionalnih in kakovostnejših proizvodih.

Organizacije za ugotavljanje skladnosti

Med organizacije za ugotavljanje skladnosti spadajo preizkusni laboratoriji za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov oziroma živil in certifikacijski organi. Preskusni laboratoriji so glede strokovnih znanj in opreme usklajeni z EU predpisi. Kot dokaz tehnične usposobljenosti so za izvajanje preskusov pridobili akreditacijsko listino po standardu SIST EN ISO/IEC 17025. V želji, da bi določeni preskusni laboratoriji uvedli nove preskusne metode, je bil v letu 2005 izveden javni razpis za sofinanciranje uvajanja EU preskusnih metod v živilih. S sofinanciranjem se spodbuja organizacije za ugotavljanje skladnosti kmetijskih pridelkov oziroma živil, da za potrebe uradne kontrole oziroma inšpekcijskega nadzora uvedejo čim več preskusnih metod po pravilih sprejetih v EU. Na ta način se zagotavlja učinkovit in z EU primerljiv nadzor. Uvajanje preskusnih metod, ki v EU niso predpisane, mora potekati v skladu s prilogo III Uredbe (ES) št. 882/04 Evropskega Parlamenta in Sveta o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali. Rezultati javnega razpisa so 4 nove uvedene preskusne metode za področje žganih pijač in 18 novih preskusnih metod za določevanje aditivov za živila. Za vse uvedene preskusne metode so bili izdelani standardni operativni postopki (SOP-i).

Izveden je bil tudi javni razpis za sofinanciranje uvajanja preskusnih metod za potrebe uradnega nadzora s področja krme, vzdrževanje obstoječe akreditacije oziroma razširitve področja akreditiranja. Namen javnega razpisa je bil, da s sofinanciranjem spodbudimo organizacije in pooblaščen laboratorije (20.čl. Zakona o krmi (Ur.l. RS, št. 13/02) in 13.čl. Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o krmi (Ur.l. RS, št. 45/04, 97/04)), da za potrebe uradne kontrole oziroma inšpekcijskega nadzora uvedejo čim več preskusnih metod analiz krme, dodatkov in premiksov po pravilih sprejetih v EU. Na ta način smo želeli zagotoviti učinkovit in z EU primerljiv nadzor. Rezultat javnega razpisa je uvedba 23 novih preskusnih metod s področja krme. Za uvedene metode so bili izdelani standardni operacijski postopki.

V letu 2005 je bil razpisan še javni razpis za sofinanciranje certificiranja žganih pijač z geografskim poreklom, živil z znakom višje kakovosti in živil, ki se označujejo s posebnimi označbami, določenimi s predpisi za posamezne vrste živil, na katerega je prispelo 7 vlog. Dva vlagatelja sta se odpovedala sofinanciranju zaradi slabe letine in drugih tehničnih težav, od petih prejemnikov sredstev za sofinanciranje certificiranja pa so bili trije, ki so se certificirali na novo.

Monitoring

V okviru monitoringa »Analiza stanja ustreznosti krme, prisotne na slovenskem tržišču« je bilo z namenom ugotovitve stanja ustreznosti krme na slovenskem trgu analiziranih 33 različnih krmnih mešanic, pri katerih je bilo preverjenih 25 parametrov. Vključene so bile vse skupine krmnih mešanic slovenskega porekla, glede na vrsto živali, katerim so namenjene.

Največ je bilo odvzetih vzorcev krme, namenjene perutnini, sledijo krmne mešanice za prežvekovalce, za druge živali ter za prašiče. Največ neskladnosti, tako po številu neskladnih vzorcev kot tudi po številu neskladnosti po posameznih parametrih, je bilo ugotovljenih pri

krmnih mešanicah za perutnino (47,1%), za prežvekovalce (42,9%), za prašiče (33,3%), najmanj pa pri krmnih mešanicah za druge živali (16,7%).

Pri 39% vzorcev so rezultati analiz pokazali odstopanja od deklariranih vrednosti, ki niso bila v skladu z zakonodajo. Ugotovljeno je bilo 21 neskladnosti pri 7 različnih parametrih, in sicer:

- pri označevanju vsebnosti surovega pepela 7,
- pri označevanju vsebnosti surovih vlaknin 5,
- pri označevanju vsebnosti surovih maščob 2,
- pri označevanju vsebnosti surovih beljakovin 2,
- pri označevanju vsebnosti magnezija 2,
- pri označevanju vsebnosti fosforja 2,
- pri označevanju vsebnosti kalcija 1.

V okviru drugega monitoringa »Analiza stanja ustreznosti gensko spremenjene krme, prisotne na slovenskem tržišču« je bilo v analizo stanja gensko spremenjene (GS) krme na slovenskem trgu zajetih 30 vzorcev krme, od tega 10 vzorcev krmnih mešanic, 10 vzorcev koruze ter 10 vzorcev sojinah tropin. Pri posameznih vzorcih so bile najprej narejene presejalne analize, v primeru pozitivnega rezultata pa se je določalo specifične linije za kvantifikacijo gensko spremenjenih organizmov (GSO). Pri vzorcih krmnih mešanic se je kvantifikacija izvedla za specifične linije koruze in soje. Prisotnost GSO je bila potrjena v 9 vzorcih. V vseh ugotovljenih primerih GS soja oziroma v treh primerih krma z vsebnostjo GSO nad 0,9 %, ni bila ustrezno označena.

Sodelovanje z EU in mednarodno sodelovanje

Sektor za varnost in kakovost hrane in krme je koordinator z naslednjimi mednarodnimi organizacijami in ustanovljenimi nacionalnimi odbori:

- IOOC – mednarodno združenje za oljčno olje,
- IDF – mednarodno združenje za mleko,
- ICC – mednarodno združenje za žita.

Sektor za varnost in kakovost hrane in krme hkrati tudi vodi in koordinira evropske in bilateralne projekte na področju varnosti in kakovosti hrane in krme, kot sta:

- PSO projekt kot bilateralni projekt z nizozemsko vlado – projekt na področju izboljšanja kakovosti kmetijskih pridelkov oz. živil v Sloveniji z izvajanjem anket in tržnih analiz pri vseh skupinah proizvajalcev, ki so svoje proizvode že zaščitili;
- Projekt TRANSITION FACILITY v sodelovanju z grškimi strokovnjaki – projekt z naslovom »Jačanje sistemov kakovosti v RS« je namenjen izvajanju delavnic po celotnem območju RS z namenom obveščanja vseh vpletenih v sheme kakovosti glede možnosti trženja posebnih kmetijskih pridelkov oz. živil in s poudarkom na tržnih analizah.

Sektor za varnost in kakovost hrane in krme je tudi kontaktna točka za izvajanje postopkov notificiranja predlogov nacionalnih predpisov na ravni Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano skupaj z organi v sestavi ter na ravni Ministrstva za zdravje za področje živil, in sicer za postopke notificiranja po Direktivi 98/34/EC, sporazumu WTO/TBT in sporazumu WTO/SPS.

5 JAVNE SLUŽBE IN DRUGE STORITVE ZA KMETIJSTVO

5.1 Kmetijska svetovalna služba

Kmetijska svetovalna služba (KSS) deluje v okviru Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS). Delo službe vodi, usmerja in nadzoruje Sektor za kmetijsko svetovanje, ki deluje v okviru Zborničnega urada Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije.

Preglednica 64: Proračunski izdatki za kmetijsko svetovalno službo; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Kmetijska svetovalna služba	2.265.209	2.418.263	106,8
Javna kmetijska svetovalna služba (PP 1317)	2.068.050	2.218.794	107,3
KGZS – Sektor za kmetijsko svetovanje (PP 2560)	197.159	199.469	101,2

Vir: MKGP

Kmetijska svetovalna služba deluje v osmih oddelkih za kmetijsko svetovanje pri območnih KGZ - Kmetijsko gozdarskih zavodih, katerih ustanoviteljica je KGZS. Na oddelkih za kmetijsko svetovanje pri območnih kmetijsko gozdarskih zavodih delujejo kmetijski svetovalci specialisti in terenski svetovalci, vodijo pa jih vodje oddelkov (teh je 8).

Kmetijski svetovalci specialisti strokovno delujejo po panogah ali strokovnih področjih na celotnem območju oddelka (v regiji), izjemoma pa tudi na večjih območjih. V osmih oddelkih za kmetijsko svetovanje je 78 kmetijskih svetovalcev specialistov.

Terenski svetovalci in svetovalke za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti delujejo kot sestavni deli oddelkov za kmetijsko svetovanje. Izpostava s terensko kmetijsko svetovalno službo (terenskimi svetovalci in svetovalke za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah) deluje praviloma na območju upravne enote. Na vsaki izpostavi deluje glede na kriterije (število kmetij, velikost enote, razvitost ipd.) določeno število terenskih svetovalcev. Vsak terenski svetovalec je zadolžen za strokovno delo s kmeti na svojem terenu, ki navadno obsega eno ali več katastrskih občin oz. volilnih okrajev. Strokovno so terenski svetovalci in svetovalke za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah splošni svetovalci. Izpostavo vodi vodja izpostave. Po ena svetovalka za delo s kmečko družino in dopolnilne dejavnosti (koordinatorka) poleg opravljanja terenskega dela usklajuje delo za to področje v celotnem oddelku za kmetijsko svetovanje. Na izpostavah za kmetijsko svetovanje je 179 terenskih svetovalcev in 44 svetovalk za kmečko družino in dopolnilne dejavnosti na kmetijah.

Kmetijska svetovalna služba svetuje vsem, ki se ukvarjajo s kmetovanjem in drugimi aktivnostmi v podeželskem prostoru ne glede na politično opredelitev in članstvo v zadrugah. Kmetom nudi več kot le strokovno pomoč pri pospeševanju pridelave in prireje. Kmetijski svetovalci s svojim delom izobražujejo in usposablajo ljudi na podeželju, omogočajo pretok informacij ter prenos znanja in znanstvenih dognanj iz strokovnih institucij v prakso. Kmetom nudijo tudi pomoč pri poslovnih odločitvah, kar je zanje življenjskega pomena.

Temeljni poudarki dela Kmetijske svetovalne službe Slovenije v letu 2005 so izhajali iz programa dela za leto 2005 in so pomenili vsebinsko nadaljevanje programa dela in ciljev iz preteklih let, zapisanih v zakonodaji, ki opredeljuje javno službo kmetijskega svetovanja. Program dela je bil, tako po obsegu porabe časa za izvedbo posameznih aktivnosti, kot številu izvedenih ukrepov, realiziran. Dosežena je bila večina zastavljenih ciljev, na katere je mogoče vplivati s svojim delom. Aktivnosti za realizacijo programa so bile namenjene izvajanju nalog, ki tečejo že vrsto let in so opredeljene s strani MKGP v okviru delovanja javne službe kmetijskega svetovanja in nalogam za izvedbo ukrepov, financiranih iz evropskih strukturnih skladov preko Programa razvoja podeželja in Enotnega programskega dokumenta.

Program dela Kmetijske svetovalne službe Slovenije je bil v letu 2005 razdeljen v naslednje projektne naloge:

- izvajanje tehnoloških ukrepov za dvig konkurenčne sposobnosti kmetij,
- spodbujanje pridobivanja dopolnilnega in dodatnega dohodka,
- izvajanje ukrepov kmetijske politike,
- združevanje in povezovanje na podeželju.

Podrobnejši pregled aktivnosti dela Kmetijske svetovalne službe v letu 2005 je podan v prilogi 48.

Svetovalci so v okviru permanentnega izobraževanja imeli na voljo več tečajev in seminarjev s preizkusom znanja. Za vse aktualne teme so bila za kmetijske svetovalce organizirana enodnevna ali nekajurna informativna izobraževanja.

5.2 Javne službe in naloge s področja rastlinske pridelave

Preglednica 65: Proračunski izdatki za naloge s področja rastlinske pridelave; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Naloge s področja rastlinske pridelave skupaj	692.832	683.004	98,6
Zdravstveno varstvo rastlin (PP 4275)	165.318	164.253	99,4
Proгноza rastlinskih škodljivih organizmov v kmetijstvu (PP 4273)	17.674	12.498	70,7
Fitofarmacevtska sredstva (PP 4287)	73.187	71.960	98,3
Program varstva in registracije sort rastlin (PP 1678)	136.086	130.883	96,2
Strokovne naloge v rastlinski proizvodnji (PP 1429)	147.500	115.440	78,3
Poskusni centri za sadjarstvo, vinogradništvo in oljkarstvo (PP 1430)	153.067	157.969	103,2
Žlahtnenje hmelja (del PP 5536)	-	30.000	-

Vir: MKGP

5.2.1 Strokovne naloge s fitosanitarnega področja

Za izvajanje določenih strokovnih nalog in strokovno podporo na fitosanitarnem področju so s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pooblašeni kmetijsko gozdarski zavodi (Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto), inštituti (Kmetijski inštitut Slovenije, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo) in Biotehniška fakulteta. Omenjene organizacije so v letu 2005 izvajale naloge s področja zdravstvenega varstva rastlin (spremljanje gospodarskih in karantenskih škodljivih organizmov), fitofarmacevtskih sredstev, varstva in registracije sort rastlin ter izgradnje in vzdrževanja informacijskega sistema.

Spremljanje in napovedovanje pojava škodljivih organizmov

V okviru spremljanja in napovedovanja nevarnosti pojava škodljivih organizmov so izvajalci javne službe zdravstvenega varstva rastlin podobno kot v preteklih letih tudi v letu 2005 skrbeli za varstvo vinske trte, sadnega drevja, vrtnin, hmelja, žita, krompirja in drugih poljščin. Na podlagi podatkov o vremenskih razmerah, razvoju rastlin in bolezni ter na podlagi izkušenj in drugih podatkov, so bile tekom celega leta objavljene napovedi o nevarnosti pojava in širjenja škodljivih organizmov ter nasveti o načinu varstva pred njimi. Poleg klasičnega načina obveščanja preko tiska in avtomatskih telefonskih odzivnikov je potekalo tudi elektronsko obveščanje s pomočjo informacijskega prognostičnega sistema, dostopnega v okviru FITO-INFO spletne strani. Ta uporabnikom omogoča brezplačno naročanje na obvestila preko elektronske pošte in kratkih SMS sporočil po regijah (Štajerska in Pomurje; Savinjska in Koroška; Dolenjska in Posavje; Ljubljana in Gorenjska; Primorska) in po kmetijskih panogah (sadjarstvo, vinogradništvo, poljedelstvo, vrtnarstvo in hmeljarstvo).

Spremljanje karantenskih škodljivih organizmov

Naloge spremljanja karantenskih škodljivih organizmov po javnem pooblastilu Fitosanitarne uprave RS so obsegale terenske preglede, diagnostiko in strokovno delo na področju bakteriologije, virologije, mikologije, entomologije in nematologije. Izdelane so bile ocene nevarnosti pojava in širjenja posameznih škodljivih organizmov in razvite nove diagnostične metode, zlasti biokemijske in molekularne. Slovenski strokovnjaki so se udeleževali v delovnih skupinah Evropske in mediteranske organizacije za varstvo rastlin na področju diagnostike, nematologije, bakteriologije, virologije, biotičnega varstva rastlin in informacijskih sistemov za varstvo rastlin. Aktivno so sodelovali v delovnih skupinah za nadzor novih škodljivih organizmov, določanje krompirjevih bakterioz in ukrepe proti širjenju koruznega hrošča pri Evropski komisiji. V okviru uradnih sistematičnih raziskav in spremljanj so bili poudarki predvsem na posebnih nadzorih naslednjih organizmov:

- bakteriologija: *Erwinia amylovora*, *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*, *Ralstonia solanacearum*, *Flavescens doree* phytoplasma (FD), Bois noir phytoplasma (BN), European stonefruit yellows phytoplasma (ESFY);
- virologija: Plum Pox Potyvirus (PPV), Pepino mosaic virus (PepMV);
- mikologija: *Verticillium albo-atrum* in *Verticillium dahliae*, *Phytophthora ramorum*, *Monilia fructicola*;
- entomologija: *Diabrotica virgifera virgifera*;
- nematologija: *Globodera rostochiensis* in *G. pallida*, *Bursaphelenchus xylophilus*.

O izsledkih posebnih nadzorov izvajalci pripravijo posebna letna poročila, ki služijo tudi izpolnjevanju obveznosti za mednarodno poročanje (EU in EPPO). Na podlagi stalnega spremljanja škodljivih organizmov je FURS poročala o naslednjih najdbah v Sloveniji:

- o ponovnih najdbah: *Diabrotica virgifera virgifera*, *Erwinia amylovora*, *Phytophthora ramorum*, *Helicoverpa armigera* in *Globodera* sp.
- o prvih najdbah: *Phyllocnistis vitegenella*, *Illinoia liriodendri*, *Dasineura oxycoccana*, *Orientus ishidae*, *Leptoglossus occidentalis*, *Flavescens doree* phytoplasma, *Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu in *Eutypella parasitica*.

Kostanjeva šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu) in javorjev rak (*Eutypella parasitica*) sta bila še posebej odmevna v strokovnih krogih EU, ki preučujejo njuno uvrstitev na karantenske sezname škodljivih organizmov.

Informacijski sistem za varstvo rastlin

V letu 2005 se je začel vzpostavljati centralni Fitosanitarni informacijski sistem na lokaciji Fitosanitarne uprave RS. Osnovna oprema za tovrstni sistem se je pridobila iz projekta PHARE SI0301.01. Z računalniško opremo iz tega projekta se je opremilo tako državne, kot pooblaščenice organe, ki delujejo na fitosanitarnem področju, zasnoval pa se je tudi centralni Fitosanitarni informacijski sistem. V letu 2005 se je začelo vzpostavljati osnovno ogrodje sistema – nakup produkcijskih strežnikov, potrebnih licenc programske opreme in izgradnja aplikacij za specifične upravne in nadzorne namene. Na novo je bil vzpostavljen informacijski sistem za podporo dela Fitosanitarne inšpekcije – FSI pregled, vzpostavljene so bile centralne baze in replikacije iz izvornih registrov v produkcijsko okolje fitosanitarnega informacijskega sistema. Hkrati se je nadaljevala nadgradnja in vzdrževanje obstoječih aplikacij (Fito-Seme register, Fito nadzor, Fito prognoza, Fito FFS, Evidenca izobraževanj iz uporabe FFS, Evidenca testiranja naprav za nanašanje FFS, Fito sorte) in dveh javno dostopnih spletnih strani: <http://www.fito-info.bf.uni-lj.si> in <http://www.furs.si>.

Fitofarmacevtska sredstva

V okviru strokovnih nalog na področju fitofarmacevtskih sredstev je bilo delo usmerjeno v ocenjevanje primernosti fitofarmacevtskih sredstev (herbicidov, insekticidov, fungicidov) v postopku registracije, oceno njihove nevarnosti za okolje in ljudi, vrednotenje bioloških testov

učinkovitosti v skladu z mednarodnimi standardi. Na področju fitofarmacevtskih sredstev je potekalo usposabljanje predavateljev, odgovornih oseb, prodajalcev in uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev in izvajanje rednih pregledov škroplilne tehnike ter sodelovanje pri pripravi poročil za EU, publikacij in brošur.

Ugotavljanje ostankov fitofarmacevtskih sredstev v rastlinah

V skladu z nacionalnim monitoringom pesticidov v živilih in kmetijskih proizvodih so bili vzeti in analizirani vzorci poljščin, vrtnin in sadja za določevanje prisotnosti ostankov fitofarmacevtskih sredstev. O izsledkih monitoringa je bilo izdelano letno poročilo.

5.2.2 Strokovne naloge s področja varstva in registracije sort rastlin ter semenarstva

Strokovne naloge s področja sort rastlin in semenarstva so se v letu 2005 izvajale v okviru Programa strokovnih nalog s področja varstva in registracije sort rastlin ter semenarstva za leto 2005. V letu 2005 so bile na področju varstva in registracije sort rastlin na Kmetijskem inštitutu Slovenije (KIS) opravljene naslednje naloge:

- preskušanje sort v postopku vpisa sort v sortno listo,
- hranjenje uradnih standardnih vzorcev semenskega materiala zavarovanih oziroma registriranih sort,
- posebno preskušanje sort za opisno sortno listo,
- certificiranje semena ter razmnoževalnega in sadilnega materiala kmetijskih rastlin in uvajanje certifikacijskih shem in
- naknadna kontrola certificiranega semenskega materiala kmetijskih rastlin.

Nalogo certificiranja sadilnega materiala za hmeljarstvo je opravil Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije v okviru strokovnih nalog v rastlinski proizvodnji.

Preskušanje sort v postopku vpisa sort v sortno listo

Razločljivost, izenačenost in nespremenljivost (RIN) sorte ter vrednost sorte za pridelavo in uporabo (VPU) sta po 40. členu Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin (ZSMKR) dva od treh predpisanih pogojev za vpis sorte v sortno listo. Preizkušanje RIN ter VPU sorte mora biti opravljeno, preden se sorta vpiše v sortno listo. Če je bilo preizkušanje RIN že opravljeno v drugem uradnem postopku (postopek varstva sort) v Republiki Sloveniji ali v eni od držav članic Evropske unije oziroma podpisnic Konvencije UPOV, ponovno preizkušanje ni potrebno, obvezno pa je preizkušanje VPU. Glavni namen in cilj preizkušanja VPU je ugotoviti ali dajejo sorte, ki kandidirajo za vpis v sortno listo v Sloveniji, v naših pridelovalnih razmerah pridelek, ki po količini in kakovosti ustreza zahtevam pridelovalcev ali predelave.

V poskuse za ugotavljanje gospodarske vrednosti sort je bilo v letu 2005 vključenih 57 hibridov koruze, 35 sort strnih žit, 17 sort krompirja, 26 sort sladkorne pese, 2 sorti nokote, 2 sorti sudanske trave in 4 sorte oljne ogrščice. Za vsako vrsto so se poskusi izvajali na 2 do 3 poskusnih mestih.

Nadaljevalo se je vzpostavljanje sistema preskušanja RIN za motovilec. Pri obeh sortah, ki sta bili prijavljeni v preskušanje RIN (Ljubljanski motovilec in Žličar, prijavitelj obeh je Semenarna Ljubljana d.d.), in pri sorti Zimko (prav tako Semenarne Ljubljana d.d.), ki je prijavljena za vpis na ohranjevalno sortno listo, je bil zaključen drugi cikel preskušanja. Za obe sorti, ki sta bili prijavljeni v preskušanje RIN, je bilo pripravljeno zaključno poročilo in opis sorte ter oboje v začetku septembra posredovano naročniku preskušanja (FURS).

Hranjenje uradnih standardnih vzorcev semenskega materiala zavarovanih oziroma registriranih sort

Hranjenje in vzdrževanje standardnih vzorcev zavarovanih oz. registriranih sort predpisujeta Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin (ZSMKR) in Zakon o varstvu novih sort rastlin. Standardni vzorec omogoča preverjanje ali vzdrževalci sorto vzdržujejo tako, da

tekom let ne pride do sprememb lastnosti sorte, in ali je semenski material, ki je dan na trg, identičen sorti, ki je označena na pakiranju semenskega materiala. Tako je vsakemu končnemu uporabniku semena zagotovljena, da je seme sorte, ki jo je kupil, dejansko sortno pristno. Standardni vzorci se uporabljajo pri naknadni kontroli semenskega materiala kmetijskih rastlin, kjer se med drugimi ugotavlja sortna pristnost in čistost.

V letu 2005 je bilo prejetih 163 standardnih vzorcev semena različnih sort. Vzorci so bili analizirani na kakovost, po potrebi posušeni in očiščeni primesi ter nato primerno shranjeni. V letu 2005 je bilo z urada, ki opravlja RIN preizkušanje (če urad zaradi različnih razlogov ne dostavi semena, se kot MSV shrani seme vzdrževalca sorte), prejetih tudi 242 malih količin pravih originalnih standardnih vzorcev sort, ki so podlaga za preizkušanje sortne pristnosti in čistosti velikih standardnih vzorcev posameznih sort, ki so namenjeni hranjenju. V in vitro razmerah, v mrežniku in na prostem se hrani 6 sort krompirja (Kresnik, Jana, Vesna, Cvetnik, Pšata in Bistra).

Posebno preskušanje sort za opisno sortno listo

Zakon o kmetijstvu v 91. členu in ZSMKR v 60. členu opredelujeta posebno preskušanje sort kot javno službo na področju semenarstva. Izvajati se mora po predpisanih postopkih in metodah v skladu s programom. Okvirni program posebnega preskušanja sort je minister sprejel v sklopu Letnega programa RS za fitosanitarno področje za leto 2005.

Preglednica 66: Število sort in poskusnih mest v posebnem preskušanju za izdelavo opisne sortne liste v letu 2005

Vrsta	Število sort	Lokacije
Poljščine		
Koruza za zrnje (FAO 270-335)	21	Jablje, Rakičan, Maribor, Novo mesto
Koruza za zrnje (FAO 340-415)	23	Jablje, Rakičan, Maribor, Novo mesto
Koruza za zrnje (FAO 420-500)	6	Jablje, Rakičan, Maribor, Novo mesto
Koruza za silažo	20	Jablje, Groblje, Rakičan
Ozimna pšenica	25	Groblje, Rakičan, Maribor, Bilje, Novo mesto
Jara pšenica	4	Groblje, Rakičan, Maribor
Ozimni ječmen	17	Groblje, Rakičan, Maribor
Jari ječmen	4	Groblje, Rakičan, Maribor
Krompir	45	Komenda,
	31	Rakičan, Novo mesto
Metuljnice	15	Jablje, Rakičan, Stara Oselica
TDM	24	Jablje, Rakičan, Stara Oselica, Zadlog pri Črnem vrhu
Krmni grah	4	Jablje, Rakičan
Sladkorna pesa	14	Rakičan, Ptuj
Zelenjadnice		
Kapusnice	44	
- zgodnje belo zelje	8	Jablje, Rakičan, Novo mesto, Križe
- pozno belo zelje za skladiščenje	8	Jablje, Rakičan, Novo mesto, Begunje
- cvetača (2 termina)	12	Jablje, Križe
- brokoli (2 termina)	8	Jablje, Križe, Nova Gorica
- kitajski kapus	8	Jablje, Rakičan, Križe
Solatnice	30	
- solata - krhkolistna (2 termina)	10	Jablje, Rakičan, Nova Gorica, Križe
- endivija	10	Jablje, Rakičan, Nova Gorica, Križe
- radič	10	Jablje, Rakičan, Nova Gorica, Križe
Plodovke	36	
- paradižnik	20	Jablje, Lucija, Ajdovščina
- melona	8	Jablje, Lucija, Novo mesto
- lubenica	8	Jablje, Bilje, Novo mesto
Stročnice	6	
- fižol - nizek za zrnje	6	Jablje, Rakičan, Novo mesto, Begunje

Vir: KIS

Namen naloge je s sistematičnim preskušanjem sort pridobiti vse potrebne podatke, ki so pomembni za različne načine in območja pridelovanja, s ciljem povečati gospodarnost

pridelave kmetijskih rastlin. Podatki pridobljeni s posebnim preskušanjem bodo služili za izdelavo opisne sortne liste, v kateri bodo zbrane podrobnejše informacije o lastnostih sort.

V poskuse posebnega preskušanja kmetijskih rastlin so bila v letu 2005 vključena strna žita (krmni ječmen, pšenica), koruza za zrnje in silažo, krompir, metuljnice, travno deteljne mešanice, krmni grah, sladkorna pesa in zelenjadnice.

Certificiranje semena ter razmnoževalnega in sadilnega materiala kmetijskih rastlin in uvajanje certifikacijskih shem

Z uveljavitvijo pravilnikov o trženju semenskega materiala kmetijskih rastlin v novembru 2003, so bili ob drugih zakonskih aktih s področja semenarstva in preskušanja sort podani temelji za izvajanje uradnega potrjevanja semenskega materiala kmetijskih rastlin. Celoten postopek uradnega potrjevanja izvaja organ za potrjevanje, ki ga imenuje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Fitosanitarna uprava Republike Slovenije. Ta je z odločbo št. 327-09/2004/2 z dne 11.03.2004 Kmetijskemu inštitutu Slovenije dodelila začasno javno pooblastilo za izdajanje odločb in vodenje postopka uradne potrditve semenskega materiala vrst ali skupin kmetijskih rastlin, s katero je bil inštitut določen kot organ za potrjevanje semena žit, krmnih rastlin, pese, oljnic in predivnic ter zelenjadnic, semenskega krompirja, razmnoževalnega materiala in sadik sadnih rastlin ter materiala za vegetativno razmnoževanje trte.

Temeljni namen in cilj je izvajanje uradne potrditve semenskega materiala kmetijskih rastlin po predpisih za posamezno vrsto ali skupino vrst kmetijskih rastlin. Uradno potrjevanje semenskega materiala kmetijskih rastlin ima značaj javne službe, ki jo ob delnem sofinanciranju v okviru strokovnih nalog, v pretežni meri plačujejo naročniki storitev.

V letu 2005 je delo potekalo na dveh področjih in sicer na izvajanju in izboljševanju certifikacijskih shem ter uradnem potrjevanju semenskega materiala **poljščin in zelenjadnic**. V obdobju od januarja do decembra 2005 so bile v okviru izvajanja in izboljševanja delovanja certifikacijskih shem izvedene aktivnosti:

- sodelovanje pri pripravi strokovnih osnov za spremembe novih pravilnikov oziroma njihovem prilagajanju zahtevam iz uredb EU na področju semenarstva,
- seznanjanje dobaviteljev s postopki uradnega potrjevanja, tolmačenje postopkov in zahtev ter seznanjanje z njihovimi obveznostmi v posameznih fazah uradnega potrjevanja,
- dodatno izobraževanje sodelavcev,
- mednarodno sodelovanje z ustanovami držav EU na področju semenarstva, z OECD (sheme za sortno certificiranje semena v mednarodnem prometu), ISTA in nekaterimi drugimi državami in mednarodnimi organizacijami,
- nadgradnja informacijskega sistema za potrebe uradnega potrjevanja.

Uradno potrjevanje semenskega materiala poljščin in zelenjadnic poteka v več fazah. Faze so strokovni in zdravstveni pregledi na polju, vzorčenje partij semena, analiza kakovosti skladno z metodami ISTA in po potrebi zdravstvenega stanja semenskega materiala. Vsako fazo spremlja strokovno-administrativno delo.

V letu 2005 se je skupni obseg pridelovanja semenskega materiala poljščin in vrtnin v Sloveniji, v primerjavi z letom 2004, nekoliko zmanjšal, vendar ne toliko kot v prvem letu pridelave po uveljavitvi nove zakonodaje (15% zmanjšanje v letu 2004, v primerjavi z letom 2003). Najbolj očitno je zmanjšanje obsega pridelovanja semena pri koruzi, kar je bilo pričakovano glede na velik porast v letu 2004 in na ukrepe vezane na zatiranje koruznega hrošča. Precej se je zmanjšal tudi obseg pridelave semena oljnic in krompirja, manj pa semena strnih žit. Večji je bil obseg pridelave semena zelenjadnic. Ocenjena količina pridelka semena je, razen pri zelenjadnicah, manjša kot prejšnja leta. Velike razlike v količinah uradno potrjenega semena koruze, krompirja in krmnih rastlin, v letih 2004 in 2005, so posledica razlik v dinamiki uvoza po mesecih. Večina uvoza se opravi v mesecih november, december, januar, februar in marec.

Preglednica 67: Obseg uradnega potrjevanja poljščin in zelenjadnic; 2004 in 2005

Skupina rastlin	2004			2005		
	Površina (ha)	Ocena pridelka (t)	Uradno potrjeno (t)	Površina (ha)	Ocena pridelka (t)	Uradno potrjeno (t)
Žita	1.693	7.805	5.530	1.669	7.569	4.580
Koruza	299	620		158	268	
Krmne rastline	145	124	100	163	70	95
Oljnice	163	252	41	132	179	136
Krompir	75	1.484		42	792	792
Zelenjadnice	15	15		28	17	
Koruza - uvoz			565			1.163
Krmne rastline - uvoz			20			2
Krompir- uvoz			7.929			804

Vir: KIS

Organ za potrjevanje je pridelovalcem, ki pridelujejo semenski material poljščin za izvoz izven Evropske unije, zagotovil certificiranje po OECD shemi za sortno certificiranje semena v mednarodnem prometu. Dobavitelji, ki tržijo v Sloveniji pridelan ali dodelan semenski material na skupnem trgu EU, so imeli možnost označevanja pakiranj z dvojezičnimi uradnimi etiketami.

V letu 2005 je bilo v postopek uradnega potrjevanja (certifikacije) na podlagi letnih prijav pridelave vključenih 6 dobaviteljev, ki se ukvarjajo s pridelovanjem razmnoževalnega in/ali sadilnega materiala **sadnih rastlin**. V postopek uradnega potrjevanja so bili tako za pridelovanje:

- uradno potrjenih cepičev vključeni matični nasadi v Selu na Goričkem - KGZ MB Sadjarski center Gačnik (za pečkate sadne vrste) ter na Vogrskem na Vipavskem - KGZ NG Sadjarski center Bilje (za koščičaste sadne vrste),
- za pridelovanje uradno potrjenih jablanovih podlag osnovno matično zarodišče osnovnih podlag pri dobavitelju SC Gačnik ter osnovna matična zarodišča za pridelovanje certificiranih podlag pri dobaviteljih Malus d.o.o., Sadjarstvo Mirozan d.d. in Sadjarska zadruga Posavja z.o.o..

V osnovnem matičnem nasadu Selo je bilo v letu 2005 prijavljenih 1.876 matičnih dreves pečkarjev, v osnovnem matičnem nasadu Vogrsko pa 682 dreves koščičarjev. V osnovnem matičnem zarodišču jablanovih podlag I. stopnje (SC Gačnik), je bilo prijavljenih 7.000 matičnih grmov podlag, v zarodiščih II. stopnje pri treh dobaviteljih pa skupno 42.750 matičnih grmov podlag rastlin (Malus d.o.o. – 12.900 grmov jablanovih podlag, Sadjarstvo Mirozan d.d. – 23.850 grmov jablanovih podlag ter 1000 grmov kutine in Sadjarska zadruga Posavja z.o.o. – 5.000 grmov jablanovih podlag). Razen za nasad matičnih rastlin na Vogrskem, so bila na osnovi izpolnjevanja pogojev izdana potrdila o uradni potrditvi osnovnih matičnih rastlin.

Na podlagi prijav pridelave je bilo v postopku uradnega potrjevanja preverjeno izpolnjevanje pogojev za uradno potrditev: ustreznost dokumentacije oziroma dokazil o poreklu prijavljenega materiala, izpolnjevanje pogojev glede ustreznosti zemljišč, ustreznosti varovalnega pasu oziroma izpolnjevanja pogojev za pridelovanje v skladu s Pravilnikom o trženju sadnih rastlin. Opravljeni so bili vizualni pregledi zdravstvenega stanja ter izvedena ustrezna vzorčenja matičnih rastlin na viruse in fitoplazme, kot to predpisujejo predpisi s področja zdravstvenega varstva rastlin in pravilnik o trženju za sadne rastline. Za izvajanje navedenih nalog je bilo v letu 2005 pri dobaviteljih opravljeno skupno 26 terenskih dni. Na podlagi opravljenih pregledov in ugotovitev laboratorijev (KIS, NIB) so bili ob izpolnjevanju pogojev osnovni matični nasadi oziroma drevesnice uradno potrjeni. Skupno je bilo dobaviteljem, KGZS – Zavod MB, Sadjarstvo Mirozan, Malus, Sadjarska zadruga Posavja, izdanih 5 potrdil o uradni potrditvi osnovnih matičnih rastlin s katerimi so dobili dovoljenje za pridobivanje razmnoževalnega materiala sadnih rastlin v letu 2006. Na podlagi prejetih vlog so bile dobaviteljem izdane uradne etikete za pridelane cepiče, podlage oziroma sadike.

V letu 2005 je bilo za cepiče v matičnem nasadu Selo na podlagi prejetih vlog izdanih 411 uradnih etiket, s količinami cepičev po enoti pakiranja po 100, 500 ali 1.000 oče oziroma cepičev (skupno 142.500 prodanih cepičev). Za matične podlage jablan iz osnovnega matičnega zarodišča I. stopnje v Iljaševcih (KGZS – Zavod MB), pridelanih v letu 2004, je bilo v začetku leta 2005 izdanih 401 uradnih etiket s pakiranjem po 50 ali 100 podlag na snop (skupno 37.800 prodanih podlag). V osnovnih zarodiščih II. stopnje, pri dobaviteljih Sadjarstvo Mirošan, Malus in Sadjarska zadruga Posavja, je bila večina pridelanih certificiranih podlag (letnik pridelave 2004), namenjena zasaditvi v lastnih drevesnicah za pridelavo certificiranih sadik. Na vlogo dobaviteljev (Malus, Sadjarska zadruga Posavja) so bile v letu 2005 uradne etikete izdane le za količino 8.550 jablanovih podlag, sicer pa za podlage, ki ne gredo na trg (v premeščanje), izdaja uradnih etiket (rastlinskega potnega lista) ni potrebna. Na podlagi izpolnjevanja pogojev je bilo dobaviteljem z matičnimi zarodišči izdano potrdilo o skupni količini pridelanih uradno potrjenih podlag, po vrstah oziroma tipih podlag.

Za preverjanje prisotnosti fitoplazme ESFY je bilo v matičnem nasadu na Vogrskem v letu 2005 odvzetih skupno 58 vzorcev matičnih rastlin, od katerih je bila prisotnost fitoplazme dokazana pri 17 vzorcih, zaradi česar je organ za potrjevanje izdal sklep o zavrnitvi potrditve osnovnih matičnih rastlin in o pojavu karantenskega škodljivega organizma obvestil pristojno FSI. Matična drevesa, pri katerih je bila potrjena navzočnost ESFY, so bila z odločbo FSI iz matičnega nasada odstranjena in uničena. Največ pozitivnih vzorcev je bilo ugotovljenih pri matičnih drevesih marelic (*Prunus armeniaca*) in kitajsko-japonskih sliv (*Prunus salicina*). Rezultati vzorčenj in laboratorijskih analiz pri različnih datumih vzorčenja kažejo, da je bila dokazana prisotnost fitoplazme v več kot 25% vzorcev. Izjemoma sta bila pri vzorčenju dne 28.6.2005 potrjena le 2 pozitivna vzorca od 27. Pri tem vzorčenju se je zaradi nameravane poletne rezi cepičev vzorčilo večinoma vitalna drevesa, brez vizualnih znamenj bolezni. Na podlagi rezultatov dodatnih testiranj, je Fitosanitarna uprava RS izdala izjemno dovoljenje za rez cepičev breskev v rastni dobi 2005 samo od vitalnih in vizualno zdravih dreves. Na podlagi izjemnega dovoljenja za rez cepičev in vloge dobavitelja SC Bilje je organ za potrjevanje v letu 2005 izdal 213 uradnih etiket za cepiče breskev in nektarin, evropske slive, višnje in mandlja.

V letu 2005 so trije dobavitelji prijavili pridelavo certificiranih sadik, in sicer Drevesnica Bilje (prijava 3.194 sadik breskev), Sadjarstvo Mirošan (prijava 6.585 sadik jablane ter 5.500 posajenih podlag za pridelavo sadik) in podjetje Malus (prijava 11.000 posajenih podlag). V letu 2005 je organ za potrjevanje na vlogo dobavitelja Drevesnice Bilje spomladi 2005 izdal 2.910 uradnih etiket za okulate breskev in nektarin, v jeseni pa 2.975 uradnih etiket za sadike breskev in nektarin. Dobavitelju Sadjarstvo Mirošan je na podlagi vloge izdal 2.711 uradnih etiket za sadike jablan.

Na področju uradnega potrjevanja (certifikacija) razmnoževalnega in sadilnega materiala **vinske trte**, so bile v letu 2005 opravljene vse s programom zastavljene naloge. V shemo uradnega potrjevanja razmnoževalnega materiala trte se je vključilo 31 dobaviteljev, od tega 24 kot pridelovalci certificiranih trsnih cepljenk, 7 pa le kot pridelovalci trsnih cepičev in podlag. Izmed vseh dobaviteljev so 4 registrirani kot zadruga, 2 kot delniška družba, 13 kot družba z omejeno odgovornostjo, 9 kot samostojni podjetniki, preostali trije pa so še STS Vrhpolje in Ivanjkovci (kot pridelovalci baznega razmnoževalnega materiala) ter Kartuzija Pleterje. Skladno s »Pravilnikom o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje trte«, je negativno množično selekcijo v certificiranih matičnih nasadih, v letu 2005 opravljalo 13 ustrezno usposobljenih strokovnjakov, ki jim je bilo dovoljenje za opravljanje negativne selekcije vinske trte in podlag izdano že v letu 2004. Ti so negativno selekcijo v novih matičnih nasadih opravili v okrog 10 ha matičnjakov ter v okrog 8 ha matičnih vinogradov.

Na podlagi urejenih selekcijskih knjig, opravljene selekcije, zbrane dokumentacije in opravljenih pregledov uradnega organa za potrjevanje, je bilo doslej uradno potrjenih 62,95 ha (182.821 potrjenih trsov) certificiranih matičnjakov podlag in 20,80 ha (65.914 potrjenih trsov) certificiranih matičnih vinogradov. V navedenih matičnih nasadih so

pridelovalci v letu 2005 prijavili pridelavo 2 milijona certificiranih cepičev ter 6,1 milijona certificiranih ključev podlag. Ostali cepilni material za pridelavo certificiranih trsnih cepljenk se kupuje v drugih državah članicah EU. Nekateri matični nasadi so bili izločeni iz postopka selekcije, ali pa je bilo odrejeno dodatno preverjanje v letu 2006. Na podlagi zaključenih postopkov uradnega potrjevanja, je bilo doslej izdanih 256 potrdil o uradni potrditvi matičnih trsov (od tega 62 v letu 2005). V letu 2005 je bilo tako pregledano in obdelano več kot 250 parcel z matičnimi nasadi trte v vseh treh vinorodnih deželah Slovenije, katerih povprečna površina meri komaj 0,3 ha. Zaradi razdrobljenosti in medsebojne oddaljenosti parcel, je delo zahtevalo veliko časa in poti. Večina certificiranih matičnih nasadov je posajenih na novo, pretežno z uvoženim matičnim sadilnim materialom. Okrog 25% matičnih nasadov je starejših in so dobili potrdilo za uporabo le za 6 let in jih bo potrebno do leta 2010 nadomestiti z novimi. Glede na trenutno stanje se ocenjuje, da so slovenski trsničarji potencialno sposobni pridelati med 6 in 8 milijonov certificiranih ključev podlag in 3-4 milijone certificiranih cepičev vinskih sort (odvisno od pridelovalnih razmer, oskrbe in stanja matičnih nasadov).

Poleg nasadov za pridelavo certificiranega cepilnega materiala, so bili v letu 2005 opravljeni tudi uradni pregledi v dveh repozitorijih izvornih matičnih trsov domačih klonov vinskih sort (posajeni so v izoliranih razmerah v rastlinjakih STS Ivanjkovci in STS Vrhpolje) ter v baznih matičnih nasadih teh klonov. Bazni matični bloki, namenjeni pridelavi baznih cepičev, so v obeh trsničarskih središčih posajeni s po 100-200 matičnimi trsi/klon, na skupni površini 4 ha. Zaradi zahtev po čim večji izoliranosti baznih matičnih rastlin, se je v letu 2005 začelo z obnovo baznih blokov na novih lokacijah (posajenih je bilo prvih 1.300 novih baznih matičnih trsov na lokaciji Litmerk). Računa se, da bo obnova v celoti končana v petih letih. Trsi baznih matičnih blokov so redno vzorčno retestirani na prisotnost virusnih in virozam podobnih bolezni vinske trte (serološki testi, indeksiranje). Prav tako je bil v letu 2005 posajen nov bazni matičnjak podlag na lokaciji STS Ivanjkovci (1,3 ha s 3.339 matičnimi trsi), ki bo služil za pridelavo ključev za cepljenje baznega sadilnega materiala. Na navedenih parcelah se je v letu 2005 nadaljevalo z kontrolnim testiranjem na virusne bolezni vinske trte, ter kontrolo tal na nematode, prenašalke virusnih bolezni. Opravljenih je bilo 454 seroloških testov in indeksiranje ter 160 analiz zemlje na nematode. Analiza tal na nematode so bile tako opravljene že v skoraj vseh matičnih nasadih, ter na vseh zemljiščih trsnic, ki so bile v uporabi v letu 2005. Tla matičnih nasadov in trsnic so bila večinoma prosta nematod rodu *Xiphinema* in *Longidorus*.

Glede na pridelavo v letu 2004, ko je bilo v trsnice vloženih skoraj 3 milijone certificiranih trsnih cepljenk, je bilo v letu 2005 v trsnice vloženih skoraj 5 milijonov certificiranih trsnih cepljenk. V pridelavo certificiranih trsnih cepljenk je bilo vključenih 22 pridelovalcev, v pridelavo baznih trsnih cepljenk in korenjakov pa sta bili vključeni obe selekcijsko-trsničarski središči (STS Ivanjkovci in STS Vrhpolje). V vseh primerih so bili opravljeni pregledi primernosti parcel, opravljene so bile analize na nematode, preverjena urejenost dokumentacije o izvoru, opravljena sta bila najmanj 2 uradna pregleda, opravljena je bila kontrola kakovosti, klasiranja, pakiranja in nameščanja uradnih etiket. Za potrebe uradnega označevanja je bilo predtiskanih in zapisniško razdeljenih 140.000 uradnih etiket, izdelani zapisniki in izdana dovoljenja za nameščanje uradnih etiket ter izdana potrdila o uradni potrditvi razmnoževalnega materiala trte. V Sloveniji je bilo v letu 2005 pridelanih skupno 3.194.747 certificiranih trsnih cepljenk in okrog 35.435 baznih trsnih cepljenk.

5.2.3 Strokovne naloge v rastlinski proizvodnji

Strokovne naloge v proizvodnji kmetijskih rastlin za leto 2005 so bile razdeljene po skupinah kmetijskih rastlin v tri sklope:

- introdukcija vrtnin,
- introdukcija in selekcija sadnih rastlin in vinske trte,
- selekcija in introdukcija hmelja in zdravih rastlin ter certificiranje hmelja

Introdukcija vrtnin

Naloga Introdukcija vrtnin je bila v letu 2005 usmerjena v preskušanje različnih tehnologij pridelovanja zelenjadnic, iskanje najprimernejših tehnologij pridelave manj znanih in manj razširjenih vrst zelenjadnic ter v preskušanje primernosti različnih sort za določen namen in način pridelave.

Na vrtnarskem centru pri Kmetijskem inštitutu Slovenije so v sodelovanju z Vrtnarskimi postajami v Novem mestu, Celju in Novi Gorici v tehnoloških preskusih preskušali zelje, kitajski kapus in papriko. V gnojilnem poskusu z poznim zeljem se je proučevalo, kako na količino in kakovost pridelka vpliva gnojenje z različnimi količinami dušika. Visoki odmerki dušika, s katerimi navadno gnojimo zelje, predstavljajo potencialno nevarnost za izpiranje nitratov v podtalnico in kopičenje le-teh v rastlinah. V preskušanje je bilo vključenih 15 sort poznega zelja in 3 nivoji gnojenja z dušikom (243 kg/ha N, 162 kg/ha N in 81 kg/ha N), celoten odmerek dušika pa je bil razdeljen v tri obroke. V poskus so bile poleg standardnih, v proizvodnji že razširjenih sort zelja vključene tudi novejšje sorte z manjšo potrebo po dušiku. Pri 10 sortah zelja za skladiščenje je bila proučevana primernost sort za pridelavo in skladiščenje. Sposobnost dolgega skladiščenja je namreč odvisna predvsem od genotipa, pomembno pa nanjo vplivajo tudi zunanji dejavniki v času pridelovanja in skladiščenja. V poskusih se je proučevala tudi primernost sort kitajskega kapusa in pak choya za pridelavo v zaščitenem prostoru in iskalo najprimernejšo tehnologijo pridelovanja. Ker križnice zaradi visoke vsebnosti glukozinolatov razkužujejo tla, je njihovo uvajanje v kolobar tudi v zaščitenem prostoru zelo ugodno. Pri papriki so bile sorte preskušane na prostem in v zaščitenem prostoru, ugotavljala pa se je primernost sort za pobiranje plodov v tehnološki in fiziološki zrelosti. V preskušanje je bilo vključenih 15 sort v tipu podolgovate paprike in 10 sort v tipu babure.

Vrtnarski center Biotehniške fakultete, ki deluje znotraj Katedre za vrtnarstvo na Oddelku za agronomijo BF v Ljubljani, je v okviru programa preskušal različne tehnike hidroponskega gojenja zelenjadnic.

Introdukcija in selekcija sadnih rastlin in vinske trte

V postopek predintrodukcije pečkarjev je bilo na Brdu pri Lukovici v letu 2005 vključenih 5 sort jablan in 27 sort hrušk. Vzporedno na dveh lokacijah (Brdo pri Lukovici, SC Gačnik) je potekalo tudi introdukcijsko preizkušanje 18 sort jablan in na lokaciji Bistrica ob Sotli preizkušanje 11 sort hrušk. Pri koščičastih sadnih vrstah se preizkuša breskve in nektarine, marelice, češnje ter slive, predvsem na lokacijah Sadjarskega centra Bilje, pri slivah dodatno še na lokaciji Sadjarskega centra Gačnik ter na Brdu pri Lukovici. Pri breskvah in nektarinah je v letu 2005 introdukcija potekala pri 10-ih novejših sortah, pri marelicah je v preizkušanju 5 podlag za marelico na lokaciji Vitovlje. Pri češnjah se je preizkušanje nadaljevalo pri 20-ih sortah na lokaciji Bilje. Preizkušanje 9 sort evropskih sliv tolerantnih na šarko, poteka od leta 2001 na lokaciji SC Gačnik. Od leta 2003 poteka preizkušanje sort evropskih sliv vzporedno na treh lokacijah (10 sort na lokacijah SC Bilje in na Brdu pri Lukovici ter 7 sort na lokaciji SC Gačnik). V SC Bilje je v preizkušanju tudi 11 sort kakija. Pri oljki se je v introdukcijskem nasadu Strunjan nadaljevalo s preizkušanjem in primerjavo 28-ih sort in tipov oljk. V letu 2005 se je nadaljevalo opisovanje odbranih sort in tipov oljk iz območja Slovenske Istre po sistemu deskriptorjev UPOV in RESGEN v okviru projekta inventarizacije sort in tipov oljk, pri katerih je od leta 1998 v opazovanja vključenih skupno že 131 rastlin. Pri lupinarjih potekajo opazovanja sort v okviru predintrodukcije pri 20-ih sortah oreha in 7-ih sortah leske, na lokacijah Maribor. V okviru introdukcije je v postopke meritev in opazovanj vključenih 10 sort oreha na 4 različnih lokacijah, med katerimi se nekatere sorte preizkuša na več lokacijah. V SC Gačniku se je z letom 2005 zaključilo introdukcijsko preizkušanje 8 sort leske, kjer se je poleg preizkušanja sort spremljalo tudi različne gojitvene oblike. Pri kostanju je bilo v letu 2005 v preizkušanju 8 sort, ki so posajene vzporedno na dveh lokacijah (Maribor in Janče/Litija). Pri orehu in kostanju se odbira tudi genotipe iz avtohtonih populacij različnih območij Slovenije z namenom pridobivanja domačih tipov. Tako je bilo odbranih že 29

genotipov oreha, ki so bili vegetativno razmnoženi in posajeni na skupno lokacijo v Mariboru za nadaljnja opazovanja. Nadaljuje se tudi odbira perspektivnih sejancev, ki vključuje 439 sejancev oreha različnega izvora v nasadu Bistrica ob Sotli. Pri kostanju je bilo iz avtohtonih populacij iz različnih območij Slovenije analiziranih skupno 87 dreves pravega kostanja. Pri jagodičastih sadnih vrstah se je preizkušanje na Brdu pri Lukovici nadaljevalo s 14 sortami jagod in 6 sortami malin.

Strokovna naloga "Introdukcija in selekcija vinske trte", je v letu 2005 potekala na 18 lokacijah v vseh treh vinorodnih deželah Slovenije. Deli se na podnalogi: introdukcija in klonska selekcija vinske trte. Skupno je bilo v postopek introdukcije vključenih 38 doma selekcioniranih klonov Rebule, Laškega rizlinga, Sauvignona, Modre frankinje in Žametovke; 11 uvoženih vinskih sort in klonov; 6 namiznih sort in 22 starih domačih vinskih sort, na 9 lokacijah v vseh treh vinorodnih deželah Slovenije. V postopke klonske selekcije vinske trte je bilo vključenih 176 klonskih in elitnih linij, pri 20 belih in rdečih vinskih sortah ter treh sortah podlag (sort 5M, 6M in 8BČ), na 9 lokacijah, v vseh treh vinorodnih deželah Slovenije. Opravljenih je bilo 32 mikrovinifikacij vzorcev grozdja, 1.600 seroloških testov in 450 indeksiranj na virusne in virozam podobne bolezni vinske trte. Glavna pozornost se posveča klonski selekciji domačih, gospodarsko pomembnih vinskih sort, pri katerih kakovostnega zdravega sadilnega materiala ne moremo uvoziti od drugje. V osnovno (pozitivno in negativno) množično selekcijo je bilo v letu 2005 vključenih 37 vinskih sort in 4 namizne sorte. V teku je bila osnovna selekcija pri 233.164 trsih vinskih sort (77 ha). Do sedaj je že bila zaključena osnovna selekcija pri 496.441 trsih vinskih sort, odbranih in potrjenih pa je bilo 297.671 ali 60% trsov. Skupno je v postopek množične selekcije vključenih približno 1% slovenskih vinogradov.

Introdukcija in selekcija hmelja in zdravilnih rastlin ter certificiranje hmelja

Strokovna naloga vključuje preverjanje genetskih lastnosti tujih genotipov, zanimivih za slovenske hmeljarje in vpliv časa rezi na odbranko 279/112, ki ni vključeno v uradno preizkušanje sorte. Predstavljeni so rezultati orientacijskega poskusa določanja časa rezi pri odbranki 279/112, orientacijsko preverjanje klonske variabilnosti pri istem genotipu glede na vsebnost alfa kislin in primernost južnoafriških genotipov za slovensko pridelavo. Slednji genotipi so za slovenske hmeljarje zanimivi zlasti iz vidika visoke produktivnosti in visoke vsebnosti alfa kislin. Vsebnost alfa kislin in osnovne parametre habitusa so bili določeni tudi pri nekaterih ostalih tujih sortah, kar služi za primerjavo med različnimi vremenskimi vplivi v posameznih letih.

Na Vrta zdravilnih in aromatičnih rastlin pri Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije je potekalo spremljanje rasti in razvoja ter ugotavljanje količine in kakovosti pridelka zelišč. Ovrednotene so bile naslednje rastline: *Calendula officinalis* L., *Echinacea purpurea* L., *Lippia citriodora* Kunth., *Melissa officinalis* L., *Mentha piperita* L., *Salvia officinalis* L., *Hypericum perforatum* L., *Rosmarinus officinalis* L. in *Lavandula spica* L. Ovrednoteni so bili tudi pridelki na kmetiji Fabinc iz Brežic in kmetiji Kalan na Kalobju.

Izvajale so se tudi strokovne naloge v zvezi s certificiranjem in oznamovanjem hmelja, za kar je zadolžena Hmeljna komisija, kot državni organ.

5.3 Strokovne naloge s področja zootehnik

Na podlagi Zakona o kmetijstvu (ZKmet-1) in Zakona o živinoreji (ZZživ) se strokovne naloge na področju živinoreje izvajajo kot javna služba v živinoreji. Nov sistem rejskega dela se počasi vzpostavlja in je z začetkom leta 2006 tudi v celoti zaživel. Glavnina strokovnih organizacij (fakultete, inštitut, zbornica, zavodi ...), ki so izvajalci javne službe strokovnih nalog v živinoreji, so v letu 2004 prejele odločbo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, da so usposobljene za izvajanje letnega programa dela za posamezno vrsto živali, ki ga s sklepom potrdi minister. S skupnim letnim programom dela KGZS, naloge, ki jih izvajajo Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in Območni kmetijsko gozdarski zavodi, po

zakonu o KGZS, dodatno potrdi še Vlada RS. Ker sistem rejских organizacij v letu 2005 še ni zaživel, se je javna služba strokovnih nalog v živinoreji izvajala na podlagi letnih programov dela, ki so bili osnova za podpis pogodb med MKGP in posameznimi institucijami.

Letni programi se izvajajo na dveh nivojih in sicer:

- na terenu se zbirajo osnovni proizvodni podatki o živalih, ki so v kontroli proizvodnosti, opravljajo se ocenjevanja plemenskih živali, označevanje plemenskih in neplemenskih živali ter vnos osnovnih podatkov za vodenje rodovnika za potrebe selekcije, reprodukcije in drugo,
- na centralnem nivoju se izvaja vnos podatkov kontrole proizvodnosti ter drugih podatkov o plemenskih živalih, zbranih na terenu. Poleg naštetega se na centralnem nivoju izvaja večina drugih obdelav podatkov ter o rezultatih obvešča uporabnike, rejce, ter izvajalce strokovnih nalog na terenu. Koordinacija dela območnih služb in izvajanje celotnega programa za posamezno vrsto domačih živali se izvaja na nivoju republiških služb s sedežem pri: Biotehniški fakulteti, Oddelku za zootehniko (prašiči, drobnica, kunci in perutnina), Kmetijskem inštitutu Slovenije (govedo in čebele) in na Veterinarski fakulteti, Inštitutu za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev (kopitarji).

Naloge s področja zdravstvenega varstva plemenskih živali in s področja oploditvene sposobnosti plemenjakov se v celoti izvajajo, za vse vrste domačih živali, v strokovnem programu na Veterinarski Fakulteti v Ljubljani.

Vsebinsko se naloge med posameznimi leti bistveno ne spreminjajo, vendar pa se tekoče uvajajo novosti na področju strokovnega dela, kot tudi povečevaje obsega in kakovosti dela. Večina nalog poteka v skladu z zootehniško zakonodajo EU, ter veljavno slovensko zakonodajo kot javno službo, izvajajo pa se tudi tekoče mednarodne obveznosti s tega področja, kot so pošiljanje poročil na mednarodne organizacije, izmenjava podatkov, vključevanje v skupne projekte, uvajanje predpisanih novih testnih metod in drugo. V letu 2005 so se izvajale strokovne naloge na področju živinoreje na osmih vrstah domačih živali in sicer za govedo, konje, prašiče, ovce, koze, kunce, perutnino in čebele.

Naročnik in plačnik strokovnih nalog je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, sredstva pa se zagotavljajo iz naslova proračuna Republike Slovenije.

Preglednica 68: Proračunski izdatki za naloge s področja zootehnikе; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Naloge s področja zootehnikе skupaj	2.250.032	2.192.112	97,4
Strokovne naloge v živinorejski proizvodnji (PP 1456)	527.411	539.983	102,4
Služba za kontrolo proizvodnje v živinoreji (PP 2423)	1.185.622	1.181.458	99,6
Identifikacija in registracija živali (PP 1328)	217.783	190.288	87,4
Podpora reji in preizkušanju plemenskih živali (PP 2070)	220.000	217.020	98,6
Razvoj konjereje (PP 2072)	60.594	35.975	59,4
Register kopitarjev (PP 2073)	38.622	27.388	70,9

Vir: MKGP

Osnova za vsakoletne programe dela tako kontrole proizvodnje kot selekcije, rodovništva in reprodukcije so sprejeti rejski cilji za posamezne pasme. Ti so sprejeti za daljše obdobje in se z razvojem pasem, z novimi znanji in sodobnejšimi možnostmi, dopolnjujejo. Rejske cilje ob sodelovanju stroke sprejemajo Republiške rejske zveze za posamezne pasme. Le-te so včlanjene v evropske in svetovne zveze rejcev posameznih pasem.

5.3.1 Govedoreja

Govedoreja je temeljna in najpomembnejša kmetijska dejavnost v Sloveniji, zato je tudi obseg strokovnih nalog v govedoreji večji v primerjavi z drugimi vrstami živali. Strokovno delo

živinorejskih služb v govedoreji je usmerjeno v izboljšanje gospodarsko pomembnih lastnosti populacije v danem okolju in s tem v zagotavljanje večjega dohodka rejcev.

Kontrola proizvodnje v govedoreji

S kontrolo proizvodnje se ugotavlja proizvodne rezultate živali, ki so vključene v enega od načinov kontrole prireje mleka ali mesa. Opravlja se naslednje naloge:

- osnovna kontrola proizvodnje,
- vodenje kontrole in nadzor nad osnovno kontrolo,
- vnos in obračun podatkov, izdelava sumarnikov ter interpretacija rezultatov in
- ostala dela, ki so potrebna za točno in uspešno delo kontrole kot so nadzor delovanja laboratorijev, opreme, znanja, itd.

Koncem leta 2005 je bilo v **kontroli prireje mleka** 82.597 krav molznic na 5.352 kmetijskih gospodarstvih, kar je 74,1% vseh krav molznic. Med njimi prevladujejo krave lisaste, črnobeke in rjave pasme. V primerjavi z letom 2004 se je stalež krav molznic na kmetijah povečal za 0,1% ob 2,2% zmanjšanju števila kmetijskih gospodarstev, kar je posledica opuščanja kontrole in prireje mleka na manjših kmetijah. Na kontroliranem kmetijskem gospodarstvu je bilo tako povprečno 15,4 krave molznice (leta 2004: 15,1; leta 2003: 14,0). Povprečna mlečnost 5.670 kg s 4,13% maščobe in 3,28% beljakovin, se je v primerjavi z letom 2004, zmanjšala za 55 kg. Znižala se je tudi vsebnost maščob in beljakovin pri lisasti in črno-beli pasmi.

Za kontrolo prireje mleka se uporablja leta 2003 uvedena metoda AT4. Večina gospodarstev je prešla iz A4 na AT4 metodo v obdobju od marca do maja 2004. Ob doplačilu se je nekaterim rejcem vodilo kontrolo po metodi A4 tudi naprej, vendar konec leta 2004 ni bilo več rejcev, ki bi bili pripravljeni doplačati razliko stroškov med omenjenima metodama. Z zamenjavo metode kontrole (v letu 2004) se je spremenila tudi metoda in obseg nadkontrole. Nadkontrola se izvaja po modificirani A4 metodi, katere obseg se je leta 2005 zmanjšal na 5% kontrol.

Preglednica 69: Mlečnosti kontroliranih krav (standardna laktacija); 2004 in 2005

Pasma	2004						2005					
	Število zaključkov	Mleko Kg	Maščobe Kg	%	Beljakovine Kg	%	Število zaključkov	Mleko Kg	Maščobe Kg	%	Beljakovine Kg	%
SKUPAJ	74.840	5.725	239	4,17	190,6	3,33	79.431	5.670	234,2	4,13	186,1	3,28
ČB	26.275	6.976	286,8	4,11	227,8	3,27	28.183	6.857	279,1	4,07	220,7	3,22
RJ	14.422	5.290	220,3	4,16	178,5	3,37	14.540	5.258	216,9	4,13	175,3	3,33
LS	24.342	4.775	203,8	4,27	162,3	3,4	25.508	4.737	199,4	4,21	158,3	3,34
OLS	7.920	5.364	226,4	4,22	179,6	3,35						
LSX							9.206	5.345	223,8	4,19	176,6	3,3
Druge	1.881	5.392	222,1	4,12	178,3	3,31	1.994	5.356	219,5	4,1	174,9	3,27

Leta 2005 je bilo v **kontrolo prireje mesa** vključenih 1.701 živali, od tega 642 telet. Kontroliralo se je krave dojilje pasem limuzin, šarole, rjave, lisaste in angus pasme. Najvišje rojstne teže telet sta imeli pasmi šarole in lisasta. Prav tako sta imeli šarole in lisasta pasma najtežje živali pri starosti 90 oz. 210 dni. Prirasti od starosti 90 do 210 dni se gibljejo od 936 g/dan pri rjavi pasmi do 1.076 g/dan pri šarole pasmi. Kontrola mesa postaja vse pomembnejša in se bo v prihodnje še bolj širila. Zbrani podatki se uporabljajo pri odbiri plemenskih živali v mesnih čredah, pri načrtovanju tehnologije reje krav dojilj in pri gospodarskem križanju.

Selekcija in rodovništvo v govedoreji

Poleg priprave podatkov za nacionalne obračune plemenskih vrednosti, različne raziskave, poročila in razstave živali, ima pri izvajanju strokovne naloge **selekcija** eno

najpomembnejših vlog odbira bikovskih mater (BM), saj so njihovi potomci kandidati za bodoče plemenske bika. Odbiro BM izvajajo strokovni tajniki za posamezno pasmo v sodelovanju z območnimi zavodi. V register BM je bilo leta 2005 vpisanih 866 živali. Informacijski sistem omogoča, da si uporabnik s pomočjo posebnega obrazca pripravi katalog BM. Za vsako posamezno BM so bili dodani še podatki o testiranih molznosti in koeficientu inbridinga.

Pripravljen je bil tudi Katalog bikov za leto 2006, ki je izšel skupen za vse pasme. Uporablja ga selekcijska služba in osemenjevalna služba, dobijo pa ga tudi vsi rejci, vključeni v kontrolo prireje. Pripravljen je tudi seznam bikov, priporočenih za osemenjevanje v letu 2006, v obliki plakata z naslovom Biki za osemenjevanje v letu 2006. Plakat dobijo vse reje, ki redijo vsaj dve kravi, delili pa jih bodo območni zavodi KGZS.

Vstop Republike Slovenije v EU je prinesel tudi potrebno reorganizacijo izvajanja strokovnih nalog v govedoreji. Osnova tem spremembam je zakon o živinoreji in podzakonski predpisi. Vloga izvajalca se bo od strokovnih ustanov prenesla na priznane rejske organizacije, katere bodo pri izvajanju strokovnega dela sodelovale z drugimi priznanimi organizacijami. Podlaga delovanju je rejski program, v katerem je med drugim opredeljeno tudi vodenje **rodovniške knjige**. Z omenjenimi predpisi je natančno določeno, katera plemenska žival je čistopasemska in s tem primerna za vpis v rodovniško knjigo. Rodovnik se vodi na Kmetijskem inštitutu Slovenije, ki je pridobil odločbo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS in je usposobljen za to nalogo. V omenjenem rodovniku ima kar 82,6% krav v kontroli prireje mleka popolno oz. delno poreklo, in te živali so tudi kandidatke za vpis v glavni del rodovniške knjige za posamezno pasmo.

Na področju **identifikacije živali** se zaradi posledic globalizacije tudi na področju govedoreje srečujemo s številnimi spremembami, saj postaja neponovljiva identifikacijska oznaka živali nujna in se jo uporablja tako v državi izvora, kot zunaj nje. Žival ima torej t.i. mednarodno oznako. Posebna pozornost ob tem je namenjena plemenskim bikom, pri katerih je bilo glede identifikacije največ zmede, a se zadnja leta ta problem ureja in živali dobivajo originalne identifikacijske številke.

V letu 2004 se je na podlagi sprejetih pravilnikov začelo izdajanje **zootehniških dokumentov** o priznavanju plemenjaka ter izdajanje zootehniških dokumentov za čistopasemsko plemensko govedo (pedigre). Zootehniški dokument o priznavanju plemenjaka spremlja seme v prometu, saj osemenjevanje s semenom brez ustrezne dokumentacije ni dovoljeno. Leta 2005 je bilo izdano 349 zootehniških dokumentov o priznavanju plemenskega bika in 419 zootehniških spričeval za čistopasemsko plemensko govedo.

Podpora reji in preizkušanju plemenskih živali

Na vzrejališču v Logatcu je bilo leta 2005 v **direktni test** vključenih 10 bikov šarole in 11 bikov limuzin pasme, od teh je bilo za pleme namenjenih 8 bikov šarole in 9 bikov limuzin pasme. Na vzrejališčih se vzreja potomce načrtnega parjenja bikovskih mater in elitnih bikov. Ker mora rejec bikca, ki ga odda v vzrejališče, vzrejati po navodilih selekcijske službe, mu za stroške načrtne vzreje in razliko v ceni zaradi višje plemenske vrednosti bikca poleg osnovne tržne cene za teleta, pripada še nadomestilo. Pri rjavi, lisasti in črno-beli pasmi znaša nadomestilo 71.000 SIT po teletu. Pri teletih mesnih pasem in kombiniranih pasmah s poudarkom na prireji mesa znaša nadomestilo, zaradi daljšega obdobja vzreje bikca pri rejcu in manjše ponudbe primernih živali, 111.000 SIT.

Na testni postaji v Logatcu se nadaljuje zbiranje bikov rjave pasme in križancev rjave in črno bele pasme z biki mesnih pasem za **progeni test**. Tako je bilo v letu 2005 vhlavljenih 147 potomcev 17-tih bikov rjave pasme in 17 potomcev 5-ih bikov šarole in limuzin pasme. Od tega so 103 biki rjave pasme in 34 bikov križancev z mesnimi pasmami zaključilo test.

Na testnih postajah za testiranje potomcev plemenskih bikov na rastnost, se testira potomce mladih bikov vključenih v osemenjevanje. Teleta po posameznem biku se izbere na terenu in

vhlevi v progenotestno postajo. Cena bikov je 5 do 10% višja, ker se išče bike po točno določenih očetih. Po posameznem plemenskem biku se na progenotestni postaji vhlevi 12 potomcev, ki se pitajo pod enakimi pogoji, s čimer se močno zmanjša vpliv okolja in so zato genetske razlike med njimi natančneje ocenjene.

Disekcija na posamezne kose in tkiva, se opravi za test na klavne lastnosti pri zakolu 6 potomcev po vsakem testiranem biku. Na postaji v Logatcu je bila za **test na klavne lastnosti** odbrana polovica bikov iz progenega testa (68 bikov).

Preglednica 70: Število bikov iz progenega testa za test na klavne lastnosti v letu 2005

	Število
Skupaj	203
Progena postaja v Rogozi – lisasti biki	135
Progena postaja v Logatcu	68
- rjavi biki	53
- križanci z mesnimi pasmami	15

Po zaključenem testu, so bili vsi podatki o masah ob posameznem tehtanju in podatki, ki so bili zbrani v klavnici, vneseni v bazo. Na podlagi pridobljenih podatkov se izračuna plemenska vrednost posameznega bika.

Z razrezom klavnih polovic se pridobi najbolj objektivne podatke o njihovi sestavi, kar je najboljši kazalec klavne kakovosti. Pri rjavi pasmi to omogoča ohranjanje dosežene klavne kakovosti, medtem ko je pri bikih mesnih pasem progeni test izredno pomemben, saj se najboljše uporablja za gospodarsko križanje in so zato rezultati križanja in klavnih lastnosti križancev izredno pomembni. V letu 2005 je bilo razrezanih 203 klavnih polovic bikov. Pri omenjenem testu se pokriva stroške dela razseka, klanje, prevoz in razliko v nižji ceni razsekanega mesa.

Informacijski sistem govedorejske službe Slovenije (GSS)

Spremljanje proizvodnosti goveda in selekcije na gospodarsko pomembne lastnosti od nekdaj igrata pomembno vlogo v živinoreji. Veliko vlogo pri tem igra informacijska podpora, brez katere bi bilo delo oteženo. Razvoj informacijskega sistema za potrebe GSS se je že pred leti začel na Kmetijskem inštitutu Slovenije (KIS). Jedro IS predstavlja centralna podatkovna zbirka (CPZ GSS), ki je nameščena na KIS. Poleg te pa IS sestavljajo še tri aplikacije: Govedo, iGovedo in Govedo portal.

Po podatkih iz Centralne podatkovne zbirke (CPZ) »Govedo« se je v primerjavi z letom 2004 število kmetij z govedom v letu 2005 povečalo na 43.979. Stalež različnih kategorij goveda se je prav tako zvišal na skupno 457.244 glav. Povečalo se je tudi število gospodarstev (36.251), ki je redilo krave molznice (111.424 krav) in dojlje (69.920 krav). Plemenskih bikov je bilo 416.

Preko spletnih strani CPZ »Govedo« je rejcem omogočen dostop do podatkov o živalih, njihovi prireji in plemenskih vrednostih. Omenjenega načina pridobivanja informacij se poslužuje že okoli 250 kmetov.

5.3.2 Prašičereja

Na selekcijskih in razmnoževalnih farmah, vzrejnih središčih in pri ostalih rejcih selekcionerji vse leto vodijo **rodovniške knjige**. V letu 2005 je bilo skupno podeljenih 2.390 rodovniških števil.

Obnova plemenskih čred s kvalitetnim plemenskim materialom je dolgoletni pospeševalni ukrep. Pri tem se preverja kvaliteto plemenskih prašičev na osnovi podatkov o plemenski vrednosti, rodovniških podatkov in podatkov o poreklu.

Označevanje prašičev poteka v skladu z navodili enkrat tedensko. Označujejo se pujski v starosti do sedem dni. Pujski, namenjeni vzreji plemenski mladici in merjascev, so označeni individualno, ostali pujski pa dobijo skupinsko oznako. Leta 2005 je bilo na farmah in pri rejcih označeno 46.144 gnezd.

Preizkus merjascev poteka na testni postaji Nemščak po dogovorjenem postopku na intervalih rasti med 30 in 100 kg. Na testni postaji se preizkušajo predvsem merjasci čistih pasem, lahko se preizkuša tudi določeno število hibridnih merjascev, da se zasleduje poraba krme. V letu 2005 je bilo vzpostavljeno vzrejno središče za vzrejo plemenskih merjascev genotipa 44. Na pobudo rejcev je bila izdelana dopolnjena tehnologija vzreje plemenskih merjascev.

Preizkus mladice v proizvodnih razmerah se izvaja na farmah in vzrejnih središčih. Preverja se identifikacija, ocenjuje se zunanost, živali se tehta in se jim meri debelina hrbtne slanine z ultrazvokom. Podatke se vnaša v centralni informacijski sistem, objavljeni pa so v publikacijah

V okviru **molekularno genetskih metod** med redna opravila sodi pregled odbranih merjascev na gen RYR1, ki je povezan z občutljivostjo na stres. Rejcem se posredujejo analize za njihove živali, rezultat za posamezno žival pa je vnesen v zootehniško spričevalo. V letu 2005 se je začelo preučevati genetsko raznolikost populacije pri krškopoljskem prašiču.

Obdelava podatkov o **plodnosti svinj** poteka za farme Ihan, Kočevje, Krško, Ljutomer, Nemščak, Ptuj, Podgrad, Stična, za 36 vzrejnih središč, 4 vzrejna središča za krškopoljskega prašiča, za 4 kmetije v pripravi in za 21 vzorčnih kmetij na področju Slovenije. Rezultate analiz plodnosti svinj pri svojem delu uporablja komisija za odbiro in ocenjevanje merjascev v selekcijskih središčih in merjascev za osemenjevanje. V obdobju med 1. 1. 2005 in 31. 12. 2005 je bilo obdelanih 179.551 dogodkov pri plodnosti svinj, od tega 62.885 pripustov, 44.208 prasitev, 53.854 odstavitev in 18.604 izločitev.

Obdelava podatkov o **libidu in lastnostih semena merjascev** poteka na osmih farmah in dveh osemenjevalnih središčih. Rezultate analize uporablja pri odbiri in ocenjevanju merjascev republiška komisija za odbiro in ocenjevanje merjascev v selekcijskih središčih in merjascev za osemenjevanje.

Mesnatost prašičev na liniji klanja se redno spremlja za enajst slovenskih klavnic. Podatke o individualnih meritvah se obdeluje v informacijskem sistemu PiggyBank.

Nadaljuje se vzdrževanje **informacijskega sistema** v prašičereji ter izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov za delo z informacijskim sistemom PiggyBank. Znotraj sistema se uvaja različne programe in aplikacije ter vzdržuje že obstoječe. Nadaljevalo se je razvijanje IS APIIS za spremljanje reje prašičev na kmetijah.

Leta 2005 je bilo veliko dela posvečenega **rejskemu programu** SloHibrid. Veliko dela je bilo posvečenega tudi izvajanju rejskega programa in razvoju metod za izboljšanje populacij, izobraževanju in informiranju upravnih strokovnih služb, rejcev in kupcev plemenskih živali ter tudi širše javnosti. V letu 2005 je bilo delo usmerjeno tudi v prilagoditev organizacijske sheme v rejskem programu z večjo specializacijo posameznih rej.

V sodelovanju s tremi osemenjevalnimi središči in Veterinarsko fakulteto je bila organizirana delavnica o **osemenjevanju**. Pokazalo se je, da je potrebno veliko več pozornosti nameniti problemom v reji, saj so rezultati zelo slabi.

Pri odvzemu semena se opravlja redne preglede semena in ocenjuje libido pri merjascih. Na vzrejnih središčih in vzorčnih kmetijah se spremlja uspešnost pripustov ter velikost gnezd. Pri rejcih se preverja poreklo in načrtovanje parjenja ter s tem zagotavljanje genetske povezave na področju zavodov. Seznam odbranih merjascev je možno najti na spletnih straneh selekcijske službe.

5.3.3 Reja drobnice

Organiziranost selekcije je osnovni pogoj za pravilno izvajanje selekcijskega programa, ki temelji na skupnem rejskem delu in le tako lahko pripomore k napredku. Temelj je enotni rejski program, ki je sprejemljiv za rejce. Osnova selekcije pri drobnici je aktivna populacija ovc in koz, ki se redijo v tropih, vključenih v kontrolo porekla in proizvodnje. Pri njej se opravlja biološki test, živali se ocenjuje in razvršča v kakovostne razrede glede na lastnosti zunanosti in lastnosti proizvodnosti sorodnikov. Kontrola proizvodnih podatkov poteka v odvisnosti od proizvodne usmeritve. Posebej se vrednoti podatke pri mlečni usmeritvi in podatke pri mesni usmeritvi.

Selekcija ter kontrola porekla in proizvodnosti se opravlja na podlagi zbiranja podatkov o jagnjivah/jarivah, odbirah, izločitvah, prodaji za plemo in zakol ter označevanju živali. Rejec najprej omenjene podatke zapiše v hlevsko knjigo, nato pa kontrolorji območnih zavodov te podatke preverijo in zapišejo na obrazce, posebej namenjene za trope v kontroli porekla in proizvodnosti.

Kontrola porekla in proizvodnje

V letu 2005 je bilo v kontrolo porekla in proizvodnje vključenih 14.580 ovc (12% vse populacije ovc) in 4.010 koz (13% vse populacije koz). Stalež koz v kontroli se je povečal za dobrih 10%, vendar pa se je nekoliko zmanjšal stalež mlečnih koz v kontroli. Stalež ovc v kontroli se je povečal za 1%. Na dan 31.12.2005 je bilo v kontrolo porekla in proizvodnosti vključenih 260 rejcev ovc in 211 rejcev koz. Glede na leto 2004 se je v kontrolo porekla in proizvodnje vključilo 79 novih rejcev, od tega 38 rejcev ovc in 14 rejcev koz. Pri novo vključenih rejah poteka poskusna doba kontrole, kar se je do sedaj izkazalo kot dobro pripravljeno obdobje. Po enoletnem poskusnem obdobju strokovna služba odloča o sprejemu kmetije v kontrolo.

Od 14.580 ovc v kontroli porekla in proizvodnosti v letu 2005, je bilo v mlečni kontroli v 38 tropih 3.105 ovc, v mesni kontroli pa v 222 tropih 11.475 ovc. V kontrolo (poskusna doba) je bilo leta 2005 na novo sprejetih 38 rej.

Preglednica 71: Število rejcev in število ovc v kontroli po zavodih; 2004 in 2005

ZAVOD	2004				2005			
	ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI		ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI	
	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.
Skupaj	36	186	3.303	10.603	38	222	3.105	11.475
Ptuj	1	20	35	1.659	1	34	64	1.705
Celje	2	61	95	3.258	3	64	119	3.427
Kranj	1	22	60	1.272	1	29	53	1.468
Ljubljana	3	19	117	1.509	2	25	108	1.773
Nova Gorica	29	20	2.996	1.068	31	23	2.761	1.124
Murska Sobota	0	10	0	338	0	11	0	387
Novo mesto	0	34	0	1.433	0	36	0	1.591

Najpogostejše zastopana pasma je oplemenjena jezersko–solčavska pasma ovc (44%), sledi jezersko–solčavska pasma ovc (27%). Ostale pasme so zastopane v manjšem deležu.

V letu 2005 se je povečalo število koz v kontroli porekla in proizvodnje. Povečanje je rezultat še vedno velikega zanimanja med rejci za bursko pasmo. Posledica navedenega je 35 novih rej v kontroli porekla in proizvodnje. Največ novih rejcev burskih koz je na območju celjskega in ljubljanskega kmetijsko gozdarskega zavoda. V mlečni kontroli je bilo 1.737 koz v 42 tropih, v mesni proizvodnji pa 2.273 koz v 169 tropih. Najbolj zastopana pasma je burska (44%), sledi ji srnasta pasma (34%).

Preglednica 72: Število rejcev in število koz v kontroli po zavodih; 2004 in 2005

ZAVOD	2004				2005			
	ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI		ŠTEVILO REJCEV		ŠTEVILO ŽIVALI	
	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.	Mlečna proizvod.	Mesna proizvod.
Skupaj	84	143	1.868	1.772	42	169	1.737	2.273
Ptuj	3	6	132	89	2	10	75	118
Celje	8	39	186	541	5	50	199	663
Kranj	3	6	142	54	5	7	179	72
Ljubljana	20	55	477	723	10	58	483	878
Nova Gorica	18	31	753	305	16	35	623	419
Novo mesto	2	6	178	60	1	1	18	6

Mlečnost se računa na podlagi podatkov, zbranih v rejah, ki so vključene v **mlečno kontrolo**. V letu 2005 se je v vseh kontroliranih tropih opravljala ICAR standardna referenčna metoda AT4. Kontrola se izvaja pri vseh živalih v tropu.

V letu 2005 je bilo v mlečno kontrolo vključenih 3.105 ovc bovške pasme, oplemenjene bovške pasme, istrske pramenke in nekaj križank. V izračun laktacije je bilo zajetih 1.859 ovc, ki so imele jagnjitve znotraj obravnavanega obdobja in so imele 3 zaporedne mlečne kontrole. Število laktacijskih zaključkov je bilo v primerjavi z letom 2005 pri bovški ovci večje za 8,7%. Pri istrski pramenki je bilo v letu 2005 za 27,4% več laktacijskih zaključkov, medtem ko je bilo pri oplemenjeni bovški ovci število laktacijskih zaključkov praktično enako kot leto prej.

V mlečno kontrolo v letu 2005 je bilo vključeno 1.737 koz mlečne srnaste in sanske ter drežniške pasme. Obračunanih je bil 914 laktacijskih zaključkov. Število laktacij se je v primerjavi z letom 2004 povečalo za 11,5%, prav tako se je povečala mlečnost za 38 kg. Sanska pasma koz ima z 562 kg mleka največjo mlečnost med kozami v letu 2005, medtem ko ima drežniška pasma koz daleč največjo vsebnost maščobe (6,7%) Za mlečnost pri kozah je v zadnjih desetih letih značilno nihanje. Vzrokov je več, velik vpliv pa lahko pripišemo okoliškim dejavnikom, vplivu rejca in prehrane ter zdravstvenega stanja živali.

Kontrola porekla in proizvodnje v tropih, ki redijo **mesne pasme ovc in koz** se opravlja po A metodi. Opravljajo jo kontrolorji območnih kmetijsko gozdarskih zavodov. V kontrolo porekla in proizvodnje je bilo leta 2005 vključenih 11.475 ovc mesnih pasem v 222 tropih in 2.273 koz mesnih pasem v 169 tropih.

Plodnost se računa za živali v tistih tropih, ki so bile v obravnavanem obdobju v kontroli (v poskusni dobi in redni kontroli). Izračuni temeljijo na osnovi zbranih podatkov o jagnjivah in jaritvah v določeni sezoni. V sezoni 2005 je bilo analiziranih 11.715 jagnjitev in 2.411 jaritev vseh pasem, pri katerih se spremlja poreklo in proizvodnjo.

Testiranje, odbira, licenciranje in potrjevanje plemenjakov

Z namenom osvežitve krvi in izboljšanja genetike slovenske populacije pasme textl, je bilo v letu 2005 iz Nizozemske uvoženo 6 plemenskih ovnov pasme textl. Tako bi dobili boljše rezultate pri gospodarskem križanju z ovni pasme textl domačega porekla.

Testiranje ovnov se izvaja na testni postaji v Logatcu in alternativni testni postaji na Jezerskem. Mlade ovne se kupi v kontroliranih rejah. Rojstni podatki in proizvodni rezultati se vnesejo v centralno bazo podatkov. Pri mesnih pasmah se živali predhodno odbere na podlagi prirastov in podatkov o plodnosti matere. Odkupi se le ovne, ki imajo nadpovprečen prirast in so potomci mater z nadpovprečnimi rezultati plodnosti. Pri mlečnih pasmah se upošteva tudi plemenska vrednost za lastnosti mlečnosti.

Ovne v Logatcu se po vseh veterinarskih pregledih in 30 dnevem bivanju v izolatoriju, kjer se živali navaja na obrok za čas testiranja, naseli v bokse s po 7 do 9 živali na boks. V času testiranja vse ovne trikrat stehtajo (interval 30 ± 5 dni), krmijo pa jih s senom po volji in

kilogram krmil na dan. Postopek testiranja in meritev je enak tudi na alternativni testni postaji Jezersko, kjer so ovni v času testa na paši, brez dodajanja krmil.

Ob koncu testiranja sledi pregled semena ter izračun prirasta in plemenske vrednosti. Na osnovi dobljenih rezultatov komisija oceni in razvrsti ovne v kakovostne razrede (1A, 1B, 2A, 2B, 3A, 3B). Ovni 3B niso primerni za pripust in so izločeni.

Preglednica 73: Število ocenjenih in izločenih ovnov ter razvrstitev po razredih v letu 2005 na testnih postajah Logatec in Jezersko

Pasma	OCENA						Ocena komisije po pasmah	Izločitev v času testiranja	Skupaj po pasmah
	1A	1B	2A	2B	3A	3B			
Postaja Logatec									
Skupaj	25	57	86	62	29	93	352	25	377
IP	2	2	1			2	7	-	7
JS	1	5	4	2	2	6	20	3	23
JSR	10	22	34	25	11	38	140	16	156
T	9	23	44	34	13	44	167	6	173
VFB	2	3	3	1	3	3	15	-	15
Postaja Jezersko									
JS	2	5	4	6	2	7	26		

Za potrebe testiranja na testni postaji Logatec je bilo leta 2004 kupljeno 424 mladih ovnov, od tega največ ovnov oplemenjene jezersko-solčavske pasme (205) in jezersko-solčavske pasme (151), medtem ko je bilo na testni postaji Jezersko v testu 26 ovnov jezersko-solčavske pasme.

V skladu s selekcijskim programom se plemenske ovne in kozle obvezno razvršča in potrjuje. **Odbira in potrjevanje** potekata na testnih postajah Logatec in Jezersko ter v kontroliranih tropih. Na željo rejcev se je licenciranje opravljalo tudi v nekontroliranih tropih.

Leta 2005 je bilo licenciranih 449 plemenjakov od tega 429 ovnov in 20 kozlov. Na testnih postajah so uspešno zaključili test in bili licencirani 403 ovni. Od 46 licenciranih plemenjakov iz kontroliranih tropov je bilo 26 ovnov in 20 kozlov.

Odbiro in potrjevanje ovnov na testnih postajah je opravljala strokovna komisija za licenciranje. V kontroliranih tropih so odbiro in potrjevanje plemenjakov opravili kontrolorji v reji drobnice iz območnih kmetijsko gozdarskih zavodov, ki so za ta namen opravili tečaj za licenciranje ovnov in kozlov.

5.3.4 Konjereja

Pri izvajanju javne službe strokovnih nalog v konjereji so poleg Veterinarske fakultete, Inštituta za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev, kot nosilke nalog pogodbeno sodelovale še organizacije rejcev posameznih pasem konj, Veterinarska fakulteta - Klinika za reprodukcijo, Biotehniška fakulteta – Oddelek za zootehniko, posamezni rejski centri in konjeniške organizacije.

Program strokovnih nalog za posamezne pasme se usklajuje z združenji rejcev za posamezne pasme, ob upoštevanju mednarodno veljavnih kriterijev in določil. V okviru te naloge se pripravi tudi razpored plemenskih žrebcev po posameznih rejskih okoliših.

Naloga obsega **vođenje rodovnikov** za posamezno pasmo, kot tudi pripravo strokovnih gradiv, pravilnikov, navodil in poročil ter mednarodno sodelovanje z rejskimi organizacijami, obiske strokovnih posvetovanj in srečanj v tujini, kot tudi izobraževanje in pripravo gradiv in publikacij.

Leta 2005 so se v Republiki Sloveniji vodile rodovniške knjige za slovensko hladnokrvno, posavsko, haflinško, kasaško, slovensko toplokrvno, angleško polnokrvno, arabsko polnokrvno, arabsko, ter islandsko pasmo. Za vse živali, vpisane v sezname rodovniških

knjig naštetih pasem, se vodi rodovniška dokumentacija. Velikost populacije živali teh pasem je ocenjena na približno 6.973 živali.

Za angleško polnokrvno pasmo je Veterinarska fakulteta - Inštitut za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev s strani ISBC (International Stud Book Committee) priznana kot SBA (Stud Book Authority), za polnokrvno arabsko pasmo pa VF vodi rodovniško knjigo, ki je priznana s strani WAHO. Za islandsko pasmose rodovniška knjiga vodi na način, predpisan od mednarodnih rejskih organizacij.

Na vzrejnih pregledih je bil opravljen identifikacijski in registracijski **pregled žrebet**. Za slovensko toplokrvno pasmo so bili opravljeni skupni vzrejni pregledi z ocenjevanjem žrebet. Žrebčki hladnokrvne, posavske in haflinške pasme, ki so bili odkupljeni za vzrejo v žrebetišču na Brigi, so bili žigosani s pasemskim in registrskim žigom. Skupno je bilo registriranih 1.096 žrebet vseh pasem.

Preglednica 74: Število pregledanih žrebet; 2004 in 2005

Pasma	2004				2005			
	Skupno	Žrebičke	Žrebički	Odbrani za žrebetišče	Skupno	Žrebičke	Žrebički	Odbrani za žrebetišče
Skupaj	1.062	857	207	25	1.021	815	206	25
Hladnokrvna A	173	117	56	15	210	155	55	15
Hladnokrvna B	446	446	-	-	338	338	-	-
Haflinška	94	68	26	8	126	94	32	6
Posavska	127	106	23	2	151	123	28	4
Kasaška	169	91	78	-	137	74	63	-
Toplokrvna	53	29	24	-	59	31	28	-

Po ustaljenem vrstnem redu, na 237 vnaprej določenih preglednih mestih za vse pasme in na 24 naknadno določenih preglednih mestih za toplokrvne, kasaške in arabske pasme, so bili opravljeni **letni pregledi rodovniških kobil** in naraščaja ter žrebic za sprejem v rodovnik. Pregledanih je bilo 2.401 plemenskih kobil vseh pasem, rejci pa so poslali skupno 2.281 poročil o žrebitvi oz. o rezultatih pripustov v plemenilni sezoni 2005.

Preglednica 75: Število v rodovnik sprejetih kobil; 2004 in 2005

	2004	2005
Hladnokrvne A	66	77
Hladnokrvne B	122	152
Haflinške	36	63
Kasaške	39	27
Toplokrvne	29	15
Posavske	48	52
Angleške polnokrvne	8	2
Arabske	6	1
Islandske	6	8
Skupno sprejete v rodovnik	360	397
Splošni register	187	84
Registriranih skupaj	547	481

V rodovniške knjige za posamezne pasme je bilo na novo vpisanih 397 kobil. V splošni register, v katerega se vpisujejo matere žrebičk registriranih v registru B žrebet ali splošnem registru za slovensko hladnokrvno pasmo, pa je bilo vpisanih 84 kobil.

Opravljen je bil **kontrola** vseh **pripustnih postaj**, kjer se je ocenila kvaliteta oskrbe plemenjakov in preverjalo rezultate pripustov in vodenje evidence o pripustih. Prav tako se je opravila kontrola na žrebetišču Briga, kjer so žrebčki letnika 2004 (28 živali) in 2005 (25 živali) dobre kvalitete, enako velja tako za hladnokrvne, kot tudi za haflinške in posavske žrebičke. Spodbudni rezultati so rezultat zglednega sodelovanja z vzrejališčem Briga, ki pogodbeno vzreja žrebičke omenjenih pasem konj.

Republiška komisija za licenciranje žrebcev je izvedla **preglede za odbiro plemenskih žrebcev**. V plemenilni sezoni 2005 je bilo pod 330 plemenjakov pripuščenih najmanj 6.000 kobil. Na žrebetišču Briga je bilo odbranih 8 žrebcev slovenske hladnokrvne pasme, 3 posavski in 4 haflinški žrebci.

Razvoj konjereje

Na Veterinarski fakulteti, na kliniki za reprodukcijo, so bili opravljeni androloški pregledi in sicer na 324 žrebcih, ki so v sezoni 2005 že plemenili. Pregledi so bili opravljeni tudi na vseh žrebičkih leta 2004 zrejenih v žrebetišču na Brigi. Dokupljeni so bili plemenski žrebec noriške pasme, plemenski žrebec haflinške pasme, žrebček haflinške pasme in trije žrebički posavske pasme.

Register kopitarjev

V skladu s Pravilnikom o identifikaciji in registraciji kopitarjev, bo v Republiki Sloveniji potrebno označiti vse kopitarje, prav tako pa zagotoviti tekoče označevanje vseh registriranih kopitarjev. Do konca leta 2004 je bilo vloženih 9.313 zahtevkov za označitev. Pri 1.294 je bilo ugotovljeno, da so vpisani ali registrirani. V letu 2005 je bilo izdanih 1.430 ID za registrirane kopitarje.

5.3.5 Čebelarstvo

V Sloveniji čebelarimo s kranjsko čebelo (*Apis mellifera carnica*), ki je avtohtona pasma čebel in zakonsko zaščitena. Vzreja matic kranjske pasme in prodaja na trge EU je velika priložnost slovenskih čebelarjev, saj bi oskrbovanje le majhnega števila čebeljih družin v Evropi z maticami avtohtone kranjske čebele iz Slovenije pomenilo za naše čebelarstvo ekonomsko zanimivo proizvodnjo nekaj sto tisoč matic.

Preglednica 76: Število matic v rodovniku kranjske čebele, 2003-2005

Leto rojstva	Število matic	Od tega rodovniških	Prodaja		
			Doma	EU	Izven EU
2003	196	16	196	-	-
2004	3.563	15	3.083	426	54
2005	12.461	100	8.646	3.443	372

Veliko dela je bilo opravljenega na področju potrditve druge priznane organizacije v čebelarstvu, saj se je Kmetijski inštitut Slovenije usposobil in pridobil odločbo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS za opravljanje strokovnih nalog v okviru izvajanja rejskega programa za kranjsko čebelo. Narejeni so bili tudi prvi koraki pri označevanju čebelnjakov, saj so se v drugi polovici leta začele aktivnosti zbiranja podatkov, ki jih potrebuje Služba za identifikacijo in registracijo domačih živali pri MKGP za vzpostavitev Registra čebelnjakov.

Vzpostavljen je bil sistem preglednikov, ki so delovali na območjih po Sloveniji. Organizirano je bilo tudi usposabljanje za potrebe delovanja čebelarskih preglednikov. V letu 2005 je bilo prijavljenih 91 kandidatov, usposabljanje pa je opravilo 71 kandidatov. V celotnem območju Slovenije je bilo pregledanih 22.105 čebeljih družin v 873 čebelarstvih.

Pregledanih je bilo 126 vzorcev čebel iz družin za potrebe odbire matičarjev.

Rodovniška knjiga za kranjsko čebelo je vzpostavljena na podlagi registra službe za identifikacijo in registracijo.

Opravljen je bilo tudi progeno testiranje na 1.300 maticah, vendar je test uspešno zaključilo le 843 matic. Rezultati so zanesljivi, saj je imela vsaka matica dovolj testiranih potomk.

Opravljen je bil tudi pregled kandidatov za vzrejo matic v letu 2005. Komisija je potrdila 95 matičnih družin z možnostjo vzreje matic.

V letu 2005 je bila, glede na prejšnja leta, pridelava medu zelo slaba. Napoved medenja je bila, razen pri akaciji, v splošnem slaba.

Za območje Zasavja ter Dolenjske in Bele krajine je bilo organizirano usposabljanje o modernih tehnologijah in izkoriščanju čebeljih paš. Udeležilo se ga je 126 udeležencev, izobraževanje je potekalo v razmerju 35 ur teorije in 18 ur prakse.

5.3.6 Kunčjereja

Selekcijski program v kunčjereji se izvaja v dveh selekcijskih centrih in sicer materna linija A na farmi Artnak (last KZ Jurček Šentjur) in očetovska linija C na Centru za kunčjerejo Biotehniške fakultete, Oddelka za zootehniko.

V **maternalni liniji A** se redno vrši nadzor nad splošnim stanjem populacije. Na odbiro vplivajo potrebe farme in prodaja plemenskih živali na trgu. Težave, ki so se pojavile v letu 2004 se še nekoliko poznajo na reprodukciji in proizvodnji. Vendar pa je kondicijsko stanje črede dobro. Selekcijski indeks se računa za vse samice, ki imajo tri gnezda in ko se nabere več podatkov. V letu 2005 je bilo takih samic zelo malo, saj je bilo potrebno veliko število samic zamenjati že po enem ali dveh gnezdih.

V **očetovski liniji C** na Rodici je bilo v letu 2005 skupno 376 gnezd, kjer je bilo 2.864 živorojenih mladičev, 354 mrtvorojenih, 102 mladiča pa so po rojstvu odstranili. Pogin po odstavitvi je znašal le 13,06%, pred odstavitvijo pa 28,46%. Za 56 samic je bil izračunan selekcijski indeks.

Selekcija obeh linij se izvaja po programu. Rezultati ocenjenih samic materne linije A so primerljive s prejšnjimi leti, kar pomeni, da so lastnosti linije A stabilizirane. Zaradi zdravstvenih težav v reji, je bilo v zadnjih letih nekoliko več pogina v gnezdih. Nekatere lastnosti plodnosti (št. živorojenih mladičev na gnezdo) so dosegle biološke omejitve, medtem ko so druge v okviru uporabljene tehnologije zelo blizu maksimuma (št. gnezd na leto, št. živorojenih/leto/samico). Linija A je dosegla optimalno selekcijsko raven in zahteva le njeno vzdrževanje, morda bi bilo le smiselno znižati telesno težo živali. Rezultati linije A so na visoki ravni in se lahko merijo s primerljivimi selekcijami iz uvoza.

V letu 2005 so se lastnosti linije C nekoliko poslabšale, vendar so v zadnjih letih opazna nihanja. Vzroke za tak trend lahko iščemo v zdravstvenih težavah v reji (ERE). Vendar pa so rezultati z evropskimi selekcijami primerljivi.

Selekcija linij A in C je zastavljena brez večjih napak, vendar je potrebno še naprej odbirati živali po izbranih selekcijskih kriterijih. V letu 2005 so bili ti kriteriji dodelani in pripravljen **rejski program za kunce**. Natančno so opredeljeni selekcijski cilji in kriteriji.

V letu 2004 je bila opravljena tudi raziskava o primerjavi lastnosti čistih pasem starševskih sika linij in križancev med njima. Celotni rezultati so prikazani v Poročilu o delu na selekciji kuncev za leto 2005. Opravljen je bil tudi obsežen prehranski poskus, vendar rezultatov še ni na voljo in bodo objavljeni v poročilu za leto 2006.

5.3.7 Perutnina

Selekcija in odbira živali je potekala na domačih linijah kokoši, namenjene predvsem za kmečke reje, ob dobri nesnosti, manjši zahtevnosti za rejo, ter še vedno dobrih klavnih lastnostih izločenih kokoši. V selekcijsko delo sta vključeni dve slovenske linije kokoši in sicer prelux G in S ter avtohtona pasma kokoši, jerebičasta štajerka.

Spremljajo se predvsem podatki za potrebe selekcije in sicer:

- nesnost (število znesenih jajc po kokoši na teden); spremljanje nesnosti osemnajst tednov, od 23. do 40. tedna starosti,
- masa jajc (izmerjena na treh zaporedno znesenih jajcih po kokoši) pri starosti 30 tednov,
- spolna zrelost, kjer se ugotavlja sposobnost razmnoževanja in starost,
- krivulja nesnosti, optimalni čas koriščenja za proizvodnjo jajc,
- druge parametre za namen odbire, pasemska čistost, odbira po zunanosti.

5.4 Druge splošne storitve in programi

Preglednica 77: Proračunski izdatki za druge splošne storitve in programe; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks
	2004	2005	2005/04
Druge splošne storitve in programi skupaj	1.555.298	1.508.234	97,4
Kmetijsko znanstveno raziskovalno delo (PP 2551)	216.000	192.960	89,3
Pomembni nacionalni projekti (PP 1474)	56.600	74.593	131,8
Kongresi s področja zootehnike (PP 2246)	25.000	2.872	11,5
FADN (PP 7493)		15.310	
Kmetijsko šolstvo in infrastruktura	192.051	188.123	98,0
Naloge genske banke (PP 4271)	88.000	77.927	88,6
Obramba pred točo (PP 1511)	17.322	19.157	110,6
Politika kakovosti (PP 6631)	54.381	47.854	88,0
Center za razvoj kmetijstva Jable	63.869		
Kobilarna Lipica (PP 6767)	327.637	209.977	64,1
Phare programi in drugi mednarodni projekti	503.438	679.461	134,0

Vir: MKGP

5.4.1 Raziskovalna dejavnost

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je tako kot v preteklih letih tudi v letu 2005 na področju raziskovalne dejavnosti sodelovalo kot sofinancer v aplikativnih, razvojnih in ciljnih raziskovalnih programih ministrstva, pristojnega za znanost in sicer pri raziskovalnih projektih, katerih predlog in izvedba izkazuje strateško pomembnost in uporabnost projekta za razvoj resornih področij ministrstva.

Aplikativni raziskovalni projekti, ki predstavljajo izvirno raziskovanje, s katerim naj bi pridobili nova znanja ter so usmerjeni v določene praktične cilje ali namene, pomembne za področje kmetijstva, MKGP podpira v višini do 25%. Ta delež sofinanciranja s strani MKGP prijavitelj predstavlja kot sredstva zainteresiranih subjektov. Po razpisih za zbiranje predlogov za financiranje projektov temeljnega in aplikativnega raziskovanja na področju matematičnih, tehničnih, biotehničnih, medicinskih, družboslovnih in humanističnih ved (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS) iz preteklih let, je MKGP kot interesent v letu 2005 sofinanciralo devet aplikativnih projektov, za katere je bilo namenjenih 13,7 milijona SIT. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na podlagi javnega razpisa za leto 2005 podprlo pet novih aplikativnih projektov v višini 1,3 milijona SIT in študijo Analitična podpora pri uveljavljanju reforme SKP na področju neposrednih plačil v Sloveniji v višini 10,2 milijona SIT. Skupne prevzete obveznosti za podporo izvajanja aplikativnih projektov so v letu 2005 predstavljale 12,5% razpoložljivih sredstev oziroma 9,4% izplačil za raziskovalno dejavnost na področju kmetijstva. Aplikativni raziskovalni projekti so koristno dopolnilo in korektor drugim programskim strukturam raziskovanja – predvsem ciljnim raziskovalnim programom, zlasti z vidika načina pridobivanja idej in rešitev.

V okviru raziskovalne dejavnosti ima ministrstvo najpomembnejšo vlogo pri projektih ciljnega raziskovalnega programa (CRP), kjer nastopa kot naročnik raziskav in sofinancira projekte ciljnega raziskovalnega programa v povprečju okrog 50%. CRP-i so bili oblikovani kot posebna programska struktura Nacionalnega raziskovalnega programa, kot podpora sektorskemu razvojnemu načrtovanju. V letu 2001² oblikovan ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2001–2006, je namenjen z interdisciplinarnimi raziskavami usmerjati raziskovalno podporo posameznim vladnim resorjem na temeljne razvojne naloge, ki so nujne za izboljšanje konkurenčne sposobnosti Slovenije ter zahtevajo veliko znanja in učinkovitosti vsakega vladnega resorja in visoko stopnjo koordinacije med njimi. Ta izhodišča so namenjena naročnikom raziskav, torej vladnim resorjem, in potencialnim izvajalcem – raziskovalcem in raziskovalnim institucijam, da bi skupaj oblikovali take raziskovalne projekte, ki bodo prispevali k uresničevanju osnovnega razvojnega cilja Slovenije, to je trajnostnega povečevanja blaginje prebivalcev Slovenije z uravnoteženim razvojem gospodarske, socialne in okoljske sestavine razvoja. CRP Konkurenčnost Slovenije sestavlja devet težišč, to je devet tematskih področij raziskav, ki povezujejo več sektorskih področij in so opredeljena na osnovi nacionalnih razvojnih prioritet. V skladu s cilji in prednostnimi nalogami v Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije in drugih državnih razvojnih dokumentih, vsebine s področja kmetijstva pokriva težišče 6.

Težišče 6 - Celostni razvoj kmetijstva in podeželja ter zagotavljanje varne in zdrave prehrane je prednostno namenjeno raziskavam za spremljanje in oblikovanje celostnega in trajnostnega razvoja kmetijstva ter podeželja z zagotavljanjem pridelave in predelave varne in zdrave hrane. Raziskave naj bi prispevale h krepitvi konkurenčnosti celotne agroživilske verige, dvigu blaginje podeželskega prebivalstva, vendar ne na škodo, temveč v podporo dviga kakovosti in varnosti hrane ter zdravja rastlin, živali in ljudi. Podprte so raziskave, ki prispevajo k razvoju novih, okolju in zdravju prijaznih tehnologij ter k novi organiziranosti in k splošnemu in uravnoteženemu dvigu ekonomske učinkovitosti kmetijstva in živilsko-predelovalne industrije.

Po razpisih iz preteklih let je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru težišča 6 v letu 2005 financiralo 75 projektov, ki so tudi na listi nacionalnih projektov v okviru nacionalnega raziskovalnega programa Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Zaradi obsega že prevzetih obveznosti po razpisih iz preteklih let, v letu 2005 ni bilo novega razpisa.

Preglednica 78: Proračunski izdatki MKGP za raziskovalno delo v kmetijstvu; 2004 in 2005

	Število projektov		Prevzete obveznosti (000 SIT)	Izplačano (000 SIT)		Indeks
	2004	2005	2005	2004	2005*	2005/04
Raziskovalno delo skupaj	112	90	201.783	216.000	192.960	89,3
Aplikativni in razvojni programi	**15	15	25.176	9.427	18.159	192,6
CRP Konkurenčnost Slovenije	**97	75	176.607	206.573	174.801	84,6

* v letu 2005 je bilo zaradi nelikvidnosti proračuna zadržano izplačilo v višini 8,823 milijona SIT. Obveznosti so bile pokrite iz proračuna 2006

** vključeno s projekti iz razpisa v letu 2004, ki so se začeli sofinancirati v letu 2005

Vir: MKGP

Za sofinanciranje projektov CRP je bilo v letu 2005 prevzetih za 14,5% manj obveznosti kot v letu 2004 in sicer 176,6 milijona SIT. Struktura sofinanciranih večletnih raziskovalnih projektov v okviru CRP Konkurenčnost Slovenije 2001-2006 po razpisih je sledeča:

- 6 projektov iz razpisa v letu 2001,
- 26 projektov iz razpisa v letu 2002,
- 28 projektov iz razpisa v letu 2003 in
- 15 projektov iz razpisa v letu 2004.

² Sklep o oblikovanju Ciljnega raziskovalnega programa (CRP) Konkurenčnost Slovenije 2001–2006, Ljubljana 12.7. 2001

Rezultati raziskovalnih projektov pomembno pripomorejo k prilagajanju kmetijske politike, oblikovanju strategij, razvoju novih tehnologij v kmetijstvu v povezavi z varstvom okolja in ohranjanjem kulturne krajine, prilagajanju in razvoju na področju živilsko predelovalne industrije, pridelavi zdrave hrane in varovanju in zaščiti potrošnika, razvoju podeželja in večnamenskosti kmetijstva, vzpostavitvam monitoringov v kmetijstvu in informacijskih sistemov. Na podlagi dosedanjih rezultatov raziskav se ocenjuje, da je ob pomoči ciljnega raziskovalnega programa mogoče v veliko večjem obsegu podpreti izvajanje nacionalnih strategij po posameznih področjih dela ministrstva.

Podroben pregled raziskovalnih projektov, sofinanciranih s strani MKGP, je podan v prilogi 49.

5.4.2 Kmetijsko knjigovodstvo po metodologiji FADN

Za skladno vodenje kmetijske politike je EU sprejela Uredbo Sveta EGS št. 79/65 o vzpostavitvi mreže za zbiranje računovodskih podatkov s kmetij (Farm Accountancy Data Network - FADN) o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev. V Evropski skupnosti je mreža računovodskih podatkov edini vir mikroekonomskih podatkov, ki je harmoniziran (knjigovodska načela so enaka v vseh državah članicah) in reprezentativen za tržna kmetijska gospodarstva v EU. FADN je raziskava, ki jo izvajajo vse države članice Evropske unije vsako leto in na ta način zberejo računovodske podatke s kmetijskih gospodarstev, vključenih v letno raziskavo (poročevalske kmetije).

Poročilo kmetijskih gospodarstev zajema naslednje podatke o kmetovanju: strukturo kmetije in pridelke, prihodek in strukturo prihodka, stroške po vrstah stroškov, subvencije po vrstah subvencij, dajatve, prihodek na kmetijo, dohodek na osebo, bilančne postavke in finančne pokazatelje. Standardizirani rezultati EU mreže računovodskih podatkov zaradi obsežnost podatkov omogočajo izvajati nadaljnje raziskave.

MKGP je do sedaj opravilo nekatere naloge in aktivnosti za delovanje mreže knjigovodskih podatkov. Dosežena je bila potrebna motivacija kmetijskih gospodarstev za sodelovanje pri tem projektu, sprejeti so bili potrebni predpisi in izbrani izvajalci posameznih nalog.

Vodenje kmetijskega knjigovodstva v okviru mreže FADN ima pomen znanstvene raziskave, zato so potrebni verodostojni podatki, ki so dokazljivi s knjigovodskimi listinami in knjigami. Takšno usmeritev določa Uredba Komisije (ES) št. 1837/2001 in Pravilnik o vzpostavitvi in delovanju mreže za zbiranje računovodskih podatkov o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev. Pravilnik o vzpostavitvi in delovanju mreže za zbiranje računovodskih podatkov o dohodkih in poslovanju kmetijskih gospodarstev, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 37, z dne 15.04.2004, določa obveznosti in odgovornosti posameznih nosilcev projekta ter organizacijo dela na projektu.

Republika Slovenija je povzela metodologijo FADN že leta 1994. Za vodenje kmetijskega knjigovodstva vse do leta 2003 pri kmetovalcih ni bilo posebnega interesa. Vsa leta, od kar se poskuša uvesti ta projekt v naše kmetijstvo, je bilo letno zajetih v vzorec le okoli 300 poročevalskih kmetij.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mora po evropskih predpisih vzpostaviti reprezentativni vzorec kmetijskih gospodarstev, ki bodo daljše obdobje vključena v mrežo FADN in bodo verodostojno vodila svoje knjigovodstvo.

Oblikovanje pravega vzorca je bilo od vsega začetka izvajanje projekta dokaj zahtevno. Ker ni bil možen direkten dostop do zelenih podatkov, je MKGP ta del projekta reševalo v okviru raziskovalne naloge, kjer so sodelovali KIS, Statistični urad RS in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Z navedenimi institucijami je sodelovanje v okviru tega projekta potekalo uspešno.

V začetku leta 2005 je bil izdelan Načrt vzorčenja FADN za Slovenijo, s katerim je bilo določeno, da bo slovenski vzorec FADN sestavljalo 900 poročevalskih kmetij. Dokument

RI/CC-1423, z naslovom The FADN-selection plan for Slovenia je bil uradno potrjen in sprejet v Bruslju.

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije je imela v letu 2004 in 2005 funkcijo izvajalca vnosa in obdelave podatkov s poročevalskih kmetij. Sistem obdelave podatkov se izvaja na osnovi centralnega zbiranja mesečnih poročil o poslovanju poročevalskih kmetij.

Z vstopom v Evropsko skupnost so se zahteve v zvezi s kakovostjo vodenja kmetijskega knjigovodstva bistveno spremenile. Predvsem se je zaostрил nadzor nad vnesenimi podatki. Pravilnost poročil kmetijskih gospodarstev se v mreži nadzoruje s kontrolnim sistemom RICA.

Najbolj aktualna naloga v letu 2005 je bila izdelava končnega poročila poročevalskih kmetij za leto 2004. Podatki za leto 2004 so trenutno v fazi testiranja. Vzporedno s tem je potekalo zbiranje in vnos podatkov za tekoče leto 2005. Za leto 2005 je izpolnjena poročila oddalo 696 poročevalskih kmetij.

5.4.3 Kmetijsko šolstvo in infrastruktura

Skrb in odgovornost za načrtovanje in izvajanje izobraževanja v državi je v pristojnosti Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, področje usposabljanja odraslih pa v pristojnosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije nastopa kot enakopraven partner pri vseh tistih vprašanjih, ki so vezana na izobraževanje s področja kmetijstva, gozdarstva in živilstva.

Uspešno prilagajanje kmetovalcev pogojem kmetovanja v Evropski uniji je v veliki meri odvisno od tega, kako bo znalo naše kmetijstvo pokazati, uveljaviti in izkoristiti svoje posebnosti in prednosti ter preseči svoje pomanjkljivosti. To nam bo uspelo le z visoko usposobljenimi strokovnimi službami in izobraženimi kmetovalci. Za doseg tega cilja je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in drugimi socialnimi partnerji tudi v letu 2005 sodelovalo pri prenovi poklicnega in strokovnega izobraževanja. MKGP ima kot socialni partner v Strokovnem svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje svojega predstavnika za področje kmetijstva.

MKGP sredstva namenjena sofinanciranju opremljanja šolskih posestev in usposabljanja šol za izvajanje praktičnega pouka, pri katerem se učenci usposobijo za delo in za uspešen ter kakovosten prenos znanja v prakso.

Preglednica 79: Proračunski izdatki MKGP za kmetijsko šolstvo in infrastrukturo; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Kmetijsko šolstvo in infrastruktura skupaj	192.051	188.123	98,0
Sofinanciranje kmetijskega izobraževanja (PP 1417)	46.551	43.282	93,0
Usposobitev javnih zavodov, ustanov in razvojnih centrov (PP 6557)	145.500	144.841	99,5

Vir: MKGP

Podpora je bila namenjena tudi rednemu in dopolnilnemu izobraževanju, demonstracijam, poskusništvu in dopolnilnim dejavnostim, ki se izvajajo na šolskih posestvih in so izrednega pomena za usposabljanje dijakov in študentov, ter tudi za usposabljanje kmetovalcev ter za prenos najnovejših znanj do uporabnika.

5.4.4 Programi PHARE in drugi mednarodni projekti

Preglednica 80: Proračunska sredstva v okviru PHARE in drugih mednarodnih projektov; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Phare programi in drugi mednarodni projekti skupaj	503.438	679.461	135,0
PHARE CFCU – SNP 2002/2	63.211		
PHARE CFCU – SNP 2003 (PP 8888)	29.877	520.340	1741,6
PHARE CFCU – Nacionalni program za leto 2001 – SNP 2001	146.640		
PHARE CFCU – Nacionalni program – SNP 2002	102.505		
PHARE – lastna udeležba (PP 2424)	158.686	153.244	96,6
Slovensko-Bavarski projekti – tuja donacija	2.349		
FAO – Mednarodno leto gora – tuja donacija	170		
Prehodni vir – lastna udeležba (PP 9153)		5.877	

Vir: MKGP

PHARE nacionalni programi – kmetijstvo

V koledarskem letu 2005 so se končale še zadnje aktivnosti na nekaterih projektih v okviru Finančnega Memoranduma PHARE SNP 2002/I. del, SNP 2002/II. del, Twinning Light Podprograma 2002 in enem od projektov SNP 2003. Projekti so prispevali k:

- vzpostavitvi kontrolnega sistema in sistema poročanja glede na akreditacijske zahteve EKUJS – jamstvenega oddelka, vzpostavitvi ukrepov za omejevanje kužne bolezni v Sloveniji - spremljanje in preprečevanje klasične prašičje kuge v populaciji divjih svinj, nadgradnji kontrolnih referenčnih laboratorijev za mleko in mlečne proizvode,
- nadgradnji informacijskega sistema IAKS ter fitosanitarnega in veterinarskega informacijskega sistema z nabavo potrebne računalniške opreme.

Skupna višina sklenjenih pogodb za navedene projekte znaša 2.920 milijonov evrov (sredstva PHARE), medtem ko je MKGP zagotovilo sredstva za sofinanciranje v višini 20-50% vrednosti projektov ter za plačilo davka na dodano vrednost v primeru nabave opreme.

PREHODNI VIR nacionalni programi – kmetijstvo

V koledarskem letu 2005 so se pričele aktivnosti iz programa Prehodni vir 2004, opredeljene v odločbi Evropske komisije K (2004) 4.183, ki zagotavlja 1.485 milijonov evrov sredstev in sofinanciranje MKGP v višini 374 milijonov evrov za projekte, ki bodo prispevali h krepitvi sistema kakovostne hrane za zaščitene kmetijske proizvode in krmila, k učinkovitejšemu fitosanitarnemu kontrolnemu sistemu in nabavi laboratorijske opreme, nadaljnji krepitvi EU pravnega reda v fitosanitarnem sektorju, krepitvi ARSKTRP na področju izvedbe zunanjetrgovinskih ukrepov, nadzoru in mreženju v gozdarstvu ter institucionalni podpori pri vzpostavitvi mlečnih kvot na kmetijah in ukrepov za izboljšanje gospodarjenja na kmetijah.

V letu 2005 je MKGP pripravilo še predlog projekta v okviru programa »Nerazporejena ovojna 2004« ter predlog za 7 novih projektov, ki so bili potrjeni s strani Evropske komisije v okviru programa Prehodni vir 2005.

INTERREG III B – sodelovanje na področju lesne biomase

V okviru programa INTERREG III./B je MKGP zagotovil sredstva za sofinanciranje triletnega projekta s področja biomase (Alp-Energy-Wood) za udeležbo slovenskih ustanov v tem programu, v katerem sodeluje še pet alpskih držav.

6 UPRAVNA INFRASTRUKTURA

6.1 Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

Ustanovitev, organizacija in pristojnosti ARSKTRP

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) je bila ustanovljena leta 1999 kot organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. ARSKTRP je bila ustanovljena po evropskem zgledu z namenom izvajanja programov reforme kmetijske politike in izplačevanja sredstev v okviru predpristopnega programa SAPARD. ARSKTRP tako od leta 2000 izvaja ukrepe nacionalne kmetijske politike, od maja 2004 pa okoli 100 ukrepov skupne kmetijske politike (SKP). Sredstva za izvajanje SKP zagotavlja Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS), ki združuje vse proračunske izdatke EU na področju kmetijstva. ARSKTRP je akreditacijo za izvajanje teh ukrepov in izplačevanje sredstev iz sklada EKUJS pridobila 19.10.2004. Od leta 2001 Agencija upravlja z evropskimi in nacionalnimi sredstvi predpristopne pomoči SAPARD, od leta 2004 pa izvaja ukrepe 3. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta RS za leta 2004-2006.

Agencija je tako polno akreditirana za izvajanje najzahtevnejših postopkov pri dodeljevanju finančnih sredstev na področju kmetijstva, živilsko-predelovalne industrije in razvoja podeželja. ARSKTRP izvaja ukrepe neposrednih plačil, ukrepe Programa razvoja podeželja RS 2004-2006, ukrepe kmetijskih trgov, strukturne ukrepe razvoja podeželja v okviru 3. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta RS 2004-2006, ukrepe za odpravo posledic naravnih nesreč ter ukrepe Finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva.

ARSKTRP skladno z določili evropske uredbe ES št. 1663/95 temeljito preverja administrativno in vsebinsko ustreznost prispelih vlog in zahtevkov. Pri obravnavi vlog izvaja vrsto kontrol, na osnovi katerih obračuna plačila oziroma določa zneske za izplačilo v skladu z nacionalno in evropsko zakonodajo. Skrbi za pravilno in pravočasno izplačevanje odobrenih sredstev končnim prejemnikom ter o tem poroča vladnim in evropskim institucijam.

Pravne podlage za delo ARSKTRP so zakoni, vladne uredbe in izvedbeni podzakonski predpisi (uredbe in pravilniki), ki jih izda minister, ter navodila za delo in priročniki, ki jih za interne potrebe izda predstojnik agencije. Naloge ARSKTRP so definirane v Zakonu o kmetijstvu in v Uredbi o pogojih za pridobitev akreditacije plačilne agencije za izplačevanje sredstev EKUJS. Poleg tega agencija deluje na podlagi zakonodaje in uredb EU ter mednarodnih sporazumov. ARSKTRP je v upravnih postopkih prvostopenjski organ pri uveljavljanju podpor ali drugih pravic iz naslova ukrepov (skupne) kmetijske politike. ARSKTRP obravnava vloge strank in odloča o njihovi upravičenosti do finančnih podpor, ki jih predvidevajo ukrepi kmetijske politike.

ARSKTRP je zadolžena za pravočasno in pravilno izvedbo plačil kmetovalcem in drugim upravičencem do sredstev EKUJS ter nekaterih ukrepov državnih pomoči. Temeljno poslanstvo ARSKTRP je učinkovita, hitra in natančna tehnična izvedba ukrepov kmetijske politike. To pomeni podporo ohranjanju in razvoju podeželja v Sloveniji ter krepitvi kmetijskih trgov. Delo Agencije je tako usmerjeno k vsem, ki so posredno ali neposredno vezani na kmetijstvo in podeželje.

Vizija ARSKTRP je, da bo s pripravo in izvajanjem dolgoročnega načrta razvoja sistemske podpore kmetijstvu ter razvoja organizacije postala osrednji povezovalni element med institucijami Evropske unije, Slovenije in upravičenci do sredstev. Poleg nalog povezovanja in izplačevanja sredstev naj bi izvajala informiranje, izobraževanje, svetovanje vladnim in nevladnim organizacijam ter podjetjem v živilsko-predelovalni industriji. Delo ARSKTRP bi predstavljalo tudi referenčno profesionalno središče za kadre iz držav jugovzhodne Evrope.

Slika 27: Organigram ARSKTRP (od 1.1.2006 naprej)

Delo ARSKTRP je bilo v letu 2005 organizirano v desetih sektorjih in službah. Po reorganizaciji 1.1.2006 Agencijo sestavlja osem sektorjev oz. služb: Sektor za kmetijske trge, Sektor za razvoj podeželja, Sektor za neposredna plačila, Služba za finance, Služba za kontrolo, Služba za splošne zadeve, Služba za informacijsko upravljanje in tehnologijo ter Služba za notranjo revizijo. Služba za informiranje in Služba za EU zadeve od 1.1.2006 delujeta kot oddelka znotraj Službe za splošne zadeve.

Sodelovanje ARSKTRP z drugimi institucijami

ARSKTRP tesno sodeluje z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je zakonodajalec in je tako pristojno za tolmačenje zakonodaje, ARSKTRP pa je izvajalec. Na področju izvajanja ukrepov SKP ARSKTRP tesno sodeluje tudi z Ministrstvom za finance, na področjih usposabljanja in informiranja posameznih javnosti pa tudi z mnogimi drugimi institucijami, kot so: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Carinska uprava RS, Ministrstvo za okolje in prostor, Zavod za gozdove, inšpekcijske službe idr. ARSKTRP informacije, znanja in izkušnje izmenjuje tudi z znanstvenimi in akademskimi institucijami. Pri izvajanju ukrepov skupne kmetijske politike ARSKTRP sodeluje s sorodnimi institucijami oz. plačilnimi agencijami v drugih državah članicah EU, kot so: ONIC v Franciji, AMA v Avstriji ter RPA v Veliki Britaniji.

Obseg dela v letu 2005

ARSKTRP je 31. marca 2005 pridobila akreditacijo za upravljanje z mlečnimi kvotami, 17. maja 2005 pa je bila pridobljena tudi akreditacija za izvajanje novo uvedenih ukrepov skupne kmetijske politike in programskih podpor na ARSKTRP v letu 2005.

V letu 2005 je na ARSKTRP prispelo 63.465 zbirnih vlog za neposredna plačila, ki so zajemala plačila na živali in površino (EKO 0; 43.053 zahtevkov), za kmetijsko okoljske ukrepe (SKOP; 25.758 zahtevkov) in izravnalna plačila na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD; 44.180 zahtevkov). Na ARSKTRP je prispelo 59.021

zahtevkov za posebne in klavne premije, 1.373 zahtevkov za dodelitev premijskih pravic iz nacionalne rezerve oz. za prenose premijskih pravic za drobnico in krave dojlje, 2.340 obvestil o izločitvi oz. nadomestitvi živali, za katere je bil vložen zahtevek za neposredna plačila, potrjenih je bilo 3.586 potnih listov za odpremo govedi v države članice EU.

V letu 2005 je potekalo celovito upravljanje z mlečnimi kvotami. ARSKTRP je prejela 2.606 vlog za pridobitev dodatnih kvot iz nacionalne rezerve, 500 vlog za prenos individualne mlečne kvote in 40 vlog za začasno pretvorbo mlečnih kvot.

Redno je opravljala tudi aktivnosti na področju zunanje trgovine, kot so izdajanje izvoznih in uvoznih dovoljenj, upravljanje s kvotami in izplačilo izvoznih nadomestil. V letu 2005 je bilo izdanih 1.425 izvoznih dovoljenj (489 za meso in mesne izdelke, 347 za sadje in zelenjavo, 298 za žito in riž, 230 za mleko in mlečne izdelke, 57 za sladkor, 4 za proizvode izven priloge 1) in 642 uvoznih dovoljenj (192 za sladkor, 162 za žito in riž, 100 za mleko in mlečne izdelke, 52 za sadje in zelenjavo, 48 za vino, 29 za etilni alkohol, 23 za olja in masti, 20 za banane, 16 za meso in mesne izdelke). Poleg tega je ARSKTRP izvajala tudi vse ostale intervencijske in specifične ukrepe ter zbirala, obdelovala in objavljala podatke o količinah in cenah določenih kmetijskih pridelkov na reprezentativnih trgih.

V letu 2005 je bil dokončan poračun pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč v letu 2004. Za ta namen je Agencija prejela 6.138 vlog in izdala 5.939 odločb. Decembra 2005 je Agencija prejela 5.200 vlog za dodelitev pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč v letu 2005.

Na področju razvoja podeželja je ARSKTRP izvajala nekatere nacionalne ukrepe (pomoč za nadomestilo škode, ki so jo povzročile naravne nesreče ali izjemni pojavi, podpora strokovnim prireditvam, stanovskim in interesnim združenjem, pomoč mladim kmetom za prevzem kmetij, dodelitev nepovratnih sredstev za izvedbo komasacij) in sedem ukrepov Enotnega programskega dokumenta RS 2004-2006 (EPD), potekala pa so tudi še izplačila iz programa SAPARD.

6.2 Fitosanitarna uprava Republike Slovenije

Fitosanitarna Uprava Republike Slovenije (FURS) je organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Skupaj s fitosanitarno in kmetijsko inšpekcijo (Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano) ter pooblaščenimi uradnimi laboratoriji sestavlja nacionalno organizacijo za varstvo rastlin v skladu z mednarodno konvencijo za varstvo rastlin (IPPC). Fitosanitarno področje vključuje:

- področje zdravstvenega varstva rastlin z ukrepi za preprečevanje vnosa (pojava) in širjenja ter za zatiranje rastlinskih škodljivih organizmov,
- področje fitofarmacevtskih sredstev z registracijo, prometom, uporabo in nadzorom fitofarmacevtskih sredstev ter ostankov teh sredstev v rastlinah ter
- področje sort rastlin in semenarstva (varstvo in registracija sort rastlin, kakovost semenskega materiala v pridelavi in na trgu).

Na področju fitofarmacevtskih sredstev, v skladu s svojimi pristojnostmi, sodeluje tudi Ministrstvo za zdravje. Za izvajanje določenih strokovnih nalog in strokovno podporo MKGP so pooblaščen javni kmetijski zavodi, inštituti in fakultete.

Delovno področje FURS pokrivajo naslednji zakoni:

- Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin (Ur.l. RS, št. 23/05 – UPB1),
- Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih (Ur.l. RS, št. 98/04 - UPB1),
- Zakon o mineralnih gnojilih (Ur.l. RS, št. 29/06),
- Zakon o varstvu novih sort rastlin (Ur.l. RS, št. 86/98, 61/06),
- Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin (Ur.l. RS, št. 25/05 - UPB1),
- Zakon o kmetijstvu (Ur.l. RS, št. 54/00).

Sektor za zdravstveno varstvo rastlin

Sektor za zdravstveno varstvo rastlin je odgovoren za upravne zadeve, pripravo predpisov, izvajanje upravnih nalog in mednarodno sodelovanje s področja rastlinskih škodljivih organizmov v skladu z zakonom o zdravstvenem varstvu rastlin in podzakonskimi predpisi, za koordiniranje dela pri usklajevanju področja z evropskim pravnim redom in pri pripravi programov nacionalne strategije ter za oblikovanje novih sistemskih rešitev na področju.

V letu 2005 je bilo težišče dejavnosti na področju zdravstvenega varstva rastlin usmerjeno v:

- prevzemanje in implementacijo nove evropske zakonodaje na področju,
- obisk evropske fitosanitarne inšpekcije Urada za prehrano in veterino, ki deluje pri Evropski Komisiji (FVO inšpekcija), glede preverjanja sistema rastlinskega potnega lista v Sloveniji ter eradikacijskih programov za hrušev ožig in koruznega hrošča,
- koordiniranje dela in nalog z izvajalci zdravstvenega varstva rastlin in mednarodnimi organizacijami (Mednarodna konvencija o varstvu rastlin (IPPC), Konvencija o ustanovitvi Evropske in mediteranske organizacije za varstvo rastlin (EPPO), WTO Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov (SPS)),
- spremljanje pojava in gibanja škodljivih organizmov in pripravljane ukrepov v zvezi s preprečevanjem vnosa in širjenja škodljivih organizmov, predvsem glede hruševega ožiga, koruznega hrošča, krompirjevih ogorčic, borove ogorčice in kostanjeve šiškarice, ter seznanjanje javnosti s sprejetimi ukrepi,
- koordiniranje posebnih nadzorov škodljivih organizmov in delovanja prognostične službe,
- presoja in sprejemanje programov strokovnih nalog in koordiniranje dela strokovnih skupin s področja,
- vodenju FITO registra, kamor je vpisanih že okoli 900 pridelovalcev, predelovalcev, distributerjev in uvoznikov določenih rastlin in rastlinskih proizvodov, ki predstavljajo večjo fitosanitarno nevarnost,
- implementaciji mednarodnega standarda za fitosanitarne ukrepe ISPM – 15, ki ureja uvoz in promet z lesenim pakirnim materialom,
- sodelovanje pri posvetih in izobraževanju s področja zdravstvenega varstva rastlin (mednarodni posvet o varstvu rastlin v Zrečah - marec 2005, mednarodna konferenca držav srednje Evrope v Italiji o delovanju fitosanitarnih služb posameznih držav - junij 2005, EPPO delavnica na Brdu pri Kranju o fitosanitarnih postopkih pri uvozu - november 2005, seminar o informacijskih sistemih, ki uporabljajo GIS – Ljubljana, december 2005).

Na področju zakonodaje so bili sprejeti 4 podzakonski predpisi s področja javnih pooblastil, strokovnega usposabljanja iz zdravstvenega varstva rastlin, registracije pridelovalcev, predelovalcev, uvoznikov in distributerjev in izdajanja rastlinskih potnih listov ter seznama sort krompirja, ki so odporne proti krompirjevemu raku in krompirjevim ogorčicam.

Sprejete so bile tudi spremembe in dopolnitve 5 že obstoječih podzakonskih predpisov.

Zaradi novih žarišč karantenskih škodljivih organizmov v Sloveniji je bilo izdanih 5 odločb o določitvi mej okuženih območij in žarišč okužbe ter ukrepov za preprečevanje njihovega širjenja in zatiranje (1 zaradi hruševega ožiga, 3 zaradi koruznega hrošča in 1 zaradi kostanjeve šiškarice).

Sektor za fitofarmacevtska sredstva in mineralna gnojila

Sektor za fitofarmacevtska sredstva in mineralna gnojila je poleg upravnih zadev, priprave predpisov in izvajanja upravnih nalog odgovoren za:

- mednarodno sodelovanje s področja v skladu s predpisi (EPPO, CEFTA CEUREG, OECD, FAO),
- koordinacija programa spremljanja ostankov pesticidov v kmetijskih pridelkih,
- registracijo fitofarmacevtskih sredstev,

- koordinacijo dela na področju usposabljanja odgovornih oseb za promet s fitofarmacevtskimi sredstvi, predavateljev, prodajalcev in izvajalcev ukrepov varstva rastlin,
- koordinacijo dela na področju tehničnih zahtev za naprave za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev (škropilnice) ter nadzora nad njimi,
- koordiniranje dela pri usklajevanju področja z evropskim pravnim redom,
- koordinacijo in pripravljanje programov nacionalne strategije ter
- oblikovanje novih sistemskih rešitev na področju.

Na podlagi Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (Ur.l. RS, št. 98/04-UPB1) je bilo v letu 2005 izdanih 2 nova ter 6 sprememb obstoječih predpisov s področja registracije, prometa in uporabe fitofarmacevtskih sredstev, izobraževanja in naprav za nanašanje. Z na novo izdanimi podzakonskimi predpisi se je nadaljevalo delo v smislu koordinacije in vzpostavljanja sistema postopka registracije, prometa, uporabe in nadzora nad fitofarmacevtskimi sredstvi v Republiki Sloveniji.

V letu 2005 je bilo izdanih 47 odločb o registraciji fitofarmacevtskih sredstev (10 novih, 15 podaljšanj, 22 sprememb), 3 odločbe o prenehanju registracij, 32 dovoljenj za uvoz vzorcev, 3 dovoljenja za uvoz identičnih sredstev, 1 dovoljenje za razširitev uporabe ter 1 dovoljenje za izjemno uporabo fitofarmacevtskih sredstev. Utečeno je potekalo delo pri vpisu v register in izbrisu iz registra podjetij za promet s fitofarmacevtskimi sredstvi, v katerega je vpisanih okoli 440 prodajal na drobno in debelo. V okviru rednih pregledov naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev je bilo v letu 2005 opravljenih 8.288 pregledov in izdanih 8.256 znakov o uspešno opravljenem testiranju.

Nadaljevalo se je tudi certificiranje naprav za nanašanje fitofarmacevtskih sredstev, za kar sta pooblaščen Biotehniška fakulteta in Fakulteta za kmetijstvo Maribor.

V letu 2005 je 16 izvajalcev usposabljanj izvedlo 107 osnovnih in 77 obnovitvenih tečajev usposabljanja iz fitomedicine za izvajalce ukrepov varstva rastlin, 8 osnovnih in 8 obnovitvenih tečajev za prodajalce fitofarmacevtskih sredstev ter 1 osnovnega ter 2 obnovitvena tečaja za odgovorne osebe in predavatelje. Osnovna usposabljanja je opravilo 7.056 izvajalcev ukrepov varstva rastlin, 49 prodajalcev fitofarmacevtskih sredstev, 23 odgovornih oseb ter 5 predavateljev. 298 izvajalcev ukrepov je pridobilo potrdila na osnovi izobrazbe. Nadaljevalna usposabljanja je opravilo 3.760 izvajalcev ukrepov varstva rastlin, 108 prodajalcev fitofarmacevtskih sredstev, 134 odgovornih oseb ter 85 predavateljev.

Na podlagi Zakona o mineralnih gnojilih (Ur. list, št. 58/02) je bilo v letu 2005 izdanih 20 odločb – dovoljenj za promet za mineralna gnojila, ki niso izpolnjevala pogojev za oznako »EC fertilizer«. Poleg vodenja upravnega postopka oziroma izdajanja dovoljenj, je delo potekalo tudi na področju spremljanja EU zakonodaje na tem področju in sodelovanja z drugimi organi.

Sektor za sorte rastlin in semenarstvo

Za izvajanje upravnih ter z njimi povezanih strokovnih nalog s področja sort kmetijskih rastlin, semenarstva in rastlinskih genskih virov je v FURS pristojen Sektor za sorte rastlin in semenarstvo, ki je odgovoren za:

- izvajanje upravnih nalog v zvezi z varstvom novih sort rastlin, vpisom sort kmetijskih rastlin v sortno listo, z vpisom dobaviteljev semenskega materiala kmetijskih rastlin v register dobaviteljev in izdajanjem dovoljenj za izdajo etiket in potrdil dobavitelja,
- pripravo predpisov na podlagi ZSMKR in ZVNSR ter prenos pravnega reda EU v našo zakonodajo,
- izvajanje organizacijskih ter z njimi povezanih strokovnih nalog na področju sort rastlin, semenarstva in ohranjanja rastlinskih genskih virov,
- sodelovanje z drugimi državnimi organi in mednarodnimi organizacijami, Evropsko komisijo in specializiranimi agencijami Evropske komisije,
- poročanje Evropski komisiji in mednarodnim organizacijam (UPOV, CPVO, ECP/GR)

- izdajo uradnega glasila Uprave ter za informiranje strokovne javnosti o sortah kmetijskih rastlin in semenarstvu.

V letu 2005 je bilo objavljeno uradno prečiščeno besedilo ZSMKR in sprejet je bil zakon o ratifikaciji mednarodne pogodbe o rastlinskih genskih virih za prehrano in kmetijstvo. Sprejetih je bilo 6 podzakonskih predpisov, ki urejajo trženje semenskega materiala kmetijskih rastlin (krmnih rastlin, žit, oljnic in predivnic, semena zelenjadnic ter sadilnega materiala zelenjadnic) ter pravilnik o količinah semenskega materiala in pravilnik o pogojih za opravljanje pregledov, vzorčenja in analiz semena pod uradnim nadzorom.

V letu 2005 je FURS na področju sort rastlin in semenarstva vodila naslednje upravne postopke:

- za varstvo sorte: za 5 sort je bila izdana odločba o zavarovanju sorte, za 8 sort je bila izdana odločba o prenehanju varstva sort rastlin in za 10 sort je bil izdan sklep o ustavitvi postopka;
- za vpis v sortno listo: vloženih je bilo 45 novih prijav, izdanih je bilo 84 odločb o vpisu sort v sortno listo, 14 odločb o zavrnitvi vpisa, ter 187 sklepov o ustavitvi postopka oziroma zavržbi zahteve;
- za register dobaviteljev: vloženih je bili 321 novih zahtev za vpis v register dobaviteljev oziroma za pridobitev dovoljenja za izdajo etiket in potrdil dobavitelja, število ugodenih zahtev je bilo 208, 5 zahtev je bilo zavrnjenih.

Objavljena je bila sortna lista poljščin, zelenjadnic in trte za leto 2005.

FURS je podaljšala javno pooblastila dvema institucijama (KIS in IHPS) kot organoma za potrjevanje semenskega materiala.

Informacijski sistemi Fitosanitarne uprave v letu 2005

Za potrebe informacijske podpore upravnih postopkov in spremljanja nadzorovanih škodljivih organizmov, je Uprava nadaljevala nadgradnjo obstoječih in razvoj novih aplikacij Fitosanitarne informacijskega sistema. S pridobitvijo računalniške opreme iz projekta PHARE za fitosanitarno področje se je izkoristila priložnost za poenotenje in vzpostavitev centralnega produkcijskega okolja, ki omogoča sprotni zajem in prikaz podatkov za vse uporabnike.

Upravni informacijski sistemi Fitosanitarne uprave so:

- **Fito-Seme** register je namenjen vodenju registriranih zavezancev, ki se ukvarjajo s pridelavo, uvozom in trženjem semenskega materiala kmetijskih rastlin in rastlinskega blaga, na katerem se lahko pojavljajo karantenski in nadzorovani škodljivi organizmi,
- **Fito nadzor** pokriva področje posebnih nadzorov in je namenjen sprotnemu zbiranju in analizi podatkov o pojavu nadzorovanih škodljivih organizmov,
- **Fito FFS** je informacijski sistem, namenjen vodenju registra fitofarmacevtskih sredstev, registra prodajaln fitofarmacevtskih sredstev, evidence prodaje fitofarmacevtskih sredstev in drugih evidenc v zvezi s fitofarmacevtskimi sredstvi,
- **Evidenca izobraževanj iz uporabe FFS** vsebuje podatke o osebah, ki so opravile izobraževanja na področju uporabe FFS. Podatke v evidenco sproti vnašajo ustanove, ki so pooblašene za izvajanje izobraževanj. Evidenca, ki je bila vzpostavljena v letu 2005, je konec leta 2005 vsebovala okrog 35.000 zapisov.
- **Evidenca testiranja naprav za nanašanje FFS** se vodi na pooblaščenih javnih zavodih, ki so pooblašeni za testiranje naprav za nanašanje FFS. Testiranje opravljajo na terenu, potem pa podatke uskladijo s centralno evidenco v obeh smereh. Iz centralnega strežnika preverijo točnost podatkov, posodobijo šifrante, subjekte in podatke testiranja ostalih ekip, hkrati pa iz svoje baze posodobijo podatke v centralno evidenco. Ta evidenca je bila prvič vzpostavljena v letu 2005.

- **Fito sorte** je informacijski sistem namenjen vodenju registra sort registriranih v RS (sortna lista) in vodenju registra zavarovanih sort ter obdelavi vsebovanih podatkov.

Poleg upravnih aplikacij ima Fitosanitarna uprava tudi dva javno dostopna spletna portala. Prvi je informacijski sistem za varstvo rastlin FITO-INFO, ki služi obveščanju javnosti z različnimi vsebinami iz varstva rastlin. Vsebuje podatke o registriranih fitofarmacevtskih sredstvih in njihovi toksikologiji, podatke o živih organizmih (sistematiko, latinska, tuja in domača imena, opise bolezni in škodljivcev, fotografije organizmov), različne informacije s področja varstva rastlin in celotno zakonodajo s fitosanitarnega področja. Zelo obiskan je tudi prognošični modul, kjer so sprotne informacije, ki jih objavlja Opazovalno napovedovalna služba Slovenije. Ta informacijski sistem se stalno dopolnjuje, saj nekatere informacije v njem relativno hitro »zastarajo«. Take informacije so prognošična obvestila, registrirani pripravki fitofarmacevtskih sredstev in zakonodaja s fitosanitarnega področja. FITO-INFO je dostopen na spletnem naslovu: <http://www.fito-info.bf.uni-lj.si>.

Obveščanju o upravnih zadevah je namenjen spletni portal Fitosanitarnе uprave RS, dostopen na naslovu <http://www.furs.si>. Ta vsebuje vso zakonodajo s fitosanitarnega področja, vse obrazce za vloge, navodila, odločbe, sprotne informacije o fitosanitarnih nadzorih, poročila o delu ustanov na fitosanitarnem področju, razne predstavitve in publikacije.

6.3 Inšpekcijske službe

6.3.1 Splošne ugotovitve in delo IRSKGH

Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (IRSKGH) je ustanovljen na podlagi Uredbe o organih v sestavi ministrstev (Ur.l. RS, št. 58/03) in opravlja naloge inšpekcijskega nadzora nad izvrševanjem predpisov s področij kmetijstva, razvoja podeželja, ukrepov kmetijske politike, kakovosti kmetijskih pridelkov in živil, krme, zootehnike, gensko spremenjenih organizmov, varstva rastlin, mineralnih gnojil, semenskega materiala kmetijskih rastlin, vina in drugih proizvodov iz grozdja in vina, gozdarstva, lovstva in ribištva, primarne proizvodnje in pridelave živil oziroma hrane ter dobre kmetijske prakse. Razdeljen je na posamezne inšpekcije, ki opravljajo nadzor v okviru pooblastil. Organiziran je kot organ v sestavi Ministrstva z vodstvom v Ljubljani (Urad glavnega inšpektorja), z operativnim kadrom na 8 Območnih enotah (OE) in 25 izpostavah, ki vključujejo tudi BIP-e (mejna vstopna točka v EU). V okviru Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano delujejo:

- Inšpekcija za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil (Kkpž),
- Kmetijska inšpekcija (Kmet) in Vinarska inšpekcija (Vin), ki trenutno deluje še v sklopu Kmetijske inšpekcije,
- Fitosanitarna inšpekcija (FSI),
- Gozdarska inšpekcija (GI),
- Lovska in ribiška inšpekcija (Lo Ri) in
- Inšpekcija za kontrolo kakovosti krme (Krm).

V letu 2005 so omenjene inšpekcije opravile obsežno nalogo, ki izhaja iz njihove pristojnosti (Poročilo o delu je objavljeno na portalu MKGP). Kot članica EU je Slovenija dolžna spoštovati nacionalne in evropske predpise tako po posameznih področjih kot tudi skladno s splošnim trendom k učinkovitosti in uspešnosti v segmentu nadzora. Tako se je v letu 2005 v večjem obsegu pojavil tudi evropski nadzor nad izvajanjem SKP (skupna kmetijska politika) in nad izvajanjem nacionalnega nadzora.

Namen inšpekcijskega nadzora je shematsko opredeljen v treh točkah:

- ugotavljanje stopnje skladnosti izvajanja zakonodaje,
- posredovanje ugotovitev prisojnemu ministrstvu oz. institucijam in
- priprava predlogov za povečanje učinkovitosti zakonodaje.

V letu 2005 se je bistveno spremenil tako obseg kot tudi način dela inšpektorata. Na to sta v veliki meri vplivala dva faktorja:

- Slovenija je kot članica EU zavezana k izvajanju Uredb, ki jih določa SKP,
- Slovenija je prenesla odločanje sodnikov za prekrške na prekrškovne organe (inšpekcije).

Prvi faktor prinaša s seboj novo definicijo notranjega trga EU. Zmanjšalo se je delo, ki ga je IRSKGH prej opravljal na mejah, saj so se uvozne in izvozne pristojnosti prenesle le na mejo s Hrvaško. Vse drugo je postalo notranjost. SKP skladno s pomembnostjo novo nastalega tržišča določa tudi nove segmente in objekte. Tako se bistveno povečuje in opredeljuje »krma«, ki postaja samostojen objekt. Povečuje se tudi širša problematika npr. okoljskih opredelitev, ki se jih posledično beleži zaradi delovanja kmetijske dejavnosti, kar opredeljuje tako program dela in ukrepanj inšpektorata in pristojnih ministrstev.

Zaradi razlik v organiziranosti posamezne države članice EU, se bistveno spreminja tudi poudarek dogovarjanja med institucijami znotraj države, ki vsaka v svojem segmentu pokrivajo verigo hrane in krme (od njive do krožnika ali od vil do vilic). Poudarjena je presoja glede učinkovitosti dogovora pri programu izvedbe nadzora celotne verige, uspešnost nadzora in tudi obveščanja tako znotraj vsake posamezne članice kot tudi navzven v EU.

Končni izdelek IRSKGH nasproti strankam v postopku je torej opravljanje nadzora in inšpekcijsko ukrepanje ter prekrškovno ukrepanje ob ugotovljenih prekrških.

Preglednica 81: Število rešenih zadev po posameznih inšpekcijah po Zakonu o upravnem postopku; 2003-2005

	2003	2004	2005
Inšpekcija za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil (Kkpž)		18.239	6.533
Kmetijska inšpekcija (Kmet) in Inšpekcija za kontrolo kakovosti krme (Krm)	9.254	10.033	11.441
Fitosanitarna inšpekcija (FSI)	29.497	19.998	18.241
Gozdarska inšpekcija (GI)	889	1.165	1.112
Vinarska inšpekcija (Vin)	2.503	2.143	2.139
Lovska in ribiška inšpekcija (Lo Ri)	673	497	726

Vir: IRSKGH

Vse zadeve seveda niso enake. Posamezne inšpekcije imajo različno število subjektov, ki jih morajo obravnavati, drugačne postopke glede na vlagatelje, kar za sabo potegne specifične načine dela, različne stopnje zahtevnosti, drugačne »končne produkte«, tako da obseg dela ni mogoče enačiti le s številom izrečenih zadev.

Preglednica 82: Izvedeni ukrepi inšpekcijskih služb po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in po Zakonu o prekrških v letu 2005

	Št. rešenih zadev	Odstop ¹	28. čl. ZIN ²	33. čl. ZIN ³	Ust. opoz. ZP ⁴	Št. plač. nal. ⁵	Št. odločb ⁶	Št. vlož. predl. ⁷	Kaz. ovad. ⁸
Kkpž	6.533	364	887	906	98	263	86	3	3
Kmet in Krm	11.441	6.141	1.617	365	103	111	76	0	1
FSI	18.241	186	1.370	178	80	47	10	0	0
GI	1.112	0	0	57	286	138	202	0	0
Vin	2.139	55	450	122	209	147	139	0	0
Lo Ri	726	16	214	71	70	54	62	55	1

1. Prikazuje tiste zadeve, ki so jih inšpekcijske službe v delu terenskega ogleda ali kontrole zapisa terenskega ogleda opravile za drug organ, ki je o stvari odločil (ARSKTRP za neposredna plačila in VURS v primeru ptičje gripe).
2. V inšpekcijskem postopku začete zadeve brez ugotovljenih nepravilnosti.
3. Zadeve z ugotovljenimi nepravilnostmi, vendar je glede na pomen dejanja »opozorilo« zadosten ukrep. Izdano je torej le ustno opozorilo ter določen rok za odpravo.
4. Ustno opozorilo je opredeljeno v 53. členu Zakona o prekrških, ko lahko pooblaščen uradna oseba kršitelja le ustno opozori, če je storjeni prekršek neznatnega pomena in če oceni, da je glede na pomen dejanja opozorilo zadosten ukrep.
5. Število plačilnih nalogov, ki so opredeljeni v 57. členu Zakona o prekrških.
6. Število odločb, ki so opredeljene v 46. členu Zakona o prekrških.
7. Število obdolžilnih predlogov, ki so opredeljeni v 105. členu Zakona o prekrških.
8. Število kazenskih ovadb, kot jih opredeljuje kazenski zakonik (poglavje Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine).

Vir: IRSKGH

6.3.2 Inšpekcija za kontrolo kakovosti kmetijskih pridelkov in živil

Inšpekcijski nadzor obsega preglede kmetijskih pridelkov in živil na kakovost, odvzem vzorcev za laboratorijske analize zaradi ugotavljanja skladnosti kmetijskih pridelkov in živil z deklariranimi lastnostmi, preglede dokumentacije ter preglede sistema preverjanj in rezultatov preverjanj s ciljem zaščititi interes potrošnikov. Gre torej za dva segmenta: preverjanje skladnosti deklarirane kakovosti z dejansko ter ugotavljanje izvajanja skladnosti potrošnika s »pravico vedeti« glede dejanske kakovosti.

Preglednica 83: Pregled živil na kakovost v letu 2005

	Vsi izdelki	Ustrezni	Neustrezni		
			označba	kakovost	roki
Število izdelkov	14.777	10.752	4.012	812	1.090
%	100,0	72,8	27,2	5,5	7,4

Vir: IRSKGH

Inšpekcijski nadzor se izvaja redno in skladno s programom, ki je usklajen z drugimi institucijami na ravni ministrstva, na ravni države (ministrstev) ter na ravni EU.

6.3.3 Kmetijska inšpekcija in Inšpekcija za kontrolo kakovost krme

Nadzor **kmetijske inšpekcije** obsega preglede po dveh ključnih segmentih:

- preverjanje skladnosti s programi SKP: neposredna plačila na površino, neposredna plačila na živali, ukrepi kmetijske strukturne politike (SAPARD), ukrepi tržno-cenovne politike, dopolnilne dejavnosti na kmetijah, Program razvoja podeželja (Slovenski kmetijski okoljski program (SKOP), omejene možnosti kmetijske proizvodnje (OMD)), drugo po uredbi o izvedbi ukrepov kmetijske politike, enotni programski dokument strukturnih ukrepov (EPD) (podpora ukrepom za pospeševanje kmetijstva v občinah, naložbe v kmetijska gospodarstva, prestrukturiranje in prenova kmetijstva in živilske proizvodnje, gospodarska diverzifikacija na kmetiji (turizem, obrt), agromelioracije)
- preverjanje skladnosti z nacionalnimi predpisi (kmetijska zemljišča, reprodukcijski material, gnojila, krmila, FFS-fitofarmacevtska sredstva, higiena živil, dobrobit živali, vino, dopolnilne dejavnosti...).

Inšpekcijski nadzor **Inšpekcije za kontrolo kakovosti krme** obsega ugotavljanje skladnosti:

- označevanja krme,
- deklariranih sestavin v krmi z dejanskimi in predpisanimi,
- vsebnostjo GSO (gensko spremenjeni organizmi).

Nadzor se izvaja v notranjosti po programu, ki ga IRSKHG uskladi z VURS-om in lahko zajema pregled dokumentacije in vzorčenja. Ob vstopnih točkah v EU (BIP) se izvaja kontrola dokumentacije (skladno z opredeljenim postopkom VURS, Carinska uprava) ter naključni identifikacijski pregledi po vsebinah, ki so navedene zgoraj.

Preglednica 84: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije in Inšpekcije za kontrolo kakovosti krme po zakonih v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti
Zakon o kmetijstvu	1.841	151
Zakon o kmetijskih zemljiščih	799	349
Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih	3.433	343
Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin	263	15
Zakon o mineralnih gnojilih	191	17
Zakon o živinoreji	1.654	399
Zakon o krmi	337	63

Vir: IRSKGH

Preglednica 85: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o kmetijstvu v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti	% nepravilnosti na pregled ¹	% nepravilnosti od vseh pregledov ²
Skupaj Zakon o kmetijstvu	1.841	151	8,2	8,2
Neposredna plačila na površino	537	84	15,6	4,6
Neposredna plačila na živali	203	1	0,5	0,1
Ukrepi tržnecenovne politike	191	3	1,6	0,2
Ukrepi kmetijske strukturne politike (SAPARD)	363	3	0,8	0,2
Program razvoja podeželja (PRP)	271	12	4,4	0,7
Dopolnilne dejavnosti na kmetijah	140	36	25,7	2,0
Enotni programski dokument strukturnih ukrepov (EPD)	72	5	6,9	0,3
Drugo po uredbi o izvedbi ukrepov kmetijskepolitike	64	7	10,9	0,4

¹ ugotovljeni odstotki nepravilnosti od vseh opravljenih pregledov po enem (dotičnem) materialnem zakonu

² ugotovljeni odstotki nepravilnosti, ki so bile najdene, ko je bil izveden pregled na določeno nepravilnost iz področja zakona (ciljani pregledi)

Vir: IRSKGH

Preglednica 86: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o fitofarmacevtskih sredstvih v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti	% nepravilnosti na pregled	% nepravilnosti od vseh pregledov
Skupaj Zakon o fitofarmacevtskih sredstvih	3.433	343	10,0	10,0
Trgovanje s FFS	781	74	9,5	2,2
Naprave za nanašanje FFS	642	44	6,9	1,3
Prodajalne s FFS	887	80	9,0	2,3
Dolžnosti uporabnikov FFS	742	134	18,1	3,9
Ostanki FFS v pridelkih	91	0	0,0	0,0
Uporaba FFS na vodovarstvenih območjih	119	1	0,8	0,0
Nadzor nad izvajanjem usposabljanj iz FFS	107	1	0,9	0,0
Drugo	64	9	14,1	0,3

Vir: IRSKGH

Preglednica 87: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Kmetijske inšpekcije po Zakonu o živinoreji v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti	% nepravilnosti na pregled	% nepravilnosti od vseh pregledov
Skupaj Zakon o živinoreji	1.654	399	24,1	24,1
Govedoreja	1	0	0,0	0,0
- kontrola proizvodnosti	1	0	0,0	0,0
- rodovništvo in označevanje živali	1.523	375	24,6	22,7
- plemenjaki in plemenske živali	1	0	0,0	0,0
Praščereja	32	6	18,8	0,4
Ovčereja	24	6	25,0	0,4
Konjereja	1	0	0,0	0,0
Čebelarstvo	19	7	36,8	0,4
Drugo	52	5	9,6	0,3

Vir: IRSKGH

Preglednica 88: Ugotovljene nepravilnosti pri pregledih Inšpekcije za kontrolo kakovosti krme v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti	% nepravilnosti od vseh pregledov	% nepravilnosti na pregled
Skupaj	337	63	18,7	18,7
Kontrola kakovosti krme v prometu	166	23	6,8	13,9
Kontrola označenosti krme v prometu	154	39	11,6	25,3
Drugo	17	1	0,3	5,9

Vir: IRSKGH

Preglednica 89: Vzorčenje krme; 2003-2005

	2003	2004	2005
Odvzeti vzorci	115	96	67
Neustrezni vzorci ¹	38	12	16
- delež neustreznih vzorcev (%)	33,0	12,5	23,9
Neustrezna analiza ²	35	7	4
- delež neustreznih analiz(%)	30,4	7,3	6,0

¹ Vzroki neustreznosti: deklaracija ni bila skladna z določili predpisa, neustrezna embalaža (poškodovana), v prometu krmilo s pretečenim rokom uporabe.

² Vzroki neustrezne analize: rezultati analize vzorca izven območja predpisane tolerance deklariranih vrednosti, v vzorcu najdene neustrezne sestavine,

Vir: IRSKGH

6.3.4 Vinarska inšpekcija

Inšpekcijski nadzor vinarske inšpekcije, ki trenutno deluje še v okviru kmetijske inšpekcije, obsega kontrolo:

- pridelave in prometa grozdja, mošta, vina in drugih proizvodov iz grozdja in vina,
- potrebnih evidenc,
- vsebnosti naravnega alkohola ob trgatvi,
- dela pooblaščenih organizacij.

Preglednica 90: Ugotovljene nepravilnosti Vinarske inšpekcije po posameznih določbah predpisov v letu 2005

	Število pregledov	Število nepravilnosti	% nepravilnosti
Zakon o vinu in drugih proizvodih iz vina (ZVDP)	40	3	7,5
Register	953	198	20,8
Rajonizacija	35	1	2,9
Rok trgatve	136	1	0,7
Dosladkanje	80	7	8,8
Proizvodnja, promet	746	115	15,4
Kletarska evidenca	949	158	16,6
Prostor in oprema	1.385	122	8,8
Kakovost	1.311	154	11,7
Enološka sredstva	44	9	20,5
Deklaracije	1.360	174	12,8
Pooblaščene organizacije	6	0	0,0
Skupaj	7.045	942	13,4

Vir: IRSKGH

Preglednica 91: Vzorčenje vina; 2003-2005

	Ustekleničeno vino			Neustekleničeno vino			Vino skupaj		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Število odvzetih vzorcev	259	188	199	229	168	162	488	356	361
Število neustreznih vzorcev	65	73	83	77	74	64	142	147	147
Delež neustreznih vzorcev (%)	25,1	38,8	41,7	33,6	44,0	39,5	29,1	41,3	40,7

Vir: IRSKGH

6.3.5 Fitosanitarna inšpekcija

Fitosanitarna inšpekcija pri Inšpektoratu RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (IRSKGH) je pristojna za nadzor nad izvajanjem naslednjih zakonov in na njihovi podlagi izdanih predpisov:

- Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin (ZZVR),
- Zakona o semenskem materialu kmetijskih rastlin (ZSMKR),

- Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu (ZGRM),
- Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (ZFFS),
- Zakona o varstvu novih sort rastlin (ZVNSR),
- Zakona o kmetijstvu (ZKmet),
- Zakona o krmi (ZKrma).

Fitosanitarna inšpekcija skupaj z gozdarsko inšpekcijo, Fitosanitarno upravo RS in pooblaščenimi uradnimi laboratoriji sestavlja nacionalno organizacijo za varstvo rastlin v skladu z mednarodno konvencijo za varstvo rastlin (IPPC). Glavne naloge so nadzor zdravstvenega stanja in kakovosti rastlinskih pošiljk v mednarodnem prometu in na domačem trgu, inšpekcijski pregledi na mestu pridelave rastlin, na zemljiščih, v skladiščih in prevoznih sredstvih, ter odrejanje in nadzor izvajanja ukrepov. Dejavnosti so razdeljene na nadzor ob uvozu iz tretjih držav (7 vstopnih točk v Evropsko unijo) ter nadzor na notranjem trgu in na mestu pridelave ter ob izvozu nadzorovanih rastlin in rastlinskih proizvodov. Z vstopom v Evropsko unijo je fitosanitarna inšpekcija pričela izvajati tudi nadzor kakovosti sadja ob uvozu iz tretjih držav. Območno je fitosanitarna inšpekcija organizirana v osmih enotah IRSKGH.

Najpomembnejše splošne dejavnosti fitosanitarne inšpekcije za zagotavljanje nemotenega in usklajenega neposrednega nadzora so sodelovanje z uradnimi laboratoriji in FURS pri pripravi nacionalnega programa za področje ter pripravi in izvedbi posebnih nadzorov, usklajevanje neposrednega nadzora s pripravo navodil, priprava obvestil o zadržanju pošiljk iz uvoza ali na notranjem trgu EU in posredovanje FURS za nadaljnje obveščanje Komisije EU, EPPO in držav izvoznic (v letu 2005 37 notifikacij: 5 notranji trg EU, 32 uvoz iz tretjih držav), sodelovanje v delovnih skupinah Komisije EU in organizacije EPPO, organizacija mednarodne EPPO delavnice za fitosanitarne inšpektorje v novembru 2005 – Brdo pri Kranju, dokončanje zadnjega Phare programa za izgradnjo vstopnih mest v EU – MP Gruškovje, nadaljevanje izgradnje informacijskega sistema fitosanitarne inšpekcije (aplikacija FSI-pregled), mednarodni EU projekt PORT-check, priprava pripomb na osnutke novih predpisov, priprava in sodelovanje na misiji FVO inšpekcije za fitosanitarno področje 2005 (RPL sistem, koruzni hrošč, hrušev ožig), priprava in izvedba rednih letnih izobraževanj FSI, sodelovanje pri obveščanju javnosti (delavnice in predavanja za imetnike rastlin), urejanje spletne strani (<http://www.mkgp.gov.si/index.php?id=2223>) ter poročanje MKGP in FURS.

Preglednica 92: Število inšpekcijskih pregledov fitosanitarne inšpekcije v letu 2005

Enota FSI	Uvoz	Izvoz	Re-izvoz	Notranji	SKUPAJ
Kranj	99	196	1	482	778
N. Gorica	202	380	940	719	2.241
Koper	2.878	1.534	1.894	182	6.488
Ljubljana	7	1.054	0	503	1.564
Celje	0	313	2	635	950
Novo mesto	4.137	341	7	663	5.148
M. Sobota	0	72	4	1.531	1.607
Maribor	2.762	463	0	726	3.951
SKUPAJ	10.085	4.353	2.848	5.441	22.727

Vir: MKGP/Fitosanitarna uprava Republike Slovenije

Po podatkih poročila po zakonu o upravnem postopku je fitosanitarna inšpekcija v letu 2005 vodila 18.851 zadev. Izdanih je bilo 20.304 zapisnikov (vključene vloge) oz. opravljenih 22.727 inšpekcijskih pregledov po posameznih zakonih.

Skupno število fitosanitarnih inšpekcijskih pregledov se je v letu 2005, v primerjavi z letom 2004 in 2003 še nekoliko zmanjšalo in sicer predvsem zaradi manjšega števila pregledanih pošiljk ob uvozu in izvozu in ponovnem izvozu, kot posledica vstopa Slovenije v EU.

FSI je v letu 2005 skupno opravila 10.085 inšpekcijskih pregledov ob uvozu (2.280 fitosanitarnih pregledov, 82 pregledov po ZSMKR in enega po ZGRM, 4.179 pregledov

kakovosti sadja in vrtnin, 3.465 pregledov krme in 65 pregledov fitofarmacevtskih sredstev) (priloga 51).

V letu 2005 je bil vzpostavljen nadzor lesenega pakirnega materiala ob uvozu, v sodelovanju s Carinsko upravo RS in Fitosanitarno upravo RS.

V letu 2005 se je število fitosanitarnih pregledov pošilk rastlinskega blaga pri izvozu povečalo iz 3.088 v letu 2004 na 4.353 pregledov, število pregledov pri ponovnem izvozu pa zmanjšalo. Razlog za zmanjšanje je sprememba hrvaške in srbske zakonodaje, ki po novem ne zahtevata več fitosanitarnih spričeval za kavo in sojine tropine.

Število fitosanitarnih inšpekcijskih pregledov v notranjosti države se je nekoliko zmanjšalo v primerjavi z letom 2004. Fitosanitarni inšpektorji so opravili 5.441 inšpekcijskih pregledov, v letu 2004 pa 6.175.

Fitosanitarna inšpekcija je izvajala t.i. posebne nadzore po programih Fitosanitarnе uprave RS. Največji poudarek je bil namenjen nadzoru izvajanja ukrepov za preprečevanje širjenja koruznega hrošča, nadzoru navzočnosti hruševega ožiga, krompirjevih nematod in bakterioz, rumenic vinske trte in nekaterih drugih škodljivih organizmov.

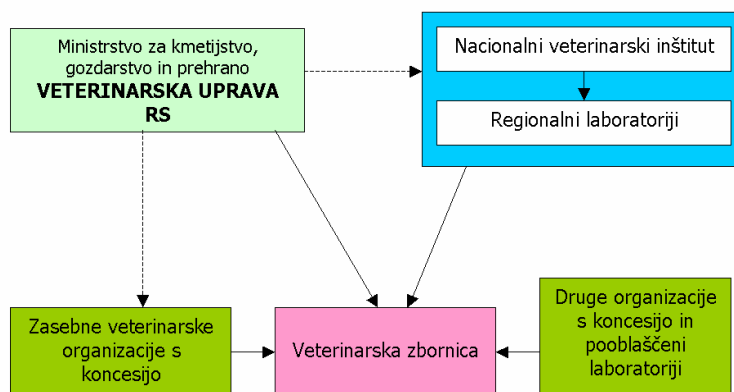
Vzorčenja rastlin so potekala v skladu s programi posebnih nadzorov, inšpekcijskega spremljanja zdravstvenega stanja rastlin, po uradni dolžnosti ob sumu na navzočnost nadzorovanih škodljivih organizmov s seznamov ali na zahtevo stranke. Fitosanitarna inšpekcija je skupno odvzela 1.867 vzorcev rastlin s sumljivimi bolezenskimi znamenji.

Zaradi različnih nepravilnosti ob uvozu je bilo v letu 2005 skupno odrejenih 32 fitosanitarnih ukrepov na podlagi ZZVR. Na podlagi inšpekcijskih pregledov na mestih pridelave in na trgu so bili, glede na težo ugotovljenih nepravilnosti, izrečeni ustrezni ukrepi (skupno 286 po ZZVR in 17 po ZSMKR). V primerih, ko so bile prvič ugotovljene nepravilnosti v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti iz registra ali drugih pogojev po predpisih, so bila izdana opozorila po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru (175) in Zakonu o prekrških (83) oziroma ureditvene odločbe za odpravo pomanjkljivosti. Ob ugotovljeni navzočnosti karantenskih škodljivih organizmov so bili izrečeni ukrepi za preprečevanja širjenja in zatiranje: odločbe o uničenju okuženih rastlin ali ureditvene odločbe za tretiranje s FFS, odločba o prepovedi gojenja gostiteljskih rastlin (hmeljeva uvelost), o uvedbi karantenske premene, ureditev deponije (hmeljeva uvelost), razkuževanje mehanizacije. Na podlagi pravilnika o trženju materiala za vegetativno razmnoževanje vinske trte so bile v januarju in februarju 2005 izdane odločbe o potrditvi matičnih nasadov in rezi cepičev ter dovoljenja za izdajo etiket za trsne cepljenke in cepiče. Ureditvene odločbe so bile izdane tudi za dovolitev sajenja gostiteljskih rastlin PPV, ESFY in EA, po opravljenih pregledih lokacije sajenja in pripadajočih varovalnih pasov. V skladu z Zakonom o prekrških je bila izdana prekrškovna odločba, 9 opominov in 50 plačilnih nalogov.

6.4 Veterinarska uprava Republike Slovenije

6.4.1 Delo in organizacijska shema delovanja VURS

Upravne naloge in inšpekcijsko nadzorstvo na področju veterinarstva opravlja Veterinarska uprava Republike Slovenije (VURS), ki je organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Slika 28: Organizacijska shema delovanja VURS

Upravo vodi generalni direktor skupaj z namestnikom. Veterinarska uprava ima notranjo in mejno veterinarsko inšpekcijo, 4 sektorje z oddelki ter službo za kontrolo kakovosti in notranji nadzor.

Slika 29: Organogram glavnega urada VURS

Uprava opravlja upravne, strokovne in razvojne naloge ter naloge inšpekcijskega nadzora na področjih: zdravstvenega varstva živali, varstva pred živalskimi kužnimi boleznimi, varstva prebivalstva pred zoonozami, zdravstvene ustreznosti surovin, živil in odpadkov živalskega

izvora ter krme in vode za napajanje, varstva živali pred mučenjem, z veterinarsko stroko povezanega nadzora nad prometom z zdravili za uporabo v veterinarski medicini in določanja doktrinarnih rešitev na ravni varne uporabe zdravil v veterinarski medicini, preventive pri razmnoževanju živali, veterinarskega izobraževanja in obveščanja prebivalstva ter varstva okolja in izpolnjevanja mednarodnih obveznosti na teh področjih.

Med najpomembnejše upravne naloge VURS-a spadajo:

- skrb za izvajanje predpisov o veterinarstvu in zagotavljanje izobraževanja na tem področju,
- spremljanje gibanja živalskih kužnih bolezni v državi in v tujini in obveščanje vseh zainteresiranih v Sloveniji in tujini,
- sprejemanje programov, usklajevanje dela in določanje ukrepov za izvajanje programov obvladovanja in preprečevanja širjenja živalskih kužnih bolezni in epidemij,
- zagotavljanje izvajanja in organizacija monitoringa nad ostanki škodljivih snovi v živilih, v živalih in v krmi ter zagotavljanje letne analize rezultatov monitoringa škodljivih snovi v živilih, izdelave ocene tveganja glede teh ostankov v živilih in priprave letnega poročila,
- možnost prepovedi uporabe določenih škodljivih snovi in zdravil,
- registriranje in vodenje registra prevoznikov živali.

V letu 2005 je bil zaradi zahtev skupne evropske veterinarske zakonodaje pripravljen Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (ZVMS) (Ur.l. RS, št. 93/05). ZVMS je predvsem tehnično-strokovni predpis, ki ureja veterinarska merila skladnosti; sledljivost in certificiranje v zvezi z živalmi, živalskimi proizvodi in krmo; veterinarska merila skladnosti in z veterinarsko stroko povezana pravila prometa ter uporabe zdravil; veterinarske preglede in nadzor; ukrepe uradnega veterinarskega nadzora; financiranje veterinarskih pregledov in uradnega veterinarskega nadzora; baze podatkov in informacijski sistem ter posebni upravni postopek.

Po posameznih sektorjih VURS je bilo pripravljenih 18 pravilnikov.

Zaposleni na Veterinarski upravi so se v letu 2005 aktivno udeležili 97 sestankov delovnih teles Komisije in 46 sestankov delovnih teles Sveta ter pri 11 drugih dogodkih v tujini.

Poleg upravnih nalog opravlja Veterinarska uprava Republike Slovenije tudi inšpekcijsko nadzorstvo nad:

- izvajanjem zakonov, drugih predpisov in mednarodnih pogodb, ki se nanašajo na veterinarstvo v Republiki Sloveniji,
- varstvom pred kužnimi boleznimi živali,
- zagotavljanjem varstva prebivalstva pred nalezljivimi boleznimi glede obveznosti veterinarske službe pri preprečevanju in zatiranju zoonoz;
- uporabo zdravil, ki se uporabljajo v veterinarski medicini,
- zdravstveno ustreznostjo in zdravstvenim nadzorstvom nad živali,
- higieno proizvodnje in prometa z mlekom,
- veterinarskimi ukrepi v živinoreji glede zagotavljanja nemotene reprodukcije živali, glede ukrepov za preprečevanje in zatiranje jalovosti, glede zdravja živali in zdravstvene sposobnosti za razmnoževanje, prometa in skladiščenja živalskega semena, jajčnih celic, zarodkov, iker, valilnih jajc in čebeljih matic, glede pridobivanja in priprave živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov ter osemenjevanja in zdravstvene ustreznosti živalskega semena, jajčnih celic in zarodkov,
- ukrepi za varstvo živali pred škodljivim delovanjem ionizirajočih sevanj,
- zaščito živali pred mučenjem,
- mednarodnim prometom,
- zdravstveno ustreznostjo krme in vode za napajanje.

V ta namen ima Veterinarska uprava Republike Slovenije organiziranih 10 območnih uradov notranje inšpekcije in 6 mejnih kontrolnih točk.

6.4.2 Notranja veterinarska inšpekcija

V organizacijski enoti VURS »notranja veterinarska inšpekcija« je deset območnih uradov in šest izpostav. Območni uradi so krajevno pristojne enote VURS za izvajanje uradnega nadzora in upravnih nalog ter pokrivajo celotno območje Republike Slovenije (Koper, Nova Gorica, Postojna, Kranj, Ljubljana, Novo mesto, Celje, Maribor, Ptuj in Murska Sobota).

Notranjo veterinarsko inšpekcijo vodi direktor notranje veterinarske inšpekcije. Med drugim je odgovoren za vodenje, načrtovanje in koordiniranje dela območnih uradov, za organiziranje enotnega izvajanja predpisov, ki urejajo delovno področje notranje veterinarske inšpekcije, za strokovni nadzor dela uradnih veterinarjev v območnih uradih ter načrtovanje akcij s področja dela organa ter poročanje o delu organa.

Območne urade vodijo direktorji območnih uradov, ki načrtujejo, organizirajo, usmerjajo in nadzorujejo opravljanje dela v območnih uradih, odločajo v postopkih na zahtevo strank in opravljajo najzahtevnejše strokovne naloge v organizacijskih enotah. V območnih uradih neposredno izvajajo uradni nadzor ter upravne naloge uradni veterinarji, ki so organizirani na strokovnih področjih oddelkov za javno veterinarsko zdravstvo in zdravstveno varstvo ter zaščito živali. Naloge notranje veterinarske inšpekcije je v letu 2005 izvajalo 242 doktorjev veterinarske medicine ter 35 ostalih zaposlenih (veterinarski tehniki in administrativna pomoč) v desetih območnih uradih. Sektor notranje inšpekcije na glavnem uradu predstavlja štiri uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor.

Notranja veterinarska inšpekcija je izvajala upravne naloge ter redne in izredne naloge inšpekcijskega nadzora v skladu s planom dela. Plan dela območnih uradov za leto 2005 je bil izdelan po strokovnih področjih za vsak območni urad posebej. Izdelani so bili tudi enotni obrazci za zbiranje podatkov iz posameznih strokovnih področij, za poročanje o izvedenih upravnih nalogah in nalogah nadzora ter za poročanje o izrečenih sankcijah.

Sektor notranje veterinarske inšpekcije je skrbnik koncesijskih pogodb za izvajanje mreže javne veterinarske službe, organizira ter vodi verifikacijo določenih veterinarskih dejavnosti za organ in nadzira zaračunavanje izvedenih del v skladu z koncesijskimi pogodbami.

V januarju 2005 so se morali vsi uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor udeležiti izobraževanja iz prekrškovnega postopka in opraviti preizkus znanja.

V letu 2005 so pravilnost izvajanja veterinarskega nadzora uradnih veterinarjev VURS na območnih uradih in neposredno v živilskih obratih ter na terenu, preverjale štiri FVO inšpekcije (inšpekcije Urada za prehrano in veterinarstvo Evropske Komisije). Posamezna inšpekcija je nadzor izvajala v dveh oz. treh skupinah v trajanju od enega do treh tednov. V nobenem primeru ni bila ugotovljena nepravilnost, ki bi zahtevala takojšnjo izvedbo varnostnih ukrepov. Primernost postopkov nadzora uradnih veterinarjev za inšpekcijski nadzor VURS nad živalskimi boleznimi ter nadzora nad proizvodnjo živil živalskega izvora, z namenom odobritve trgovanja z slovenskimi proizvajalci živil, so v letu 2005 preverjale ena ruska in dve ameriški inšpekciji.

V spomladanskih in jesenskih mesecih 2005 je bil izrazit porast izdaje veterinarskih spričeval za trgovanje z živimi živalmi, ki je zahteval pregled vsake pošiljke na izvornem kraju.

Znatno se je povečalo število zahtev po ukrepanju veterinarske inšpekcije na področju zaščite živali pred mučenjem. Ti postopki so zelo zahtevni, v njih se je sodelovalo zlasti s policijo in sodiščem ter z uradnimi veterinarskimi službami drugih držav članic ali tretjih držav, ko je šlo za kršitve pri prevozi živali.

Pri obravnavanju in izvajanju ukrepov za odkrivanje, preprečevanje ter obvladovanje živalskih kužnih bolezni je bil v letu 2005 poudarek dela na izvajanju preventivnih ukrepov aviarne influence, klasične prašičje kuge, transmisivne spongiformne encefalopatije ovac, maedi visne ter hude gnilobe čebelarje zalege. Izvedeni so bili vsi ukrepi po odkritih primerih kužnih bolezni z odškodninskimi postopki vred.

V aprilu je bila izvedena akcija nadzora identifikacije živali, nadzora prometa ter oddaje trupov poginulih živali v ovčjih čredah v štirih območnih uradih, kjer je največja gostota teh čred. Po tej akciji v letu 2005 ni bilo v nobeni novi čredi diagnosticiranega novega izbruha praskavca. Eradikacijo bolezni v že okuženih čredah, ki bo trajala več let, vodijo uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor. Ti so v letu 2005 izvedli in končali vse predvidene postopke za izplačilo odškodnin za izvedene ukrepe in pobite živali pri eradikaciji praskavca.

Ker je bil v letu 2005 izveden obsežen monitoring za klasično prašičjo kugo, v katerem so bili odkriti pozitivni serološki reaktorji, so uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor izvedli predpisan postopek epizootičnega poizvedovanja in po potrebi ponovili vzorčenje za vsak serološki reaktor posebej.

V vseh 48.250 čredah govedi so uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor v letu 2005 pregledali rezultate predpisanih preiskav za vzdrževanje zdravstvenih statusov, rezultate pa potrdili v računalniškem sistemu VOLOS.

Nadzor nad identifikacijo in registracijo živali je bil v letu 2005 izveden v predvidenem obsegu. V drugi polovici leta je bila vzpostavljena računalniška aplikacija za spremljanje izvedenega nadzora ter tako boljše obdelave podatkov za izvedbo analize tveganja kot osnove za izbor gospodarstev, ki so vključena v pregled.

Na področju javnega veterinarske zdravstva so uradni veterinarji izvajali stalen veterinarski nadzor, redne preglede in preverjanja v vseh registriranih živilskih obratih (304), v dopolnilnih kmetijskih dejavnostih in na mestih prodaje končnemu potrošniku v primerih nepredpakiranega svežega mesa in rib. Izvedeni so bili predpisani ukrepi in preverjanja notranjih kontrol, predpisana mikrobiološka preverjanja in analize.

V skladu z programom dela je bila izvedena večina načrtovanih pregledov v prometu z zdravili in kontrola njihove uporabe. Prav tako je bil izveden predviden monitoring pri proizvajalcih in posrednikih krmil in nadzor nad proizvajalci in uporabniki krmnih mešanic.

Izvedeni so bili načrtovani pregledi na področju reprodukcije, v osmenjevalnih središčih, registrirane so bile plemenilne postaje, izvedene so bile kontrole rejcev, ki osemenjujejo sami.

Na področju stranskih živalskih proizvodov je bilo uvedeno in nadzorovano zbiranje bivših živil, ter nadzor nad SŽP na kmetijskih gospodarstvih.

Na področju reševanja upravnih zadev je bilo največ dela na področju izdaje veterinarskih spričeval tako za živali kot za živila, registracije prevoznikov, zbirnih centrov, živilskih obratov, vzdrževanja registrov, poročanja o kužnih boleznih, o izdaji certifikatov in o delu na posameznem področju.

Izvedena so bila izobraževanja nosilcev dejavnosti in lovskih preglednikov.

V skladu z predpisi so bile zaračunane pristojbine, izdani računi in izvedeni postopki izterjave v primerih neplačnikov.

6.4.3 Mejna veterinarska inšpekcija

Po vstopu Republike Slovenije v EU je prišlo tudi do sprememb v organizaciji in delu mejne veterinarske inšpekcije, ki je po novem organizirana v 6 mejnih veterinarskih postaj (MVP). Od tega jih je trenutno v funkciji 5 in sicer MVP Obrežje – cestni mejni prehod, MVP Jelšane – cestni mejni prehod, MVP Dobova – železniški mejni prehod, MVP Brnik – letališki mejni prehod, MVP Koper – luški mejni prehod in MVP Gruškovje – cestni mejni prehod (v funkciji naj bi bil v prvi polovici leta 2006).

Nadzor na mejnih veterinarskih postajah so v letu 2005 izvajali uradni veterinarji za inšpekcijski nadzor na meji v skladu z Direktivo Sveta 97/78 ES, ki določa načela, ki urejajo organizacijo veterinarskih pregledov proizvodov, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav in

Direktivo Sveta 91/496/EGS, ki določa načela o organizaciji veterinarskih pregledov živali, ki vstopajo v Skupnost iz tretjih držav ter s pooblastili po Zakonu o veterinarstvu (Ur.l. RS št. 33/01, 110/02, 45/04, 62/04).

V skladu z že omenjeno bazično in ostalo evropsko zakonodajo, ki se tiče področja mejne veterinarske inšpekcije, je prišlo tudi do korenitih sprememb pri delu oz. postopkih mejnih veterinarskih inšpektorjev, saj se vse uvozne in tranzitne pošiljke, ki vstopajo na teritorij EU pregledujejo na mejnih veterinarskih postajah in se praktično postopek začne in konča na enem mestu. Tako je bilo v letu 2005 na največjem oz. najbolj frekventnem mejnem prehodu Obrežje pregledanih kar 5.015 pošiljk, v Luki Koper 1.094, na mejnem prehodu Jelšane 3.023 pošiljk in na letališču Brnik 41, torej vsega skupaj 9.173 pošiljk, ki so bile predmet mejne veterinarske kontrole.

VURS dobro sodeluje z ostalimi službami na meji. Za carinsko službo so v letu 2005 pripravili tudi seminar oz. izobraževanje o izvajanju nadzora na mejnih prehodih. Pomembno je skupno sodelovanje pri kontroli potniškega prometa iz tretjih držav na teritorij EU in preventivi pred vnosom kužnih bolezni, kar še posebej velja za aviarno influenco.

Mejni veterinarski inšpektorji so bili vključeni tudi v pripravo novega Priročnika za delo MVP, ter sprememb Pravilnika o veterinarskih pregledih proizvodov iz tretjih držav na teritorij EU. Sodelovali so tudi na delovnih sestankih Komisij v okviru delovne skupine za mejo in TRACES.

6.4.4 Sektor za zdravstveno varstvo in zaščito živali

Sektor deluje na področjih zdravstvenega varstva živali in reprodukcije ter področju zaščite živali. Znotraj sektorja je organiziran Oddelek za zdravstveno varstvo živali.

Naloge, ki jih sektor izvaja, so spremljanje evropske in priprava nacionalne zakonodaje z delovnega področja, sodelovanje in odločanje v organih Evropske skupnosti, sodelovanje in odločanje v mednarodnih organizacijah, sodelovanje v mednarodnih projektih, sodelovanje z resornim ministrstvom in drugimi službami, načrtovanje programov nadzora bolezni živali, priprava izvedbenih navodil, priprava načrtov ukrepov ter sodelovanje pri ukrepanju v primeru izbruha posebno nevarnih kužnih bolezni, spremljanje gibanja bolezni živali v državi in tujini ter poročanje in obveščanje, kontrola prevoza živih živali v notranjem prometu in tranzitu, registracija organizacij za izvajanje dejavnosti reje poskusnih živali in izdaja dovoljenj za izvajanje poskusov, registracija pripustnih postaj, izdaja odločb in koncesijskih pogodb za osemenjavanje živali v lastni reji, izvedba oralne imunizacije lisic proti steklini ter izobraževanja.

Mesečno so bila pripravljena poročila o gibanju bolezni živali v Republiki Sloveniji. Z njimi so bila seznanja veterinarska in druge službe v državi, ter vse države Evropske unije in države s katerimi ima Republika Slovenija medsebojni sporazum o vzajemnem obveščanju glede gibanja bolezni živali. Prav tako je bilo mesečno pripravljeno omenjeno poročilo za Mednarodno organizacijo za zdravje živali (OIE). V skladu s pravilnikom, ki določa izvajanje sistematičnega spremljanja stanja kužnih bolezni in cepljenj živali, so se zbirali podatki o opravljenih diagnostičnih in drugih preiskavah ter opravljenih cepljenjih.

Pripravljeno je bilo posebno poročilo o pojavih stekline na območju Republike Slovenije. Izdelana so bila mesečna poročila, ki so bila poslana na uredništvo revije Lovec ter na WHO Collaborating Center za nadzor in preiskave s področja stekline v Wusterhausen. Mesečno so se izdajala tudi poročila o stanju bolezni živali v svetu (povzetki poročil OIE).

V letu 2005 je bil velik del aktivnosti posvečen aviarni influenci (predavanja in izdaja obvestila rejcem, sodelovanje z ornitologi, ...). Junija je bila v sodelovanju s pisarno TAIEX izvedena simulacijska vaja v primeru izbruha aviarne influence. Vključevala je teoretični in praktični del. V delovnih skupinah so bili vključeni uradni veterinarji, na seminarjih pa so sodelovali tudi ostali veterinarji, NVI in druge službe.

Izvedena je bila spomladanska in jesenska akcija oralne imunizacije lisic proti steklini. Javnost je bila o bolezni in samem poteku akcije obveščena preko sredstev javnega obveščanja (časopisi, radio in televizija).

Uveden je bil računalniški sistem Zdravstveni statusi na VOLOS, namenjen spremljanju stanja zdravstvenih statusov govejih čred.

Slovenija je marca 2005 pridobila status države uradno proste bruceloze ovac in enzootske goveje levkoze.

V letu 2005 se je izvajal nadzor nad izpolnjevanjem in zagotavljanjem predpisanih pogojev za zaščito živali pri opravljanju dejavnosti reje živali in trgovanja z živalmi, obveznosti v primerih, ko je šlo za zapuščene živali, v primerih izvajanja posegov in poizkusov na živalih, v primerih zakola živali, natovarjanju, pretovarjanju in raztovarjanju živali ter označevanju prevoznih sredstev ter potekalo sodelovanje s Strokovnim svetom za zaščito živali in v etični komisiji.

6.4.5 Sektor za veterinarsko javno zdravstvo

Sektor za javno veterinarsko zdravstvo je v letu 2005 organiziral in izvedel vrsto izobraževanj za uradne veterinarje VURS (novi predpisi na področju higiene živil; novi higienski paket s področja divjadi in gojene divjadi; Uredbe 852/2004, 853/2004 in 854/2004; nova higienska zakonodaja in spremembe na področju perutninskega sektorja; nova higienska zakonodaja in pogoji za sveže (rdeče) meso; nove uredbe na področju jajc in jajčnih izdelkov; predstavitev ugotovitev po obisku veterinarskih inšpektorjev Ruske federacije).

Organizirana so bila tudi izobraževanja, namenjena nosilcem živilske dejavnosti in drugim zainteresiranim skupinam in sicer TAIEX delavnica o aktualnih temah s področja varnosti živil pri proizvodnji perutninskega mesa v Sloveniji; predstavitev osnovnih značilnosti in novosti, ki jih prinaša nova EU zakonodaja ter predstavitev nove higienske zakonodaje v akciji "Mladi gospodar leta", ki jo organizira in vodi ČZD Kmečki glas.

V letu 2005 je sektor sodeloval pri izvedbi treh obiskov inšpektorjev FVO v Sloveniji in sicer v delih, ki so se nanašali na obrate za proizvodnjo živil živalskega izvora (april 2005: živalski stranski proizvodi; julij 2005: BSE in prehrana živali; november-december 2005: napredek pri posodabljanju obratov in zdravstveno varstvo živali). Sodeloval je tudi pri pregledih štirinajstih obratov za proizvodnjo živil živalskega izvora, ki jih je v Sloveniji opravila veterinarska inšpekcija Ruske federacije ter pri pripravi in izvedbi presoje sistema uradnega nadzora, ki ga v Sloveniji izvaja VURS. Presoja je izvajala FSIS.

V mesecu maju 2005 se je na VURS pričel pilotski projekt katerega cilj je bil uvajanje t.i. sistema presoj dela uradnih veterinarjev (v skladu z Uredbo 882/2004). V letu 2005 je bila načrtovana presoja v 32 obratih za proizvodnjo živil živalskega izvora. Dejanska realizacija je bila nižja – presoja je bila izvedena v 18 obratih, kar predstavlja približno 6% vseh odobrenih živilskih obratov v Sloveniji. Končna ugotovitev pilotskega projekta je bila, da bo v bodoče potrebno izvajanje presoj organizirati znotraj ločenega Sektorja za presoj, katerega ustanovitev se predvideva v začetku leta 2006.

Na pobudo MKGP je Sektor s strokovnimi napotki in pojasnili sodeloval pri pripravi več dokumentov, ki naj bi jih ministrstvo objavilo na spletni strani in predstavljajo osnovna pojasnila glede predpisanih zahtev pri gradnji obratov manjše kapacitete za klanje parkljarjev in kopitarjev. Pripravljene so bile strokovne podlage in pojasnila na področju živil živalskega izvora, ki so bile potrebne za pripravo predpisov kot tudi delovnih navodil s področja t.i. navzkrižne skladnosti in katerih izvajanje se bo pričelo v začetku leta 2006.

Preko RTP eksperta je bila zagotovljena priprava, organizacija in izvedba treh seminarjev oziroma delavnic s področja monitoringa in izkoreninjanja TSE pri govedu, ovcah in kozah (Uredba 999/2001), prehranske varnosti pri proizvodnji perutninskega mesa ter zaščite živali pri transportu in klanju, ki jih je skupaj udeležilo približno 150 udeležencev.

V okviru delovnih in ekspertnih skupin Komisije je sektor sodeloval pri pripravi smernic za pripravo enotnega večletnega nacionalnega načrta uradnega nadzora in pripravi smernic za izvajanje uradnega vzorčenja in analiz v zvezi z mikrobiološkimi standardi.

6.4.6 Sektor za diagnostiko, krmo in zdravila

Oddelek za diagnostiko

Oddelek za diagnostiko pokriva področja nadzora zoonoz, nadzora prepovedanih, nedovoljenih substanc in rezidua ter laboratorijev uradnega veterinarskega nadzora.

V RS se sistematično izvaja monitoring prepovedanih in nedovoljenih substanc ter rezidua z namenom, da se odkrije uporaba prepovedanih substanc, nedovoljena uporaba substanc in navzočnost reziduov v živih živalih, njihovih iztrebkih, telesnih tekočinah in tkivih, v živalskih proizvodih, krmi in vodi za napajanje živali. Za izvajanje monitoringa Veterinarska uprava vsako leto pripravi načrt monitoringa na rezidua. V monitoringu se opravljajo analize na naslednje skupine substanc: stilbeni, derivati stilbenov in njihove soli ter estri, tireostatiki, steroidi, laktoni rezorcilne kisline, vključno z zeranolom, beta agonisti, ostale prepovedane substance, sulfonamidi, antibiotiki in kinoloni, antihelmintiki, kokcidostatiki, karbamati in piretroidi, sedativi, nesteroidna protivnetna zdravila, ostale substance (deksametazon, amitraz), organoklorne spojine vključno s dioksinom nepodobnimi substancami, dioksin in dioksinu podobne substance, organofosforne spojine, težke kovine, mikotoksini in barvila. Vzorčenje se opravlja na kmetijskih gospodarstvih in v živilskih obratih, ki so pod veterinarskim nadzorom. V letu 2005 je bilo v okviru programa nadzora odvzeto in analizirano 1.980 vzorcev na 3.184 substanc in od tega je bilo 18 vzorcev neskladnih.

Sistematičen nadzor nad zoonozami (bolezni oziroma okužbe, ki se naravno, neposredno ali posredno prenašajo med živalmi in ljudmi) se izvaja z namenom sistematičnega zbiranja, spremljanja, analiziranja in posredovanja podatkov o pojavu zoonoz in njihovih povzročiteljev. Program monitoringa zoonoz in njihovih povzročiteljev pripravi in izvede na področju veterinarstva Veterinarska uprava RS, na področju zoonoz pri ljudeh pa ZIRS in IVZ. Skupni program monitoringa zoonoz in njihovih povzročiteljev se pripravi vsako leto posebej na podlagi epidemiološke situacije v Sloveniji, izvaja pa se v vseh fazah živilske verige oziroma poteka v tisti fazi ali fazah, kjer se lahko pridobi največ ustreznih podatkov glede določene zoonoze ali njenega povzročitelja. V program spremljanja je vključenih 8 bolezni oziroma njihovih povzročiteljev, ki se jih spremlja v okviru nadzora nad kužnimi boleznimi pri živalih, v okviru uradnega veterinarskega nadzora v klavnici oziroma po programu vzorčenja. V letu 2005 je bilo po programu vzorčenja opravljeno 789 analiz na *Salmonelo* (14 pozitivnih rezultatov), 615 analiz na *kampilobakter* (266 pozitivnih rezultatov) in 327 analiz na verotoksično *E.coli* O157 (18 pozitivnih rezultatov). Od oktobra 2004 do septembra 2005 se je izvajala tudi Temeljna študija o razširjenosti salmonela v jatah nesnic. V temeljni študiji je bilo na 110 gospodarstvih odvzeto in analizirano 767 vzorcev, od tega je bila *salmonela* izolirana v 78 vzorcih.

Opravljen je bil pregled in ugotavljanje izpolnjevanja predpisanih pogojev Zavoda za zdravstveno varstvo Maribor, Inštituta za higieno okolja, ki za veterinarsko upravo opravlja analize uradnih vzorcev. Prav tako je bil opravljen pregled o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dodatnih preiskav na Nacionalnem veterinarskem inštitutu. Oba laboratorija sta z odločbami imenovana za opravljanje določenih preiskav. Nacionalni veterinarski inštitut je bil v letu 2005 določen tudi kot nacionalni referenčni laboratorij za *salmonelo*.

Oddelek za krmo in TSE

Oddelek za krmo opravlja naloge, ki se nanašajo na spremljanje in pripravo EU zakonodaje s področja krme, bovinih spongiformnih encefalopatij - BSE, usklajevanje in pripravo stališč v Sloveniji; pripravo podzakonskih aktov s področja zdravstvene ustreznosti krme, BSE in ostalih področij v pristojnosti oddelka; sodelovanje v delovnih telesih komisije; sodelovanje v mednarodnih projektih; pripravo poročil za komisijo; sodelovanje s pristojnimi oblastmi na

področju krme v državah članicah in tretjih državah; vodenje registrov obratov, posrednikov in zastopnikov...; pripravo programov dela in poročil oddelka in inšpekcijskih organov na področju krme; pripravo in izvedbo izobraževanj za področje krme in BSE; pripravo operativnih načrtov ukrepov za področje dela urada (contingency plan); organiziranje in sodelovanje pri obiskih tujih inšpekcij na področju, ki je v pristojnosti urada; sodelovanje v sistemu hitrega obveščanja za hrano in krmo (RASFF); obiske na območnih uradih.

V letu 2005 je Oddelek za krmo in TSE v okviru svojih nalog:

- mesečno poročal Evropski komisiji o izvajanju odločbe Komisije 863/2004 o izvajanju TSE ukrepov v Sloveniji; pripravil končno poročilo o izvedbi programa eradikacije in monitoringa TSE v letu 2004; pripravil preliminarno poročilo o izvajanju programov TSE v letu 2005, pripravil preliminarno poročilo za Komisijo EU o izvajanju selekcije na rezistenco proti TSE v Sloveniji v skladu z Odločbo komisije 2003/100 EC in pripravil preliminarno poročilo o izvajanju nadzora na področju krme za leto 2004 v skladu z 22. členom direktive 95/53 za Komisijo EU do 1.4.2005;
- pripravil program nadzora in eradikacije TSE za leto 2006 in posredoval zahtevek za sofinanciranje na Komisijo EU;
- pripravil program za izvedbo vzorčenja za genotipizacijo v skladu z 7. in 8. odstavkom 16. člena pravilnika o izvajanju sistematičnega spremljanja kužnih bolezni in cepljenj živali v letu 2005;
- v sodelovanju s priznano rejsko organizacijo in službo za identifikacijo in registracijo (SIR) pripravil program selekcije na TSE (TSE breeding program) v kontroliranih tropih po posameznih pasmah ter povezavo med bazami podatkov za izvajanje programa (za izvajanje programa selekcije na TSE je pripravljena aplikacija na VOLUS – drobnica, ki terenskim veterinarjem omogoča izpise zapisnika o odvzemu vzorcev s seznamom živali po posameznem rejcu).
- pripravil program nadzora na področju krme za leto 2005 in 2006;
- pripravil program monitoringa radioaktivnosti krme za leto 2005 (javni razpis in odvzem vzorcev za analizo);
- pripravil dodatno dokumentacijo za izvedbo razpisa za PHARE Twinning light SI 05-IB - AG-06 (specifične zahteve na področju higiene krme in uradni nadzor krme);
- vodil in ažuriral register obratov na področju živalske prehrane v skladu z Direktivo 95/69 EC in register obratov, odobrenih v skladu z Uredbo 1774/2002 EC;
- sodeloval v komisijah za pregled obratov in postopkih strokovne presoje izpolnjevanja pogojev že registriranih obratov in dela veterinarske službe;
- pripravil Načrt ukrepov za krmo, ki med drugim določa tudi postopke hitrega obveščanja v primeru ugotovitve zdravstveno neustrezne krme;
- obravnaval 168 zadev v okviru RAFF, od katerih se jih je 14 nanašalo na krmo; 18 zadev je bilo posredovano na EU RASFF (od tega krma predstavljala 12 zadev); notifikacije v EU RASFF so bile povezane z ilegalnim uvozom perutninskega mesa iz Kitajske in uvozom pesnih rezancev, onesnaženih s sestavinami živalskega izvora.
- nudil strokovno pomoč uradnim veterinarjem OU VURS pri izvajanju ukrepov pri 6 primerih BSE, TSE primerih (eradikacija praskavca se izvaja v 4 tropih, v 4 tropih se zaradi izvidov epizotološke poizvedbe izvaja poostren nadzor nad TSE, v dveh tropih ovac in v enem tropu koz je bil sum na TSE ovržen), problematiki sušenja koruze na Dravskem polju (fluoridi v krmi), pri problematiki nadzora posamičnih krmil pri uvozu iz tretjih držav (zdravstvena neustreznost zaradi ugotovitve sestavin živalskega izvora v krmi).

Komisija je 15. avgusta objavila Načrt sproščanja ukrepov na področju TSE (TSE road map) zato je Veterinarska uprava v sodelovanju z zainteresiranimi združenji in organizacijami pripravila stališča Republike Slovenije glede Načrta sproščanja ukrepov na področju TSE za sestanke delovnih teles Komisije in Sveta EU ter okrogle mize v Evropskem Parlamentu.

Za zagotovitev izvajanja aktivnega spremljanja BSE (testiranje ciljnih skupin živali) so bile izvedene navzkrižne kontrole BSE testiranj na celotnem področju Republike Slovenije. Pripravljen je bil program za elektronsko identifikacijo vzorcev odvzetih za preiskave na BSE (bar kode) in sledljivost vzorcev od klavnice oz. enote NVI do laboratorija.

Oddelek za zdravila

Po ustanovitvi Agencije RS za zdravila in medicinske pripomočke (Agencija), kot organa v sestavi Ministrstva za zdravje, pristojnega za zdravila za uporabo v humani in veterinarski medicini v Republiki Sloveniji, je po določilih Uredbe o organih v sestavi ministrstev (Ur.l. RS, št. 58/03) ostala na VURS pristojnost nad z veterinarsko stroko povezanim nadzorom nad prometom z zdravili za uporabo v veterinarski medicini in določanjem doktrinarnih rešitev na ravni varne uporabe zdravil v veterinarski medicini. Delo na tem področju v letu 2005 opredeljujeta še posebej Zakon o veterinarstvu (Ur.l. RS, št.33/01 in dopolnitve) in Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih (Ur.l. RS, št. 101/99 in dopolnitve) in pomembnejši podzakonski predpisi.

Vsa zdravila, ki se uporabljajo za zdravljenje živali in medicirane predmešanice za dodajanje krmi, morajo biti v skladu s kodeksom prakse za registracijo zdravil za uporabo v veterinarski medicini registrirana (OIE Code of Practice for the Registration of Veterinary drugs) in jih mora registrirati nacionalni pristojni organ. Distribucija zdravil sme potekati le preko veterinarjev, registriranih trgovcev na debelo, lekarnarjev ali drugih maloprodajnih mest (specializirane prodajalne) z dovoljenjem v skladu z nacionalno zakonodajo. Zaradi zagotavljanja sledljivosti je potrebno voditi evidence prejetja in izdajanja zdravil. Slovenija, kot polnopravna članica EU mora upoštevati EU predpise. Da bi se zagotovila učinkovitost kontrolnih sistemov, Komisija preko Food and Veterinary Office (FVO) izvaja programe revizij in inšpekcij. FVO inšpektorji z obiski preverjajo, če se veljavni predpisani standardi resnično spoštujejo.

Oddelek za zdravila je med drugim:

- sodeloval pri ugotavljanju zdravil in biocidov, ki imajo dovoljenje za promet v Sloveniji ter vzpostavitvi in dostopnosti veljavnega seznama zdravil na Agenciji;
- sodeloval pri reševanju problematike pomanjkanja registriranih zdravil v Sloveniji (podajanje mnenj o upravičenosti »interventnega« uvoza zdravil za uporabo v veterinarski medicini); podajal predhodna soglasja k dovoljenju za nabavo orožja za omamljanje živali ter izdajali razna potrdila;
- pripravil osnutek protokola o sodelovanju z Agencijo (to zahteva tudi FVO inšpekcija), ki je bilo v letu 2005 nekoliko okrnjeno.

Že konec leta 2004 so bile pripravljene tako imenovane »ček-liste«, po katerih se je opravljalo preglede po programu za leto 2005 poenoteno na vseh desetih Območnih uradih VURS in sicer pri trgovcih na debelo, v lekarnah, v specializiranih prodajalnah, v veterinarskih organizacijah in na kmetijskih gospodarstvih.

Želja, da bi z oddelka vsaj enkrat v letu obiskali vsak OU VURS, je bila le delno realizirana. Oddelek je obiskal pet območnih uradov in obravnavana je bila problematika v povezavi z letnim planom nadzora in tekoče aktualne zadeve s področja zdravil za uporabo v veterinarski medicini. Dne 20.10.2005 je na VURS potekal sestanek z uradnimi veterinarji, pristojnimi za inšpekcijski nadzor, z vseh OU VURS. Obravnavane so bile novosti na področju zakonodaje v zvezi z zdravili za uporabo v veterinarski medicini, aktualne zadeve - pravna vprašanja in drugo.

6.4.7 Sektor za mednarodne zadeve

Sektor za mednarodne zadeve pokriva delovna področja:

- veterinarske preglede in pogoje trgovanja s tretjimi državami,
- veterinarske preglede in pogoje trgovanja med državami članicami,

- neharmonizirana področja trgovanja,
- živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi,
- mednarodne sporazume na področju veterinarstva.

Delo je v letu 2005 obsegalo precej dejavnosti, ki so v grobem razdeljena na področja:

- priprava nacionalne veterinarske zakonodaje,
- priprava navodil za delo mejnih veterinarskih postaj (MVP) in območnih uradov (OU), ter tekoča problematika s področja dela Sektorja,
- priprava in izvajanje izobraževanj na področju živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi in na področju trgovanja znotraj Skupnosti kot tudi za uvoz iz tretjih držav,
- priprava veterinarskih spričeval za promet s tretjimi državami,
- koordinacija projektov iz programa PHARE »prehodni vir 2005«,
- koordinacija inšpekcijskih obiskov Urada za prehrano in veterinarstvo Evropske Komisije (FVO) ter tretjih držav,
- udeležba na sestankih delovnih teles Komisije in Sveta EU s področja dela Sektorja ter koordinacija s Službo za EU koordinacijo in mednarodne zadeve MKGP, glede udeležbe na sestankih delovnih teles Komisije in Sveta EU, pripravo stališč za COREPER in Zasedanje kmetijskih ministrov.

Poleg naštetega Sektor za mednarodne zadeve sodeluje tudi s pristojnimi veterinarskimi organi držav članic EU in tretjih držav ter z drugimi mednarodnimi organi s področja veterinarstva kot so OIE, WTO, FAO in WHO.

V letu 2005 je bil pripravljen Priročnik za delo MVP, v katerem so povzete vse pomembne naloge MVP. Služi kot pripomoček pri izvajanju veterinarskega nadzora pri vnosu živali in živalskih proizvodov, ki prihajajo iz tretjih držav. V njem so zajeti predpisi Evropske Skupnosti in tudi nacionalni predpisi RS, ki se uporabljajo pri delu uradnih veterinarjev zadolženih za nadzor na meji. Prav tako je bil v letu 2005 dopolnjen Priročnik za izvajanje nadzora in odobritve obratov na področju živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi.

Na sektorju poteka tudi dnevna komunikacija z uradnimi veterinarji Območnih uradov, kot tudi uradnimi veterinarji, ki so zadolženi za nadzor na mejnih veterinarskih postajah. Gre predvsem za reševanje tekoče problematike s področja trgovanja in vnosa pošilk, ter s področja živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi.

Na Sektorju za mednarodne zadeve so bila organizirana in izvedena naslednja izobraževanja:

- izobraževanje za uradne veterinarje MVP za sistem TRACES;
- izobraževanje za uradne veterinarje OU za področje Uredbe (ES) št. 1774/2002, glede živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi.

V skladu z Zakonom o veterinarstvu se pripravljajo veterinarska spričevala za promet s tretjimi državami. S certifikatom se potrdi opravljen veterinarski pregled živih živali ali živil živalskega izvora, ter izpolnjevanje veterinarskih pogojev predpisanih z veterinarsko zakonodajo tretje države glede zadevne pošiljke. Za pripravo certifikatov je potrebno spremljati veterinarsko zakonodajo tretjih držav in vnašati spremembe v spričevala v skladu s spremembami veterinarske zakonodaje v tretjih državah. V letu 2005 je bilo pripravljenih 56 novih veterinarskih spričeval za izvoz v tretje države (izdanih/posredovanih na OU 18.038 veterinarskih spričeval). Prav tako so na Sektorju za mednarodne zadeve na podlagi bilateralnega sporazuma EU z Rusko Federacijo pripravili slovenske različice dogovorjenih veterinarskih spričeval za izvoz v Rusko Federacijo.

Na Sektorju za mednarodne zadeve poteka koordinacija projektov iz programa PHARE »prehodni vir 2005« za področje veterine:

- 004-938.01 PHARE projekt »Nadgradnja informacijskih sistemov« (skupen projekt med več organi v sestavi MKGP, namenjen nabavi računalniške opreme in informacijskih sistemov),
- SI05-IB-AG-03, Twinning Light »Strengthening the Disease Notification and control System in Slovenia«,
- SI05-IB-AG-04, Twinning Light »Strengthening Zoonoses, zoonotic agents and Antimicrobial resistance monitoring in Republic Slovenia«,
- SI05-IB-AG-05, Twinning Light »New hygiene Regulations for food of animal origin«,
- SI05-IB-AG-06, Twinning Light »Specific rules on the hygiene of feed and official feed control«.

V okvir dela Veterinarske uprave RS sodi tudi organizacija ter spremljanje FVO inšpekcij in usklajevanje odgovorov in komentarjev na poročila teh inšpekcij. Na tem področju je vloga Sektorja za mednarodne zadeve koordinacija poteka teh obiskov. V letu 2005 so bili v Republiki Sloveniji naslednji obiski FVO inšpekcije:

- 17. do 21.01.2005 »Nacionalni sistem revizije nadzora pristojnih organov na področju varne hrane, zdravstvenega varstva živali, zaščite živali in varstva rastlin«,
- 18. do 26.04.2005 »Inšpekcija glede izvajanja zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi«,
- 04. do 08.07.2005 »Inšpekcija za nadzor BSE in prehrane živali«,
- 21.11. do 02.12.2005 »Inšpekcija za nadzor živilsko predelovalnih obratov, zdravja živali, proizvodov živalskega izvora namenjenih prehrani ljudi ter načrtov ukrepov za določene bolezni živali«.

Veterinarska uprava je sodelovala tudi pri organizaciji treh inšpekcijskih obiskov pristojnih organov tretjih držav (obisk inšpektorjev Ruske Federacije v januarju 2005, obisk dveh ameriških inšpekcij (FSIS in APHIS) v novembru 2005).

6.5 Mednarodne aktivnosti

6.5.1 Aktivnosti v okviru EU

Delovanje v okviru EU institucij

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je bilo v letu 2005 polno vključeno v delovanje institucij EU. Znotraj Evropske komisije so predstavniki MKGP v letu 2005 delovali v več kot 60 odborih, od katerih se jih je precejšnje število sestajalo redno oz. tedensko. Statistični podatki kažejo, da je na ravni odborov Komisije potekalo 469 sestankov. Predstavniki MKGP so se udeležili 437 sestankov odborov.

V okviru Sveta EU so predstavniki MKGP delovali v različnih delovnih telesih na treh ravneh odločanja. Na najnižji ravni odločanja so se strokovni uslužbenci MKGP udeleževali zasedanj približno 100 različnih delovnih skupin. Po statističnih podatkih je v letu 2005 potekalo 234 sestankov različnih delovnih skupin s področja dela MKGP, od tega so se predstavniki MKGP udeležili 129-ih. Za večino preostalih sestankov so strokovni uslužbenci MKGP pripravili stališča, ki so jih na zasedanjih zastopali predstavniki Stalnega predstavništva RS pri EU v Bruslju.

Na drugi ravni odločanja znotraj Sveta EU, ki jo predstavljajo odbori, so sestanki potekali tedensko. Predstavniki MKGP so pripravljali stališča za zasedanja Posebnega odbora za kmetijstvo, ki obravnava t.i. klasične kmetijske teme (skupne tržne ureditve, razvoj podeželja ter horizontalne vsebine), kot tudi za zasedanja Odbora stalnih predstavnikov I in II (Coreper I in II), ki obravnavata preostale vsebine s področja kmetijstva in ribištva (predvsem Coreper I, ki obravnava področje varne hrane, veterinarske in fitosanitarne vsebine in ribištvo). Poleg priprave stališč se je predstavnik MKGP kot nacionalni predstavnik Slovenije (t.i. spokesman ali porte parole) udeleževal tedenskih zasedanj Posebnega odbora za kmetijstvo.

Na najvišji ravni odločanja, t.j. na ravni Sveta za kmetijstvo in ribištvo, ki se ga udeležujejo ministri, pristojni za kmetijstvo in ribištvo, so zasedanja potekala enkrat mesečno. Pred vsakim zasedanjem Sveta je MKGP organiziralo sestanek s socialnimi partnerji, na katerem so bila stališča, ki jih je Slovenija zastopala na zasedanjih Sveta za kmetijstvo in ribištvo, usklajena tudi s socialnimi partnerji. Prav tako so bila stališča na posebnih informativnih sestankih predstavljena predstavnikom ambasad držav članic EU v Sloveniji. Poleg rednih mesečnih zasedanj Sveta za kmetijstvo in ribištvo sta v letu 2005 potekali tudi dve neformalni zasedanja, ki sta ju organizirali v tem letu Svetu EU predsedujoči državi, Luksemburg in Velika Britanija.

Preglednica 93: Statistika zasedanj institucij EU ter sodelovanje MKGP; 2004 in 2005

	2004		2005	
	Število zasedanj	Udeležba MKGP	Število zasedanj	Udeležba MKGP
Svet za kmetijstvo in ribištvo	11+2	11+2	11+2	11+2
Posebni odbor za kmetijstvo (SCA)	21	21	23	23
Delovna telesa	255	98	234	129
Odbori	422	422	469	437

Vir: Interne evidence MKGP, Oddelek za EU zadeve

V letu 2005 sta bili sprejeti temeljni uredbi Sveta EU za področje skupne kmetijske politike za obdobje nove finančne perspektive 2007-2013:

- Uredba Sveta (ES) o financiranju skupne kmetijske politike (1290/2005), ki je bila sprejeta 11.8.2005 in predstavlja preglednejšo pravno podlago za financiranje SKP; v manjši meri, kot je bilo pričakovano, so bile uvedene tudi poenostavitve postopkov in poenotenje pravil za izvajanje obeh skladov, Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja.
- Uredba Sveta (ES) o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRL) (1698/2005), ki je bila sprejeta 20.9.2005, določa en sklad, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja ter ključna področja ukrepanja, t.s. konkurenca, okolje, diverzifikacija in kakovost življenja ter podpore Leader za izvajanje lokalnih razvojnih strategij.

MKGP je v procesu sprejemanja navedenih uredb tekom leta 2005 izvajalo intenzivno usklajevanje in oblikovanje stališč. V jeseni 2005 je sledil postopek usklajevanja za sprejem šestih izvedbenih uredb za izvajanje zgoraj navedenih uredb Sveta EU.

Aktivnosti MKGP v vlogi Pristojnega organa za akreditacijo Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

Pristojni organ za izdajo in odvzem akreditacije ter spremljanje izpolnjevanja pogojev za akreditacijo je v obdobju od februarja do maja 2005 pripravil potrebne podlage za izvedbo pregledov novo uvedenih ukrepov in programskih podpor v Agenciji za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) s strani zunanjih revizorjev. Na podlagi pozitivnega revizorjevega mnenja in mnenja Pristojnega organa, je ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izdala Akt o akreditaciji za upravljanje z mlečnimi kvotami (30.03.2005) in Akt o izvajanju novo uvedenih ukrepov SKP in programskih podpor (17.06.2005). Pristojni organ se je sestal 7-krat in sprejemal nujne ukrepe za usklajeno delovanje AKTRP. V letu 2005 so na AKTRP potekali naslednji revizijski pregledi institucij EU:

- pregled izvajanja ukrepov SAPARD za leto 2004, Evropsko računsko sodišče,
- pregled neposrednih plačil na površino 2004, EK - Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja,
- pregled postopkov za podelitev akreditacije plačilni agenciji, organizacijske sheme AKTRP in izpolnjevanja ključnih pogojev za akreditacijo, EK - Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja,
- pregled plačil premij za živali 2004, EK - Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja.

Aktivnosti, vezane na novo finančno perspektivo (NFP)

Formalna obravnava NFP, z začetkom v letu 2004, se je v letu 2005 nadaljevala pod luksemburškim in britanskim predsedstvom. Do dogovora o novi finančni perspektivi v juniju 2005 ni prišlo. Pod pritiskom finančne in politične ohromitve Evropske unije je bil dogovor sprejet v decembru 2005.

Dogovorjeni okvir vključuje sredstva za 27 držav članic, ob predpostavki, da se Bolgarija in Romunija priključita EU leta 2007.

Izdatki so razporejeni v 5 naslovov, ki odražajo prednostne cilje Skupnosti. Zgornja višina prevzetih obveznosti za EU-27 v vrednosti 862,363 milijarde evrov predstavlja 1,045% bruto nacionalnega dohodka EU. Letna rast prevzetih obveznosti dosega 1,1%, s čimer bo ta zaostajala za rastjo BND EU (letna ocena rasti slednjega je ocenjena na 2,3%). Obseg sredstev evropskega proračuna na osnovi sprejetega predloga je v primerjavi s predlogom Komisije nižji za 15,6%.

Sprejeti predlog vsebuje tudi klavzulo o reviziji izdatkov. Osnova reviziji bo poročilo Komisije, ki bo zajemalo vse vidike porabe, vključno s Skupno kmetijsko politiko. Obravnava poročila je napovedana za leto 2008/09.

Osnovni poudarki v zvezi z izdatki za kmetijstvo, razvoj podeželja, ribištvo in za novi finančni instrument za okolje, ki so zajeti v okviru naslova Ohranjanje in upravljanje naravnih virov, so:

- zneski za tržne ukrepe in neposredna plačila (1. steber) ustrezajo višinam, ki so bile dogovorjene z Bruseljskim dogovorom 2002; izvorno so se zneski nanašali na EU-25, medtem ko je sprejeti sporazum v dogovorjeni okvir vključil tudi Bolgarijo in Romunijo;
- možnost prostovoljne modulacije, tj. dodatnega prenosa sredstev na razvoj podeželja, do maksimalne višine 20% sredstev za tržne ukrepe in neposredna plačila;
- sredstva za razvoj podeželja sestavljajo zneski, preneseni iz skladov, ki podpirajo regionalno komponento konvergenčnega cilja ter zneski, izplačani v skladu z jamstvenim skladom EKUJS;
- posebne aranžmaje glede izdatkov za razvoj podeželja so uspele dogovoriti Avstrija, Finska, Irska, Italija, Luksemburg, Francija, Švedska in Portugalska;
- sredstva za instrument ribištvo bodo prenesena iz skladov, ki podpirajo regionalno komponento konvergenčnega cilja in cilj regionalne konkurenčnosti in zaposlovanja.

Nadaljnje značilnosti področja Ohranjanje in upravljanje naravnih virov v obdobju NFP so:

- prevzete obveznosti v sedemletnem obdobju znašajo 371,2 milijarde evrov, kar pomeni 43,0% sedemletnega proračunskega okvirja;
- letne obveznosti se znižujejo za 1,2% letno;
- to je edina izmed petih prioritet, ki se ji v letu 2013 namenja nižji znesek kot v letu 2006; prevzete obveznosti za leto 2013 so v primerjavi z letom 2006 nižje za 7,8%;
- izdatki za 1. steber SKP so z dogovorom stabilizirani do leta 2013; to leto bo odločilno za evropsko kmetijstvo;
- z veliko verjetnostjo se ocenjuje, da bo Komisija ob reviziji proračuna EU v 2008/09 predlagala znižanje izdatkov za 1. steber SKP;
- sredstva za razvoj podeželja (69,250 milijarde EUR) so, tako v primerjavi s predlogom Komisije (88,7 milijarde EUR) kot luksemburškim predlogom (74 milijarde EUR), bistveno okrnjena.

MKGP se je v letu 2005 v pogajanja o Naslednji finančni perspektivi vključevalo preko predstavnika v Koordinacijski skupini RS za pripravo stališč do NFP. V podporo oblikovanju oz. sprejemanju stališč MKGP je Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani opravila študijo Modelnih izračunov za področje Skupne kmetijske politike. Ti izračuni so bili vključeni v Model predvidenih finančnih tokov med RS in proračunom EU v naslednji finančni perspektivi.

Temeljni povzetki stališč MKGP glede področja Upravljanje in varovanje naravnih virov v novi finančni perspektivi 2007-2013 so:

- strinjanje z vključitvijo sredstev za Romunijo in Bolgarijo v okvir sredstev prvega stebra, določenega z Bruseljskim dogovorom; sredstva, ki bi bila na ta način prihranjena, naj se prerazporedijo za financiranje programov razvoja podeželja;
- nadaljnje zniževanje sredstev 1. stebra SKP ni sprejemljivo;
- področje razvoja podeželja, kot najbolj razvojno naravnano politiko v okviru SKP, je potrebno podpreti z ustrežnejšimi finančnimi viri; zagotovila glede zadostnega finančnega ovrednotenja ukrepov Nature 2000 so pomanjkljiva.

Državne pomoči v kmetijstvu

Skladno z Uredbo o posredovanju vsebine in poročanju podatkov o državnih pomočeh s področja kmetijstva in ribištva (Ur.l. RS, št. 74/04) je MKGP pristojni organ za posredovanje vsebine in poročanje podatkov o državnih pomočeh s področja kmetijstva in ribištva ter za presojo skladnosti državnih pomoči v kmetijstvu in ribištvi, ki jih ni potrebno priglasiti Evropski komisiji.

MKGP je, skladno z nalogami opredeljenimi v uredbi v letu 2005, pripravilo Poročilo o dodeljenih državnih pomočeh v letu 2004 in Poročilo o učinkovitosti dodeljenih državnih pomoči v letu 2004 za področje kmetijstva in ribištva tako na nacionalni, kot na lokalni ravni, po upravičencih ter ju posredovalo Ministrstvu za finance. MKGP poroča o dodeljenih državnih pomočeh za preteklo leto tudi Evropski komisiji. Poročilo za leto 2004 je bilo Evropski komisiji posredovano v mesecu juniju 2005.

V okviru upravno administrativnih postopkov, vezanih predvsem na oceno skladnosti in posredovanja prigrasitev Evropski komisiji, so v letu 2005 na sedmih sejah Komisije za nadzor nad državnimi pomočmi s področja kmetijstva in ribištva:

- obravnavali in ocenili prigrasitev dveh shem pomoči na podlagi skupinskih izjem,
- potrdili štiri sheme pomoči po pravilu de minimis³, od tega tri s področja kmetijstva in eno s področja ribištva ter
- izvedli en postopek prigrasitve sheme državne pomoči Evropski komisiji s področja čebelarstva, ki pa je bila umaknjena (Evropska komisija je v fazi predhodne proučitve pomoči menila, da pomoč ni skladna z delovanjem skupnega trga).

V letu 2005 je MKGP izdelalo 46 mnenj o spremembah obstoječih shem pomoči za lokalne skupnosti in 16 za področje dodeljevanja pomoči. Z vidika državnih pomoči je bila usklajena pravna podlaga za subvencioniranje zavarovalnih premij ter Zakon o promociji, spremembe obstoječe pomoči živinorejskemu sektorju (rejski programi), podpora čebelarstvu, podpora mladim prevzemnikom kmetij in drugim. Predstavniki MKGP so se udeleževali sej medresorske strokovne komisije za dodeljevanje pomoči podjetjem v težavah.

V letu 2005 je MKGP vzpostavilo centralno bazo podatkov o pomoči, dodeljeni na podlagi pravila de minimis.

Spremembe in novosti na področju pravil EU za državne pomoči, ki se nanašajo na kmetijstvo in ribištvo, je MKGP zainteresirani javnosti predstavilo v okviru dveh seminarjev.

Dodeljene državne pomoči na področju kmetijstva in ribištva v letu 2005

V letu 2005 je bilo na področju kmetijstva, gozdarstva in ribištva dodeljenih 24,8 milijard SIT državnih pomoči, od tega 19,7 milijarde za področje kmetijstva, 5 milijard za področje gozdarstva in 50 milijonov za področje ribištva (priloga 52). Pri tem so upoštevana plačila, ki so dodeljena izključno iz nacionalnih proračunskih sredstev, kot tudi delež proračunskih sredstev za izvajanje ukrepov razvoja podeželja in strukturnih ukrepov na področju ribištva, ki so sofinancirani s strani EU. Slednje obsega ukrepe Programa razvoja podeželja za

³ Pomoč, ki zaradi svoje višine ne izkrivlja ali ogroža konkurence in ne predstavlja državne pomoči

obdobje 2004–2006 ter ukrepe tretje (kmetijstvo) in četrte (ribištvo) prednostne naloge na podlagi Enotnega programskega dokumenta. Za izvajanje evropskih programov je bilo v kmetijstvu in gozdarstvu v letu 2005 izplačanih 5,7 milijarde SIT in 17,3 milijona SIT za področje ribištva.

Skupna dodeljena sredstva v letu 2005 so bila precej nižja kot v letu 2004, ko je bilo skupno dodeljenih 27 milijard SIT državnih pomoči. Višja izplačila v letu 2004 so predvsem posledica izplačil odškodnine za naravne nesreče (suša 2003). Zniževanje državnih pomoči pa gre tudi na račun vključevanja ukrepov razvoja podeželja iz nacionalnih shem v programe, ki so sofinancirani s strani EU. To velja tako za področje kmetijstva kot tudi za področje ribištva.

Na področju **kmetijstva** je bila večina državnih pomoči dodeljena na podlagi shem pomoči, ki so priglašene Evropski komisiji kot obstoječe državne pomoči (13,2 milijarde). Na podlagi skupinskih izjem (Uredba ES 1/2004) je bilo dodeljenih 470 milijonov SIT, na podlagi pravila de minimis za področje kmetijstva pa 310 milijonov SIT. Ostala sredstva so bila dodeljena kot nacionalni del sofinanciranja za izvajanje evropskih strukturnih programov in predpristopnega programa SAPARD.

Če pogledamo strukturo dodeljenih državnih pomoči glede na namen, prevladujejo strukturni ukrepi (naložbe, plačila za OMD, kmetijsko okoljski ukrepi, tehnična podpora, svetovanje...), za katere je bilo namenjenih 47% vseh državnih pomoči, od tega 1,4 milijarde SIT za izključno nacionalno financirane ukrepe na državni ravni ter 1,5 milijarde na lokalni ravni in 5,7 milijarde za ukrepe sofinancirane s strani EU. 23% oziroma 19% sredstev je bilo namenjenih za izvajanje javnih služb na področju živinoreje in svetovanja ter za izvajanje ukrepov s področja veterinarstva in zaščite rastlin. Za izplačilo škode ob naravnih nesrečah je bilo v letu 2005 izplačanih 9% vseh sredstev državnih pomoči. Delež državnih pomoči za tržno cenovne ukrepe, za neposredna plačila za oljne buče in plačila za pridelavo semenskega krompirja, obsega le 2% skupno dodeljenih državnih pomoči.

Na področju **gozdarstva** ima Slovenija priglašeni dve shemi državnih pomoči: podpora za delovanje Javne gozdarske službe in financiranje in sofinanciranje vlaganj v gozdove, ki obsega predvsem ukrepe namenjene vzdrževanju, ohranjanju in varovanju gozdnih sestojev. Večji del sredstev v višini 4,4 milijarde SIT je namenjenih za delovanje javne službe, za izvajanje ukrepov na podlagi druge sheme pomoči pa le 616 milijonov SIT.

Na področju **ribištva** so se v letu 2005 dodeljevala sredstva na podlagi obstoječe sheme državnih pomoči kot pomoč za škodo nastalo ob množičnem pojavu meduz v letu 2004 v višini 29,7 milijona, na podlagi skupinskih izjem je občina Piran dodelila pomoči v višini 1,6 milijona SIT in 2 milijona SIT na podlagi sheme Zavoda za zdravstveno zavarovanje po pravilu de minimis za področje ribištva. Za ukrepe, sofinancirane iz evropskega ribiškega sklada, je Slovenija namenila 17,3 milijona SIT.

V skupnem ugotavljamo, da se delež »čistih državnih pomoči«, torej pomoči, ki se dodeljujejo izključno iz nacionalnega proračuna zmanjšuje, predvsem na račun prerazporeditev teh sredstev za zagotavljanje nacionalnega deleža pri financiranju evropskih strukturnih programov. Glede na to, da se skupni obseg sredstev za strukturne ukrepe ne znižuje, ocenjujemo da je tak razvoj ugoden. Nadalje ugotavljamo, da velik delež državne pomoči predstavlja posredne oblike pomoči za proizvajalce, ker se denar zagotavlja za delovanje javnih služb. V zvezi s tem je treba poudariti, da so v poročilu navedena celotna sredstva, ki jih MKGP zagotavlja za delovanje teh javnih služb, čeprav del nalog javnih služb ne vsebuje elementov državnih pomoči, predvsem v primeru, ko gre za prenos administrativno upravnih nalog.

Priprave MKGP na predsedovanje EU v prvi polovici leta 2008

Predsedovanje Evropski uniji v prvi polovici leta 2008 predstavlja za Slovenijo velik izziv, saj bo med novimi državami članicami prva, ki bo prevzela to zahtevno delo. Predsedovanje EU za Slovenijo ni samo projekt na področju »evropskih zadev«, ampak projekt nacionalnega pomena.

Skladno s prioriteto projekta se je Vlada RS v ta namen tudi posebej organizirala že v letu 2005. Ustanovljena je bila Ožja delovna skupina za priprave na predsedovanje EU, ki jo vodi predsednik vlade. Ta skupina oblikuje splošne politične smernice in prioritete predsedovanja Slovenije EU ter nadzoruje potek priprav na predsedovanje v okviru državne uprave. Za operativno vodenje priprav in izvedbo projekta predsedovanja ter za koordinacijo, usmerjanje in nadzor dela vseh sodelujočih pri projektu predsedovanja je bila ustanovljena Širša delovna skupina za predsedovanje EU, ki jo vodi državni sekretar za evropske zadeve.

Za izvedbo posameznih skupin nalog je znotraj Širše delovne skupine oblikovanih pet podskupin: za program predsedovanja, za kadre, za komunikacijo z javnostmi in promocijo, za logistično organizacijo predsedovanja in za proračun predsedovanja. Ministrstva se vključujejo v del vseh podskupin in za vsebine iz svojih pristojnosti sodelujejo pri njihovem delu. Za programe, ki sodijo v pristojnosti posameznih ministrstev (vsebinsko, logistično, komunikacijsko, kadrovsko, finančno), so ministrstva odgovorna sama.

Za področje kmetijstva, ribištva in prehrane je značilna velika stopnja integriranosti politik, saj so države članice praktično v celoti prenesle svoje ključne pristojnosti za izvajanje kmetijske in ribiške politike na skupne organe EU. Taka organizacija področja ima za posledico tudi veliko število in pogostost sestajanja različnih delovnih teles na ravni EU. Pričakovati je, da bo MKGP v projektu predsedovanja EU eno od najbolj obremenjenih ministrstev.

Upoštevanje predsedovanja v okviru Sveta EU v Bruslju, se mora MKGP usposobiti za predsedovanje sledečim delovnim telesom:

- na najvišji ravni Svetu ministrov (Svet za kmetijstvo in ribištvo), ki se sestaja enkrat mesečno,
- na drugi ravni Posebnemu odboru za kmetijstvo (SCA), ki se sestaja tedensko oz. vsaj trikrat na mesec,
- na tretji ravni delovnim skupinam; na tej ravni bodo predstavniki MKGP v času predsedovanja predsedovali več kot 90 delovnim skupinam; letno poteka na ravni delovnih podskupin Sveta približno 250 sestankov.

MKGP je začelo s pripravami na predsedovanje sočasno z začetkom priprav na vladni ravni. Sredi leta 2005 je bila na podlagi sklepa ministrice pristojne za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ustanovljena Projektna skupina MKGP za izvedbo projekta predsedovanja in v njenem okviru Delovna skupina za logistično pripravo predsedovanja. V projekt priprav na predsedovanje je bilo v letu 2005 vključenih 44 uslužbencev ožjega ministrstva ter organov v sestavi.

V letu 2005 so bile opravljene projektne aktivnosti:

- program predsedovanja in koledar: pripravljeni so bili zasnova programa predsedovanja in prednostnih nalog ter identifikacija nosilcev dosjejev, osnutek koledarja glavnih in ostalih dogodkov, ki jih bo organiziralo MKGP;
- kadri in izobraževanje: začetne aktivnosti za izbor kadrov za napotitev na stalno predstavništvo v Bruslju in za druga pomembnejša mesta v okviru predsedovanja (uradni govornik, predsedujoči in nacionalni delegati delovnih skupin Sveta in drugo);
- logistika: MKGP je opravilo rezervacije potencialnih zmogljivosti in planiralo datume za dogodke, ki bodo organizirani v času predsedovanja ter izdelalo predlog promocijskih aktivnosti in promocijskega gradiva za predsedovanje;
- proračun: planirane projektne aktivnosti so bile ovrednotene in zajete v proračun za priprave na predsedovanje za leto 2006.

Aktivnosti usposobitve za izvajanje ukrepa pomoči v hrani iz intervencijskih zalog za ogrožene osebe Skupnosti

MKGP se je v februarju 2005 v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve prijavilo za izvajanje ukrepa pomoči v hrani iz intervencijskih zalog za ogrožene osebe Skupnosti v letu 2006. Ukrep sodi med ukrepe skupne kmetijske politike EU za stabilizacijo kmetijskih trgov. Državi članici, ki se prijavi za izvajanje ukrepa, Komisija iz

intervencijskih zalog dodeli določene količine proizvodov, ki predstavljajo plačilo za živila, ki jih živilsko predelovalna podjetja dobavijo humanitarnim organizacijam za razdelitev socialno ogroženim osebam na svojem ozemlju.

V juniju 2005 so se začele intenzivne aktivnosti za vzpostavitev učinkovite izvedbene strukture, ki so zajemale pripravo nacionalne pravne podlage, usposabljanje in izobraževanje, določitev višine potrebnih finančnih sredstev in izbiro humanitarnih organizacij za razdeljevanje hrane.

Slovenija se je tako pridružila številnim drugim državam članicam EU, ki ukrep izvajajo že vrsto let in bo tako v letu 2006 svojim socialno ogroženim prebivalcem s pomočjo izbranih humanitarnih organizacij razdelila različna osnovna živila (moko, testenine, ješprenj, riž, sladkor, mleko), dobavljena s strani živilsko predelovalnih podjetij v zameno za proizvode iz intervencijskih zalog Skupnosti. Ocenjena vrednost ukrepa, brez DDV, za leto 2006 znaša 320 milijonov SIT.

Spremljanje obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma v okviru Svetovne trgovinske organizacije

V okviru sodelovanja v Svetovni trgovinski organizaciji (STO) so bile v letu 2005 pripravljene notifikacijske tabele s področja izvoznih nadomestil, koriščenja carinskih kvot in skupnih podpor v kmetijstvu. Predstavniki MKGP so se udeleževali sestankov Odbora za kmetijstvo STO in EU koordinacije na temo liberalizacije trgovine s kmetijskimi proizvodi v okviru STO. Skupaj s predstavniki Ministrstva za gospodarstvo so v decembru 2005 sodelovali na šesti ministrski konferenci STO v Hongkongu. Ta je nedvomno pomenila napredek v pogajanjih za nadaljnjo liberalizacijo v svetovni trgovini, tako glede kmetijskih, kot tudi industrijskih proizvodov in storitev. Osrednji del pogajanj se je nanašal na kmetijsko področje, ki odločilno vpliva na razvoj in raven pričakovanj na ostalih področjih pogajanj.

Aktivnosti v zvezi s poenostavitvijo zakonodaje, ki ureja skupno kmetijsko politiko

Evropska komisija je oktobra 2005 predstavila Sporočilo o poenostavitvi in boljši ureditvi za skupno kmetijsko politiko, ki je del prispevka SKP k uresničevanju ciljev Lizbonske strategije EU. Komisija predvideva, da bi lahko z zmanjševanjem upravnih postopkov v kmetijskem sektorju s pomočjo preglednejših, enostavnejših in manj obremenjujočih predpisov znižali stroške tako kmetom in podjetjem kot tudi nacionalnim administracijam.

MKGP je sodelovalo pri sprejemanju omenjenega sporočila in na njegovi osnovi temelječih zaključkov Sveta o poenostavitvah SKP, ki so bili sprejeti na decembrskem zasedanju Sveta. Aktivnosti se nadaljujejo v okviru ekspertne skupine za poenostavitve, ki jo je oblikovala Evropska komisija in je začela delovati februarja 2006.

6.5.2 Druge aktivnosti

Bilateralne aktivnosti

MKGP je v letu 2005 sodelovalo pri delu medresorskih delovnih skupin ministrstev RS za koordinacijo in načrtovanje zunanjepolitičnih aktivnosti ter mednarodno razvojno pomoč. Prav tako so potekale zelo pomembne aktivnosti in sodelovanje v različnih odborih in mešanih komisijah za sodelovanje z OECD, v okviru Stalne mešane komisije SOPS z Republiko Hrvaško, pri pripravah na zasedanje Kontaktnega komiteja s Koroško, v delovni komisiji za kmetijstvo s Furlanijo-Julijsko krajino ter pri pripravah za zasedanje Stalne mešane komisije Slovenija - Flandrija in Slovenija - Bavarska.

Tekom leta 2005 je MKGP organiziralo več obiskov in delovnih srečanj v tujini in doma.

Kot vsako leto se je MKGP in s tem slovensko kmetijstvo predstavilo na Mednarodnem kmetijskem sejmu Grüne Woche, v Berlinu. Organiziranih je bilo več srečanj ministrice za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano z ministri drugih držav.

Ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je obiskala Mednarodni kmetijski sejem v Novem Sadu. Ob tej priložnosti je bil podpisan protokol o strokovnem sodelovanju ministrstev za kmetijstvo Slovenije in Srbije v kmetijstvu in razvoju podeželja.

Državni sekretar je z delegacijo MKGP in predstavniki slovenskih podjetij sodeloval na Poslovni konferenci o sodelovanju Slovenije in Bosne in Hercegovine v kmetijstvu in živilski industriji v Banja Luki.

Tudi v letu 2005 je MKGP organiziralo tradicionalno srečanje s tujimi veleposlaniki in kmetijskimi atašeji na temo »Po poteh kulturne dediščine Dolenjske«.

V letu 2005 je bil za MKGP zelo pomemben obisk evropske komisarke za kmetijstvo ga. Fisher Boel in evropskega komisarja za ribištvo g. Joe Borga v Sloveniji. Na delovnih sestankih z obema komisarjema je MKGP predstavilo za Slovenijo ključne probleme in posebnosti razvoja podeželja in ribištva v procesu oblikovanja strateških ciljev obeh politik za obdobje 2007-2013.

V času Mednarodnega kmetijskega sejma v Gornji Radgoni so Slovenijo obiskali ga. Ivana Dulić Marković, Ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo Republike Srbije, g. Marinko Božić, Minister za kmetijstvo Federacije BiH, g. Aleksander Dombcezevski, pomočnik Ministra za kmetijstvo Republike Makedonije in g. Goran Perković, Minister za kmetijstvo Republike Srbije. Organiziran pa je bil tudi obisk sejma s strani akreditiranih veleposlanikov v Sloveniji.

V letu 2005 so potekala usklajevanja vsebin večjega števila memorandumov in sicer: Memoranduma o sodelovanju na področju kmetijstva med Slovenijo, ki jo zastopa MKGP in Ministrstvom za kmetijstvo Ruske Federacije, osnutek memoranduma z ministrstvom za kmetijstvo Republike Armenije ter Aneks k Memorandumu o sodelovanju med MKGP in Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in vodno gospodarstvo Republike Hrvaške. V novembru je MKGP obiskal tudi minister za kmetijstvo Republike Armenije g. Davit Lokain.

V okviru sodelovanja z zamejskimi slovenskimi organizacijam je MKGP sofinanciralo aktivnosti Tržaške Deželne kmečke zveze v okviru projekta INTERREG IIIA Slovenija - Italija: »Celovit razvoj tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov na čezmejnem območju«, ter sodelovalo pri reševanju odprtih vprašanj, povezanih z mlečnimi kvotami, vodenjem registra živali in pripravo dokumentacije za Sonaravno kmetovanje po pravilniku EU 2078/92.

Okrepili so se stiki s koroškimi Slovenci preko projekta »Počitnice na kmetijah brez meja« ter na področju gozdarstva in lesne biomase.

Multilateralne aktivnosti

Republika Slovenija je z letom 2005 postala članica Sveta Organizacije za hrano in kmetijstvo pri Združenih narodih (FAO), kot najvišjega organa odločanja v FAO za triletno obdobje do konca leta 2007. MKGP ima s tega naslova pomembne naloge in odgovornosti pri sprejemanju usmeritev in reforme FAO ter koordinaciji pri sodelovanju strokovnjakov Republike Slovenije ob zasedanjih teles FAO.

Predstavniki MKGP so v letu 2005 sodelovali v dveh delovnih skupinah Sveta EU, ki sta povezani z delovanjem FAO in Programom pomoči v hrani, na katerih se usklajuje politika držav EU do vprašanj povezanih s kmetijstvom. Delegacija RS se je udeležila pripravljalnega sestanka Sveta FAO in 33. Generalne konference FAO.

Republika Slovenija je z letom 2005 nastopila članstvo v Izvršnem odboru Svetovnega programa za hrano (WFP). MKGP je s to obveznostjo prevzelo odgovornost za sooblikovanje in uspešno implementacijo programov WFP. Delegacija WFP je bila meseca aprila 2005 na obisku v Sloveniji. Organizirano je bilo srečanje z ministrico pristojno za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predstavniki Državnega zbora in predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve. Organizirano je bilo tudi srečanje s predstavniki slovenskih podjetij, zainteresiranih za sodelovanje v projektih WFP.

Uradna razvojna pomoč

Z vstopom v EU je Slovenija pridobila tudi pravice in dolžnosti članice do programa uradne razvojne pomoči EU. Kljub skromnim sredstvom je MKGP v letu 2005 nadaljevalo z večino aktivnosti, predvsem na področju Zahodnega Balkana.

Okrepili so se stiki z Republiko Srbijo, s katero je bil podpisan protokol o sodelovanju na področju kmetijstva in razvoja podeželja. MKGP je nudilo svetovanje pri izdelavi programskih podpor za postavitve registrov ter aktivno sodelovalo pri izvedeni delavnici na temo razvoja podeželja.

Začele so se tudi aktivnosti na prvem twinning projektu v Srbiji za kmetijski sektor (CARDS Sr04.02/04.01), v katerem je MKGP sodelujoči partner z Nizozemsko in Veliko Britanijo. Večina aktivnosti slovenskih strokovnjakov je bila v letu 2005 usmerjena v pripravo nove zakonodaje in proces harmonizacije srbske zakonodaje v kmetijstvu z zakonodajo EU.

V Bosni in Hercegovini so se nadaljevale aktivnosti na projektih, povezanih z razvojnimi možnostmi živinoreje v planinskih predelih Romanije (Republika Srbska) ter pri pripravi predloga Razvojnega programa kmetijstva v kantonu Tuzla.

Ponovno so oživeli stiki z Makedonijo in Črno goro, kjer strokovnjaki MKGP sodelujejo na evropskih projektih pri pripravi strategije razvoja kmetijstva in živinoreje.

V letu 2005 je na pobudo Hrvaške MKGP sodelovalo na strokovnih srečanjih v Zagrebu in študijskem obisku v Ljubljani.

Humanitarna pomoč

MKGP se je v letu 2005 odzvalo pozivu Svetovnega programa za hrano in prispevalo sredstva za popotresno pomoč Pakistanu v višini 19 milijonov SIT.

7 GOZDARSTVO IN LOVSTVO

7.1 Stanje in razvoj gozdov

7.1.1 Površina gozdov, lesna zaloga in posek lesa

Površina gozdov

Ob upoštevanju podatkov v na novo izdelanih načrtih gozdnogospodarskih enot za leto 2005 se je površina gozdov v Sloveniji v primerjavi z letom 2004 povečala za 5.386 ha in tako zdaj obsega 1.169.196 ha ali 57,7% površine Slovenije. Pri teh podatkih pa moramo upoštevati, da so izračunani iz podatkov, ki so v povprečju pet let stari. Najbolj ažurni podatek o skupni površini gozdov (na kateri je dejanska raba gozd) je iz evidence rabe zemljišč, ki izkazuje za leto 2005 1,217 milijona ha gozdov oziroma 59,8% površine Slovenije. Glavni vzrok za povečanje površine gozdov je še vedno zaraščanje kmetijskih površin v območjih, ki so manj primerna za kmetijsko obdelavo.

Na drugi strani je v primestnih območjih (izstopa okolica Ljubljane) in v območjih intenzivnega kmetijstva pritisk na gozd in gozdni prostor še vedno velik. V letu 2005 je bilo posegov v gozdove 669, kar je več kot v letu 2004 (463 posegov), njihova površina je znašala 114,12 ha, kar je približno za polovico manj kot v preteklem letu (210,63 ha). V strukturi posegov v gozd in gozdni prostor je na prvem mestu infrastruktura (35% površine vseh posegov), na drugem mestu je urbanizacija (29% površine vseh posegov) in na tretjem sledi drugo (25% površine vseh posegov).

Preglednica 94: Krčitve gozdov po vzrokih; 1994-2005

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Infrastruktura (ha)	208	88	103	84	102	121	45	47	63	38	85	40
Urbanizacija (ha)	36	31	23	38	16	42	34	103	27	28	27	33
Kmetijstvo (ha)	92	70	86	72	73	68	83	71	82	51	22	12
Drugo (ha)	64	66	35	31	37	81	27	19	106	65	77	29
Skupaj (ha)	401	255	247	225	228	312	189	240	278	182	211	114
Indeks 1994 =100	100	64	62	56	57	78	47	59	69	45	53	45

Vir: ZGS

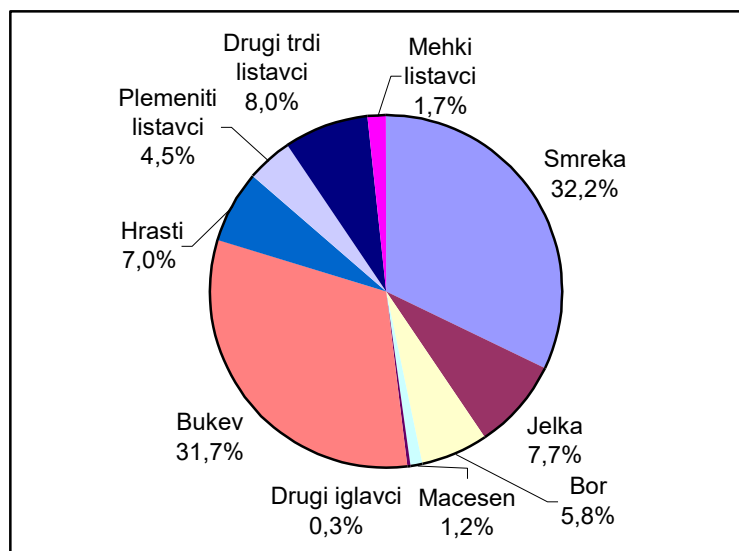
Nezakonitih posegov v gozd in gozdni prostor je bilo v letu 2005 nekoliko manj kot leto poprej, in sicer 64 (v letu 2004: 86), njihova skupna površina pa je znašala 7,36 ha (leta 2004: 5,83 ha, leta 2003: 52,60 ha, leta 2002: 27,70 ha, leta 2001: 35,05 ha). Največ nezakonitih posegov beležimo v urbanizaciji (4,51 ha).

Lastništvo gozdov

Zaradi denacionalizacije se še vedno precej intenzivno spreminja lastniška struktura slovenskih gozdov. Analiza ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov območij za obdobje 2001-2010 je pokazala naslednjo strukturo: zasebni gozdovi fizičnih oseb – 71%, zasebni gozdovi pravnih oseb – 1%, državni gozdovi –26% in občinski gozdovi – 2%.

Lesna zaloga

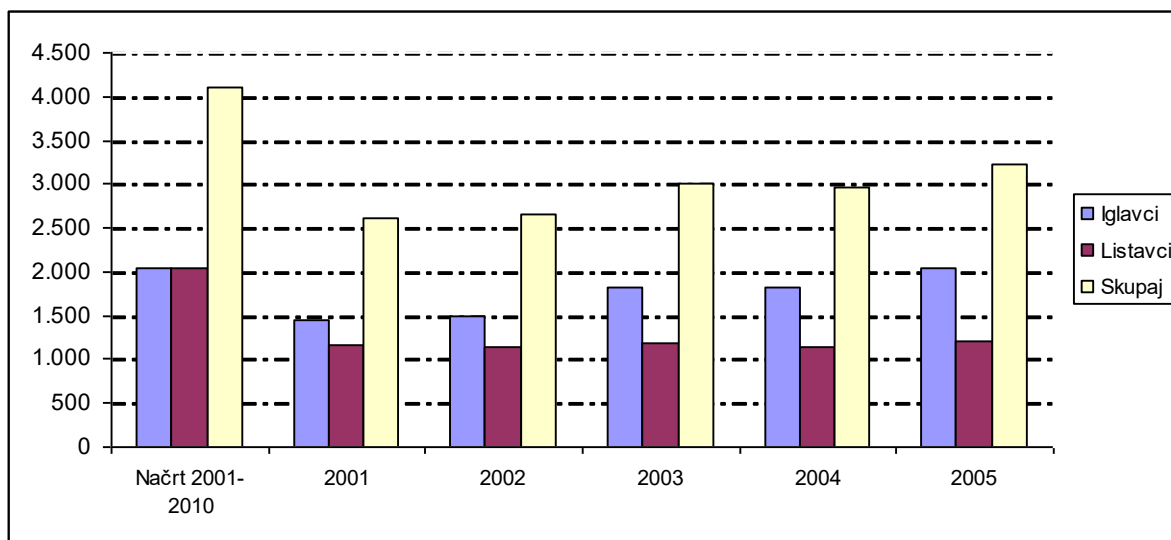
Ob upoštevanju podatkov iz gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot, ki jih je izdelal Zavod za gozdove Slovenije v letu 2005, se je lesna zaloga v skupnem obsegu povečala za 2,47% in znaša 300,8 milijonov m³ oziroma 257,3 m³ na hektar. Razmerje med iglavci in listavci v lesni zalogi je 47 : 53. Tekoči letni prirastek znaša 7,6 milijona m³, od tega 3,4 milijona m³ pri iglavcih in 4,2 milijona m³ pri listavcih oziroma skupaj 6,5 m³ na ha (v primerjavi z letom 2004 se je povečal za 1,65%).

Slika 30: Struktura lesne zaloge po drevesnih vrstah v letu 2005 (Vir: ZGS)

Posek lesa v gozdovih

V slovenskih gozdovih je bilo v letu 2005 posekano 3.236.100 m³ drevja, od tega 2.033.390 m³ iglavcev (12% več kot v letu 2004) in 1.202.710 m³ listavcev (6% več kot v letu 2004). Posek se je v primerjavi z letom 2004 povečal za 9,4% in je najvišji v zadnjih petnajstih letih, toda kljub temu še vedno zaostaja za možnim posekom po gozdnogospodarskih načrtih gospodarskih enot (posek je dosegel 75% možnega poseka). Nadaljuje se trend nerealiziranega poseka v zasebnih gozdovih, predvsem v mlajših razvojnih fazah. Glavna vzroka sta neekonomičnost pridobivanja tanjših sortimentov in razdrobljenost gozdne posesti.

Slika 31: Gibanje poseka v gozdovih; 1991-2005 (000 m³, vir: ZGS)

Struktura poseka po debelini dreves je bila v letu 2005 enaka kot v letu 2004. Nadaljuje se tendenca zmanjšane poseka v najnižjih debelinskih razredih, ki jo povzročajo cene tanjših gozdnih lesnih sortimentov, ki ne pokrivajo stroškov.

Delež sanitarnega poseka, upoštevajoč tudi delež posekanega oslabelega drevja ob rednem poseku, je v letu 2005 znašal visokih 37,3% (posledica kalamitete smrekovih podlubnikov).

7.1.2 Varstvo, obnova in nega gozdov

Varstvo gozdov

Sanitarni posek v letu 2005 je s 1.212 tisoč m³ predstavljal malo več kot 37% celotnega poseka. Delež sanitarnega poseka od celotnega poseka je v letu 2005 znašal pri iglavcih 52,6% in pri listavcih 11,1%. Izjemno visoke poletne temperature in suša v letih 2002, 2003 so se odrazile v povečanem številu s podlubniki napadenih smrek in smrekovih sestojev tudi v razmeroma hladnih in vlažnih letih 2004 in 2005. Insekti (predvsem podlubniki) so bili z 61,6% tudi najpogostejši vzrok za sanitarni posek, sledijo posek zaradi vetra s 14,3% in bolezní gozdnega drevja (glivične bolezni) s 10,2% od celotnega sanitarnega poseka.

Preglednica 95: Sanitarni posek; 1994-2005

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Iglavci (000 m ³)	677	487	892	652	459	463	404	386	455	853	922	1.078
Listavci (000 m ³)	118	101	164	472	192	193	149	119	110	123	134	134
Skupaj (000 m ³)	795	588	1.056	1.124	651	656	553	505	565	976	1.055	1.212
Delež poseka (%)	36	28	46	44	26	27	21	19	21	32	36	37

Vir: ZGS

Obseg opravljenih varstvenih del je bil v letu 2005 podobno kot v letih 2003, 2004 med najvišjimi v zadnjem desetletju in sicer predvsem zaradi varstva pred podlubniki. Za obvladovanje podlubnikov je bilo v letih 2003, 2004, 2005 porabljenih od tri do štirikrat več dni kot v preteklih letih.

Preglednica 96: Obseg opravljenih varstvenih del v gozdovih; 1996-2005

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Varstvo pred divjadjo (dni)	7.007	9.180	8.713	10.598	9.579	8.154	6.492	6.694	5.484	8.666
Varstvo pred podlubniki (dni)	1.895	2.295	2.353	3.021	2.958	2.749	3.732	10.943	10.756	14.761
Varstvo pred požari (dni)	427	556	779	1.412	1.038	1.092	1.901	2.130	1.949	1.396
Drugo varstvo (dni)	16.286	417	-	4.978	0	0	0	0	1.414	564

Vir: ZGS

Število požarov je bilo v letu 2005 v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko večje, a kljub temu še v mejah običajnih let. Opožarjena površina se je nekoliko zvečala in sicer od 138,17 ha v letu 2004 na 279,73 ha v letu 2005. Poglavitni vzrok za nastanek požarov še naprej ostaja človeški faktor. Največ požarov nastane zaradi nepazljivosti in malomarnosti ljudi.

Preglednica 97: Število gozdnih požarov in površina pogorišč; 1991-2005

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število požarov	66	113	211	68	25	50	59	151	53	98	65	60	224	51	73
Površina pogorišč (ha)	658	420	1.453	913	260	288	383	725	433	265	340	161	2.100	138	280

Vir: ZGS

Obnova in nega gozdov

Obseg opravljenih negovalnih del v letu 2005 se je v primerjavi s predhodnim letom povečal za slabe 3% in ostaja približno na ravni zadnjih štirih let.

Preglednica 98: Opravljena gojitvena dela; 1992-2005

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Obnova (ha)	2.003	1.287	1.183	1.239	1.001	1.869	2.024	2.411	2.455	2.257	1.958	2.031	2.123	2.018
- od tega umetna	-	643	603	772	610	910	862	1.088	1.017	840	678	767	972	743
Nega (ha)	11.781	7.213	8.738	9.503	7.504	10.425	9.920	11.190	12.791	11.078	8.587	8.905	8.581	8.814

Vir: ZGS

V primerjavi s planom iz letnega programa negovalnih del je realizacija 62% (v letu 2004: 64%) in sicer v zasebnih gozdovih 49% (v letu 2004: 60%), v državnih 90% (v letu 2004: 71%). Glede na gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot je realizacija negovalnih del 54% oziroma na ravni preteklega leta. Razlogi za premajhno stopnjo realizacije gojitvenih del ostajajo isti: premajhna proračunska sredstva za sofinanciranje vlaganj v gozdove in lastniki gozdov, ki teh del zaradi različnih vzrokov niso zmožni sami opraviti, ali pa niso dovolj dobro organizirani za njihovo izvedbo. Stopnja realizacije letnega programa naravne obnove gozdov je bila 62%, obnove s sadnjo in setvijo pa 67%.

Preglednica 99: Struktura obnove in nege gozdov; 2003-2005

	Program (ha)			Realizacija (ha)			Indeks realizacije (program = 100)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Vrsta dela									
- priprava sestoja	1.664	1.657	2.035	1.264	1.150	1.275	76	69	63
- priprava tal	279	365	405	242	331	255	87	91	63
- saditev in setev	564	834	697	525	642	488	93	77	70
Skupaj obnova	2.507	2.856	3.137	2.031	2.123	2.018	81	74	64
- obžetev	1.914	1.766	1.831	1.500	1.412	1.433	78	80	78
- nega mladja	2.153	1.935	1.946	1.343	1.316	1.186	62	68	61
- nega gošče	4.602	4.374	4.513	2.862	2.827	2.709	62	65	60
- redčenja (I. in II.)	5.363	5.329	5.841	3.200	3.026	3.486	60	57	60
Skupaj nega	14.032	13.404	14.131	8.905	8.581	8.814	63	64	62
Skupaj gojitvena dela	16.539	16.260	17.268	10.936	10.704	10.832	66	66	63

Vir: ZGS

7.1.3 Dela na gozdnih prometnicah

V evidenci o gozdnih cestah, ki jo vodi ZGS, je bilo v letu 2005 evidentiranih skupaj 12.683 km gozdnih cest (8.348 km v zasebnih gozdovih in 4.335 km v državnih gozdovih). V letu 2005 je gradnja gozdnih cest ostala na približno enaki nizki ravni kot v preteklih letih in sicer je bilo zgrajenih 15 km novih ter rekonstruiranih 8 km gozdnih cest. Vzrok temu je še vedno nezainteresiranost oziroma nezmožnost zasebnih investitorjev za graditev gozdnih cest. Na razpis za sofinanciranje gradnje, ki ga je ministrstvo objavilo v letu 2005, je prispelo 13 projektov. Investitorji so prijavi na razpis 9.118 m novogradenj gozdnih cest, od katerih je bilo sofinanciranih 3.005 m ali 33% celotne investicije. Sorazmerno majhna realizacija novogradenj in rekonstrukcij gozdnih cest jasno kaže, da bi bilo potrebno z rednim sofinanciranjem iz sredstev proračuna RS in evropskih skladov povečati interes lastnikov gozdov za izboljšanje odprtosti gozdov s cestami in s tem za zmanjšanje stroškov gospodarjenja.

Gradnja gozdnih vlak se je v letu 2005 v primerjavi s preteklim letom zmanjšala za 5% v zasebnih gozdovih in za 17% v državnih gozdovih. Prav tako je bilo rekonstruiranih nekaj manj vlak kot leto poprej, tudi zaradi tega, ker se je v letu 2005 dosledno upoštevalo, da pomeni rekonstrukcija vlake bistveno spremembo njenih gradbenih elementov.

Preglednica 100: Gradnja in rekonstrukcija gozdnih vlak; 1996-2005

Dolžina v km	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Zasebni gozdovi										
- novogradnje	97,2	276,2	133	129,3	129,8	163,5	148,2	153,2	145,8	138,4
- rekonstrukcije	69,3	177,8	75,4	73,4	101,2	126,6	108,2	128,3	101,5	96,6
Gozdovi v postopku denacionalizacije										
- novogradnje	35,1	6,7	6,2	0,4	1,7	0,7	0,2	0,6		
- rekonstrukcije	2,4	0,0	0,0	0,0	1,5	2,7	0,5	0,0		
Državni gozdovi										
- novogradnje	301,7	132,2	165,6	197,4	223,2	247,6	225,6	219,5	220,3	182,9
- rekonstrukcije	156,7	57,7	68,7	96,2	105,8	162,5	142,0	176,1	204,4	196,7
Skupaj										
- novogradnje	434,0	417,3	304,8	327,1	354,7	411,7	374,1	373,3	366,1	321,3
- rekonstrukcije	228,8	235,5	144,1	169,6	208,5	291,8	250,8	304,4	305,9	293,3

Vir: ZGS

Razpoložljiva sredstva za vzdrževanje gozdnih cest so se v primerjavi z letom 2004 povečala, in sicer za 7% v državnih gozdovih ter za 15% v zasebnih gozdovih, zahvaljujoč predvsem povečanemu financiranju s strani občin. Res pa je, da so sredstva občin zelo neenakomerno razporejena. V okviru območne enote Slovenj Gradec so izredno visoka, v nekaterih območnih enotah (Ljubljana, Postojna, Sežana, Tolmin...) pa občine ne prispevajo nič ali zelo malo. Občine veliko prispevajo predvsem tam, kjer se gozdne ceste veliko uporabljajo tudi za druge, predvsem javne namene in ne le za gospodarjenje z gozdom.

Preglednica 101: Pregled strukture virov financiranja vzdrževanja gozdnih cest; 1995-2005

	Enota	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Skupaj	(mio SIT)	877	845	840	880	915	895	898	888	916	927	1.026
Proračun RS	(%)	18	30	32	31	36	35	31	29	26	26	25
Lastniki gozdov	(%)	21	33	30	39	49	51	51	51	50	49	45
Sklad KZGRS	(%)	40	21	19	13	3	4	5	4	6	5	3
Občine	(%)	12	9	13	9	8	8	11	15	18	20	27
Zavarovanje	(%)	8	4	1	4	4	2	2	1	0	0	0
Drugo	(%)	1	3	4	4	0	0	0	0	-	-	-

Vir: ZGS

Sistem financiranja vzdrževanja gozdnih cest je ponovno pokazal, da je mogoče s koordinacijo in enotnim programiranjem z razpoložljivimi sredstvi napraviti največ. Ne moremo pa mimo dejstva, da je tudi v tem letu bilo zagotovljenih bistveno manj finančnih sredstev za vzdrževanje, kot bi bilo potrebno (na podlagi opravljenih kalkulacij le 38%) in da z razpoložljivimi sredstvi ne bo več možno dolgo zagotavljati primerne ravni vzdrževanja gozdnih cest. Na 1 km gozdne ceste je bilo tako v letu 2005 zagotovljeno skupaj 80.877 SIT, za optimalno vzdrževanje pa bi se moralo zagotoviti 212.500 SIT.

7.2 Gozdni lesni sortimenti in druge gozdne dobrine

Gozdni lesni sortimenti

Obseg pridobljenih gozdnih lesnih sortimentov se je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 povečal za slabih 7% in je najvišji v zadnjih 15 letih. V primerjavi z letom 2002 se je v zadnji treh letih v povprečju za okoli 20% (najbolj v letu 2005, za 25%) povečala proizvodnja sortimentov iglavcev (predvsem na račun povečane proizvodnje hlodovine iglavcev), proizvodnja sortimentov listavcev pa ostaja na približno enaki ravni kot v preteklih letih. Najbolj se je povečala in sicer za 30% proizvodnja lesa za kurjavo. Proizvodnja lesa za celulozo in plošče ostaja približno na ravni iz preteklega leta, padec v primerjavi z letom poprej pa beležimo pri proizvodnji drugega industrijskega lesa (42%). Spremljava proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov je še vedno pomanjkljiva, saj nimamo natančnih podatkov predvsem o namelih uporabe posekanega drobnega lesa.

Preglednica 102: Gozdni lesni sortimenti, pridobljeni v Sloveniji; 2003- 2005

	2003			2004			2005			
	000 m ³	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj
Hlodovina		939	352	1.291	1.107	265	1.372	1.210	192	1.403
Les za celulozo in plošče		452	120	572	210	73	283	246	42	288
Drug okrogel industrijski les		158	211	369	114	57	171	85	14	99
Les za kurjavo		0	359	359	125	600	725	171	772	943
Skupaj		1.549	1.042	2.591	1.556	995	2.551	1.713	1.020	2.733

Proizvodnja v državnih gozdovih se je v letu 2005 (1.031.318 m³) v primerjavi z letom 2004 (970.357 m³) povečala za 6%. V sortimentni strukturi se je za 2% povečala proizvodnja sortimentov listavcev (na 382.277 m³) ter za 9% proizvodnja sortimentov iglavcev (na 649.041 m³).

Prodaja drobnih gozdnih lesnih sortimentov je tudi v letu 2005 zaradi nizkih cen na trgu ostala težavna, kakovostnih sortimentov pa ni bilo težko prodati. Za prodajo lesa za kurjavo je bila v letu 2005 značilna rast zanimanja. Trend padanja cen gozdnih lesnih sortimentov se je v letu 2005 ustavil, še vedno pa ostaja sorazmerno slaba plačilna disciplina kupcev (predvsem domačih).

Preglednica 103: Cene gozdnih lesnih sortimentov na domačem trgu; 1996-2005

SIT/m ³ brez DDV	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Indeks 2005/04
Hlodovina											
- iglavci	9.100	10.200	11.500	11.100	11.500	11.500	11.500	11.500	11.600	11.600	100
- bukev	8.640	9.600	11.700	11.700	12.700	11.500	11.500	12.600	12.600	12.600	100
- hrast	11.150	11.500	14.300	14.500	15.000	14.500	14.500	23.900	22.000	19.000	86
- drugi trdi listavci	9.740	9.050	10.500	10.300	10.750	12.300	12.300	12.300	12.500	12.500	100
- drugi mehki listavci	8.525	7.200	8.300	8.500	9.350	11.500	11.500	11.500	11.700	11.700	100
Celulozni les iglavcev	4.300	3.800	4.050	4.027	4.200	4.100	4.100	4.400	4.200	4.300	102
Les za kurjavo	4.300	3.700	3.800	4.000	4.800	5.200	5.200	5.200	5.300	6.600	124

Vir: Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS

Evropska carinska tarifa, ki je bila prevzeta pred vstopom v EU, omogoča razlikovanje med hlodovino in ostalim okroglim industrijskim lesom, kar v preteklosti ni bilo mogoče. Z vstopom je uvedeno tudi novo statistično raziskovanje »Intrastat«, ki nadomešča dosedanje podatke, ki jih je zbiral carina in sicer o blagovni menjavi med Slovenijo in ostalimi članicami Evropske unije. V preglednici 104 so prikazani uradni podatki SURS-a ter v preglednici 105 podatki Gozdarskega inštituta Slovenije, ki temeljijo na neobdelanih podatkih SURS-a o zunanji trgovini Slovenije tako s članicami EU, kot tudi ostalimi državami. Glede na to, da se ti podatki med seboj ne ujemajo v celoti, se postavlja vprašanje ali so faktorji, ki so bili uporabljeni pri preračunih neobdelanih podatkov pravilni. Iz prikazanih podatkov je možno ugotoviti, da sta bila v letu 2005 uvoz in izvoz po količini približno izenačena (v letu 2004 je uvoz za 61% presegel izvoz), po vrednosti pa je uvoz za 26% presegel izvoz (v letu 2004 za 132%), da se je po količini izvoz v primerjavi z letom 2004 povečal za 69%, po vrednosti pa se je povečal za 76%. Uvoz je v primerjavi z letom 2005 po količini večji za 4% in po vrednosti manjši za 4%. Povprečna cena izvoženega okroglega lesa je narasla iz 61 USD/m³ v letu 2004 na 65 USD/m³ v letu 2005, cena uvoženega pa je padla iz 81 USD/m³ na 76 USD/m³.

Preglednica 104: Zunanja trgovina z gozdnimi lesnimi sortimenti; 2004 in 2005

	Izvoz 2004		Uvoz 2004		Izvoz 2005		Uvoz 2005	
	m ³	000 USD	m ³	000 USD	m ³	000 USD	m ³	000 USD
Okrogel industrijski les	243.141	14.897	504.245	41.338	380.414	24.659	510.816	38.981
- Iglavci	108.938	5.541	248.896	11.918	247.788	14.538	209.086	9.876
- Listavci	134.156	9.357	255.349	29.421	132.626	10.121	301.730	29.106
Les za kurjavo	75.758	3.202	10.932	574	161.384	7.250	25.586	1.384
Skupaj	318.899	18.100	515.177	41.913	541.798	31.910	536.402	40.366

Vir: SURS

Preglednica 105: Zunanja trgovina z najpomembnejšimi kategorijami okroglega industrijskega lesa; 2002-2005

Okrogel industrijski les		IZVOZ (m³)				UVOZ(m³)			
		2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Hlodovina za žago in furnir	Iglavci	61.103	50.286	59.759	145.820	535	1.417	2.468	13.111
	Hrast	3.292	5.055	5.490	6.472	8.073	8.143	6.628	10.582
	Bukev	65.615	74.617	40.731	40.686	28.896	36.976	35.241	33.373
Les za celulozo in plošče ter drug okrogel industrijski les	Iglavci	8.480	16.679	26.937	51.150	138.707	179.675	195.382	153.094
	Listavci	80.324	75.907	47.914	44.630	130.197	131.996	131.532	162.168
Les za kurjavo	Iglavci in list.	43.789	56.348	57.126	116.945	460	796	7.944	18.541

Vir: GIS

V strukturi izvoza se je v primerjavi z letom 2004 za okoli 2,5-krat povečal izvoz hlodovine za žago in furnir iglavcev (okoli 85% je smreke/jelke), hrast in bukev pa ostajata približno na ravni iz leta 2004. Izvoz hlodovine smreke/jelke se je izrazito povečal predvsem v Avstrijo, kjer so pred kratkim obnovili in povečali kapacitete nekaterih svojih žagarskih obratov, za hlodovino enake kakovosti pa so praviloma pripravljene ponuditi višjo ceno kot domača primarna lesnopredelovalna industrija. Prav tako se je izvozilo za okoli 2-krat več lesa iglavcev za celulozo in plošče ter lesa za kurjavo, le tega se največ izvozi v Italijo. V strukturi uvoza se je sicer majhna količina uvožene hlodovine za žago in furnir iglavcev (okoli 95% je smreke/jelke) v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 povečala za 5-krat, za več kot 1,5-krat se je povečal uvoz hrastove hlodovine ter za več kot 2-krat uvoz lesa za kurjavo. Uvozne količine ostalih gozdnih lesnih sortimentov ostajajo približno na ravni iz leta 2004. Okoli tri četrtine celotnega uvoza predstavljata les za celulozo in plošče ter drug okrogel industrijski les smreke, jelke in bukve, preostalo četrtno pa predvsem hlodovina listavcev višje kakovosti.

Gobe

V letu 2005 je bil odkup gob iz gozdov v primerjavi s predhodnim letom več kot 2-krat večji in sicer predvsem na račun povečanega odkupa štorovk (za 194%). Odkup ostalih vrst gob je približno na ravni iz predhodnega leta. Štorovke, jurčki in črne trobente v odkupu v letu 2005 predstavljajo 87%.

Preglednica 106: Odkup svežih gob po vrstah; 1994-2005

V tonah	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Jurčki	552	97	26	4	235	79	137	111	17	5	7	8
Štorovke	239	442	294	443	435	223	346	190	80	140	18	53
Črne trobente	124	111	82	1	36	24	10	1	1	0	5	4
Ježki	129	73	55	12	43	28	5	2	3	0	1	2
Lisičke	248	200	65	126	82	92	5	9	3	1	1	3
Druge vrste gob	15	6	6	1	8	1	2	4	1	2	3	5
Skupaj sveže gobe	1.307	929	528	587	839	447	505	317	104	148	35	75

Vir: MOP ARSO

Skupna količina odkupljenih gob v letu 2005 je na ravni iz let 2002 in 2003. Tak padec odkupa v zadnjih letih je pripisati predvsem spremenjenim predpisom, ki posameznikovo dejavnost nabiranja gozdnih sadežev za prodajo obravnavajo kot osebno dopolnilno delo.

Gozdno semenarstvo in drevesničarstvo

Z gozdnim semenarstvom in drevesničarstvom se danes v Sloveniji ukvarjajo naslednji v register dobaviteljev pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano vpisani dobavitelji:

- Semesadike Mengeš d.d. (S. sadike), Mengeš
- Omorika d.o.o., Drevesnica, Muta (Omorika)
- Gozdno in lesno gospodarstvo Murska Sobota d.d. (GLG), Murska Sobota
- Drevesnica Štivan d.o.o. (Štivan), Prestranek
- Hortikultura, plantaže in gradnje (HPG), d.o.o. Brežice
- Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), Ljubljana

Dobavitelji se ukvarjajo (Zakon o gozdnem reprodukcijskem materialu, Ur.l. RS, št. 58/02 in 85/02-popr.–21. člen) s pridelovanjem, trženjem in uporabo gozdnega reprodukcijskega materiala, ki obsega semenski material, dele rastlin in sadilni material tistih drevesnih vrst in umetnih križancev (Pravilnik o seznamu drevesnih vrst in umetnih križancev, Ur.l. RS, št. 83/02, 94/02-popr.), ki se uporabljajo zlasti za obnovo gozdov s sadnjo in setvijo, pogozdovanje, snovanje in vzdrževanje trajnih zaščitnih ali protierozijskih pasov gozdnega drevja ter snovanje in vzdrževanje plantaž gozdnega drevja.

V ta namen je bilo v letu 2005 za obnovo gozdov in za sanacijo po ujmah in v požarih poškodovanih gozdov, uporabljenih okoli 1,045 milijona sadik in 3 tone semena.

Preglednica 107: Poraba sadik in semena za obnovo gozdov v letu 2005

Lastništvo	SADIKE (kosi)			SEME (kg)		
	Iglavci	Listavci	Skupaj	Iglavci	Listavci	Skupaj
Zasebni gozdovi	368.880	350.011	718.891	46	839	885
Državni gozdovi	99.388	232.560	322.948	27	2.055	2.082
Občinski gozdovi	1.830	1.400	3.230			
SKUPAJ	470.098	574.971	1.045.069	73	2.894	2.967

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na podlagi programa oblikovanja rezerv semenskega materiala za leto 2005, ki ga je izdelal Zavod za gozdove Slovenije, zagotovilo sredstva za odkup in hranjenje semena gozdnega drevja. V programu so ustrezno upoštevana provenienčna območja, drevesne vrste in količine posameznih vrst semena gozdnega drevja. Na ta način se zagotavlja seme za proizvodnjo sadik gozdnega drevja, ki se lastnikom gozdov dodeljujejo za obnovo gozdov na podlagi programa vlaganj v gozdove. Na dan 31.12.2005 je bilo stanje zalog semena po drevesnih vrstah sledeče: 321 kg semena smreke, 35 kg semena jelke, 12 kg semena macesna, 10 kg semena rdečega bora, 88 kg semena črnega bora, 80 kg semena divje češnje, 20 kg semena ostro listnega javorja, 20 kg semena lipe, 20 kg semena lipovca, 3 kg semena skorša, 3 kg semena lesnike ter 3 kg semena divje hruške.

7.3 Gospodarski položaj gozdarskih gospodarskih družb v letu 2005

Zunanji okviri, v katerih se je odvijalo gospodarjenje z gozdovi v letu 2005:

- povečano povpraševanje po gozdnih lesnih sortimentih (predvsem po lesu za kurjavo ter hlodovini iglavcev);
- ustavitev padanje cen gozdnih lesnih sortimentov;
- naraščanje cen vhodnih materialov;
- še vedno sorazmerno slaba plačilna disciplina kupcev (predvsem domačih).

Trend padanja prodajnih cen gozdnih lesnih sortimentov, ki se je začel v letu 1996 in je do leta 2004 znašal v povprečju okoli 2% letno se je v letu 2005 ustavil, k čemur je največ pripomoglo povečano povpraševanje tujcev po hlodovini iglavcev ter povečano zanimanje za les za kurjavo.

Notranji okviri, v katerih se je odvijalo gospodarjenje z gozdovi:

- gozdna proizvodnja povečana za 7%,
- 1% povečanje srednjega drevesa pri poseku,
- povečanje števila zaposlenih,
- povečanje stroškov na posekan m³.

Gospodarski položaj gozdarstva oziroma pogoji za gospodarjenje so prikazani na podlagi podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha za leto 2005, ki so jih gozdarske gospodarske družbe posredovale Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve. Podatke je analizirala Gospodarska zbornica Slovenije v sodelovanju z Biotehniško fakulteto. V analizo je bilo zajetih 69 družb, ki so skupaj zaposlovale 1.723 delavcev. Od gozdarskih družb, ki so v letu 2005 izkazale svoje poslovanje z bilančnimi podatki, je 5 velikih, 4 srednje in 60 majhnih. V velikih je bilo zaposlenih skupaj 610 delavcev, v srednjih 542 in v majhnih 570 delavcev.

Analize kažejo, da se je gospodarski položaj gozdarskih gospodarskih družb v primerjavi s predhodnim letom delno izboljšal. Njihova sredstva v skupni višini 26.927 milijonov SIT so se v primerjavi s predhodnim letom povečala za 5,7%. Stalna sredstva predstavljajo v letu 2005 60% vseh sredstev. V strukturi virov sredstev se pri dolgoročnih finančnih in poslovnih obveznostih nadaljuje rastoči trend iz predhodnega leta (povečanje za 47,4% v letu 2005),

medtem ko se pri kratkoročnih finančnih in poslovnih obveznostih v letu 2005 ugotavlja rahel padec v primerjavi z letom 2004 (za 2,5%). Delež kapitala v primerjavi z obveznostmi do virov sredstev ostaja približno na ravni predhodnega leta in sicer na 67%. Kratkoročne in dolgoročne finančne in poslovne obveznosti predstavljajo v obveznostih do virov sredstev 31% (v letu 2004 30%).

Prihodek gozdarskih gospodarskih družb je v letu 2005 znašal skupaj 29.444 milijonov SIT in se je v primerjavi z letom 2004 povečal za 15,2%. Odhodki so skupaj predstavljali 28.255 milijonov SIT, kar predstavlja povečanje za 13,5% v primerjavi s predhodnim letom. Gozdarske gospodarske družbe so kot celota poslovale pozitivno (čisti dobiček je malce manj kot 4-krat večji od čiste izgube). Celotni dobiček je v letu 2005 dosegel 1.285 milijonov SIT, celotna izguba pa 333 milijonov SIT. V primerjavi s predhodnim letom sta se tako povečala celotni dobiček (v 2004: 1.114 mio SIT) kot tudi celotna izguba (v 2004: 105 mio SIT). Pri upoštevanju samo rezultata iz poslovanja je imela panoga v letu 2005 skupaj 680 milijonov SIT dobička (2004: 376 mio SIT, 2003: 606 mio SIT) in tako po izgubi iz poslovanja v letih 2001 (-152 mio SIT), 2002 (-188 mio SIT) že tri leta zapored beleži pozitivne rezultate.

Preglednica 108: Kazalci uspešnosti gospodarjenja gozdarskih gospodarskih družb; 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celotna gospodarnost (prihodki/odhodki)	1,022	1,016	1,023	1,037	1,023	1,042
Donosnost kapitala (neto dobiček/kapital)	0,032	0,031	0,020	0,061	0,048	0,041
Donosnost prodaje (čisti dobiček/čisti prihodki iz prodaje)	0,027	0,026	0,015	0,035	0,024	0,038
Stroški dela na zaposlenega	3,324	3,549	3,383	3,751	4,260	4,445
Plače na zaposlenega	2,335	2,511	2,360	2,592	2,938	3,021
Delež stroškov dela (stroški dela/odhodki)	0,318	0,288	0,328	0,312	0,287	0,271
Finančna neodvisnost (sredstva/kapital)	1,279	1,319	1,332	1,398	1,471	1,495
Delež prodaje na tujih trgih	0,115	0,147	0,149	0,130	0,156	0,237
Koeficient zadolženosti	0,201	0,231	0,228	0,262	0,301	0,312

Vir: Gospodarska zbornica Slovenije

Iz kazalcev uspešnosti gospodarjenja se lahko zaključi, da je uspešnost poslovanja v primerjavi s predhodnim letom delno boljša, kar se kaže v večji gospodarnosti, podobni donosnosti kapitala in povečani donosnosti prodaje. V primerjavi s preteklim letom pa se še naprej povečujeta zadolženost in stroški dela na zaposlenega. Nadaljuje se tudi trend povečanega deleža prodaje na tujih trgih. Vzrokov je več. Na eni strani so se zmanjšale domače lesnopredelovalne zmogljivosti in povečale le te v tujini, na drugi strani pa se gozdarske gospodarske družbe same ukvarjajo s primarno predelavo lesa in proizvodnjo plošč, kar povečuje vrednost izvoza in s tem njegovega deleža v celotnem prihodku. Z nekaterimi lastninskimi spremembami so se spremenili tudi kupci lesa. Dodana vrednost na zaposlenega v gozdarstvu se je iz 79,2% v letu 2004 povečala na 83,1% dodane vrednosti celotnega gospodarstva. V letu 2005 donosnost sredstev in kapitala zaostaja za slovenskim gospodarstvom, prav tako pa so se v primerjavi z gospodarstvom v zadnjih treh letih močno povečale kratkoročne finančne in poslovne obveznosti. Prihodek na zaposlenega jasno nakazuje, da je gozdarstvo delovno intenzivna panoga, saj je bil v letu 2005 17,089 milijona SIT, kar je 56% prihodka na zaposlenega v celotnem gospodarstvu.

7.4 Proračunski izdatki za naloge na področju gozdarstva

V letu 2005 je bilo za financiranje in sofinanciranje nalog, ki jih določa zakon o gozdovih, iz proračuna Republike Slovenije porabljeno (izplačano) skupaj 5.305.590 tisoč SIT proračunskih sredstev oziroma praktično toliko kot v letu 2004.

V primerjavi z nerevaloriziranim programom razvoja gozdov v Sloveniji za leto 2000 dosegajo razpoložljiva proračunska sredstva za financiranje javne gozdarske službe, za sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov, vzdrževanja in gradnje gozdnih cest in druge

spremljajoče ukrepe, skupaj le 88,1%. Zaostajanje je največje pri vlaganjih v gozdove, kamor se poleg programa obnove, nege in varstva gozdov, šteje tudi vzdrževanje in gradnja gozdnih cest.

Preglednica 109: Poraba proračunskih sredstev v gozdarstvu v primerjavi s programom

	Mio SIT	2004	2005	Indeks 2005/04	PRGS 2000	Indeks 2005/PRGS
NALOGE JAVNE GOZDARSKE SLUŽBE		4.460,0	4.478,0	100,4	3.528,0	126,9
Javna gozdarska služba		4.460,0	4.429,6			
Forest focus		-	48,4			
PROGRAM OBNOVE, NEGE IN VARSTVA GOZDOV		396,5	432,0	108,9	1.063,8	40,6
Obnova gozdov		84,2	103,5	122,9	274,4	37,7
Obnova gozdov na pogoriščih in od ujim poškodovanih gozdov		29,6	34,6	116,9	42,0	82,4
Nega gozdov		95,5	85,0	89,0	483,0	17,6
Varstvo gozdov		157,9	186,1	117,9	235,0	79,2
Semenarska in drevesničarska dejavnost		8,0	2,1	26,3	7,0	30,0
Vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih živali		21,3	20,7	97,2	22,4	92,4
VZDRŽEVANJE IN GRADNJA GOZDNIH CEST		245,0	266,3	108,7	819,0	32,5
SPREMLJAJOČI UKREPI V GOZDARSTVU		160,7	129,2	80,4	609,4	21,2
Nakup varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom		0	0	0	392,0	
Izvršba odločb ZZG Slovenije		0,1	1,6			
Odškodnine zaradi razglasitve gozdov s posebnim namenom		0,4	5,2			
Nevladne organizacije, strokovne prireditve, publicistika		9,1	14,8			
Znanstveno raziskovalno delo		96,2	92,6	96,3	152,6	60,7
Odškodnine za škodo od zavarovane divjadi (od 2005 za škodo od divjadi)		54,9	15,0	27,3	7,0	214,3
SKUPAJ GOZDARSTVO		5.262,1	5.305,5	100,8	6.020,2	88,1
Investicije v gozdove (EPD 2004-2006)		96,2	157,8			
SKUPAJ		5.358,3	5.463,4	102,0		

Vir: MKGP

Sredstva, namenjena za financiranje in sofinanciranje nalog v gozdarstvu, so v letu 2005 dosegla 7% proračunskih sredstev MKGP.

Financiranje javne gozdarske službe

Program dela Zavoda za gozdove Slovenije in program dela Gozdarskega inštituta Slovenije sta bila izvedena v skladu s programom, ki je dobil soglasje Vlade oziroma soglasje ministrstva. Za izvedbo programa nalog javne gozdarske službe je bilo na podlagi pogodbe Zavodu za gozdove Slovenije zagotovljeno 4.251.827.078 SIT ter za investicijske transfere 97.802.000 SIT. V letu 2005 je bil v okviru investicijskih transferjev izplačan tudi zadnji pogodbeni obrok za nakup nepremičnin lovišča s posebnim namenom SNEŽNIK Kočevska Reka, v skupni vrednosti 80.000.000 SIT. V letu 2005 je bilo Gozdarskemu inštitutu Slovenije za izvajanje nalog javne gozdarske službe zagotovljeno 122.969.000 SIT. Izplačilo je bilo izvedeno iz postavke za financiranje javne gozdarske službe ter iz novo oblikovane proračunske postavke za financiranje izvajanja intenzivnega monitoringa gozdov Forest focus. Program intenzivnega monitoringa je bil sofinanciran tudi iz sredstev EU (24.504.674 SIT iz nacionalnega proračuna, 23.862.000 SIT iz EU proračuna). Število zaposlenih v zavodu in inštitutu, ki so izvajali naloge javne gozdarske službe, je bilo v primerjavi z letom 2004 nespremenjeno.

Financiranje in sofinanciranje programa obnove, nege in varstva gozdov

Program prilagojen razpoložljivim sredstvom je bil v letu 2005 realiziran 96%. Iz sredstev proračuna RS je bilo za financiranje in sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov skupno izplačano 432,0 milijonov SIT (0,6% realiziranih proračunskih sredstev MKGP). Ostala so na približno isti ravni, ki so jo za ta namen imela v letu 2004, povečala pa so se za razpoložljiva sredstva na podlagi Enotnega programskega dokumenta (EPD), ki so bila namenjena za sofinanciranje naložb za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov. V letu 2005

in sicer na razpolago 219,3 milijonov SIT, izkoriščenih za realizirana dela pa 157,8 milijonov SIT oziroma 71,6%. To je pomenilo povečanje razpoložljivih sredstev za sofinanciranje obnove, nege in varstva gozdov za okoli 36%.

Izplačilo realiziranih ukrepov protipožarnega varstva na Krasu v vrednosti 20.126.000 SIT je bilo preneseno v breme proračunskih sredstev za leto 2006.

Vzdrževanje, gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest

Razpoložljiva proračunska sredstva za vzdrževanje gozdnih cest so bila v letu 2005 porabljena na ravni 95%. Nekaj občin tudi v tem letu sredstva namenjena vzdrževanju gozdnih cest iz pristojbin ni namensko porabilo. Opravičilo za takšno ravnanje v teh občinah je bilo, da so sredstva pristojbin prihodek proračuna lokalnih skupnosti in da imajo, vsaj v njihovih primerih, negativni vpliv na finančno izravnavo, ki jo občina pridobi iz sredstev proračuna RS. Doseči je potrebno, da bodo vsa razpoložljiva sredstva dosledno usmerjana v vzdrževanje 12.683 km gozdnih cest. Razpoložljiva sredstva dosegajo le okoli 38% potrebnih. Vzdrževanje je bilo realizirano v skupni vrednosti 1.026 milijonov SIT, iz vseh virov financiranja pa je bilo do konca leta na razpolago le 76% teh sredstev. Največje odstopanje v zbranih sredstvih je v tem letu nastopilo pri sredstvih pristojbin, kjer je velik izpad nastal zaradi načina odmere in je dosegel 222 milijonov SIT. Občine so v tem letu iz svojih proračunskih sredstev zagotovile izplačilo 216 milijonov SIT, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS 28 milijonov SIT, iz sredstev pristojbin je bilo realizirano izplačilo 267 milijonov SIT, iz sredstev proračuna RS pa 252 milijonov SIT. Skupaj pa je bila realizirana vrednost vzdrževanja gozdnih cest 1.025.763.786 SIT (pristojbine 470.680.513 SIT, proračun RS 252.392.564 SIT, občine 273.085.751 SIT, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS 27.580.000 SIT, zavarovanje 2.024.958 SIT). Razlika med vrednostjo vzdrževalnih del in razpoložljivimi sredstvi je bila pokrita s povečanimi sredstvi občin in prenosom obveznosti v naslednje leto.

Za sofinanciranje gradnje gozdnih cest v letu 2005 je bilo iz sredstev proračuna realizirano izplačilo 13,6 milijonov SIT. Izplačilo 23.294.823 SIT realiziranih obveznosti pa je bilo preneseno v breme proračunskih sredstev naslednjega leta.

Spremljajoči ukrepi v gozdarstvu

Za spremljajoče ukrepe v gozdarstvu, skupaj z odškodnino za škodo, ki jo je povzročila divjad, je bilo v letu 2005 iz proračuna izplačano 129,2 milijonov SIT. To v primerjavi z letom 2004 pomeni 80,4%.

Izplačana je bila odškodnina zaradi razglasitve gozdov s posebnim namenom oškodovancu za rezervat Požarnik v skupnem znesku 5,2 milijonov SIT. Odkup gozdov s posebnim namenom je bil realiziran v vrednosti 9,5 milijonov SIT, izplačilo celotne kupnine pa je bilo preneseno v breme sredstev proračuna 2006.

Program podpore nevladnim organizacijam, strokovnim prireditvam in strokovni publicistiki v gozdarstvu in lovstvu je bil v celoti realiziran. Podprt je bil izid dveh tematskih števil Gozdarskega vestnika (Strojna sečnja in Izvajanje načrtov za gospodarjenje z gozdovi) in sofinancirana izdaja publikacije Strokovne podlage za upravljanje z risom v Sloveniji. Zagotovljeno je bilo tudi financiranje objavljanja strokovnih nasvetov s področja gozdarstva v Kmečkem glasu in sofinanciranje snemanje filma GOZD.

Znanstveno raziskovalno delo

Iz razpoložljivih sredstev proračuna RS je bilo v letu 2005 sofinanciranih 5 raziskovalnih projektov v okviru CRP "Konkurenčnost Slovenije 2001-2006", izbranih na razpisu v letu 2001, 12 CRP "Konkurenčnost Slovenije 2001-2006" izbranih na razpisu 2004 in 7 aplikativnih projektov. V okviru tega podprograma proračuna RS je bil financiran tudi projekt Certificiranje zasebnih gozdov, ki ga že tretje leto izvaja Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in bo z začetkom izvajanja certifikacije po nacionalni shemi praktično tudi

zaključen. MKGP je v tem letu financiralo tudi 12 naročenih ekspertiz, izbranih na podlagi javnih naročil male vrednosti.

Za financiranje raziskovalne dejavnosti v gozdarstvu je bilo v veljavnem proračunu RS za leto 2005 zagotovljeno 127,6 milijonov SIT, izplačanih obveznosti v tem letu je bilo skupaj 92,6 milijonov SIT, izplačilo obveznosti 33,2 milijonov SIT pa je bilo preneseno v breme sredstev proračuna 2006. Za raziskovalno dejavnost v gozdarstvu je bilo na razpolago kar 32% več sredstev kot v predhodnem letu. Raziskovalno delo v gozdarstvu, ki ga je financiralo ali sofinanciralo MKGP, so opravljali Gozdarski inštitut Slovenije, BF - Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire in Znanstveno raziskovalni center SAZU. Pri projektih je bilo doseženo sodelovanje raziskovalcev na ravni predhodnega leta, čeprav bi bilo želeno predvsem še večje sodelovanje obeh gozdarskih raziskovalnih institucij.

V letu 2005, na dan 31.12.2005 je imel Gozdarski inštitut Slovenije 58 zaposlenih, od tega 25 raziskovalcev in 7 mladih raziskovalcev. MKGP je inštitutu za raziskovalno delo zagotovilo skupaj 65,2 milijonov SIT.

Okoli 4.200 ur raziskovalnega dela na projektih, ki jih je financiralo ali sofinanciralo MKGP so opravili raziskovalci BF - Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. Na podlagi pogodb in opravljenega raziskovalnega dela je bilo tej ustanovi kot izvajalcu izplačano 31,8 milijonov SIT. Raziskovalno delo je tako potekalo v okviru 24 raziskovalnih projektov.

7.5 Izobraževanje v gozdarstvu

Na Srednji gozdarski in lesarski šoli v Postojni se je v letu 2005 v program gozdarski tehnik vpisalo 36 dijakov, kar je približno 2-krat več kot v letu 2004 ter na ravni let 2003, 2002. V program gozdar se je vpisalo le 8 kandidatov. Za izvedbo praktičnega pouka je šola tudi v tem letu uspešno sodelovala z Zavodom za gozdove Slovenije in Gozdnim gospodarstvom Postojna. Aktivna je bila tudi pri povezovanju in sodelovanju s sorodnimi šolami v tujini in na področju izobraževanja odraslih in sicer se je po programu gozdarski tehnik izobraževalo 20 kandidatov in po programu gozdar 25, od katerih so 10-im izobraževanje sofinancirala podjetja, ki se ukvarjajo z gozdarsko proizvodnjo.

Šola je uspešno izvedla vrsto tečajev za usposabljanje gozdnih delavcev za varno delo s traktorjem, za varno delo z motorno žago, za upravljanje hidravličnih nakladalnikov, za voznike adaptiranih in zgibnih gozdarskih traktorjev ter v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije tudi velik del tečajev za lastnike gozdov s področja gozdne tehnike. Samostojno, brez Zavoda za gozdove Slovenije, so v letu 2005 organizirali okoli 60 tečajev.

Med nalogami, ki jih na podlagi določil zakona o gozdovih opravlja Zavod za gozdove Slovenije, je tudi izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov. V letu 2005 je zavod za lastnike gozdov organiziral 99 tečajev s področja gozdne tehnike (varno delo z motorno žago, traktorjem, krojenje lesa, vzdrževanje motorne žage). Večino tečajev s področja gozdne tehnike je bilo izvedenih v sodelovanju s Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo v Postojni, 33 tečajev pa je organiziral zavod samostojno. Samostojno je zavod organiziral tudi 88 delavnic iz gojenja ter varstva gozdov ter 41 predavanj, namenjenih usposabljanju in izobraževanju lastnikov gozdov. Na delavnicah in tečajih je bilo udeleženih skupaj 3.502 lastnikov gozdov.

Zanimanje za vpis na univerzitetni in visokošolski strokovni študij gozdarstva tudi v letu 2005 ostaja na visoki ravni. Na univerzitetni študij se je vpisalo 60 študentov od tega 48 prvič in na visokošolski strokovni študij gozdarstva 61 študentov od tega 43 prvič. Na podiplomski študij gozdarstva sta se vpisala le 2 študenta, na podiplomski študij varstva naravne dediščine pa se je vpisalo 16 študentov z diplomami z devetih področji. Prostorske razmere za izvajanje pedagoškega dela so zadovoljive, v letu 2005 so popolnoma obnovili garsonjeri v računalniškem objektu. Na oddelku je bilo zaposlenih skupaj 42 delavcev, od tega 4 s krajšim delovnim časom. Kolektiv je sestavljalo 22 pedagoških delavcev, 8 tehničnih sodelavcev, 3 mladi raziskovalci in 9 drugih delavcev.

V letu 2005 se je nadaljevala prenova univerzitetnega in strokovnega študijskega programa skladno z bolonjsko deklaracijo. V prenovalo so vključeni študentje, delodajalci in pedagoško osebje z namenom izboljšanja kakovosti in posredno prehodnosti študija. Poleg domačih analiz kakovosti obstoječih programov je na prenovalo značilno vplivala mednarodna primerljivost.

Na univerzitetnem študiju je v letu 2005 diplomiralo 22 študentov, kar je več kot je dolgoletno povprečje za obdobje 1991-2005 (19). Na visokošolskem strokovnem študiju je diplomiralo 26 študentov, povprečje za obdobje 2000-2005 pa je 12 študentov. V tem letu je 5 študentov gozdarstva in 2 varstva naravne dediščine zaključilo študij z zagovorom magistrske naloge, 2 študenta gozdarstva ter 2 študenta varstva naravne dediščine pa so zaključili študij z zagovorom doktorske disertacije.

7.6 Gozdarska inšpekcija

Naloge in organiziranost gozdarske inšpekcije

Gozdarska inšpekcija deluje v okviru Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano. V 8 enotah IRSKGH je skupno zaposlenih 17 gozdarskih inšpektorjev. 7 gozdarskih inšpektorjev opravlja poleg nalog gozdarske inšpekcije še naloge lovskih inšpektorjev, 4 gozdarski inšpektorji pa so specializirani za nadzor zdravstvenega stanja v drevesnicah z gozdnim reprodukcijskim materialom.

Gozdarska inšpekcija nadzoruje uresničevanje določil naslednjih zakonov in uredb:

- Zakona o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93, 67/02),
- Zakona o kmetijskih zemljiščih (Ur.l. RS, št. 55/03-UPB1),
- Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu (Ur.l. RS, št. 58/02, 85/02, 45/04),
- Zakona o ohranjanju narave (Ur.l. RS, št. 96/04-UPB1),
- Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin (Ur.l. RS, št. 23/05-UPB1),
- Zakona o varstvu okolja (Ur.l. RS, št. 41/04),
- Uredbe o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (Ur.l. RS, št. 16/95, 28/95, 56/99, 31/00, 35/01),
- Uredbe o varstvu pred požarom v naravnem okolju (Ur.l. RS, št. 62/95),
- Uredbe o varstvu samoniklih gliv (Ur.l. RS, št. 57/98, 56/99, 31/00).

Zakon o gozdovih nadzoruje v celoti, ostale predpise pa v obsegu, kot je to določeno v posameznem predpisu.

Delo, ugotovitve in predlogi gozdarske inšpekcije v letu 2005

V letu 2005 so gozdarski inšpektorji v skupno 3.176 delovnih dneh opravili 1.899 pregledov z zapisniki, izrekli 92 inšpekcijskih odločb, 26 sklepov ter 57 opozoril, podali 2 predloga sodnikom za prekrške in izrekli 7 mandatnih kazni.

Preglednica 110: Delo gozdarskih inšpektorjev ; 1994-2005

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Število delovnih dni	3.344	3.124	3.077	4.068	3.096	2.886	3.283	3.339	3.325	3.096	2.941	3.176
- od tega na terenu (%)	63	61	58	44	56	53	54	52	50	50	48	45
Zapisniki	2.424	2.392	1.831	1.866	1.995	1.749	2.159	2.024	2.071	1.834	1.732	1.899
Odločbe	285	114	133	165	166	186	162	142	151	149	136	92
Sklepi	-	-	-	-	-	-	-	-	99	89	106	26
Opozorila	-	218	401	416	319	-	359	365	342	316	357	57
Predlogi za prekrške	274	367	331	426	498	376	511	362	313	221	170	2
Kazenske ovadbe	25	27	1	10	21	14	20	10	10	7	4	-
Mandatne kazni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	112	111	7

*samo na podlagi Zakona o inšpekcijskem nadzoru (ZIN)

Z letom 2005 so inšpektorji začeli izvajati tudi naloge prekrškovnega organa – namesto nekdanjih sodnikov za prekrške inšpektorji v t.i. hitrem prekrškovnem postopku sami izrekajo sankcije za prekrške. Od 650 uvedenih zadev v prekrškovnem postopku se jih je večina nadaljevala iz inšpekcijskih postopkov. V hitrem prekrškovnem postopku je bilo izrečenih 626 ukrepov: največ 286 opozoril, 138 plačilnih nalogov, 110 je bilo odločb z izrekom opomina ter 92 odločb z izrekom globe.

Preglednica 111: Delo gozdarske inšpekcije kot prekrškovnega organa v letu 2005

	Število izrečenih	Globa (SIT)		Stroški postopka (SIT)		ZSV*		Izterjave	
		izrečena	plačana	izrečeno	plačano	št.	delež	št.	delež
Opozorila	286								
Plačilni nalog	138	5.050.000	2.380.000			12	9%	6	4%
Odločba - opomin	110			1.362.880	1.028.000	6	5%	25	23%
Odločba - globa	92	5.415.000	2.750.000	864.850	473.500	10	11%	21	23%
SKUPAJ	626	10.465.000	5.130.000	2.227.730	1.501.500	28	8%	52	15%

*zahteva za sodno varstvo

Gozdarski inšpektorji svoje dejavnosti prilagajajo dogajanju na terenu. V času večjega pojavljanja gob poostrijo nadzor nad nabiranjem gob, ob povečanju požarne ogroženosti zasledujejo kurjenje v naravnem okolju, v decembru pa poostrijo nadzor nad pridobivanjem okrasnih drevesc. Kontrolirajo tudi vožnjo v naravnem okolju. V sodelovanju z drugimi pristojnimi inšpekcijskimi službami nadzirajo posege v gozdni prostor. Kontrolirajo tudi, ali izvajalci del v gozdovih izpolnjujejo predpisane pogoje ter nadzirajo porabo proračunskih sredstev, ki jih prejmejo lastniki, ki opravijo subvencionirana dela v gozdovih. V letu 2005 so nekateri inšpektorji sodelovali tudi pri nadzoru ptičje gripe.

Najpogostejše kršitve so bile ugotovljene v zvezi z nepravčasnim izvajanjem odločb o določitvi sanitarne sečnje, v zvezi z ogrožanjem ravnosti, rodovitnosti oz. funkcij gozdov ter v zvezi s sečnjo brez oziroma v nasprotju z odločbo, ki bi jo pred sečnjo moral izdati oziroma jo je izdal Zavod za gozdove Slovenije. V nekaterih predelih Slovenije so podlubniki še vedno prenamnoženi. Zavod za gozdove Slovenije lastnikom z odločbami nalaga sanitarne sečnje. V primerih, ko lastniki odločb ne realizirajo sami, bi le ta moral zagotoviti njihovo izvršbo. Zelo slabo izvajanje te naloge, je poleg dejstva, da lastniki sami zelo površno spremljajo stanje v svojih gozdovih, razlog za nadaljnje širjenje podlubnikov. Največ sečenj brez ustrezne odločbe je odkritih v obliki krčitve gozdov na lokacijah, kjer je s prostorskimi plani občin predvidena sprememba rabe v zazidalno območje. Zakon o kmetijskih zemljiščih določa, da je potrebno z gozdom gospodariti po določbah zakona o gozdovih, dokler ni pridobljeno gradbeno dovoljenje, lastniki pa praviloma gozd izkrčijo takoj, ko je sprejeta planska sprememba prostora. Problem še naprej ostaja paša, ki je v gozdu prepovedana, če tega ne predvideva gozdnogojitveni načrt. Gozdarska inšpekcija prav tako že nekaj let opozarja MKGP na velik razkorak med načrtovanimi in izvršenimi gozdnogojitvenimi deli v zasebnih gozdovih. Opozarja tudi na neizvajanje nekaterih določil pravilnika o varstvu gozdov ter na določbe zakonov, ki jih je nujno potrebno spremeniti. Notranja kontrola planiranja, izvajanja in obračunavanja gojitvenih in varstvenih del je bila v Zavodu za gozdove Slovenije intenzivnejša kot v preteklih letih. V letu 2005 ni bilo odkritih nepravilnosti, ki bi zahtevale izrek odprave pomanjkljivosti. Kontrola izvedbe vzdrževanja gozdnih cest še v naprej ostaja problematična, zaradi pozno zaključenih del.

Izvajanje zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu je bilo v letu 2005 boljše kot v predhodnem letu. Drevesnice izvajajo zakon v delu, ki določa sledenje izvora, še vedno pa ostajajo problemi pri predpisanem poročanju. Inšpekcija predlaga spremembo 21. člena pravilnika »o obveznostih dobaviteljev«, in sicer tako, da ne bi bilo več potrebno pošiljati kopij spričeval ministrstvu. Obrazci, ki so predpisani s pravilnikom, naj bi se spremenili tako, da bi istočasno služili potrebam evidenc, ki jih spremlja ministrstvo, drevesnicam in Zavodu za gozdove Slovenije.

Po prvem letu opravljanja novih nalog po zakonu o prekrških inšpektorji ugotavljajo, da se je čas, ki poteče od ugotovitve prekrška do izreka sankcije, z uvedbo hitrega prekrškovnega postopka skrajšal. Hitro ukrepanje ob storjenem prekršku prispeva k povečanju učinkovitosti dela – kršitelji dela ne ponovijo, druge osebe pa takojšnje ukrepanje odvrne od morebitnih kršitev predpisov. Izrek opozorila in napotitev k revirnemu gozdarju je učinkovito preventivno sredstvo. V letu 2005 je bilo na odločbe inšpektorjev kot prekrškovnih organov podanih le 8% zahtev za sodno varstvo, kar pomeni, da je oz. bo najmanj 92% izrečenih ukrepov tudi izvršenih. Hkrati pa inšpektorji tudi opozarjajo, da bo prenos prekrškovnega postopka na inšpekcijo vplival na zmanjšanje števila zastaralnih prekrškov le, če bodo okrajna sodišča sprotno reševala podane zahteve za sodno varstvo in odločala o podanih predlogih o uklonilnem zaporu.

Gozdarska inšpekcija ima, ob enakem številu zaposlenih, vsako leto več nalog, saj se povečuje število predpisov, ki jih mora nadzorovati. Povečuje se tudi obseg administrativnega dela, tako zaradi pomanjkanja administrativnega kadra, kot tudi zaradi vse obsežnejšega dela z računalniškimi vnosi ter vodenjem različnih evidenc. Tudi istočasno opravljanje nalog gozdarske in lovske inšpekcije ima dobre in slabe strani. Inšpektor ima učinkovit in celovit pregled dogajanja v gozdovih, po drugi strani pa pomeni tak način organiziranosti na nekaterih območjih preveliko obremenitev gozdarskih inšpektorjev, ki jo bo v prihodnje potrebno rešiti z dodatnim zaposlovanjem.

Gozdarska inšpekcija potrebuje pomoč policije, ko je potrebno legitimirati storilce prekrškov in v primeru pričakovanih konfliktnih situacij. Pomembno je tudi sodelovanje z drugimi inšpekcijskimi službami, zlasti z inšpekcijami, ki delujejo v okviru Ministrstva za okolje in prostor.

7.7 Mednarodno sodelovanje

Predstavniki ministrstva so bili aktivni na sejah Stalnega odbora za gozdarstvo, Stalnega odbora za seme in razmnoževalni material za poljedelstvo, vrtnarstvo in gozdarstvo (v nadaljevanju Stalni odbor za seme) pri Evropski komisiji in na sejah delovne skupine za gozdarstvo pri Svetu EU. Stalni odbor za seme je obravnaval zahtevek Slovenije in Danske po oprostitvi izvajanja določil Direktive 105/99/EC za določene drevesne vrste, predlog baltskih držav, da se odobri izreden uvoz sadik oz. semena iz tretjih držav zaradi devastacije gozdov v letu 2004, pobude različnih držav članic za odobritev statusa ekvivalence Kanadi, ZDA, Romuniji, Norveški, Švici, Hrvaški, Turčiji, Belorusiji na podlagi člena 19/3 Direktive 105/99/EC, zahtevek Francije po prepovedi trženja do končnega uporabnika reprodukcijskega materiala vrste *Pinus pinaster* iz Portugalske in Španije, problematiko trženja gozdnega reprodukcijskega materiala starih zalog v novih državah članicah itd.

Stalni odbor za gozdarstvo je pripravil predlog Evropskega gozdarskega akcijskega načrta. Spremljal je izvajanje programa Forest Focus in njegovega financiranja ter sodeloval pri pripravi uredbe LIFE+, ki bo v novi finančni perspektivi 2007-2013 predstavljala vsebinski in finančni okvir za izvajanje zgoraj omenjenega programa itd.

Delovna skupina za gozdarstvo pri Svetu EU je obravnavala predlog Evropskega gozdarskega akcijskega načrta in predlog uredbe Sveta o vzpostavitvi FLEGT sheme izdajanja dovoljenj za uvoz lesa v Evropsko skupnost, s ciljem zmanjšanja oziroma odprave nezakonitih sečenj in s tem povezane trgovine. Prav tako je delovna skupina za gozdarstvo pripravljala predlog pogajalskih smernic za FLEGT partnerske sporazume, ki jih bo Evropska skupnost sklepala s tretjimi državami ter sklepe Sveta za Forum Združenih narodov o gozdovih (UNFF) – 2005 itd.

V okviru programa PHARE/Transition Facility je bil ponovljen razpis za izvedbo projekta »Monitoring and Networking in Forestry«, za izvajalca katerega je bilo izbrano podjetje ZeBIT iz Nemčije.

V okviru aktivnosti, ki jih je organizirala povezovalna enota Ministrske konference o varstvu gozdov v Evropi (v nadaljevanju MCPFE) s sedežem v Varšavi, je bilo težišče dela usmerjeno v pripravo metodologije za poročilo o trajnostnem gospodarjenju z gozdovi v Evropi, ki bo predstavljeno na naslednji ministrski konferenci v letu 2007. Poudarek je bil dan tudi uvajanju Nacionalnih gozdnih programov v skladu z resolucijami MCPFE ter medsektorskemu sodelovanju na področju gozdarstva.

Potekalo je tudi sodelovanje:

- na delavnici »Cooperation possibilities in implementing the council directive 1999/EC on the marketing of forest reproductive material« (Slovaška, 24.-26. maj 2005);
- z mrežo za gospodarjenje z gozdovi v okviru evropskega programa za varstvo gozdnih genskih virov (EUFORGEN), na prvem sestanku katere je bilo dogovorjeno, da bo mreža pospeševala izvajanje mednarodnih priporočil na nacionalni ravni, podpirala integracijo varstva gozdnih genskih virov v nacionalne gozdne programe in politike, pospeševala izvajanje skupnih akcijskih načrtov, ter osvetlila škodljive posledice rabe neprimernega gozdnega reprodukcijskega materiala itd. (Nemčija - Lambrecht, 2.-6. november 2005);
- z nemško deželo-Bavarsko in sicer je bila izvedena delavnica na kateri so bile obravnavane aktualne teme v gozdarstvu: nacionalni gozdni programi, upravljanje Natura 2000 območij v gozdovih, strateške presoje vplivov na okolje itd. (Nemčija - München, november 2005);
- na mednarodni delavnici "Trajnostno gospodarjenje z lesno biomaso v deželah srednje in vzhodne Evrope" na kateri so bili predstavljeni rezultati FAO projekta: »Preskrba in raba bioenergije v smislu spodbujanja trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji« ter oblikovan koncept novega FAO projekta z naslovom »Trajnostno gospodarjenje z lesno biomaso v deželah srednje in vzhodne Evrope« (Bled, 10.-11. november 2005);
- na Srednjeevropski konferenci o biomasi na kateri je bilo analizirano stanje ter ključni dejavniki za povečanje rabe obnovljivih virov energije v posameznih državah EU (Avstrija - Gradec, 26.-29. januar 2005);
- na Ministrski konferenci na temo uveljavitve gozdarske zakonodaje in nadzora (FLEG-Forest Law Enforcement and Governance; Rusija, 22.-25. november 2005)

7.8 Lovstvo

Usmerjanje razvoja populacij prosto živečih živali

V letu 2005 je na področju lovstva veljal Zakon o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04), ki je začel veljati 20.05.2004. Zakon prinaša novo, posodobljeno ureditev na področju upravljanja, načrtovanja, ohranjanja in trajnostnega gospodarjenja z divjadjo, v nekaterih delih pa ohranja že uveljavljeni pravni red na tem področju. Tako je divjad še naprej državna lastnina in tudi lovska pravica pripada državi, ki pa jo lahko prenese na usposobljeno pravno osebo. Bistvena novost zakona je koncesija, ki jo bodo državi plačevali upravljavci lovišč - lovske družine ter stroga ločitev prosto živečih živali na divjad (lovne vrste) in zavarovane vrste. Tako Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS, št. 101/04) med divjad ne uvršča več velikih zveri (rjavi medved, volk in ris), ki so zavarovane z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur.l. RS, št. 46/04). Pristojno ministrstvo za upravljanje z zavarovanimi vrstami, vključno z izplačevanjem odškodnin zaradi škode, ki jo povzročijo zavarovane vrste, je Ministrstvo za okolje in prostor.

Na podlagi Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04) je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v letu 2005 sprejelo podzakonske predpise, ki določajo: vsebino in način vodenja katastra lovsko upravljavskih območij, lovišč in lovišč s posebnim namenom, sprejem letnih načrtov lovsko upravljavskih območij v Republiki Sloveniji za leto 2005, vrsto in moč lovskega orožja, način zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višino škode na

divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom, merila za finančno ovrednotenje določenih nalog lovskih organizacij, vsebino načrtov upravljanja z divjadjo, evidentiranje odstrela in izgub divjadi ter imenovanje komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju, organizacijo lovsko-čuvajske službe, vsebino in pogoje za opravljanje izpita za lovskega čuvaja ter obliko izkaznice in službenega znaka. Na podlagi sklepa Vlade RS (pod točko 4A na 38. redni seji dne 01.09.2005) je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano začelo tudi s pripravo osnutka novega Zakona o divjadi in lovstvu.

Zavod za gozdove Slovenije je pripravil in izdelal predloge letnih lovsko upravljavskih načrtov območij v sodelovanju z lovskimi organizacijami, območnimi enotami Zavoda RS za varstvo narave, območnimi enotami Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, lokalnimi skupnostmi in drugimi, katerih dejavnost je povezana z divjadjo in njenim okoljem. Osnovna usmeritev vseh predloženih letnih lovsko upravljavskih načrtov območij, ki jih je kasneje s pravilnikom sprejela ministrica, pristojna za lovstvo, je ohranjanje vrstne pestrosti avtohtonih živali, saj so prosto živeče živali pomembna naravna vrednota Slovenije. Usmeritve, ki jih določajo načrti, so napisane na podlagi smernic desetletnih lovskogojitvenih načrtov območij za obdobje 2001-2010, ki sta jih izdelala Uprava RS za varstvo narave in Zavod za gozdove Slovenije ter uskladila z Lovsko zvezo Slovenije.

Cilj trajnostnega gospodarjenja z rastlinojedimi parkljarji (jelenjad, srnjad, muflon, gams in damjak) in divjim prašičem so zdrave populacije divjadi s stabilno spolno in starostno strukturo, ki so usklajene tudi s populacijami drugih vrst in njihovim okoljem. Stanje male poljske divjadi se je po več kot desetletju regresije začelo rahlo izboljševati. V letu 2005 so posamezne lovske organizacije in celo skupine lovišč na podlagi ocene stanja poročale o povečanju številčnosti poljskega zajca, poljske jerebice in fazana. Vzrokov za postopno izboljševanje stanja male poljske divjadi je zagotovo več, delno pa jih lahko pripišemo tudi strožji zakonodaji in upoštevanju predpisov ter navodil pri uporabi kemičnih zaščitnih sredstev, ki jih bolj ozavešчени pridelovalci poljščin in sadja doslednejše uporabljajo. Stanje se je izboljšalo tudi na tistih področjih, kjer se je zaradi garij in povečanega lova (lisice, kune belice in zlatice) znižala številčnost plenilcev male divjadi. Uresničevanje določil letnih lovsko upravljavskih načrtov območij pri oblikovanju primerne okolja za te vrste divjadi iz preteklih let ter zadržanost pri poseganju v populacije se bodo v nadaljnjih letih gotovo še obrestovali.

Pregled odstrela in ugotovljenih izgub

Dobro sodelovanje z lovskimi organizacijami v nekaterih LGO se neposredno odraža tudi v izvedbi lovskogojitvenih načrtov ter posredno v uskladitvi številčnosti divjadi z nosilno kapaciteto okolja.

Preglednica 112: Pregled odstrela in ugotovljenih izgub divjadi in velikih zveri; 1995-2005

Divjad	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*
Srnjad	37.734	39.355	35.543	37.492	38.993	38.685	38.660	41.874	43.249	43.404	44.733
Jelenjad	3.919	4.024	3.742	4.331	4.355	4.158	4.468	5.203	5.034	4.784	5.125
Damjak	78	95	289	112	114	87	135	180	143	135	106
Muflon	573	557	632	608	689	633	580	773	734	715	788
Gams	2.203	2.280	1.949	2.084	2106	2.180	2.323	2.453	2.634	2.604	2.517
Divji prašič	2.864	3.032	2.755	4.289	4.470	5.088	5.865	7.223	6.280	6.440	7.038
Medved	32	47	51	62	56	59	47	116	72	80	95
Ris	3	4	2	0	1	0	3	3	1	0	0
Volk	2	1	1	3	1	3	4	5	11	4	6
Poljski zajec	6.339	4.617	3.923	3.738	3444	2.971	3.006	2.863	3.353	3.463	3.654
Fazan	32.621	33.864	36.284	39.416	41.476	40.841	36.202	33.327	35.541	36.909	30.474
Poljska jerebica	1.606	1.873	1.820	2.092	2032	2.532	2.375	2.174	2.446	2.266	2.176
Raca mlakarica	9.076	6.562	7.866	6.420	6.504	5.884	6.452	6.134	5.888	6.073	4.609

*koledarsko leto

Vir: Statistični podatki lovskih organizacij, ZGS

Preglednica 113: Odstrel in ugotovljene izgube za nekatere vrste divjadi na 100 ha površine

Vrsta divjadi	Leto 2005			Izloženo število na 100 ha skupne površine LUO		
	Odstrel in ugotovljene izgube	Načrt odstrela	Realizacija načrta (%)	Povp. LUO	Max. LUO	Lovsko upravljavsko območje
Srnjad	2.703	2.676	101	2,20	3,82	Slovensko - goriško
Jelenjad	2.089	2.264	92	0,23	1,00	Kočevsko - belokranjsko
Gams	664	940	71	0,10	0,47	Triglavsko
Divji prašič	1.349	1.140	118	0,33	0,64	Zasavsko

Vir: ZGS

Ocena realizacije odstrela temeljnih vrst divjadi kaže bistveno ugodnejšo realizacijo načrtovanega odvzema parkljaste divjadi v letu 2005, številčna primerjava pa izkazuje tudi povečanje odstrela v absolutnem smislu pri vseh vrstah, razen pri gamsu.

Odškodnine za povzročeno škodo od divjadi

Odškodnino za škode, ki jih povzroča divjad na lovni površini, plačujejo v skladu s predpisi lovske organizacije, ki upravljajo z lovišči oziroma lovišči s posebnim namenom.

Odškodnino za škode, ki jih povzročajo zavarovane živali je v letu 2005 izplačevalo Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev proračuna RS, medtem ko je odškodnino, ki jo povzročajo vrste divjadi na nelovnih površinah, izplačevalo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Preglednica 114: Ocena deležev škod na kmetijskih kulturah, pridelkih in domačih živalih, ki jih je povzročila divjad; 1995-2005 (%)

Vrsta divjadi	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Divji prašič	37	43	45	30	42	42	44	40	50	40	44
Ostala parkljasta divjad	28	36	26	25	18	32	23	18	22	28	17
Zveri	31	21	24	37	37	25	30	40	26	30	36
Ostala divjad	3	-	5	8	3	1	3	2	2	2	3
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir: ZGS

Že od leta 1998 je opazen stalen porast škod po divjih prašičih, ki so v letu 2003 znašale že polovico vrednosti vseh škod, ki jih povzroča divjad. V letu 2004 se je delež škod po divjih prašičih glede na vse škode znižal, vendar se je ta delež v zadnjem letu zopet nekoliko povečal. Delež škod, ki jih povzroči ostala parkljasta divjad je v letu 2005 v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko upadel, zlasti na račun porasta škod, ki jih povzročijo zveri.

Preglednica 115: Škode v okolju, ki jih povzročata rastlinojeda divjad in divji prašič; 1999-2005

	1999/00	2000/01	2001	2002	2003	2004	2005
Škode (SIT)	55.510.182	85.039.046	82.745.227	103.232.543	104.203.665	134.687.638	96.327.171

Vir: ZGS

V letu 2005 se je prekinil trend porasta škod v absolutnem znesku vrednosti škod, ki ga povzroči parkljasta divjad. Izplačila so bila v vseh primerih opravljena na podlagi poravnave. Odškodninski zahtevki so tudi v letu 2005 dosegli raven, ki zahteva poleg rednega in pravičnega izplačevanja odškodnin za povzročeno škodo, tudi istočasno in usklajeno izvajanje ukrepov preventivne zaščite in posegov v populacije divjadi.

Biotehniška dela

Za uravnavanje ravnotežja med divjadjo in njenim okoljem so pomembni tudi ukrepi v okolju. Trend opuščanja del v okolju se je ustavil in kaže na postopno rast.

Preglednica 116: Prikaz opravljenih biotehniških del; 1998/99-2005

	1998/99	1999/00	2000/01	2001	2002	2003	2004	2005
Zimsko in preprečevalno krmljenje (000 kg)	4.446	5.815	4.970	4.440	4.601	4.594	4.207	3.889
Krmne njive (ha)	627,9	667,6	477,0	507,3	513,2	524,4	472,3	450,1
Pridelovalne njive (ha)	227,9	176,7	136,1	145,8	163,7	151,8	140,8	92,3

Vir: ZGS

Prikazi posegov v populacije divjadi, izvedenih biotehniških del ter škod v okolju, ki jih povzroča divjad kažejo na umirjanje problemov in da se ukrepi med seboj usklajujejo. V usmerjanju in izvajanju upravljanja populacij divjadi je potrebno te odnose oziroma ukrepe usklajevati in odpravljati nevarnosti za ustvarjanje prevelikih konfliktov, ki praviloma onemogočajo racionalno strokovno ravnanje.

Vzdrževanje življenjskega okolja prosto živečih živali

Slovenija namenja vsako leto iz proračuna tudi določena sredstva za izvajanje teh del, ki so v veliki meri odvisna od motivacije lastnikov gozdnih parcel. Sredstva so namenjena lastnikom zemljišč. Obseg izvedenih ključnih ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja prosto živečih živali se je v letu 2005 ohranjal na ravni preteklih let. V letu 2005 je bilo za ta namen porabljenih 20,7 milijona tolarjev, od tega so lastniki gozdov izkoristili pretežni del teh sredstev, ostalo pa so prejeli izvajalci del, zlasti lovske organizacije. V kolikor lastniki gozdov nimajo interesa, da bi delo opravili sami, lahko s pooblastilom in odstopno izjavo odstopijo delo in pravico do prejema subvencije izvajalcu del (upravljavcu lovišča oziroma lovski družini). Dejansko večino del za izboljšanje življenjskega okolja prosto živečih živali izvedejo lovske organizacije, ki od lastnika pridobijo objekt za delo (zemljišče), medtem ko lastniki zadržijo subvencijo kot obliko medsebojne poravnave za najem zemljišča. Pomemben delež pri zagotavljanju primernih pogojev za prosto živeče živali so prispevali tudi delavci ZGS s strokovnim delom ter lastniki gozdov z delom v gozdovih skladno z nasveti in gozdnogojitvenimi načrti. S strokovno pravnimi in ob pravem času izvedenimi deli v gozdovih se lahko namreč znatno prispeva k izboljšanju življenjskega okolja prosto živečih živali. Upoštevanje usmeritev za prilagojeno gospodarjenje z gozdom je še posebej pomembno za ohranitev redkih in ogroženih vrst.

Lovske organizacije in organiziranost lovstva

V skladu z novimi predpisi je v Sloveniji ustanovljeno 408 lovišč in 12 lovišč s posebnim namenom. Po Zakonu o divjadi in lovstvu je Zavod za gozdove Slovenije upravljavec v desetih loviščih s posebnim namenom, v enem lovišču pa Triglavski narodni park, medtem ko z divjadjo v loviščih trajnostno gospodarijo lovske družine. Vlada RS je z uredbo ustanovila tudi lovišče s posebnim namenom Brdo pri Kranju in za upravljavca določila javni gospodarski zavod protokolarne storitve Republike Slovenije. Zaradi zakonskega pogoja, da mora biti lovišče veliko vsaj 2.000 ha, je bilo potrebno nekatera manjša lovišča združiti oziroma na novo določiti meje med lovišči. V novo ustanovljenih loviščih trajnostno gospodarijo z divjadjo v loviščih stari upravljavci, in sicer vse do podelitve koncesij novim upravljavcem.

Trenutno na območju Republike Slovenije torej deluje 416 lovskih družin, ki so v veliki večini se vedno združene v 18. območnih zvez lovskih družin oz. lovskih zvez, te pa naprej v Lovsko zvezo Slovenijo. Zakon o divjadi in lovstvu med lovske organizacije ne prišteva območnih zvez lovskih družin, ampak določa, da je Lovska zveza Slovenije zveza vseh lovskih družin. Območne zveze lovskih družin oz. lovske zveze so seveda lahko oblika organiziranosti lovskih družin v skladu z društveno zakonodajo, torej s prostovoljno odločitvijo njenih članic o združevanju. Zakonu o divjadi in lovstvu med lovske organizacije uvršča tudi območna združenja upravljavcev lovišč in lovišč s posebnim namenom (v nadaljevanju: OZUL), kamor se morajo združevati vsi upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom v določenem lovsko upravljavskem območju. Glavna naloga OZUL je urejanje in usklajevanje skupnih nalog pri upravljanju z divjadjo.

Lovska zveza Slovenije z okrog 22 tisoč lovci v imenu in za zaščito splošnega interesa družbe ter v skladu z načelom sonaravnega gospodarjenja načrtuje gospodarjenje z divjadjo, izvaja aktivnosti gospodarjenja in varovanja okolja, izobražuje lovce ter javnost obvešča o vseh pomembnih vprašanjih ohranjanja divjadi. Lovska zveza je od leta 1983 aktivna članica FACE (Združenja evropskih lovskih zvez) in od leta 1991 tudi članica CIC (Mednarodnega sveta za lov in ohranitev divjadi).

8 RIBIŠTVO

8.1 Morsko ribištvo in ribogojstvo

Vzreja in ulov v morskem ribištvu

V letu 2005 so morski ribiči ulovili skoraj 1.022 ton morskih živali, kar je za 25% več kot v letu 2004. Povečal se je ulov plavih rib in školjk, zmanjšal pa se je ulov belih rib in rakov.

V letu 2005 je bilo ulovljenih 4,7 ton školjk in polžev, kar je za skoraj 2 tona več kot v letu 2004. Istočasno se je vzreja morskih rib (marikultura) precej zmanjšala in je dosegla le 23,3% proizvodnje iz leta 2004. Masa vseh morskih živali, vzrejenih v letu 2005, je znašala 227 ton in je bila za 18,1% manjša kot v letu 2004.

V letu 2005 so morski ribiči in ribogojci ulovili in vzredili okoli 1.249 ton morskih živali; to je za 14,2% več kot v letu 2004 in za 28,5% manj kot v letu 2000.

Preglednica 117: Ulov in vzreja morskih rib, glavonožcev, rakov in školjk; 2000-2005

	V tonah	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Indeks 2005/04
Morski ulov skupaj		1.629,9	1.620,6	1.459,8	1.087,5	815,9	1.021,6	125,2
Ribe		1.596,8	1.482,2	1.405,0	1.016,2	749,1	930,6	124,2
Glavonožci		32,3	132,3	49,7	62,4	57,4	80,9	140,9
Raki		0,4	3,4	3,9	6,0	6,7	5,5	82,3
Školjke in polži		0,5	2,7	1,1	2,9	2,7	4,7	173,7
Marikultura skupaj		116,2	153,8	119,9	206,2	277,2	227,0	81,9
Vzreja morskih rib		72,1	65,9	36,9	70,9	113,0	26,3	23,3
Vzreja mehkužcev		44,2	87,9	83,0	135,3	164,1	200,7	122,3
Marikultura in ulov morskih živali skupaj		1.746,2	1.774,3	1.579,7	1.293,6	1.093,1	1.248,6	114,2

Vir: SURS

Slovensko ribištvo je s prevzemanjem evropskega pravnega reda doživelo določene spremembe. Začel se je vzpostavljati evropski sistem zbiranja ter obdelave podatkov. Slovenija namerava sistem zbiranja ter obdelave podatkov končati do leta 2007. V postopku sprejemanja v parlamentu je tudi novi zakon o morskem ribištvu. Na področju ribogojstva pa so stopili v veljavo nekateri novi veterinarski predpisi, ki urejajo vzrejo in predelavo rib.

Delovno aktivne osebe v morskem ribištvu in ribogojstvu

V letu 2005 je bilo v dejavnostih morskega ribištva udeleženih 159 delovno aktivnih oseb, tj. 3 osebe več, kot v letu 2004. Od 159 delovno aktivnih oseb v letu 2005 se jih je 142 ukvarjalo z gospodarskim ribolovom (144 oseb leta 2004), 17 z marikulturo (12 oseb leta 2004). Število delovno aktivnih oseb v obeh dejavnostih skupaj se je v primerjavi z letom 2004 povečalo za 1,9%. Podatki o vložku dela kažejo, da se vedno več delovno aktivnih oseb iz gospodarskega ribolova usmerja v druge dejavnosti, med drugim tudi v vzrejo školjk.

Število delovno udeleženih oseb v morskem gospodarskem ribolovu je bilo leta 2004 za 2 osebi večje (skupaj 144 oseb) od leta 2005 (skupaj 142 oseb). Od tega je bilo leta 2004 za polni delovni čas zaposlenih 67 oseb, leta 2005 pa 64. Število polnovrednih delovnih moči (PDM), s katerimi izražamo letni vložek dela v tej dejavnosti, je bilo v morskem gospodarskem ribolovu 101 za leto 2004 in 86 za leto 2005.

Med dejavnostmi, za katere se je v letu 2005 povečal interes ribičev, sodi tudi vzreja školjk. To se kaže v podatkih o povečanem številu delovno aktivnih oseb in povečanem številu polnovrednih delovnih moči v marikulturi (9 za leto 2004 in 12 za leto 2005) ter v podatkih o večjih površinah školjčičišč (80 školjčičišč v letu 2004 in 93 školjčičišč v letu 2005).

V obeh dejavnostih so glede na sestavo delovno aktivnih oseb po spolu prevladovali moški (leta 2004 je bilo v morskem gospodarskem ribolovu udeleženih 129 moških oseb in 15

ženskih, leta 2005 pa 132 moških in 10 ženskih oseb), glede na njihovo sestavo po izobrazbi pa je bilo največ oseb s srednjo poklicno ali s srednjo strokovno izobrazbo.

Preglednica 118: Delovna aktivnost v morskem ribištvi in ribogojstvu; 2004 in 2005

	Število delovno aktivnih		Število zaposlenih za polni delovni čas		Število PDM	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Skupaj	156	159	72	72	110	98
Gospodarski ribolov	144	142	67	64	101	86
Marikultura	12	17	5	8	9	12

Vir: SURS

Ribiška plovila in oprema v morskem ribištvi in ribogojstvu

V gospodarskem ribolovu ali marikulturi je bilo leta 2005 uporabljenih 127 plovil. Njihovo skupno število se je v primerjavi z letom 2004 zmanjšalo za 1,6% (2 plovili). Objekti za gojenje rib so ohranili enako prostornino kot je bila v letu 2004, površine za gojenje školjk pa so se povečale za 50,9%.

Bruto tonaža vseh uporabljenih ribiških plovil je ostala skoraj nespremenjena, moč motorjev pa se je povečala za 5,3%. Povprečna starost vseh ribiških plovil v letu 2005 je bila 29 let.

V slovenski ribiški floti prevladujejo plovila (85%) z dolžino do 11,9 metra. Med registriranimi plovili v letu 2005 so prevladovala plovila s stoječimi mrežami (92), sledila so jim plovila s pridnenimi mrežami (16). Največja ribiška plovila so uporabljala lebdeče mreže vlečnice.

Preglednica 119: Število ribiških plovil po dolžini in opremi; 2004 in 2005

	2004	2005
Število uporabljenih ribiških plovil (vsa plovila skupaj)	129	127
- dolžina nad 18 m	2	2
- dolžina 12–17, 9 m	17	17
- dolžina 6–11,9 m	48	51
- dolžina do 5, 9 m in čolni brez motorja	62	57
Ribiška plovila za gospodarski ribolov	118	115
- mreže vlečnice, lebdeče, v paru	2	2
- plavarice	6	5
- mreže vlečnice, pridnene	17	16
- stoječe mreže, trislojne in druge	93	92

Vir: SURS

8.2 Sladkovodno ribištvo

Vzreja in ulov v sladkovodnem ribištvi

Ribogojci so leta 2005 vzredili 1.120 ton rib, kar je skoraj 177 ton manj kot leta 2004. Zmanjšala se je predvsem vzreja hladnovodnih rib, medtem ko je vzreja toplovodnih rib ostala na podobni ravni kot v letu prej.

Preglednica 120: Ulov in vzreja sladkovodnih rib; 2000–2005

	V tonah	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Indeks 2005/04
Sladkovodna vzreja		1.084,1	1.107,6	1.168,2	1.148,2	1.297,1	1.120,2	86,4
- hladnovodne ribe		878,7	868,2	919,9	895,0	1.027,3	852,0	82,9
- toplovodne ribe		205,4	238,4	248,3	253,2	269,8	268,3	99,4
Športni sladkovodni ribolov		228,9	206,7	226,1	218,2	208,9	201,7	96,6
- hladnovodne ribe		36,7	33,6	39,1	34,8	30,5	35,0	114,8
- toplovodne ribe		192,2	173,1	186,9	183,4	178,4	166,6	93,4
Skupaj sladkovodno ribištvo		1.313,0	1.314,3	1.394,3	1.366,4	1.506,0	1.321,9	87,8

Vir: SURS

Ulov v športnem ribolovu je leta 2005 zajemal 202 toni rib, leta 2004 pa 209 ton. Leta 2005 je bil torej ulov v športnem ribolovu za 3,4% manjši kot leta 2004. Domači in tuji ribiči so v letu 2005 v športno ribolovnih revirjih ulovili 35 ton hladnovodnih in 167 ton toplovodnih rib.

V letu 2005 se je začel pripravljati novi Zakon o sladkovodnem ribištvu, ki je bil sprejet 13. junija 2006 (Ur.l. RS, št. 61/06).

Delovno aktivno prebivalstvo v sladkovodnem ribištvu

V Sloveniji je bilo v letu 2005 v sladkovodnem ribištvu udeleženih skupaj 308 oseb, od tega 223 v gospodarskih dejavnostih sladkovodnega ribištva (ribogojstvo in trženje športnega ribolova). Število delovno aktivnih v sladkovodnem ribištvu se je v letu 2005 v primerjavi s prejšnjim letom zmanjšalo za 5,5%.

S polnim delovnim časom je bilo v letu 2005 v sladkovodnem ribištvu zaposlenih 107 oseb, kar je 4,9% več kot v letu 2004. Kljub povečanju števila zaposlenih s polnim delovnim časom, v strukturi delovno aktivnih v sladkovodnem ribištvu še vedno prevladujejo zaposleni s skrajšanim delovnim časom in osebe, ki se s to dejavnostjo ukvarjajo sezonsko ali priložnostno (v letu 2005 65,3% vseh delovno aktivnih). Večino delovno aktivnih predstavljajo moški (leta 2005 80,5%).

Preglednica 121: Delovno aktivni v sladkovodnem ribištvu in športnem ribolovu; 2004 in 2005

	2004	2005
Število delovno aktivnih	326	308
Pogostost dela		
- polni delovni čas	102	107
- skrajšani delovni čas, sezonsko in priložnostno delo	224	201
Delo		
- ribogojec	158	135
- čuvaj	42	26
- delavec v ribniku za trženje športnega ribolova	26	30
- drugo	100	117
Spol		
- moški	261	248
- ženske	65	60
Vložek dela v gospodarski dejavnosti sladkovodnega ribištva (brez športnega ribolova)		
- število oseb		223
- število polnovrednih delovnih moči		141

Vir: SURS

8.3 Finančni ukrepi v ribištvu

Na podlagi Uredbe o financiranju in sofinanciranju razvoja morskega in sladkovodnega ribištva za leta 2004–2006 (Ur.l. RS, št. 25/04) je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano tudi v letu 2005 finančno podprlo ribištvo.

Preglednica 122: Proračunska sredstva za ribištvo; 2004 in 2005

	Izplačano (000 SIT)		Indeks 2005/04
	2004	2005	
Javni zavod za ribištvo Slovenije (PP 4265)	69.850	95.394	136,6
Varstvo naravnih virov v ribištvu (PP 2553)	15.000	14.820	98,8
Izgradnja informacijskega sistema ribištva (PP 2082)	12.000	-	-
Vzpostavitev in vodenje evidence ribiških plovil (PP 2059)	12.000	-	-
Ukrepi v morskem ribištvu in ribogojstvu (PP 1859)	-	29.749	-
FIUR – Ribogojstvo, predelava in trženje	-	45.120	-
FIUR – Naložbe v posodobitev plovil in priobalni ribolov	-	23.915	-
Skupaj ribištvo	108.850	208.998	136,6

Vir: MKGP

Za varstvo naravnih virov v ribištvu je bilo v letu 2005 izplačano 14,8 milijona SIT, za ukrepe v morskem ribištvu in ribogojstvu pa 29,8 milijona SIT. Sredstva za v okviru ukrepov v morskem ribištvu in ribogojstvu so bila namenjena povračilu izpada dohodka morskim ribičem zaradi množičnega pojava meduz. Obveznosti izhajajo iz leta 2003/04, vendar zaradi dolgotrajnih postopkov na Komisiji izplačil ni bilo mogoče izvesti prej. Komisija je omenjeno pomoč odobrila ob koncu leta 2004. Iz Finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva (FIUR) je bilo izplačanih 69 milijonov SIT.